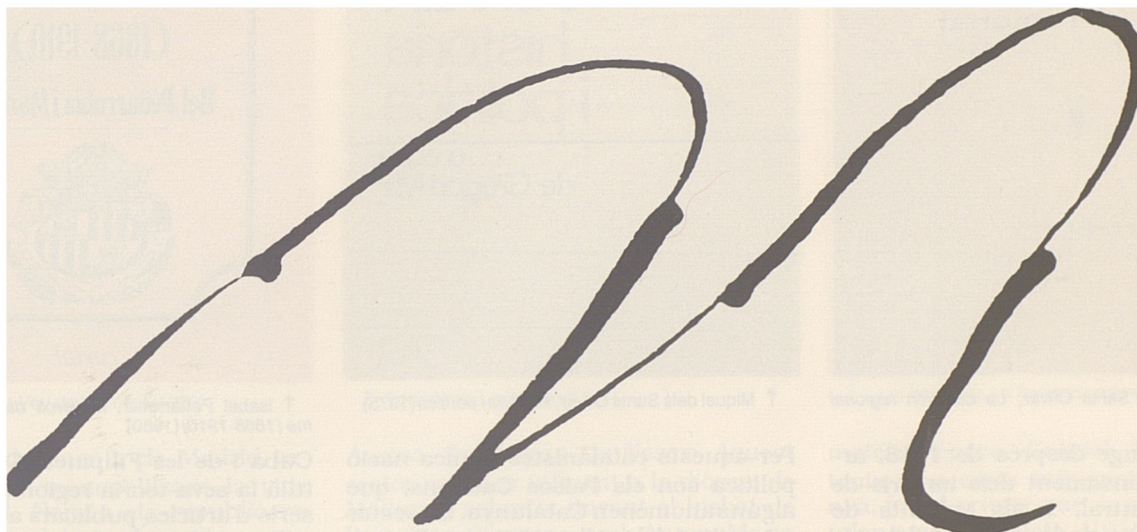

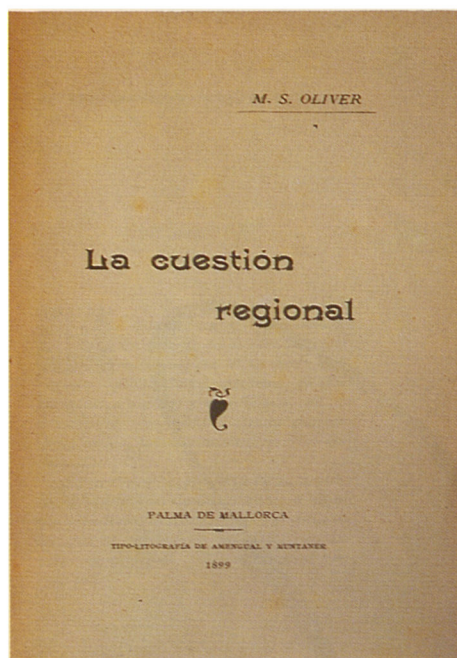

N Lletra que, en el sistema elaborat per Ramon Llull en la seva primera formulació a l'*Art abreujada d'atrotar veritat* i l'*Art demonstrativa*, s'aplica (dins la Figura A) a la dignitat de la llarguesa o generositat i (dins la Figura S) a l'acte conjunt de la memòria oblidant, l'enteniment ignorant i la voluntat amant o desamant. En la segona formulació simplificada, que va des de l'*Ars inventiva veritatis* fins a l'*Art breu*, aquesta lletra ja no apareix. (AB)

NACIONALISME Ideologia, sentiment o actitud política que dona una importància cabdal al país propi o a algun aspecte de la seva història o cultura. Es basa en la identificació de país i nació. En alguns casos reivindica el dret a l'autodeterminació, és a dir, a constituir una entitat autònoma o independent, mentre que en altres casos, sobretot quan disposa d'un estat propi, propugna la seva preeminència en el concert internacional. Sovint es defineix la nació segons una

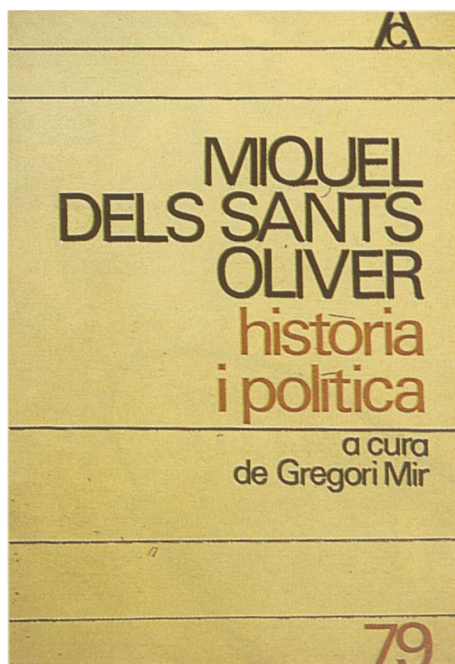
sèrie de criteris objectius, com la llengua, la cultura, la història, l'ètnia, la religió i la geografia, però de vegades es dona més importància a la voluntat. Freqüentment apareix vinculat a ideologies, des del comunisme al feixisme, tot passant pel liberalisme i l'ecologisme. Inicialment, acostumen a tenir-hi protagonisme els intel·lectuals, però quan amplia la seva base social es converteix en una ideologia interclassista. En la seva accepció moderna va aparèixer a Europa occidental al final del s. XVIII i es vinculà a la creació dels estats-nació contemporanis. Fins a mitjan s. XIX, va estar relacionat amb les revolucions liberals que s'oposaven als estats feudals. Tenia un caràcter laic i democràtic, ja que substituïa la lleialtat cap a la monarquia o l'església per la nació. Posteriorment, quan es consolidà el moviment obrer, fou utilitzat per negar el concepte de lluita de classes, ja que donava prioritat als problemes exteriors. A Europa es van identificar nació i estat, i va sorgir un nacionalisme que tenia per objectiu

destacar la importància de la nació pròpia dins el concert internacional. Aquest nacionalisme es va exacerbar i va derivar en l'imperialisme, que pretenia imposar a l'exterior les institucions i la ideologia pròpies. A la segona meitat del s. XIX, va impulsar el colonialisme europeu a Àfrica i Àsia. En el s. XX, ha estat utilitzat pel feixisme a Alemanya, Espanya, Itàlia i altres estats, i pel comunisme a Cuba, Rússia i Xina, sobretot. També ha aparegut a Àsia i Àfrica amb un caràcter anticolonial. El nacionalisme del Tercer Món reivindica una distribució de la riquesa a nivell mundial. A diverses zones d'Europa, on els estats no han aconseguit assimilar la població autòctona, han aparegut moviments nacionalistes que volen obtenir el reconeixement de la seva especificitat i, en ocasions, la creació d'un estat propi. A l'Europa occidental han tengut importància els casos de Bretanya, Catalunya, Còrsega, Escòcia, Flandes, Galícia, Irlanda, el País de Gal·les i el País Basc. Aquests moviments i, encara més, els que han sorgit a l'Europa oriental han tengut

↑ Miquel dels Sants Oliver, *La cuestión regional* (1899)

èpoques d'auge després de 1918, arran de l'enfonsament dels imperis de l'Europa central, i als voltants de 1989, a causa de la caiguda dels règims totalitaris de l'Europa de l'Est. A Mallorca cal distingir, dins el nacionalisme, entre el regionalisme i el nacionalisme pròpiament dit. El regionalisme accepta l'existència d'una nació espanyola, que es caracteritza per la seva diversitat i per l'existència de regions amb una forta personalitat pròpia. El nacionalisme reivindica l'existència de diverses nacions dins l'estat espanyol. Per a alguns nacionalistes, la nació dels mallorquins és el conjunt dels territoris de parla catalana, els anomenats Països Catalans, mentre que per a altres la nació és Mallorca o les Illes Balears. Els límits entre nacionalisme i regionalisme són molt difusos i, a més, fins al darrer quart del s. XX el terme regionalisme fou utilitzat pels nacionalistes. També s'ha de distingir entre un nacionalisme cultural i un nacionalisme polític. El primer ha donat sempre molta importància al fet lingüístic català i a la unitat cultural dels Països Catalans. Dins el nacionalisme polític o mallorquinisme es distingeixen tres corrents. Un, el majoritari, propugna que Mallorca recuperi la sobirania política que considera perduda arran de 1715 i que s'integri com una entitat diferenciada dins el conjunt dels països de parla catalana, els Països Catalans. De fet, aquests nacionalistes han actuat com si Mallorca fos la nació política. Un altre sector, minoritari, anomenat pancatalanista, propugna la incorporació a Catalunya.

↑ Miquel dels Sants Oliver, *Història i política* (1975)

Per aquests catalanistes l'única nació política són els Països Catalans, que alguns anomenen Catalunya. Un sector minoritari del mallorquinisme s'ha negat a establir relacions amb els altres territoris de parla catalana i ha defensat el balearisme o el mallorquinisme estricte. En general, el nacionalisme ha propugnat la reforma de l'estat unitari espanyol i la creació d'un estat federal o confederal. A partir de 1976, han existit alguns partits que s'han declarat partidaris de la independència dels Països Catalans i altres que han adoptat una postura ambigua. Els límits entre els diferents sectors del mallorquinisme polític han estat molt imprecisos i, a més, tot el nacionalisme polític ha donat suport al cultural. Els precedents del nacionalisme són el *federalisme* (←) i, en menor mesura, el *carlisme* (←) foralista. Aquestes ideologies eren anticentralistes, però mai no elaboraren una teoria pròpia per a Mallorca. El mallorquinisme polític va sorgir el decenni de 1890-1900. El primer teòric fou l'escriptor i periodista Miquel dels Sants Oliver, que propugnà la politització del moviment cultural mallorquí iniciat el 1840 (vegeu *Reinaixença*). Per a Oliver, a Mallorca el regionalisme havia d'impulsar la modernització cultural, social i econòmica i la recuperació de la personalitat del país. Aquest programa fou compartit per un grup d'intel·lectuals anomenats *els Insensats* (←) (1890-91) i, en un sentit més ampli, pels escriptors de l'anomenada generació modernista. El 1898, arran de la crisi d'Espanya per la pèrdua de les colònies de

↑ Isabel Peñarrubia, *Mallorca davant el centralisme (1868-1910)* (1980)

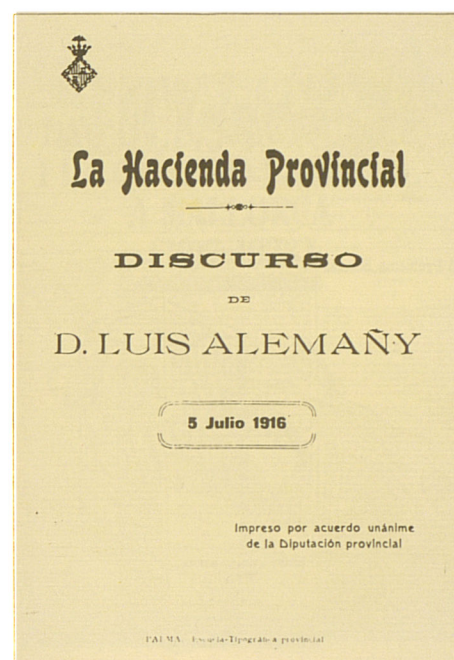
Cuba i de les Filipines, Oliver recapitulà la seva teoria regionalista en una sèrie d'articles publicats a *La Almudaina*, que després feren part del llibre *La cuestión regional* (1899). En aquesta obra, Oliver constata el fracàs de l'Espanya centralista i proposava una regeneració que començàs a la regió i acabàs a l'estat. El seu regionalisme es fonamentava en una realitat històrica, l'existència en el si d'un mateix estat de pobles diferents per la seva llengua i cultura. Així, Espanya seria, en realitat, un conjunt de diverses nacions, un estat compost, en expressió d'Oliver. A Mallorca, el model a seguir era Catalunya, però segons Oliver el llaç de l'idioma no bastava per a mancomuniar les aspiracions polítiques. Almenys des de 1900, utilitzà el terme nacionalisme com a sinònim de regionalisme. Després de la pèrdua de les colònies (1898), es popularitzà el que s'anomenava la 'qüestió regional'. El diari regionalista *La Almudaina* polemitzà amb *La Última Hora* i *La Correspondencia*. Aquell mateix any, s'introduí l'estudi de la llengua i la cultura mallorquines en el Seminari Conciliar de Sant Pere, de Mallorca, i la Diputació Provincial de Balears va consultar a diverses corporacions insulars sobre la conveniència per a Mallorca de ports francs i concert econòmic. El 1899, es creà l'Orfeó Mallorquí, que col·laborà sovint en els actes culturals organitzats per les entitats regionalistes. Les tesis regionalistes no foren acceptades pels grups dominants de la societat illenca. Devers 1904, la generació modernista restava desfeta. Els par-

↑ Portada de La Veu de Mallorca (1900)

↑ Portada de La Región (1897)

↑ Lluís Alemany, La hacienda provincial

tits polítics depenents de Madrid van continuar monopolitzant la vida política local. Només els republicans incorporaren alguns elements regionalistes en la seva pràctica política quotidiana. El 1898, el partit Unió Republicana proposà una autonomia regional per a Mallorca. Destacaren com a republicans i regionalistes Lluís Martí Ximenis, que dirigí *La Región* (1897) i assistí als actes de la Solidaritat Catalana (1907), i Francesc Villalonga Fàbregues. L'abril de 1898, es creà un efímer Centre Regionalista de Mallorca, que s'integrà dins la Unió Republicana. El 1902, la Unió Republicana defensà l'ús del català en els ajuntaments i propugnà la creació d'un estat mallorquí dins una federació espanyola. Al final de segle, el regionalisme es va difondre a través de publicacions com *La Roqueta*, *Nova Palma* i, sobretot, *La Veu de Mallorca* (1900). Aquesta publicació, dirigida per Joan Torrandell, reivindicava la personalitat política de Mallorca, la germanor de Catalunya, València i Mallorca i l'establiment d'un concert econòmic entre Mallorca i el govern central. El 1900, Gabriel Alomar considerava que existia una nació catalana composta per Catalunya, València i les Balears, però el seu pensament no tenia influència a Mallorca. També va existir un corrent conservador i catòlic mallorquinista que no va intervenir directament en política i s'expressà a través de publicacions, com *Mallorca Dominical*, *Es Ca d'Inca*, el *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, *Gazeta de Mallorca*, *La Bona Causa*, *Mitjorn*, *La*

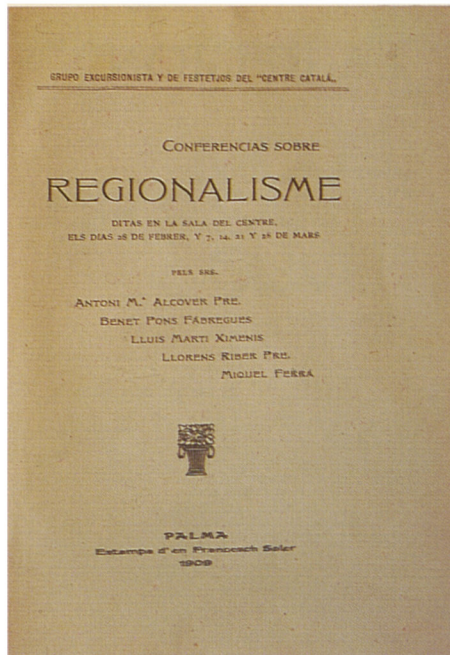
Aurora, *Sa Llorja* i *Ca Nostra*. Aquest sector va ésser influent a la diòcesi de Mallorca, sobretot durant el bisbat de Pere Joan Campins, amb Antoni Maria Alcover com a vicari general (1898-1916). Aquest considerava que Balears, Catalunya i el País Valencià feien part d'una mateixa nació i defensava la unió amb Catalunya dins una Espanya plurinacional. El 1906, Antoni Maria Alcover impulsà el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, que se celebrà a Barcelona amb la participació de devers 150 mallorquins, sobretot clergues. La primera organització política de caràcter regionalista va ésser *L'Espurna* (←), que aparegué el 1909. Tenia el suport d'una part dels escriptors de l'*Escola Mallorquina* (←) i d'alguns republicans federals. Presentà un candidat a les eleccions municipals a Palma, però no fou elegit i l'organització desaparegué poc després. Aquell mateix any, en un cicle de conferències al Centre Català de Mallorca, Antoni Maria Alcover, Miquel Ferrà i Llorenç Ribet consideraven que Mallorca feia part de la nació catalana i que Espanya tenia un caràcter plurinacional. La difusió del regionalisme a Mallorca topà amb l'existència d'un fort recel contra Catalunya i el catalanisme. Aquest anticatalanisme es fonamentava en greuges històrics, reals o imaginaris, la competència comercial i la major influència de Catalunya en el govern de l'Estat. A més, entre els sectors conservadors, hi hagué un gran temor a les lluites socials que hi va haver a Barcelona, sobretot després de la Setmana Tràgica de 1909. En aquesta

mateixa època, Gabriel Alomar, que tenia una certa influència a Catalunya, fou el primer que va parlar del catalanisme socialista (1910). El 1913, es creà el Partit Autònom d'Unió Republicana, que era partidari de l'autonomia regional. Devers 1916, es constituí l'associació *Nostra Parla*, integrada per catalans, mallorquins i valencians convençuts de la unitat de la llengua catalana. El 1916, el cap del Partit Liberal, Lluís Alemany Pujol, teoritzà un balearisme fonamentat en la geografia i en la història i propugnà, sense resultats, la creació d'una Mancomunitat Balear. En aquella època, es publicaren diverses revistes de caràcter regionalista, com *Sa Marjal* i *La Veu d'Inca*, i aparegué una societat cultural carlista clarament mallorquinista, la *Sabca Marinenca* (→), de Lluçmajor. A Barcelona, Gabriel Alomar participà en la fundació del Bloc Republicà Autonomista (1916) i del Partit Republicà Català (1917), pel qual fou elegit diputat per Barcelona (1919). També a Barcelona, el 1916, el felanitxer Pere Oliver Domenge publicà *La catalanitat de les Mallorques*, on proposava la incorporació de les Balears a la Gran Catalunya. El juny de 1917, el president de la Diputació, Lluís Alemany, viatjà a Barcelona amb Lluís Martí per estudiar el funcionament de la Mancomunitat de Catalunya. El juliol d'aquell any, en un moment de crisi social i política a nivell estatal, es creà el *Bloc Assembleista de Mallorca* (←), integrat per republicans federals i reformistes, socialistes i regionalistes. El novembre de 1917, el regidor de Palma

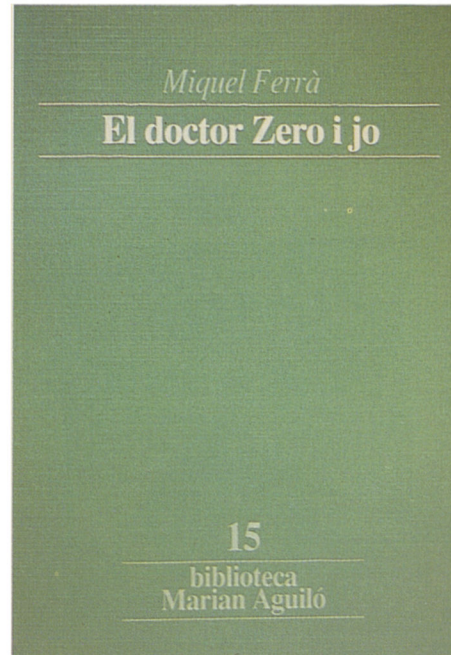
↑ Portada de Llevant(1918)

Bernat Obrador abandonà el qualificatiu de reformista dissident pel de regionalista. El desembre d'aquell mateix any, es creà el *Centre Regionalista de Mallorca* (←), que va tenir com a òrgan *La Veu de Mallorca*. Inicialment, tenia 65 socis. Proposà la creació d'una federació Ibèrica i afirmà que Mallorca era una regió de la nació catalana. Va establir relacions amb la Lliga Regionalista de Catalunya, de Francesc Cambó. La seva base social, molt reduïda, es fonamentava en professionals liberals, artistes i intel·lectuals, un sector del clergat i un dels mestres. El regionalisme no tenia seguidors ni entre els industrials ni entre els treballadors i els pagesos. En foren dirigents Guillem Forteza, Joan Estelrich, Miquel Ferrà, Bartomeu Forteza i Joan Pons Marquès. El Centre Regionalista utilitzà sovint el terme nacionalisme referit als mallorquinistes que reconeixien l'existència d'una nació comuna per a mallorquins, catalans i valencians. En aquella època, també aparegué el terme pancatalanisme, que fou rebutjat pels mateixos nacionalistes, com Guillem Forteza, per les seves connotacions imperialistes. En centre intentà, infructuosament, que els mauristes s'incorporassin al regionalisme. El 1917, va aparèixer a Artà el periòdic *Llevant*, regionalista de caràcter conservador i catòlic, que considerava Mallorca com una regió de Catalunya. Aquellany, sorgí a Palma la revista *Mallorca*, de caràcter progressista i moderadament mallorquinista. En aquella època, també era de caràcter regionalista el setmanari *Sóller*. La qüestió regional en

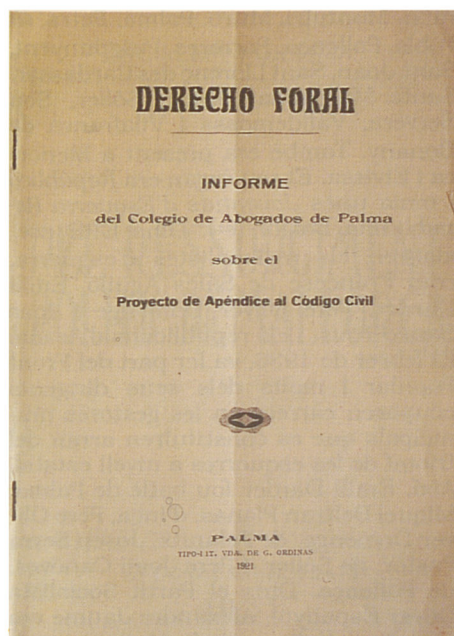
↑ Recull de conferències sobre regionalisme (1909)

ocasions va estar vinculada a la defensa del dret foral. El 1917, el Col·legi d'Advocats de les Balears nomenà una comissió per redactar un projecte d'apèndix del dret foral mallorquí al Codi Civil espanyol. El 1918, l'advocat Benet Pons Fàbregues vinculava la defensa del dret foral a la reivindicació d'autonomia. El maig d'aquell mateix any, Antoni Maria Alcover s'enfrontà a l'Institut d'Estudis Catalans i denuncià el suposat centralisme lingüístic barceloní. El seu *Diccionari de la llengua catalana*, iniciat el 1900, passà a denominar-se *Diccionari Català-Valencià-Balear* i es començà a editar el 1926. Al final de 1918 i començament de 1919, es produí a Europa una onada nacionalista a causa de la desfeta dels imperis centrals. El Centre Regionalista sol·licità, infructuosament, una assemblea dels ajuntaments de Mallorca per demanar l'autonomia. Durant 1918, també hi va haver una campanya a favor de la creació d'un port franc. El gener de 1919, els regionalistes, els republicans federals, els reformistes oficialistes i els reformistes dissidents sol·licitaren l'autonomia per a Mallorca. El periòdic *El Abuelo* se subtitulà *Setmanari republicà federal autonomista*. També es declarà autonomista la societat anticaciquista Foment de Civisme, presidida per Jaume Comas. L'aliança d'aquests grups ha estat anomenada Coalició Mallorquinista. El març de 1919, el Centre Regionalista entrà en crisi a causa de l'enfrontament entre els seus membres més progressistes, com Miquel Ferrà, que es declarava antimonàrquic, i els més con-

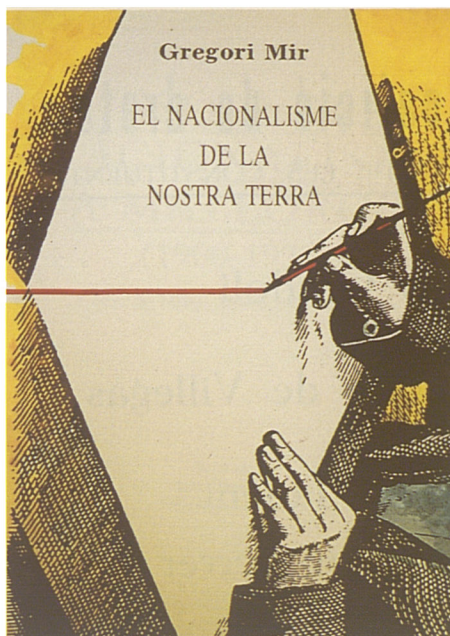

↑ Miquel Ferrà, *El doctor Zero i jo*

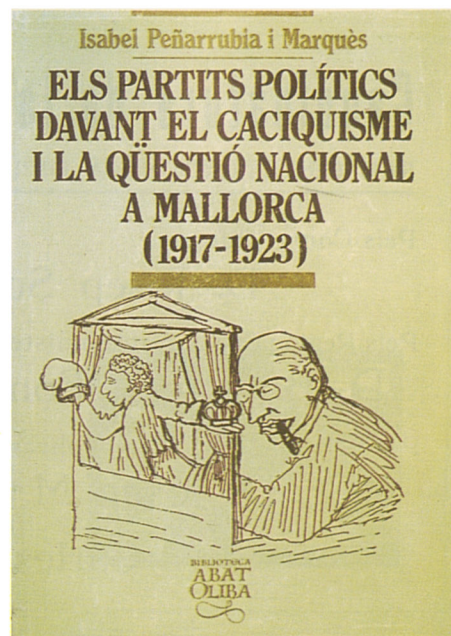
servadors. L'abril d'aquell any, a la Congregació Mariana, de Palma, es creà una Secció Mallorquinista. L'estiu de 1919, aparegué la *Mancomunitat d'Ajuntaments Rurals* (←) de Mallorca, que va esser un intent frustrat de crear un regionalisme agrarista. El 1920, es presentà a Sineu una candidatura municipal agrària i regionalista. El desembre de 1919, un grup de regionalistes encapçalat per Guillem Forteza abandonà el Centre Regionalista de Mallorca i s'incorporà al Partit Liberal. A partir de llavors, els liberals-regionalistes restaren en l'òrbita del financer Joan March. El febrer de 1920, tres liberals-regionalistes foren elegits regidors de l'Ajuntament de Palma. Entre gener i octubre de 1923, Guillem Forteza fou batle de Palma. Inicialment, el diari *El Dia* fou moderadament regionalista. La incorporació d'aquests regionalistes al Partit Liberal fou criticada pel mallorquinisme des de diverses publicacions, com *Llevant* i *La Almudaina*, i per intel·lectuals, com Miquel Ferrà. Aquest, el 1920, defensava el terme nacionalista, en lloc de regionalista, ja que aquest segon concepte podia significar només la simple descentralització administrativa. L'abril de 1920, el que restava del Centre Regionalista de Mallorca s'uní al grup de regionalistes catòlics, que editaven, des de 1918, *L'Ignorància*, i a la Societat Artística Mallorquina, per crear un centre cultural regionalista anomenat Ca Nostra. El 1920, el Col·legi d'Advocats de Balears decidí la conservació del dret foral en la seva totalitat i publicà un informe sobre el projecte d'A-

↑ Informe sobre el dret foral a Mallorca (1921)

↑ Gregori Mir, *El nacionalisme de la nostra terra* (1988)

↑ I. Peñarrubia, *Els partits polítics davant el caciquisme i la qüestió nacional a Mallorca (1917-23)* (1991)

pèndix del dret foral mallorquí al Codi Civil (1921). Durant aquells anys, alguns ajuntaments, com els de Sóller, Palma, Capdepera i Inca hissaren la bandera mallorquina. A Sóller, la Congregació Mariana creà una Joventut Mallorquinista. Els sectors conservadors i progressistes del nacionalisme coincidiren a donar suport a entitats de caràcter cultural, com l'Associació per a la Cultura de Mallorca (1922) (←), que reuní al voltant de dos-cents socis i edità l'*Almanac de les Lletres*, el *Calendari Mallorquí* i *La Nostra Terra* (1928). Després del fracàs del regionalisme polític, el mallorquinisme es refugià en l'activisme cultural. El caciquisme, l'escàs desenvolupament econòmic i cultural i la manca d'un teixit associatiu mallorquinista són els factors que expliquen la manca d'arrelament del nacionalisme polític. També degué dificultar l'expansió del missatge regionalista el catalanisme de molts dels seus teòrics. El 1923, Gabriel Alover fou un dels fundadors, a Barcelona, de la Unió Socialista de Catalunya. La Dictadura de Primo de Rivera reprimí el mallorquinisme. L'Associació per a la Cultura de Mallorca hagué de suspendre les seves activitats entre 1926 i 1930, i també fou momentàniament suprimit l'Orfeó Mallorquí. L'ús de la bandera mallorquina a l'Ajuntament de Palma fou expressament prohibit fins a 1930. En aquest període, Joan Estelrich fou el responsable de la campanya de la Lliga Regionalista de Catalunya per difondre internacionalment el problema català. A partir de 1930, i durant tota la II República, varen coexistir una dreta i una esquer-

ra regionalistes. La dreta era constituïda pel *Centre Autonomista de Mallorca* (←), format per antics membres del *Centre Regionalista de Mallorca*, amb *La Veu de Mallorca* com a òrgan de difusió; i el *Partit Regionalista de Mallorca* (→), format per antics mauristes. Ambdues organitzacions varen constituir un Comitè Mixt que representà a Mallorca el *Centre Constitucional* (←), de Francesc Cambó i Gabriel Maura. Els regionalistes d'esquerra feren part del Partit Republicà Federal de Mallorca (1930), on convergien momentàniament amb els republicans federals i els republicans radicals. El seu òrgan fou *Ciudadania*, que inicialment va tenir un caràcter nacionalista. A partir de 1930, *La Nostra Terra* fou una publicació autonomista no vinculada a cap partit en concret. Propugnava que les Balears feien part de la nacionalitat catalana, però que cada illa tenia la seva pròpia personalitat històrica. Rebutjava el balearisme, que considerava una forma d'anticatalanisme, perquè no existia un poble balear. En tot cas, segons els intel·lectuals que col·laboraven a *La Nostra Terra*, es podria arribar a crear una comunitat política balear a partir d'un estatut d'autonomia. El 1930, va aparèixer Joventut Escolar, com una secció de l'Associació per la Cultura de Mallorca, dedicada a l'ensenyament del català. El 1931, es va crear la capella clàssica de Mallorca, de caràcter nacionalista. El març de 1931, es fundà a Barcelona *Esquerra Republicana de Catalunya* (←). Un dels seus fundadors fou el mallorquí Antoni Maria Sbert. A les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931, els

regionalistes conservadors presentaren una candidatura pròpia i obtingueren cinc regidors a Palma. Els regionalistes d'esquerra feren part del Front Únic Antimonàrquic. Un cop proclamada la República, que fou acceptada per tots els regionalistes, es varen repetir les eleccions municipals (maig de 1931). A Palma varen tornar a ésser elegits cinc regidors regionalistes conservadors, mentre que alguns nacionalistes d'esquerra eren elegits regidors per la Coalició Republicano-Socialista. És el cas d'Emili Darder, Francesc de Sales Aguiló i Bernat Jofre. El Comitè Mixt Regionalista-Autonomista es declarà favorable a l'obtenció de l'autonomia de Mallorca (25 d'abril de 1931). El maig d'aquell any, la Cambra de Comerç de Mallorca, a instàncies de Guillem Roca Waring, proposà la redacció d'un avantprojecte d'estatut per a les Balears. Aviat s'hi varen adherir l'Associació per a la Cultura de Mallorca i la Cambra Oficial d'Agricultura. A Mallorca, es va constituir una comissió redactora formada per Emili Darder, Francesc de Sales Aguiló, Miquel Font Gorostiza, Guillem Forteza, Joan Pons Marquès i Elvir Sans, en representació de l'Associació per a la Cultura; Josep Casasnovas Obrador i Guillem Roca Waring, per la Cambra de Comerç, i Antoni Ferragut i Ernest Mestres, per la Cambra Agrícola. El juliol de 1931, es reuní al teatre Principal, de Palma, una assemblea d'ajuntaments, entitats i corporacions de Mallorca i Eivissa per discutir l'avantprojecte d'Estatut. L'absència de Menorca determinà la seva exclusió del projecte. Els partits polítics que hi assistiren foren el Cen-

Candidatura de la Coalició de dretes

PER LES ELECCIONS A DIPUTATS DE LES CONSTITUENTS

Pels Conservadors;

D. Josep Socias Gradolí

Pels Regionalistes-Autonomistes:

D. Bartomeu Fons Jofre de Villegas

Per la Dreta Lliberal Republicana:

D. Josep M.ª Ruiz Manent

Per Eivissa: Carles Román Ferrer

† Papereta de la candidatura de la Coalició de Dretes (1933)

tre Autonomista de Mallorca, el Partit de Dreta Liberal Republicana, el Partit de Dreta Social, el Partit Regionalista de Mallorca i el Partit Republicà Federal. El Projecte d'Estatut d'Autonomia de Mallorca i Eivissa fou aprovat sense ressò popular i de forma provisional. Declarava l'oficialitat de la 'llengua materna' i de l'espanyol i estructurava la futura autonomia entorn de la Diputació de Mallorca i la Diputació d'Eivissa. La de Mallorca tendria un Consell de Govern. A més, es crearia un òrgan interinsular, el Gran i General Consell. El setembre de 1931, Gabriel Alomar, diputat a Corts per Balears, afirmà que les Illes no tenien ni personalitat ni maduresa política per tenir un estatut i que convenia més la unió amb Catalunya. Aquestes declaracions provocaren una polèmica a Mallorca. Entre d'altres, Francesc Villalonga, en nom dels federals, va refusar les seves declaracions. L'octubre de 1931, els redactors de l'avantprojecte exposaren la necessitat de polititzar la qüestió autonòmica, de manera que reconeixien el fracàs del projecte d'autonomia impulsat per entitats apolítiques. El setembre de 1932, representants de l'Associació per la Cultura de Mallorca i del partit Acció Republicana de Mallorca viatjaren a Barcelona amb motiu de l'aprovació de l'estatut de Catalunya. El desembre de 1932, a instàncies de la Diputació de Balears, presidida per Francesc Julià, se celebrà una assemblea dels ajuntaments insulars per tractar la qüestió autonòmica. Els menorquins no hi assistiren. S'acordà que cada illa redactàs un projecte autonòmic. El gener de 1933, es

declararen a favor de l'autonomia Acció Republicana, el Partit Federal i el Cercle Autonomista, però el projecte no fructificà. A les eleccions generals de juny de 1931, el Partit Regionalista va fer part de la Concentració de Dretes, que no va obtenir cap diputat. Aquell mateix any, Guillem Forteza publicà *Pel ressorgiment polític de Mallorca*, on proposava aplicar una política regionalista fonamentada en la democràcia i en la cultura. Propugnava una federació de regions, que formarien una nació, la catalana en el cas de Mallorca, i una federació de nacions, que constituïrien la Ibèria. Els regionalistes de dretes se subordinaren cada vegada més als conservadors antiautonomistes i, el 1933 i el 1936, feren part, a les eleccions generals, de les candidatures de la Coalició Centre-Regionalista-Dreta. El seu únic candidat, Bartomeu Fons Jofre de Villegas, fou elegit diputat el 1933 i reelegit el 1936. El febrer de 1932, el sector més regionalista i progressista del Partit Republicà Federal de Mallorca va constituir l'Acció Republicana de Mallorca —ARM— (←) com un partit autònom federat a l'Acció Republicana de Manuel Azaña. L'abril de 1934, l'ARM es fusionà amb el Partit Republicà Radical-Socialista Independent per crear *Esquerra Republicana Balear* —ERB— (←), que també fou un partit autònom, federat a l'Esquerra Republicana d'Azaña. Va tenir implantació a Alcúdia, Algaida, Andratx, Artà, Bunyola, Campanet, Campos, Capdepera, Consell, Escorca, Esporles, Estellencs, Felanitx, Inca, Lloret de Vistalegre, Lloseta, Llubí, Llucmajor, Manacor, Maria de la Salut, Mar-

ratxí, Montuïri, Muro, Palma, Petra, sa Pobla, Pollença, Porreres, Puigpunyent, Sant Joan, Sant Llorenç des Cardassar, Santa Margalida, Sineu, Sóller, Son Servera, Valldemossa i Vilafranca de Bonany. També era present a Menorca i Eivissa. El seu òrgan era *República* i tenia unes *Juventuts d'Esquerra Republicana Balear* (←). Dins ERB coexistiren els regionalistes d'esquerra, com Francesc de Sales Aguiló, Emili Darder, Pere Oliver Domenge i Joan Sanxo Tous, i els republicans d'Azaña. El febrer de 1936, va fer part del Front Popular i molts dels seus dirigents ocuparen càrrecs en les gestores municipals que es constituïren arran del triomf de les esquerres a nivell estatal. Així, Emili Darder fou batle de Palma, Miquel Beltran Planas, d'Inca, Pere Oliver Domenge, de Felanitx, Josep Serra Pastor, de Sóller, i Pere Joan Cànoves, de Pollença. Dins el Partit Socialista Obrer Espanyol, Alexandre Jaume era partidari de la unió de Mallorca amb Catalunya perquè mallorquins i catalans compartien la mateixa raça, llen-

↓ Candidats regionalistes a l'Ajuntament de Palma (1931)

Candidats autonomistes-regionalistes PEL MUNICIPI DE PALMA

Mallorquins. Demà es decideix la lluita. La Ciutat de Palma i el poble de Mallorca direu si es arribada o no l'hora de la dignificació política de la nostra regió.
Pel triomf de la candidatura del Partit Regionalista — Autonomista vos demanem els vostres vots. Vota-la; si voleu la millora i la bona administració dels municipis.
Rebutau tot intent de sobornament i no vos deixeu enganyar per les promeses del caciquisme.
Ciutadans: Veteu aquí els noms dels candidats que els nostres Partits presentem per dur a la Corporació Municipal de Palma.
Per disciplina de partit votau-los sense borrar-ne cap.

Pel districte primer

- D. Jaume Lluís Pou Moragues
- D. Baltasar Forteza Valleriola
- D. Josep Pons Marqués

Districte segon

- D. Josep Llabrés Reines
- D. Antoni Juan Terrassa
- D. Ignaci Palmer Riera

Districte tercer

- D. Josep Riutort Martínez
- D. Juan Ramis Jorge
- D. Juan Rubiras Vidal
- D. Guillem Coll Rosselló

Districte quart

- D. Josep Claverol Fenoosa
- D. Bernat Rigo Rubí

Districte quint

- D. Josep Comas Rotger
- D. Antoni Quintana Garau
- D. Antoni Martorell Munar

Districte sisè

- D. Josep Quint Zaforteza Amat
- D. Tomás Rullán Cruellas
- D. Josep Llompard Garcias

Districte setè

- D. Josep Vidal Rosselló
- D. Pere Parets Ignacio

Districte vuitè

- D. Bernat Jaume Massanet
- D. Joaquim Morell Gual
- D. Antoni Rosselló Rosselló

Districte novè

- D. Juan Salas Nadal
- D. Pau Alcover de Haro

GUILLEM FORTEZA

PEL RESSORGIMENT POLÍTIC DE MALLORCA

ESTAMPA SOLER PRATS

1931

↑ Guillem Forteza, *Pel ressorgiment polític de Mallorca* (1931)

gua i història. Jaume considerava que Mallorca no era prou madura per a accedir a l'autonomia política i proposava l'autonomia administrativa per a cada illa. Aquesta actitud s'imposà en el segon congrés de la Federació Socialista Balear (1933). El 6 d'octubre de 1934, el minoritari Partit Republicà Demòcrata Federal de Mallorca felicità Lluís Companys per haver proclamat l'Estat català dins la República Federal Espanyola. També es varen fer ressò d'aquest fet les *Juventuts d'Esquerra de Felanitx* (←). El març de 1936, l'Associació per la Cultura de Mallorca sol·licità infructuosament l'extensió a les Balears del decret de bilingüisme per a Catalunya de 1931. El maig de 1936, el Partit Regionalista de Mallorca convocà els partits republicans per estudiar les possibilitats de tornar a impulsar el projecte de 1931. Varen respondre a la crida del Centre Republicà de Centre, el Partit Republicà Demòcrata Federal, la Unió Republicana i el Partit Republicà Radical. El fet que no hi assistissin importants partits de dretes i d'esqueres va fer que es desistís del projecte. ERB no hi va assistir i afirmà la necessitat d'elaborar un programa autonòmic que fos assumit pel Front Popular. Durant la II República s'intensificaren les relacions culturals entre Catalunya i Mallorca. El 1933, es creà un *Comitè de relacions entre Catalunya i Mallorca* (←), on es destacà la unitat cultural dels catalans i els mallorquins. Un grup d'escriptors i polítics catalans signaren el missatge als mallorquins, conegut a Mallorca com el *Manifest dels Catalans*, on es proclamava la germanor cultural entre Catalunya i Mallorca. El juny de

L'ESQUERRA NACIONALISTA A MALLORCA (1900-1936)

A cura de Mateu Morro i Sebastià Serra

Biblioteca
dels Clàssics del
Nacionalisme Català

13

EDICIONS DE LA MAGRANA / DIPUTACIÓ DE BARCELONA

↑ Textos nacionalistes publicats per Mateu Morro i Sebastià Serra

1936, sorgí la *Comunitat Cultural Catalano-Balear* (←) amb delegacions a Palma i Barcelona. Aquell mateix més, es publicà la *Resposta al Missatge dels Catalans* (→), que fou signada per cent cinquanta-tres persones. Aquest manifest afirmava que hi havia una unitat de sang, de llengua i de cultura entre Catalunya i Mallorca, si bé Mallorca tenia la seva pròpia personalitat. A partir del 19 de juliol de 1936, quan s'inicià la Guerra Civil, els regionalistes d'esquerra patiren la repressió sistemàtica que afectà tota l'esquerra. Un gran nombre dels militants d'ERB varen ésser empresonats i més de 200 afusellats, entre ells Emili Darder. També fou afusellat Alexandre Jaume. Alguns militants d'ERB, com Francesc de Sales Aguiló i Pere Oliver Domenge es refugiaren a Barcelona, on editaren *Mallorca Nova* (1937). Els regionalistes de dreta no patiren una repressió física i alguns d'ells col·laboraren amb les autoritats franquistes. Des de París, Joan Estelrich fou un destacat propagandista del règim de Burgos. Malgrat això, varen ésser malvists pel seu catalanisme cultural i per haver signat la *Resposta al Missatge dels Catalans*. Hi va haver un intent fracassat d'expulsar de Mallorca els qui havien signat aquest manifest. A Mallorca, hi hagué una repressió cultural destinada a destruir la cultura autòctona i reduir la llengua catalana a un ús domèstic. Totes les publicacions en català foren suprimides, es manà que tot l'ensenyament fos en castellà i que els rètols i els menús dels restaurants fossin en castellà (novembre de 1936). El català fou prohibit a les conferències telefòniques in-

GREGORI MIR

EL MALLORQUINISME POLÍTIC (1840-1936) Volum I

↑ Gregori Mir, *El mallorquinisme polític (1840-1936)*

terurbanes i a la correspondència particular. Devers 1937, s'intentà imposar el castellà a la catequesi i a la predicació, i el bisbe Josep Miralles va haver de defensar l'ús del català. Devers 1940, es prohibí l'edició de llibres en català. Durant la Guerra Civil, es va produir una onada d'anticatalanisme que s'aprofità del fet que els bombardeigs republicans sobre Mallorca es feren des de Barcelona i que el desembarcament de Bayo fou, almenys en part, una empresa de la Generalitat de Catalunya. Acabada la Guerra Civil, alguns nacionalistes mallorquins restaren a l'exili. És el cas de Gabriel Alomar, Víctor Alomar, Bernat Jofre, Joan Mascaró, Maria Mayol, Pere Oliver Domenge, Baltasar Samper i Antoni Maria Sbert. Es va destacar pel seu activisme nacionalista Francesc de Sales Aguiló, que impulsà (1945) el Patronat de Cultura Catalana, de Bogotà. La presència dels nacionalistes dins l'oposició antifranquista va ésser molt minoritària. Cap a 1946, Esquerra Republicana Balear i el Partit Republicà Demòcrata Federal tenien representants dins el comitè de Balears de l'Aliança Nacional de Forces Democràtiques. Aquell mateix any va aparèixer *Randa*, una efimera publicació nacionalista feta a Barcelona per universitaris mallorquins. Durant el franquisme, es va produir una lenta i tímida recuperació del nacionalisme cultural. El 1946, es va reprendre peremptòriament l'edició de llibres en català, impulsada sobretot per Francesc de Borja Moll. El 1947, es reprenen les representacions de teatre en català. El 1950, es continuà l'edició del *Diccionari Català-Valencià-Balear*, que finalitzà el

LLUC

GENER 1968

↑ Portada de la revista *Lluç* (1968)

1962. Aquell any es creà l'*Obra Cultural Balear* (→). Durant els anys seixanta, el nacionalisme cultural entrà en contacte amb l'oposició antifranquista a través de diverses activitats, com les Aules de Teatre i Novel·la (1966-68). El 1967, Josep Melià publicà *Els mallorquins*, un assaig històric on defensava la catalanitat cultural de Mallorca i propugnava la defensa dels trets diferencials de l'illa davant la creixent castellanització. Aquell mateix any s'introduí el català a la litúrgia. A partir de 1968, la revista *Lluç* es publicà íntegrament en català. El 1970, es tolerà l'ensenyament del català. El 1972, des de l'oposició al franquisme, la Mesa Democràtica de Mallorca es manifestà a favor d'obtenir l'autonomia quan es produí el trencament democràtic. En aquesta mateixa època, va aparèixer un efímer Moviment d'Alliberament Nacional —MAN—, de caràcter nacionalista radical. El 1974, es creà l'*Aliança Nacional Mallorquina* —ANAM— (←), impulsada per Climent Garau. L'ANAM era un grup polític netament nacionalista partidari de l'autodeterminació de Mallorca. El gener de 1975, va aparèixer *Tramuntana* (→), com una plataforma de diàleg on hi havia elements nacionalistes. Devers el novembre de 1975, s'inicià el procés de creació del Partit Socialista de les Illes —PSI—, que es presentà en públic el febrer de 1976. En foren fundadors, entre d'altres, Francesc Obrador, Sebastià Serra i Antoni Tarabini. El PSI era d'ideologia socialista autogestionària i propugnava l'autodeterminació de la nació de les Illes Balears i l'oficialitat del català. Després de la mort de Franco, es va anar

↑ Propaganda d'Unitat Socialista (1977)

imposant una nova concepció de l'estat fonamentada en les autonomies regionals. El gener de 1976, hi va haver a Cura una trobada de forces polítiques i plataformes unitàries d'oposició de Catalunya, el País Valencià i Balears, on es reclamà l'oficialitat de la llengua pròpia i la llibertat política i nacional. El febrer d'aquell any va aparèixer el Grup Socialista i Autonomista de les Illes —GASI— (←) i s'implantà a Mallorca el Partit Socialista d'Alliberament Nacional —PSAN— (→), que fou el primer partit establert a tots els territoris de parla catalana. L'abril de 1976, es creà el secretariat de Mallorca del Congrés de Cultura Catalana. El juliol de 1976, es constituí l'Assemblea Democràtica de Mallorca en el si de la qual es destacaren pel seu caràcter nacionalista el PSI, el PSAN, el GASI, el Moviment Comunista de les Illes i el Partit Carli de les Illes. L'octubre de 1976, el Partit Comunista d'Espanya a les Illes presentà unes bases per a un avantprojecte d'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears. Aquell mateix any va aparèixer el Partit Nacionalista de Mallorca —PNM— (→). El març de 1977, l'Assemblea Popular de Mallorca organitzà una diada autonòmica a Cura, on es presentà un avantprojecte d'Estatut d'Autonomia de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera, elaborat per un grup d'autonomistes d'esquerres. El 4 de juny de 1977, totes les forces polítiques, excepte Aliança Popular i els grups d'extrema dreta, signaren un Pacte Autonòmic. Aquest pacte comprometia els partits que l'havien signat a demanar una autonomia política. A les eleccions de juny de 1977, hi va haver dues can-

↑ Candidatura d'Unió Autonomista (1977)

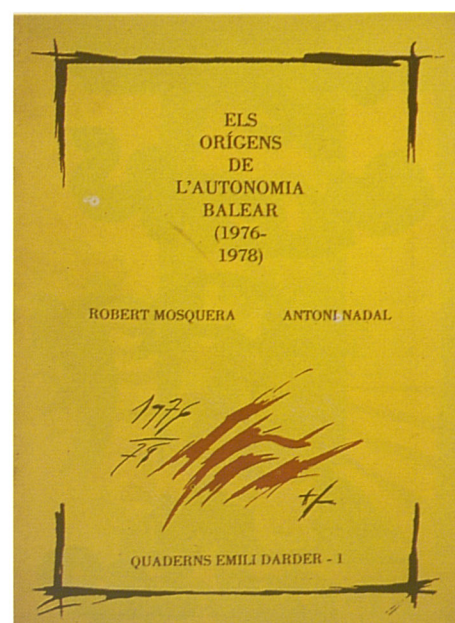
didatures nacionalistes, la Unió Autonomista —UA— (→), constituïda pel GASI, el Partit Nacionalista de Mallorca i independents, i la Unitat Socialista —US— (→), constituïda pel PSI, el Partit Socialista Popular i el Moviment Socialista de Menorca. Varen aconseguir el 3,6% de vots i el 5,5%, respectivament, i no obtengueren cap escó. Els diputats i senadors elegits constituïren l'Assemblea de Parlamentaris (←), que tenia per objectiu aconseguir un règim preautonòmic provisional. La Unió Autonomista va desaparèixer i la Unitat Socialista es va desfer. El 29 d'octubre de 1977, es realitzà a Palma una manifestació a favor de l'autonomia que reuní més de 20.000 persones. El desembre de 1977, el PSI es transformà en Partit Socialista de Mallorca —PSM— (→), reforçà el seu caràcter nacionalista i edità *Mallorca Socialista*. El PSM considerava que des de 1715 Mallorca patia una situació colonial i propugnava la recuperació de l'autogovern. A més, era partidari de l'existència d'un àmbit cultural comú a les Balears, Catalunya i el País Valencià. Aquell mateix any es crearen els Grups Anticolonialistes Balears —GAB— (←) i es constituïren dos sindicats de caràcter nacionalista, la Unió de Pagesos de Mallorca —UPM— i el Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament de les Illes —STEI—. El juny de 1978, es va concedir el règim preautonòmic a les Illes Balears i es constituí el Consell General Interinsular (←), format provisionalment per deu consellers de la Unió de Centre Democràtic —UCD—, quatre del Partit Socialista Obrer Espanyol —PSOE— i un d'Aliança Popular —AP—. En aquesta època, UCD va ha-

↑ Propaganda d'Unió Mallorquina (1983)

↑ Propaganda del Partit Socialista de Mallorca

↑ Els orígens de l'Autonomia Balear (1976-1978), de R Mosquera i A Nadal.

ver de reconèixer l'existència en el seu si de tendències nacionalistes. Una part de les publicacions periòdiques de la Part Forana eren de caràcter nacionalista. El desembre de 1978, el *Collectiu Socialista i Nacionalista* (←), constituït en bona part per persones procedents de l'Organització d'Esquerra Comunista, s'incorporà al PSM. Aquell mateix any el PCE adoptà el nom de Partit Comunista de les Illes Balears —PCIB— i el Partit del Treball d'Espanya el de Partit del Treball de les Illes, la qual cosa significava un apropament parcial al nacionalisme. A les eleccions generals de març de 1979 l'única opció nacionalista fou el PSM, que es presentà en coalició amb el Partit Socialista de Menorca com a Socialistes de Mallorca i Menorca. Va obtenir el 3,3% dels vots i no va treure cap diputat. A les eleccions municipals i preautonòmiques d'abril d'aquell any, el PSM obtengué, respectivament, el 3,6% i el 11,5% dels vots. Diverses candidatures municipals nacionalistes obtengueren la batlia o un nombre important de regidors. És el cas de l'*Agrupació Independent de Puigpunyent* (←), la *Candidatura Democràtica Independent de Felanitx* (←), la *Candidatura Democràtica Independent de Manacor* (←), la *Candidatura Independent de Consell* (←), la *Candidatura Independent de Lloseta* (←), la *Candidatura Independent del Poble* (←), de Santa Maria del Camí, la *Candidatura Independent de Petra* (←), la *Candidatura Independent d'Esporles* (←), la *Candidatura Independent Lloritana* (←), la *Candidatura Independent Progressista de Búger* (←), la *Candidatura Progressista Independent d'Inca* (←), l'*Entesa Campanera*

Independent (←), els *Independents d'Algaida* (←), els *Independents d'Artà* (←), els *Independents de Maria* (←), els *Independents de Vilafranca* (←) i els *Sineuers Independents* (→). El 24 d'abril de 1979, es va constituir el *Consell Insular de Mallorca* (←), format pels 24 consellers elegits a les eleccions preautonòmiques. Dos d'aquests consellers pertanyien al PSM i la resta feien part de partits d'àmbit estatal. El predomini dels partits estatals a les diferents convocatòries electorals i a les institucions preautonòmiques determinà l'escassa influència del nacionalisme en el procés autonòmic balear. El maig de 1979, el PSM feu part de la *Coordinadora d'Esquerra Nacionalista dels Països Catalans* (←). Al final d'aquell any, el PSM entrà en crisi i, al final de 1980, patí l'escissió d'un grup minoritari. El 1981, els escindits crearen *Esquerra Mallorquina* (←), que propugnava un nacionalisme inequívocament esquerrà. El 1979, mitjançant un reial decret, s'incorporà el català a l'ensenyament. A partir d'aquests anys, l'objectiu del nacionalisme cultural serà la normalització lingüística. El 1979, el PSM i la Federació Balear del PSOE presentaren avantprojectes d'estatut d'autonomia. El 1980, UCD redactà unes bases per a l'estatut d'autonomia de les Illes Balears, i el 1981, el PSM presentà un Estatut Nacional de les Illes Balears i Pitiüses. Aquests avantprojectes de caràcter partidista no varen prosperar. El juliol de 1980, es constituï la Comissió dels Onze, composta per representants dels partits polítics amb representació a les Illes Balears, amb l'objectiu de redactar un projecte d'estatut d'autonomia que fos fruit del con-

sens. Els temes més conflictius foren el de la llengua, la bandera i la representativitat de Menorca, Eivissa i Formentera a les futures institucions autonòmiques. El juliol de 1981, la UCD i el PSOE signaren un acord sobre la qüestió autonòmica que deixava al marge els sectors nacionalistes. Aquell mateix any, el PSM i el Partit Socialista de Menorca presentaren un avantprojecte de l'Estatut Nacional de les Illes. A les eleccions generals de 1982, el PSM obtengué el 2,2% dels vots. Al final de 1982, es va crear *Unió Mallorquina-UM* (→), un partit regionalista de centre impulsat per Jeroni Albertí. El gener de 1983, el Congrés dels Diputats aprovà l'*Estatut d'autonomia de les Illes Balears* (←), amb els vots a favor d'UCD i del PSOE i l'abstenció d'Aliança Popular. L'estatut establia la cooficialitat del català i dotava la *Comunitat Autònoma de les Illes Balears* (←) d'institucions pròpies, com el Parlament de les Illes Balears i el Govern de la Comunitat de les Illes Balears. Les primeres eleccions autonòmiques se celebraren amb les municipals, el maig de 1983. UM es presentà en coalició amb el Partit Demòcrata Liberal i obtengué el 18,4% dels vots i sis diputats per Mallorca. En aquestes eleccions el PSM va treure dos diputats i el 6,6% dels vots a Mallorca. UM obtengué el suport d'Aliança Popular —AP— per obtenir la presidència del Consell Insular de Mallorca i el senador en representació de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. A canvi, UM va donar suport a AP per obtenir la presidència del parlament i del govern. A les eleccions municipals, UM va treure denou batlies, entre les quals hi havia Bunyola, Capdepera, Inca, Marratxí, Pollença, San-

CRÒNIQUES
DE
L'AUTONOMIA
BALEAR
(1983-
1987)
ANTONI NADAL ROBERT MOSQUERA

QUADERNS EMILI DARDER NÚM. 2

el 8,2% dels vots i tres diputats, Mateu Morro Marcé, Pere Sampol Mas i Sebastià Serra Busquets. La *Unió Independent de Mallorca* —UIM— (→) obtingué el 3% dels vots i un diputat, Miquel Pascual Amorós. CB va aconseguir el 2% dels vots i cap diputat. UM va establir una coalició pre-electoral amb el PP i li correspongueren quatre diputats. També va obtenir el senador en representació de la CAIB. A les eleccions municipals, el PSM va aconseguir quatre batlies, Campanet, Santa Maria del Camí, Sòller i Vilafranca de Bonany, i UIM, tres, Marratxi, Santa Margalida i Sant Llorenç des Cardassar. En aquestes eleccions varen aparèixer noves candidatures independents de caràcter nacionalista, com els *Independents per Banyalbufar* (←), els *Mancorins Independents* (←) i la *Unió Petrerà* (→). UM va accedir a nou batlies, les d'Ariany, Banyalbufar, Búger, Costitx, Deià, Llubi, Petra, Santa Eugènia, Sant Joan i Vall-demosssa. L'octubre de 1991, es creà a Palma la *Plataforma Cívica per a l'Autogovern* (→), que sol·licitava la reforma de l'Estatut d'Autonomia per obtenir més competències i una financiació concertada. Al final de 1991, el PSM impulsà una campanya a favor de l'autodeterminació de Mallorca. Es declararen a favor Bunyola, Lloret de Vistalegre, Llubi, Maria de la Salut, Petra, Pollença, Puigpunyent, Santa Maria del Camí, Sant Llorenç des Cardassar, Sineu i Vilafranca de Bonany. Aquell any es creà el Casal Independentista de Mallorca i s'implantà el Bloc d'Estudiants Independentistes —BEI—. Josep Maria Llompart va publicar *Països Catalans? i altres reflexions*.

↑ Propaganda d'Unió Mallorquina (1993)

↑ Propaganda d'Esquerra Republicana Balear (1993)

↑ Propaganda del Partit Socialista de Mallorca (1993)

xions, on afirmà que la identitat cultural determinava el fet nacional i, en conseqüència, Mallorca era una regió de la nació dels Països Catalans. Malgrat això, considerava inviable el projecte polític de Països Catalans. L'abril de 1992, UM es definí com un partit nacionalista. El juny d'aquell mateix any, UIM també es declarà nacionalista però afirmà que el seu mallorquinisme era contrari a qualsevol idea d'unitat cultural dels territoris de parla catalana. El setembre de 1992, la presidenta d'UM Maria Antònia Munar fou destituïda del seu càrrec de consellera i substituïda per Bartomeu Vidal Pons. El novembre d'aquell any, el conseller d'agricultura Pere Morey i el senador Guillem Vidal abandonaren UM. Durant 1992, varen aparèixer diverses entitats de caràcter nacionalista radical, com l'Ateneu 31 de Desembre, de Palma, i la Disputa de l'Ase, de Manacor. Al començament de 1993 va aparèixer la Joventut Nacionalista de les Illes. El febrer d'aquell mateix any, fou nomenat conseller de cultural Bartomeu Rotger, també d'UM. El maig de 1993, es fusionaren UM, CB i UIM i el seu partit mantengué les sigles UM. Un sector de CB no acceptà la fusió i constituï la Convergència Nacionalista Ba-

lear. A les eleccions generals de juny d'aquell mateix any, a Mallorca el PSM obtengué el 5,57% dels vots, UM, el 2,92% i ERC, el 0,70%. En el senat, els seus resultats foren millors. El PSM va treure el 6,17%, UM, el 4,14% i ERC, el 0,87%. En aquesta mateixa època va aparèixer el Sindicat de Treballadors, de les Illes Balears —STIB—, de caràcter nacionalista. A Mallorca, el nacionalisme no ha aconseguit maiesser una opció política de caràcter majoritari, però la seva influència ha estat constant durant el s XX, excepte en els períodes de dictadura. Els partits i organitzacions nacionalistes han influït sobre els idearis dels altres partits, els quals han assumit part de les seves propostes. (AM)

NACIONAL SINDICALISTA ALCUDIENCA Candidatura d'ideologia falangista que es presentà a les eleccions municipals de 1987 a Alcúdia. Aconsegui 111 vots (3,28%) i no obtengué cap regidor.

NADAL, BARTOMEU (Palma s XVII - 1730) Notari. Accedi al notariat a Palma (1696), on tengué la casa pairal i la

notaria al Pes de la Farina, a la parròquia de Santa Eulàlia. Llegà set protocols (1696-1729). Contenen dades d'interès sobre les escripturaries d'Alaró, Algaida, Inca, sa Pobla, Santa Maria del Camí i Sineu i sobre les porteries d'Artà, Petra, Sant Joan i Sòller. Documentà les activitats dels mercaders i patrons de Mallorca, particularment el cors marítim a favor de l'arxiduc Carles d'Àustria. Elaborà actes i contractes relatius al convent de Sant Francesc de Paula i a les possessions de Son Nadal, Son Nadalet i Son Nét, de Palma. Fou home de confiança del senyor Francesc Vilallonga, comte de sa Cova. (DF)

NADAL, CAN Terrenys del terme de Calvià, a es Capdellà, situats entre es Serralet, can Magret, cas Frare Vell i Bonany. ■ Propietat rústica del terme de Llucmajor, situada entre Son Pere Pons, s'Aresta, Son Pons i Binificat. ■ Rafal del terme de Santa Maria del Camí, situat al lloc de Coanegra. Confrontava amb can Riera, sa Teulera, can Pineda i el torrent de Coanegra. Documentat el 1749, pertanyia al senyor Marc Antoni Cotoner Sureda, marquès

d'Ariany, i el tenia en arrendament el moliner Nadal Jaume —Nadal—, de qui prengué nom. Tenia cases i era dedicat al conreu de cereals. El 1740, el torrent de Coanegra en destruï totalment les cases, i moriren cinc infants. Apareix documentat també amb la denominació de Castelló. (DF/M)

NADAL, FRANCESC (Bunyola s XVIII - Madrid s XVIII) Militar. Fou armer del reial cos de guàrdies de corps. És autor de l'obra *Explicación breve y útil de las piezas que componen el fusil, carabina y pistola* (1762).

NADAL, JOSEP (Palma 1652 - s XVII) Escultor. A la mort dels seus pares, víctimes de la pesta bubònica de 1652, fou lliurat a l'Hospital General de Mallorca. El 1668, fou adoptat per l'escultor *Damià Creuades* (←) i per la seva muller Joana Ferrà, que no tenien fills. Aprengué l'ofici al taller del seu pare adoptiu, a Palma, amb el qual esculpi i tallà nombroses figures religioses per a diversos convents i esglésies de Mallorca, dins els corrents del Barroc. A la mort del seu pare adoptiu, en fou hereu universal i en continuà el taller. (DF)

NADAL, ONOFRE (Palma s XVI - 1592) Notari. Exercí el notariat a Palma, on tenia la casa pairal i notaria al carrer del senyor Jaume Vida, a la parròquia de Sant Jaume. Llegà dos protocols (1590-92), que contenen dades d'interès de les famílies Dameto, Gual i Puigdorfilà. El notari Pere Joan Costa n'elaborà (1592) l'inventari. (DF)

NADAL, SON Antiga possessió del terme d'Andratx. El 1234, Berenguer de Palou, bisbe de Barcelona, l'establí a Bernat de Vedava. Aquest la va vendre (1247) a Domènec Basset —de sa Palomera—. Els Basset la posseïren els s XIII-XIV. Prengué nom de Nadal Ensenyat, que, posteriorment, en fou propietari. ■ Propietat rústica del mateix terme, situada entre s'Estret, can Jau-moi, Son Tió i sa Creu. ■ Possessió del terme de Felanitx. Fou l'alqueria islàmica de Binimartí. Documentada el 1655, pertanyia a l'honor Pau Nadal, de la família del qual prengué nom. Tenia cases, amb celler i moli de sang. Era dedicada avinya i conreu de cereals. Hi havia una guarda de 50 ovelles. El 1692, pertanyia al notari Antoni Nadal. Els Nadal tenien la casa pairal al carrer del raval del Convent de Sant Agustí, de Felanitx, amb celler i corral. ■ Antic rafal del terme de Mancor de la Vall, si-

↑ Son Nadal (Biniarroi, Mancor de la Vall)

tuat al lloc de Biniarroi. Sorgí d'una segregació de terres de l'antiga alqueria de Biniarroi, que passaren a esser propietat de la família dels Mateu —Nadal—, que hi mantengueren la titularitat fins al s XX. El 1669, pertanyia a Pere Mateu —Nadal—. Tenia les cases, amb tafona i moli de sang, situades dins el nucli de Biniarroi. Era dedicat a olivars i hi havia una vinya i una noguera-da. El 1684, fou valorat en 1.600 lliures. El 1758, tenia una guarda de 73 ovelles. El 1863, era de Pere Mateu —Nadal—, tenia 18 quarterades i confrontava amb el nucli urbà de Biniarroi, can Pau Carro i sa Font Garrover. L'olivar s'hi mantenia com el conreu principal, amb alguns garroverars i figuerals. Tenia un petit hort, vorejat de pollancre, dedicat a la producció de lleguminoses i hortalisses. A la fi del s XVIII, fou renovada la tafona i ampliada la casa, la façana de la qual fou decorada amb teules pintades. A mitjan s XX, amb el despoblament de Biniarroi i amb la desfeta dels olivars causada per la gran nevada de 1956, fou abandonat i les cases entraren en un procés de ruïna. Devers 1990, foren parcialment restaurades. ■ Antic rafal del terme de Palma, que era situat prop del convent de la Soledat Vella Extramurs. Confrontava amb Son Nadalet i el camí de la Soledat. El 1639, pertanyia al senyor Francisc Nadal, de la família del qual prengué nom. Les cases eren decorades amb imatgeria barroca d'estàtues, àguiles i un papagai de bronze. Tenia celler i sinia. Era dedicat a garroverar, ametllar, vinya i conreu de cereals, lleguminoses i hortalisses. El 1647, el comprà

el mercader, capità mercant i corsari Nadal Espinosa García, que edificà noves cases i féu una altra sinia. Tenia dret d'aigua de la siquia de Ciutat, a raó de mitja hora cada vint dies, que rebia de la tanda vint-i-setena dita es Comanador. El 1650, a Madrid, el capità Nadal Espinosa el fideïcomité a favor dels Espinosa. El 1652, durant la pesta bubònica, fou abandonat i saquejat. L'heretà Nadal Espinosa Fontenills, fill de l'anterior, el qual renovà les cases i millorà els conreus. El 1686, feia una renda anual de 85 lliures. El 1704, era una propietat de nou quarterades, amb cases noves i dues sinies, dedicada a fruiters i conreu de cereals i hortalisses. Feia una renda anual de 100 lliures, tres cavallons de palla xeixa, una somada de cebes, dotze melons, dotze sindries, sis carabasses, sis lliures de tàperes, tres almuds d'ametlles crues i tres de torrades per Nadal. L'heretà Nadal Espinosa, el qual el llegà al seu fill Nadal Espinosa Ribes. El 1792, era de Nadal Espinosa Amengual, doctor en ambdós drets, fill de l'anterior, de qui passà al seu gendre Guillem Feliu Ramis. El 1821, l'heretà el seu fill Antoni Feliu Espinosa i el 1866, el fill d'aquest, Guillem Ignasi Feliu Oliver. Els s XVII-XVIII, era també denominat l'hort d'A-munt, l'hort de Dalt, l'hort de Part d'A-munt i es Rafal. Als voltants de 1930, s'hi inicià el procés d'urbanització, com a resultat de l'expansió de l'Eixample. Els primers habitants del barri provenien tant del nucli antic de Palma com de la Part Forana. El procés urbanitzador es completà al final del decenni de 1960. Els edificis predominants eren els

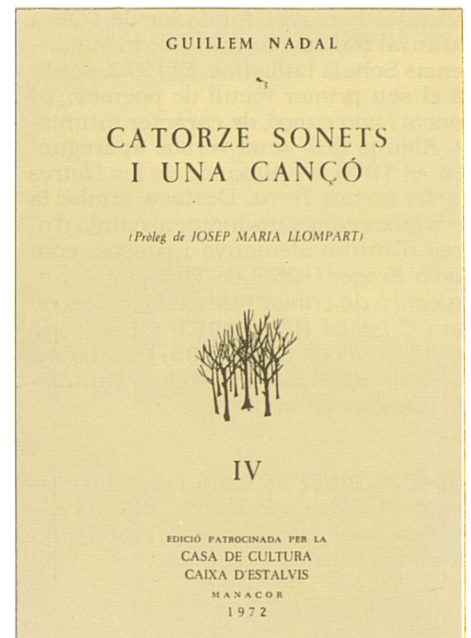

↑ Carrer de la zona de Son Nadal (Palma)

habitatges unifamiliars, de planta baixa, que encara s'hi mantenen (1994). El primer mitjà de transport públic que hi hagué fou un carruatge, propietat des Ranxer, que feia el recorregut Son Nadal-Porta de Sant Antoni. Devers 1935, aquest mitjà es canvià per un autocar. No tenia església i els veïnats anaven a missa a les parròquies de la Soledat i dels Hostalets. Pel que fa a l'ensenyança, durant aquest decenni hi havia mestres particulars que feien classe als seus domicilis. Al decenni de 1940, les nines estudiaven al convent de les germanes de la caritat de la Soledat, mentre que els nins anaven, sobretot, als centres docents de Son Sunyeret i de l'escola graduada, anomenada (1994) Col·legi Públic Gabriel Alzamora. El 1994, els escolars del barri van majoritàriament al centre Sant Josep Obrer. Als voltants de 1983, disposava d'un ambulatori, que el 1990 fou traslladat a la barriada de Son Gotleu. El 1993, tenia una població de 1.702 habitants de dret i ocupava una superfície urbana de 5,6 ha, compresa entre els carrers de Son Nadal, de Sant Leandre, de Sant Ignasi i el final del carrer de Lluís Martí. Fa part d'un conjunt de barriades de l'Eixample, la qual cosa ha donat peu a què la seva identitat quedàs diluïda. (Vegeu plànol a *Coc, Son*). ■ Propietat rústica del mateix terme, situada entre Son Vidal, Son Alegre, es Cutilar i Son Boira. És ocupada (1994) per instal·lacions de l'aeroport de Son Sant Joan. ■ Possessió del terme de Puigpunyent. Vegeu *Son Nadal de Superna*. ■ Terrenys del terme de Santa Maria del Camí, situats entre Son Torrella, es Cabàs, s'Arboçar i cas Frares. ■ Propie-

tat rústica del terme de Sant Llorenç des Cardassar, situada entre l'hort de Son Peretó, Son Garrover, Montseriu i Son Joi. ■ Antic rafal del terme de Selva, que era situat al lloc de Moscarí. Documentat el 1671, pertanyia a l'honor Miquel Sastre, negociant. De 14 quarterades, tenia cases i era dedicat a olivars, conreu de cereals, lleguminoses i hortalisses. El formaven les terres denominades es Camp de s'Hort, sa Verdal i sa Tanca del Rei. ■ Terrenys del terme de Sineu, situats entre Son Julià, s'Abellar, Son Barrina i el puig de na Marcona. (DF/JMB/M)

↓ Carrer de la zona de Son Nadal (Palma)

↑ Obra de Guillem Nadal Blanes

NADALA, PUNTA Accident de la costa del terme de Calvià, situat entre la punta de sa Torre Nova de sa Porrassa i es Bol de ses Morrudes. (M)

NADAL BLANES, GUILLEM (Palma 1911 - Zuric, Suïssa 1976) Diplomàtic i escriptor. Es doctorà a Madrid en dret i en filosofia. El 1933, ingressà a la carrera diplomàtica i ocupà diversos càrrecs a Madrid, Berna, Londres i Bonn. Exercí de cònsol general a Puerto Rico (1964), de ministre conseller de l'ambaixada a Nova Delhi i d'ambaixador a

Turquia. Fou soci fundador de l'Obra Cultural Balear i membre de la *Maiores Schola Lullistica*. El 1972, publicà el seu primer recull de poemes, *14 sonets i una cançó*, de caràcter intimista. Alguns dels seus versos aparegueren, el 1936, a l'*Almanac de les Lletres* i a *La Nostra Terra*. Destaca també la seva labor com a traductor al català d'obres d'autors alemanys i russos, com *Tonio Kroger* (1955) de Thomas Mann, *La cançó de l'amor i de la mort del corneta Cristófol Rilke* (1953) i *Les coses en els 'Sonets a Orfeu'* (1957), ambdues obres de Rainer Maria Rilke i l'antologia *Poetes russos* (1981).

NADAL BOTERÍ, CAN Propietat rústica del terme de Porreres, situada entre Son Font, Son Dagueta, can Feliu i l'hort des Pont. (M)

← Joan Nadal Bujosa

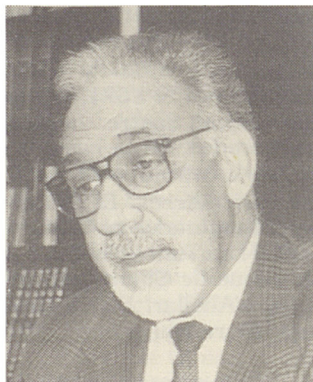
NADAL BUJOSA, JOAN (Bunyola 1911 - Palma 1994) Politic. Durant la II República, fou vice-president de les Joventuts d'Esquerra Republicana Balear i president d'aquest partit a Bunyola. Nomenat batle de Bunyola el març de 1936, durant els dies posteriors a l'aixecament militar de juliol, fou detingut i empresonat, fins a l'abril de 1938. El 1950, emigrà a Veneçuela, on visqué fins a 1963, en què tornà a Mallorca. El 1977, fou candidat a diputat per Unió Autonomista. (DG)

NADAL BUJOSA, PERE (Bunyola 1920) Billarista. El 1948, guanyà el campionat de Balears. El 1958, aconseguí el campionat d'Espanya en les modalitats lliure i en el quadre 47-2, de segona categoria. Fou campió d'Espanya en el quadre 71-2, el 1965 i el 1967, i el 1972 en la modalitat lliure, de primera categoria. La Unió Mundial de Billar li atorgà (1965) la insígnia d'or i, el 1985, la Federació Balear de Billar, la insígnia d'or i brillants. Ha estat jutge àrbitre en diversos campionats del món i d'Europa. Ha estat president

→ Pere Nadal Bujosa

(1952-85) de la Federació Balear de Billar. (JPa)

NADAL BUNYOLA, JOAN (? - Palma 1841) Notari. Deixà inèdit un *Indice de los notarios de la isla de Mallorca para saber el paradero de sus Protocolos* i un *Indice de los notarios cuyos Protocolos en todo o en parte se hallan en el Archivo de la Cofradia y Hospital de San Pedro y San Bernardo*.

→ Joan Nadal Cañellas

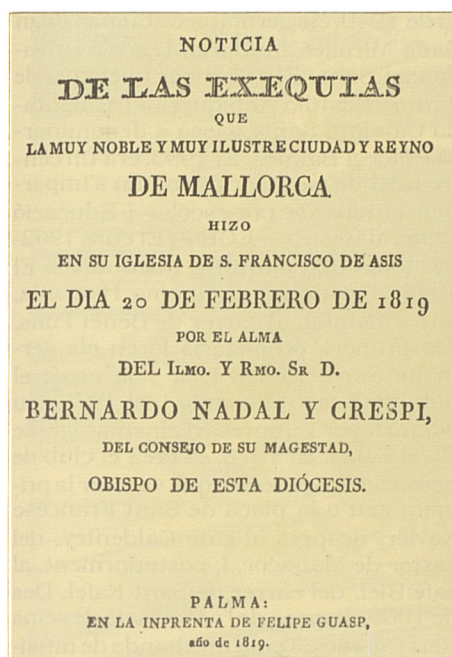
NADAL CAÑELLAS, JOAN (Palma 1934) Bizantinista. Ingressà (1952) a la Companyia de Jesús. Es llicencià en filosofia a la Universitat Pontifícia de Loiola (1960), en teologia a la Universitat Gregoriana de Roma (1968) i en filosofia i lletres a la Universitat de Barcelona (1979). El 1976, fundà a Atenes l'Institut Cultural Reina Sofia, que dirigí fins a 1987. És autor de nombroses publicacions científiques i edicions crítiques de temes d'història i filologia medieval i bizantina. El seu llibre més destacat és *El diàleg entre oriente y occidente* (1968), en el qual exposa la separació entre l'Església bizantina i la romana. Entre els seus mèrits figura el fet d'haver obtingut (1972) del papa Pau VI l'abolició del *filioque* a la versió grega del símbol de Nicea-Constantinoble, principal causa teòrica de la divisió de les esglésies llatina i bizantina. És acadèmic numerari de l'Acadèmia Mallorquina de Genealogia (des de 1979) i

de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, de Barcelona (des de 1983), membre numerari de la Societat d'Estudis Heràldics i Genealògics d'Atenes (des de 1986) i acadèmic de l'Acadèmia Internacional per a la Propagació de la Cultura, de Roma (des de 1990). Fou agregat cultural de l'ambaixada d'Espanya a Atenes (1975-87). El 1976, li fou atorgada la Cruz de la Orden del Mérito Civil de España. El 1993, fou nomenat conseller de l'ambaixada d'Espanya davant la Santa Seu, de Roma.

NADAL CRESPI, BERNAT (Sóller 1745 - Palma 1818) Bisbe de Mallorca. El 1769, fou ordenat de prevere. Es doctorà en arts, jurisprudència i sagrada teologia a la Universitat Lul·liana de Mallorca. Fou vicari (1771-77) de Manacor de la Vall. Estudià idiomes i, el 1777, passà a Madrid, on ingressà a l'Oficina d'Interpretació de Llengües. També fou abreviador de la Nunciatura Apostòlica, de Madrid. Va esser director de la Reial Junta de Teòlegs i fou nomenat (1787) canonge de la Seu de Mallorca, amb dispensa de residència. L'abril de 1794, va esser nomenat bisbe de Mallorca. Aquest bisbat incloïa Menorca fins el 1795 en què Pius VI la segregà. Impulsà la redacció d'un *Catecisme de la Doctrina Christiana* (1801), en català, que fou anomenat *Doctrina Grossa* i va esser el text oficial a la diòcesi de Mallorca fins a 1900. Aquest catecisme va esser reeditat quinze vegades entre 1813 i 1874 i traduït al castellà el 1864. Impulsà diverses mesures de caràcter reformista en

↓ Bernat Nadal Crespi

↑ Obra sobre el bisbe Nadal

el culte i en el seminari. Manà que no es cantassin matines de difunts a les cases particulars i donà suport econòmic a la creació del cementeri de Son Tritlo (Palma). Quan s'inicià la Guerra del Francès feu part de la Junta Suprema de Govern de les Balears i presidi una comissió encarregada de sentenciar els plets en darrera apel·lació. Exhortà els mallorquins a defensar la monarquia espanyola i lluitar contra els francesos. El 1809, fundà el col·legi de la Puresa de Maria Santíssima per a la instrucció de donzelles. El 1810, fou elegit diputat per Palma a les Corts de Cadis. Passà a Cadis el febrer de 1811 i deixà com a vicari general Joan Muntaner Garcia. A les Corts de Cadis va esser president de la Cambra en diverses ocasions, presidi la comissió especial per a establir els objectes imprescindibles per al culte i la comissió constitucional. D'ideologia liberal, fou partidari d'una reforma política que fos compatible amb la unitat catòlica. Afavorí que les esglésies cedissin part del seu argent a l'estat i es mostrà contrari a l'existència de senyorijs jurisdiccional. Li és atribuïda la redacció del discurs preliminar de la Constitució de Cadis de 1812. El juny d'aquell any, li concediren una llicència per motiu de salut i tornà a Mallorca. El març de 1813, passà novament a Cadis, on residí fins que tornà a Mallorca amb l'erudit Jaume Vilallonga Astengo al final d'aquell mateix any. És autor de les obres *Ordinaciones de coro que deberan observar todos los beneficiados de esta Santa Iglesia* (1801) i *Discurso preliminar leído en las cortes al presentar la comi-*

↑ Son Nadal de Superna (Puigpunyent)

sión de constitución el proyecto de ella (1813). Deixà inèdita una *Historia Sagrada desde el principio del mundo hasta las ruinas de Jerusalem*. És fill il·lustre de Palma i de Sòller. Té un carrer dedicat a Sòller. N'han redactat biografies Jeroni Puigserver Lull (1864) i Miquel Duran Pastor (1986). (MDu)

NADAL DE SON QUINT, CAN Propietat rústica del terme de Santa Margalida, situada entre Son Doblons, sa Botigueta, can Biulego i Son Mari. (M)

NADAL DE SUPERNA, SON Possessió del terme de Puigpunyent, situada a la vall de Superna. Sorgí, el s XVI, d'una segregació de la possessió de Son Noguera. Documentada el 1580, pertanyia a Miquel Nadal, de la família del qual i de la ubicació a la vall esmentada prengué nom. Confrontava amb Son Noguera i Son Vic. Tenia cases i era dedicada a olivars, vinya, conreu de cereals, lleguminoses i hortalisses. Hi havia un petit hort. El 1733, era de Gabriel Nadal. El 1787, s'hi havia consolidat un petit nucli de cases. (DF)

NADALET, SON Antic rafal del terme de Palma, que confrontava amb Son Nadal i els camins de Sineu i de Manacor. Documentat el 1683, pertanyia al mercader Nadal Espinosa. Procedia d'una segregació del rafal de *Son Nadal* (←). Tenia cases i sinia. Era dedicat al conreu de cereals, lleguminoses i hortalisses. El 1686, feia una renda anual de 65

lliures. El s XVII, està documentat també amb les denominacions es Rafalet de Son Nadal i s'hort de Baix de Son Nadal. El 1905, Rafel Jaume Pons n'era el propietari i confrontava amb Son Coc, Son Nadal, l'Hort Nou i la carretera de Manacor. El 1920, Rafel Jaume n'inicià el procés urbanitzador amb la venda de les parcel·les. Des de llavors es constitueix en un barri de Paima que se situa entre s'Hort des Ca, l'Hort Nou, Son Coc i Son Nadal. Està delimitat pels carrers de Ferrer de Pallarès, de Sant Damas, des Regal i de Sureda i per

↓ Son Nadalet (Palma)

↑ Son Nadalet (Palma)

la plaça de Sant Francesc Xavier. Al llarg del decenni de 1920, es bastiren les primeres cases i s'hi establiren ciutadans procedents del nucli antic de Palma i també de la barriada de la Soledat i els primers immigrants. Durant aquest decenni s'hi documenten els primers locals comercials, com el cafè de can Puig i el cafè de can Mitja Pesseta, la barberia de ca na Putxa, les fusteries de Gabriel Sans —mestre Biel— i la de Gabriel Oliver i el forn de Miquel Barceló. També hi havia una trencadora d'ametles. Hi predominava la classe obrera, com els cordelers i els empleats de la fàbrica de flassades de can Ribas. El decenni de 1920-30, disposava d'una sala de ball —can Bou—, a la cantonada entre els carrers de Son Nadalet i el carrer de Manacor, on a vegades es feia cinema. Entre 1940-45, aquest edifici allotjà una fàbrica de pastes. Entre 1920 i 1935, hi hagué la primera escola per a nins al carrer de Sant Rafel, que era dirigida per Tomàs Balaguer Bauçà —el mestre Barbut—. Durant la II República (1931-36), els nins i nines anaven a escola a l'Ateneu, a la casa que feia cantonada amb el carrer de Francesc Villalonga i el carrer de Sureda. A la meitat del decenni de 1930, sorgí l'entitat Post-escolar, de caràcter recreatiu juvenil de la parròquia de la Soledat. Els fundadors foren els preveres Josep Caldentey i Joan Sans, i tenia la seu al carrer de Son Nadalet. Entre les activitats que s'hi desenvolupaven hi destacaven els jocs de taula. Disposava d'una biblioteca ambulant, que estava subvencionada per la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Balears. També te-

nia una secció de ball de bot i un grup de teatre, que només era integrat per homes. També disposà de l'equip de futbol Post-escolar, que jugà a tercera regional fins que desaparegué, al decenni de 1940. Devers 1930, hi destacà la penya ciclista de Vicenç Bachero, que tenia la seu a l'antic cafè de can Puig. Al final d'aquesta dècada, hi hagué una fàbrica de capells que es trobava al carrer dels Reis Catòlics. Hi treballaven una desena d'empleats. De 1943 a 1994, disposà de la bugaderia Diana, que treballa per a hotels. El decen-

↓ Son Nadalet (Palma)

ni de 1940, els germans Catalina i Joan Sans Miralles fundaren l'escola privada can Sans. El 1953, per iniciativa de Jaume Castillo Antequera i l'esmentada Catalina Sans, passà a denominar-se Col·legi Balmes. El 1993, era un centre mixt de caràcter privat, on s'impartien cursos de pre-escolar i Educació General Bàsica —EGB—. El curs 1992-93, tenia 325 alumnes i deu aules. El 1943, s'inaugurà el cinema Hispania, que s'instal·là al carrer de Benet Pons. Els primers propietaris foren els germans Sans. El 1974, la sala agafà el nom de Nuevo Hispania i, el 1975, fou adquirit per l'empresari cinematogràfic Rafel Salas. El 1978, es creà el club de pesca Sant Francesc, que va tenir la primera seu a la plaça de Sant Francesc Xavier, després al cafè Caldentey, del carrer de Manacor, i, posteriorment, al cafè Biel, del carrer de Sant Rafel. Des de 1989, disposa de l'associació de veïns Reis Catòlics. Tenia una banda de música infantil de cornetes i tambors. El 1993, ocupava una superfície urbana de 2,75 ha i tenia una població de dret de 1.143 habitants. El 1994, la població és bàsicament obrera. (Vegeu plànol a Coc, Son). ■ Propietat rústica del terme de Sant Llorenç des Cardassar, entre Son Foradat, Son Pont Vell, Son Costes i Son Garrover. (BeCo/DF/JMB/M)

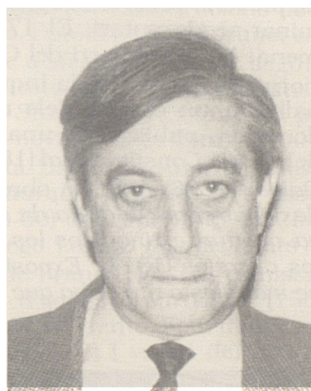
NADAL FERRAGUT, JAUME (Palma s. XVII - 1768) Pintor. Tenia casa i taller a la plaça del Mercat, a la parròquia de Sant Nicolau, de Palma. No fou admès en el gremi de pintors de Mallorca.

↑ Via Crucis, de Jaume Nadal Ferragut (Església parroquial de Porreres)

ca, fet que l'ajudà a mantenir-se al marge dels formulismes oficials i a desenvolupar un estil propi. El gremi de pintors el multà (1725) perquè exercia sense autorització i l'advertí (1727) que per ésser-hi admès hauria de provar la seva netedat de sang. A mitjan s XVIII, el noble Jordi Abri-Descatlar, marquès del Palmer, que duia a terme grans reformes a Massanella (Mancor de la Vall), li encarregà una sèrie de pintures, destinades al casal de la possessió, il·lustratives dels treballs al camp. El pintor s'instal·là a Massanella per observar directament la vida i la feina dels pagesos a la possessió. A més, comptà amb l'assessorament de l'expert agrònom Montserrat Fontanet, autor del *Llibre de l'Art del Conrò*, que hi havia projectat i dirigit les obres de conducció de la font del Prat de Cúber a la possessió a través de la canaleta de Massanella. Al voltant de 1750, pintà cinc quadres que es troben (1993) a les cases de Massanella. Representen escenes de la vida camperola com batre, collir garroves i oliva, exsecallar i empeltar oliveres, caçar, tondre les ovelles, arreplegar neu al puig de Massanella. Fou també autor de temàtica religiosa i pintà els frescs que representen el Via Crucis (1757-61) per a la capella del Roser de l'església parroquial de Porreres, i una sèrie de figures decoratives entre llenç de paret i pilastres. Segons Joaquim Maria Bover i Antoni Furió, pintà per a diversos convents de Palma, com el de Sant Francesc i el de Sant Agustí.

(BeR/DF)

→ Bernat Nadal Ginard

NADAL GINARD, BERNAT (Artà 1942) Metge. Es llicencià en medicina i cirurgia a la Universitat de Barcelona (1965). El 1968, es traslladà a Mèxic per ampliar estudis a l'Institut de Cardiologia. El 1972, passà als Estats Units, on es doctorà (1975) en biologia a la Universitat de Yale. Entre 1975 i 1981, fou professor del Col·legi de Medicina Albert Einstein, de Nova York. El 1982, fou nomenat cap del departament de cardiologia pediàtrica de la Universitat de Harvard. Des de 1986, és director d'un programa d'investigació de l'Institut Mèdic Howard Hughes i professor (des de 1987) de fisiologia cel·lular i molecular. El seu departament és capdavanter mundial en cirurgia de cardiopaties congènites. També ha investigat aspectes de genètica i de desenvolupament del cor. Ha publicat un gran nombre d'articles a revistes especialitzades d'Espanya, Mèxic i els Estats Units. És autor de *Molecular Biology of Muscle Development* (1986). El

1992, fou nomenat doctor *honoris causa* per la Universitat de les Illes Balears. El 1993, fou proposat per al premi Nobel de medicina.

NADAL GUASP, ANTONI (Palma ? - 1772) Jurista. Es doctorà en dret civil i canònic a la Universitat Lul·liana de Mallorca. Tengué un gran prestigi com a advocat criminalista. És autor d'obres professionals, com *Breve jurídico informe por Antonio Garcías Albañil. Información hecha por parte de Don Marcos Reus Vallés y Berga i Alegación jurídica por Dª Coloma Custurer viuda de Juan Amer*. Deixà inèdit el tractat *De re criminali*.

→ Bartomeu Nadal Herrero

NADAL HERRERO, BARTOMEU (Manacor 1923) Militar. El 1942, ingressà a l'Acadèmia Militar de Saragossa i després passà a la d'intendència d'Àvila. El 1982, fou promogut a general intendent i va ésser nomenat cap d'Intendència de la Segona Regió Militar (Sevilla). El 1983, ocupà el càrrec de secretari general de la Direcció d'Afers Econòmics del Quarter General de l'Exèrcit i ordenador delegat de pagaments de l'Administració Central. El 1984, ascendí a general intendent general i ocupà els càrrecs de director d'Afers Econòmics de l'Exèrcit i president de la Junta Administrativa del Fons d'Atenció del Quarter General de l'Exèrcit. El 1986, passà a la reserva activa. (DJ)

NADAL HOMAR, MIQUEL ÀNGEL (Manacor 1966) Futbolista. Com a jugador de futbol es formà a l'Olímpic, de Manacor, i jugà amb el Manacor a segona divisió B (1984-86). La temporada 1986-87, fitxà pel RCE Mallorca, on jugà quatre temporades (1986-91), tres de les quals a la primera divisió. Fou contractat (1991-92) pel FC Barcelona, club amb el qual aconseguí els campionats nacionals de lliga (1992 i 1993) i la copa d'Europa (1992). Fou internacional amb la selecció nacional absoluta. El 1992, li fou concedit el Siurell de

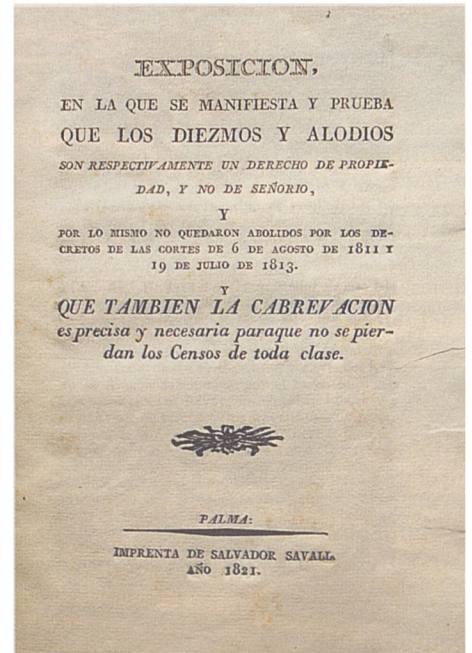
← Miquel
Àngel Nadal
Homar

Plata que atorga el diari *Ultima Hora*. Germans seus són **Antoni Nadal Homar** (Manacor 1960) fou jugador de tennis de segona categoria i era (1993) entrenador del Club Tennis Manacor, i **Rafael Nadal Homar** (Manacor 1963) fou jugador de futbol del CE Manacor, Badia de Cala Millor i Portocristo. Des de 1991, és regidor de l'Ajuntament de Manacor. (JPa)

NADAL HORRACH, RAMON (Palma 1913) Pintor. Estudià a l'Escola d'Arts Aplicades i Oficis Artístics, de Palma. Als tretze anys, féu la primera exposició a la galeria *La Veda*, de Palma. Féu part del grup literari artístic *Azul* (←). Es relacionà amb pintors com Llorenç Cerdà, Anglada Camarasa, Tito Cittadini, Eliseu Meifrèn i Francisco Bernareggi. El 1940, participà en la fundació del Cercle de Belles Arts, de Palma, on,

de llavors ençà, ha exposat en diverses ocasions. El 1941 i 1973, exposà a Barcelona. Ha conreat el paisatge, el retrat i la natura morta, emprant una pinzellada densa i àgil, colors vius i un dibuix ferm. Va rompre amb les reminiscències romàntiques que imperaven en aquells moments. No se'l pot emmarcar dins cap estil concret, però la seva pintura ha passat pel postimpressionisme, el neoimpressionisme i l'expressionisme. La seva obra ha estat marcada per distintes etapes, segons les tonalitats cromàtiques dominants a cada una. El 1952, li fou concedida la Medalla d'Honor del Cercle de Belles Arts, de Palma i, el 1973, el Premi dels Premis Ciutat de Palma. És (des de 1964) Acadèmic Numerari de la Reial Acadèmia de Sant Sebastià. (BeR)

NADAL HUGUET, GABRIEL (Felanitx 1747 - Palma 1829) Notari i escriptor. Estudià filosofia i teologia amb els jesuïtes de Palma. S'ordenà (1770) de prevere, però, el 1791, optà per examinar-se de notari. El 1780, fou nomenat batle del barri del Call i, posteriorment, escrivà de la Inquisició. Treballà en un catàleg dels notaris mallorquins, publicat en una petita part del *Diario Constitucional* (1822) i *Diario Balear* (1826). Publicà obres, com *Reflexiones sobre la duda de si en Mallorca quedan extinguidos los alodios por los decretos* (1814), *Exposición en que se manifiesta y prueba que los diezmos*

↑ Obra de Gabriel Nadal Huguet

y alodios son respectivamente un derecho de propiedad (1821). Deixà inèdites, entre d'altres obres, un recull de *Poesies satíriques*, un *Tractat de Aritmètica y Geometria práctica* i un *Noticiari de fets memorables escrit per D Gabriel Nadal, notari (1749 ad 1828)*, en el qual recull anotacions de fets diversos esdevinguts a Mallorca. Els temes tractats són comuns als de la majoria de dietaris contemporanis, tot i que ell hi anota, a més, les dades més assenyalades referides a la seva vida professional i familiar.

↓ Ramon Nadal Horrach, Badia de Palma

→ Magdalena
Maria Nadal
Llull

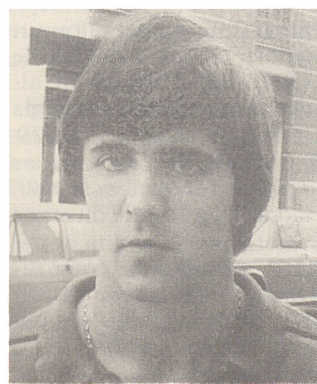
NADAL LLULL, MAGDALENA MARIA (Manacor 1800 - 1875) Religiosa. De família de posició social benestant, des de 1819 consagrà la seva vida a les obres de caritat. Cedi el seu domicili, situat al carrer d'Olesa, per fundar-hi (1846), sota la direcció de Rafel Caldentei Perelló, una casa de caritat per a serveis a malalts i instrucció cristiana de la joventut. El 1847, professà, adoptà el nom de sor Magda-

lena del Cor de Jesús i creà la congregació de Germanes de la Caritat i Filles de Sant Vicenç de Paül, a Manacor. Fou superiora d'aquest convent fins a la seva mort.

← Joan Nadal Martínez

NADAL MARTÍNEZ, JOAN (Palma 1881 - 1962) Tenor. Estudià cant amb Pau Coll Tomàs. Debutà (1904) al teatre Principal, de Maó, amb *Cavalleria Rusticana*, de Pietro Mascagni. Posteriorment, estudià a Milà i actuà al teatre de Cremona (Itàlia) amb l'òpera *Manon*, de Jules Massenet, i al teatre de l'òpera de Chicago (1916-18), als Estats Units. Es presentà (1914) al Liceu de Barcelona, on estrenà *Marianela* (1923), de Jaume Pahissa, i *Goyescas* (1939), d'Enric Granados. També actuà al teatre Reial de Madrid i al teatre Liric, de Palma. (CM)

← Sebastià Nadal Mejías

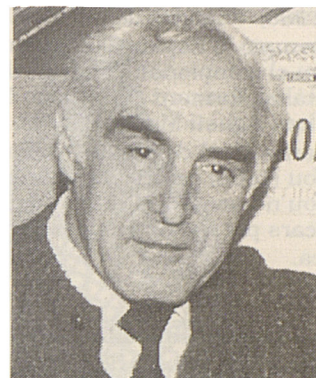
NADAL MEJÍAS, SEBASTIÀ (Palma 1963) Futbolista. Format a les categories inferiors del RCE Mallorca, debutà (1978) amb el primer equip a tercera divisió. S'integrà en la plantilla d'aquest club les temporades 1979-80 i 1980-81. Fitxà (1981) per l'Atlètic de Madrid. Cedit (1981-82) al Calvo Sotelo, feu part (1982-83) de la plantilla de l'equip madrileny, a la primera divisió. De llavors ençà, ha jugat amb el Calvo Sotelo (1983-84), el Granada (1984-85) i el Vila-real (1985-93). Fou internacional amb la selecció espanyola en les categories de sub-15, de sub-16 i de sub-19. (JPa)

→ Jeroni Nadal Morei

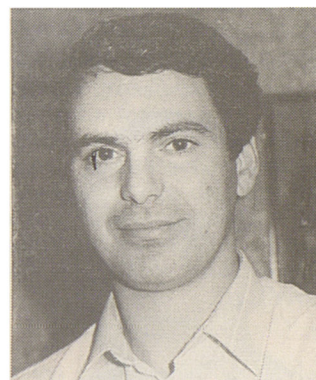
NADAL MOREI, JERONI (Palma 1507 - Roma 1580) Religiós. Estudià a la facultat d'arts d'Alcalà de Henares i a la de teologia de París, on conegué Ignasi de Loiola. Tornà a Mallorca, després d'ordenar-se de prevere i doctorar-se a Avinyó, on residí entre 1538 i 1545. Ingressà (1545) a la Companyia de Jesús a Roma, on es formà amb sant Ignasi. Més tard, per encàrrec d'aquest viatjà a Sicília, a Portugal i a Espanya per promulgar les Constitucions de la Companyia. Fundà (1548) el primer col·legi jesuític a Messina (Sicília), seguint l'estil dels estudis de París, fonament de la *Ratio Studiorum s.j.*, i fundà la primera casa-noviciat de la Companyia. El 1555, visità Baviera i Àustria a favor de la restauració catòlica. Fou assistent (1558-60) del general de la Companyia Diego Lainez per als afers de l'Imperi i de França. Essent comissari (1560-63) d'aquest, participà (1562) en el Concili de Trento. Fou, també, comissari (1566-68) i vicari del general (1571-72) Francesc de Borja. Passà els darrers anys de la seva vida a Hall (Tirol), dedicat a les investigacions teològiques i bíbliques. Redactà una autobiografia i dos volums de caràcter teològic publicats pòstumament, *Evangelicae historiae imagines* (1893) i *Adnotationes et Meditationes in evangelia quae in ss missae sacrificio toto anno leguntur* (1895). La primera fou utilitzada en la catequització de les missions jesuítiques i la segona per a la predicació. Els papes sant Pius V i Gregori XIII el consultaren sovint, i aquest darrer va col·laborar en la transformació del Col·legi Romà en Universitat Gregoriana de Roma. (LIA)

NADAL I NADAL, RAFEL (Manacor 1929) Músic. Estudià als conservatoris de Palma i València i les especialitats de direcció, harmonia i composició amb Torres Navarro. El 1954, ingressà al Cos Nacional de Directors de Bandes de Música. Des de 1955, és director titular de la Banda i l'Escola Municipal de Manacor. Ha dirigit les Jo-

→ Rafel Nadal i Nadal

ventuts Musicals de Manacor, la Capella de Manacor, l'Agrupació Artística i l'Orquestra Simfònica de Mallorca. Fou fundador i director del Cor i Orquestra del teatre Principal, de Palma (1983), i de la Camerata Orquestra de Llevant (1990). Ha dirigit i acompanyat Giuseppe Giacomini, Alfredo Kraus, Miwako Matsumoto, Paula Rosselló, Vicente Sardinero i Josep Trotta, entre d'altres. (CM)

→ Bernat Nadal Nicolau

NADAL NICOLAU, BERNAT (Manacor 1950) Escriptor. És autor dels llibres de poemes *La desintegració del desig* (1971), *Elegies* (1972), *Contribucions especials* (1975), *Gai Saber* (1978), *Estrímbol* (1978) i *Teoria del somni* (1983). Ha fet incursions en el terreny de la narrativa amb *Petrus* (1979). Ha col·laborat al diari *Baleares*, del qual ha estat corresponsal (1974-81) a Manacor, i al *7 setmanari*.

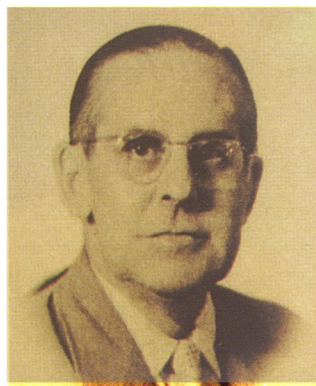
NADAL OLIVER, BARTOMEU (Felanitx 1934) Ornítològ. De formació autodidàctica. Ha estat col·laborador de les revistes *Balearica*, butlletí del Centre d'Estudis Ornitològics de Balears, i *Ardeola*, de la Societat Espanyola d'Ornitologia en què ha publicat unes llistes dels ocells capturats a les Balears.

NADAL PALOU, JAUME (Sóller

nadal perelló, francesc

1966) Jugador de petanca. Fou (1992) campió d'Espanya i tercer classificat en el campionat d'Europa (Bordiguera, Itàlia), formant equip amb Miquel Darder i Agustí Martínez, amb el Club Petanca Unió de Sóller. Amb aquest club, fou (1993) campió de Balears. El 1992, fou nomenat millor petanquista de Balears per la Federació Balear de Petanca. (JPa)

NADAL PERELLÓ, FRANCESC (Palma s XIX - Costa de Gènova 1941) Oficial de marina. Capità (1926), comandà diversos vaixells de la companyia Transmediterrània com l'«Alhambra», el «Ciudadela» i el «Ciudad de Barcelona». El 19 de juliol de 1936, comandà aquest vaixell que traslladà a Barcelona devers 600 mallorquins que anaven a l'Olimpiada Popular. Naufragà amb el «Ciudad de Barcelona» quan fou torpedinat per un submarí de la marina nacional. Acabada la Guerra Civil, fou expulsat de la Transmediterrània. Comandà el «Felipe Crespi», un vaixell que pertanyia a un armador de Ceuta. Morí quan aquest vaixell topà amb una mina prop de Gènova (Itàlia).

← Miquel Nadal Pont

NADAL PONT, MIQUEL (Palma 1901 - 1966) Esportista. Jugà (1919-26) amb el FC Alfons XIII, i fou president de la Federació Balear de Futbol, des del començament del decenni de 1950 fins a la seva mort. Durant la seva presidència, la Federació construí el primer camp de futbol propi, que du (1993) el seu nom. (JPa)

NADAL POU, CAN Propietat rústica del terme de Porreres, situada entre Son Font, la serra Alta, can Nadal Boter i Son Móra Negri. (M)

NADAL QUINTANA, MARGALIDA (Palma 1948) Pintora. Filla i alumna de Ramon Nadal Horrach. Estudià a l'Escola d'Arts Aplicades i Oficis Artístics, de Palma. Fèu (1970) la primera

↑ Margalida Nadal, *Natura morta*

exposició individual a Palma. La seva pintura s'insereix en el postimpressionisme d'influència local. Ha conreat el paisatge i, d'una manera predominant, la natura morta. (MiP)

← Manuel Nadal Romero

NADAL ROMERO, MANUEL (San Fernando, Andalusia 1913) Militar. Doctor enginyer d'armament. Ingressà a l'exercit el 1929. Quan s'inicia la Guerra Civil era tinent d'artilleria i era destinat a Menorca. Participà en l'aixecament militar i aconseguí escapar a Mallorca l'abril de 1937. Va artillar la bateria de Moleta (Sóller) i passà a la Península, on prengué part en la guerra. El 1971, amb la graduació de general de brigada, fou nomenat cap d'artilleria de les Balears. El 1973, ascendí a general de divisió i passà a Valladolid com a governador militar. El 1975, va esser nomenat sots-inspector de Balears i governador militar de Mallorca. Va ascendir a tinent general (1976) i fou nomenat capità general de Balears (1977), càrrec que ocupà fins a 1979. Després va esser president del consell d'administració de l'empresa Santa Bàrbara (Sevilla). (DJ)

NADAL ROSSELLÓ, ANTONI (Bunyola 1908 - Palma 1973) Músic. Estudià música amb Andreu Estarellas Pascual. Tocà amb les bandes de La Protectora i La Diputació de Palma. Fundà i dirigí a Bunyola la Rondalla Clàssica (1940-69), l'Agrupació Folklòrica Santa Bàrbara (1948-69) i el

Cor Mixt Parroquial (1955). Recopilà part del folklore de Mallorca publicat a *Mallorca-Cançons tradicionals* (1977), de Miquel Julià Prohens. El 1978, l'Ajuntament de Bunyola li reté un homenatge i descobrí una làpida a la casa on havia nascut. (CM)

NADAL ROSSELLÓ, GUILLEM (Bunyola 1910 - Sóller 1977) Músic. Estudià música amb Andreu Estarellas Pascual. Ingressà a la Banda del Regiment de Mallorca. Recopilà balls i tonades de Mallorca i compongué *Ave Maria* i *Recollida d'oliva*, que orquestrà (1978) Pere Maurici Ruiz Garcia. El 1978, l'Ajuntament de Bunyola li reté un homenatge i descobrí una làpida a la casa on havia nascut. (CM)

→ Antoni Nadal Soler

NADAL SOLER, ANTONI (Palma 1958) Escriptor. Com a poeta, fou un dels organitzadors de les mostres de Poesia Jove (1976-82), i ha editat alguns reculls de poemes, entre els quals destaquen *Güern de poemes* (1979-1981) (1981), *Alerta a les espines* (1985-1986) (1986) i *Poemes* (1992). Com a historiador, és autor de diversos llibres sobre la transició política i el moviment obrer a Mallorca, com *Els orígens de l'autonomia balear* (1976-1978) (1987), i *Cròniques de l'autonomia balear* (1983-1987) (1987) (en col·laboració amb Robert Mosquera), *El Primer de Maig a Palma* (1890-1936) (1988), *El Primer de Maig a Mallorca* (1937-1989) (1990) i *Literatura obrerista a Mallorca* (1993) (en col·laboració amb Aina Perelló Comas). Ha publicat, també, nombrosos treballs sobre crítica literària, universitat i autonomia, a revistes com *Affar*, *Estudis Balearics* i *Randa*. Ha col·laborat en la sèrie *Memòria Civil. Mallorca en guerra* (1986-87) i en la *Gran Enciclopèdia de Mallorca*.

NADAL SOLER, GUILLEM (Sant Llorenç des Cardassar 1957) Pintor. Ha fet exposicions individuals a Son

↑ Guillem Nadal Soler, *Sense títol*

Servera (1985), Barcelona (1988), Canas (França, 1989-91), Castres (França, 1989), Alacant (1991), Palma (1991), París (1992) i Colònia (Alemanya, 1992). Ha participat en les mostres d'Art Contemporani —ARCO— (1986 i 1988-89), a Madrid, i ART Basel (1989-92), a Alemanya. La seva obra, habitualment de gran format, es relaciona amb els corrents del nou expressionisme alemany i la transavantguarda italiana.

NADAL VELL, SON Propietat rústica del terme de Felanitx, situada entre can Garridenó, can Deume, can Forn i can Banya. (M)

NADAL VERGER, CAN Propietat rústica del terme de Santanyi, situada entre la Costa, cas Goret Vell, can Benàsser i Son Sants. (M)

NADIA Antic rafal del terme de Sant Llorenç des Cardassar. De la seva existència hi ha notícies per documentació datada el 1278. (M)

NAIXEMENT I ADORACIÓ DELS PASTORS Vegeu *Pastorells*.

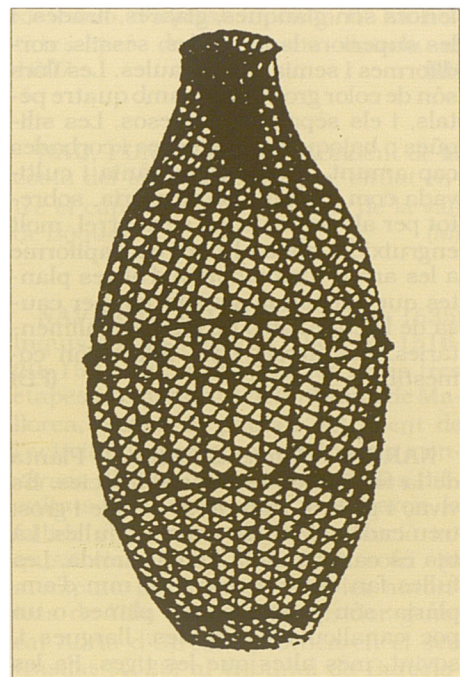
NÁJERA ARANZÁBAL, MARGARITA (Bilbao 1954) Política. Es llicencià (1979) en ciències econòmiques i empresarials a la Universitat de Bilbao. El 1973, fixà la seva residència a Mallorca. Milità (1975-78) en el Partit So-

→ Margarita Nájera Aranzábal

cialista de les Illes —PSI—. El 1984, ingressà en el Partit Socialista Obrer Espanyol —PSOE—. Per la candidatura del PSOE fou regidora de Calvià (1983-87 i 1987-91) i responsable de les àrees d'Hisenda i Urbanisme. Des de 1991, és batlessa de Calvià. Durant el seu mandat s'ha renovat parcialment la infraestructura educativa i la dels passeigs maritims del terme. Fou (1990-94) membre de la Comissió Executiva del Partit Socialista de les Illes Balears —PSOE— i presidenta de l'Agrupació Socialista de Calvià. El 1993, fou candidata al Congrés dels Diputats, però no obtengué l'escó.

NANSA Art de pesca que s'utilitza per a la captura de gats, mòlles i roges, entre d'altres espècies. Té forma trococònica; el bastiment, anomenat buc, és metàl·lic, cobert, els models moderns, amb una xarxa de plàstic, i l'aflàs, o entrada, és de vimet. El model

↑ Nansa

que més s'utilitza té una longitud màxima de 77 cm i un diàmetre màxim de 56 cm, tot i que la grossària i la forma és molt variable. Es ferma a una corda, fent una filera de 50-55 nanses cada una i de 7 a 11 fileres per embarcació. S'utilitza sobretot des del mes de març fins al final d'agost. Segons la presa es fondeja sobre substrat rocós, a una profunditat variable entre 40 m i 150. (MM)

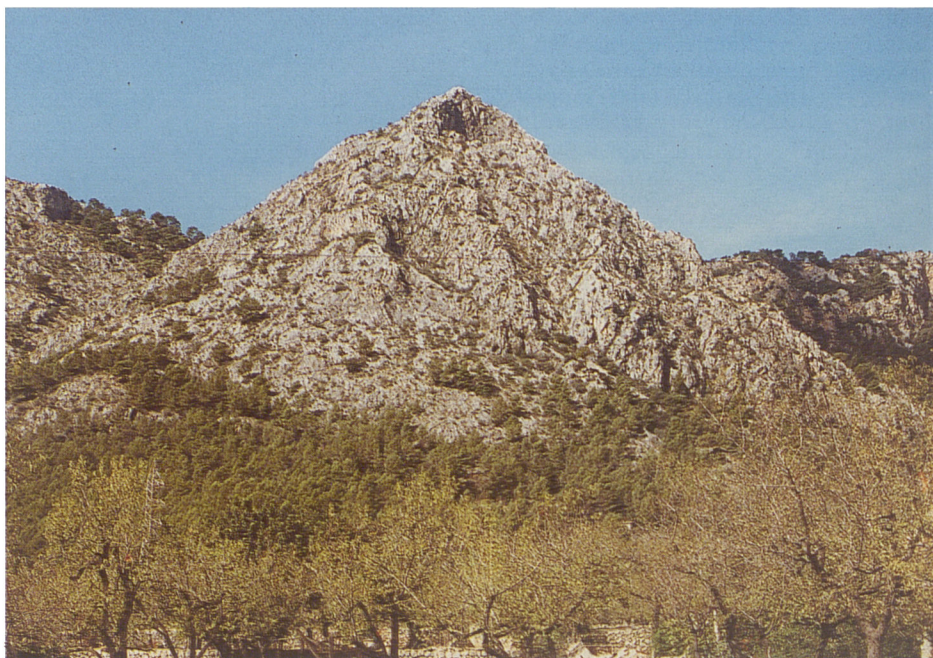
NAP (*Brassica napus*) Planta de la família de les crucíferes. Les fulles in-

↓ Nap (*Brassica napus*)

feriors són glauques, glabres, lirades, i les superiors lanceolades, sèssils, cordiformes i semiamplexicaules. Les flors són de color groc intens, amb quatre pètals, i els sèpals són estesos. Les siliques o bajoques són giboses i corbades cap amunt. És subespontània i cultivada com a planta alimentària, sobretot per als animals. La seva arrel, molt engruixida, dóna el nom de napiforme a les arrels axonomorfes d'altres plantes que prenen la seva forma per causa de l'acumulació de reserves alimentàries. Les arrels i les fulles són comestibles. (FB)

NARCÍS (*Narcissus tazetta*) Planta de la família de les amaril·lidàcies. És vivaç i glabra. El bulb és ovoide i gros; treu cada any entre tres i sis fulles. La tija és canaliculada i comprimida. Les fulles fan entre 4 mm i 15 mm d'amplària; són glauquescents, planes o un poc canaliculades, dretes, llargues i, sovint, més altes que les tiges. Fa les flors oloroses, de color blanc, groc o d'ambdós colors; fan entre 2 cm i 4 de diàmetre. Floreix entre els mesos de desembre i març. Es fa per les siques i per llocs frescs. És espontània i cultivada. (*Narcissus serotinus*) Planta de la mateixa família que l'anterior. És més petita, pot arribar a fer 20 cm d'alçària. Floreix els mesos de setembre a desembre. Es fa en redols per Artà, Marratxí, Palma i Petra. (*Narcissus elegans*) Planta de la mateixa família que les anteriors. És un poc més alta que les altres i té els pètals més llargs. Es fa per la marina de Llucmajor, de Manacor i de Felanitx. (FB)

↑ Puig de Son Nassi (Bunyola)

NASSI, PUIG DE SON De 577 m d'alçària, fa part de la serra de Tramuntana. Es troba al terme de Bunyola, entre el puig de Son Poc i el comellar del Bon Jesús. (M)

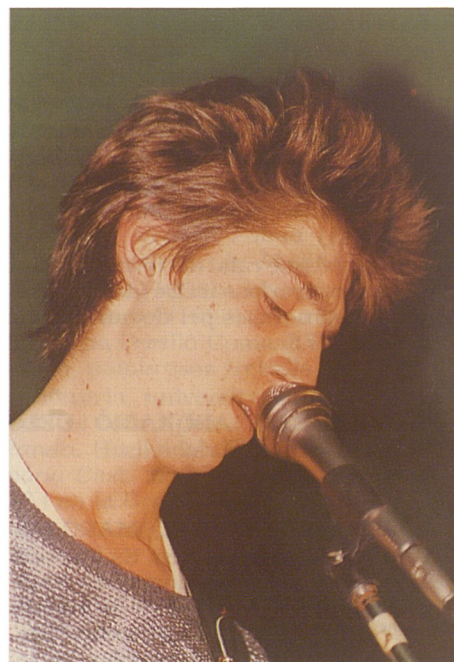
NASSI NOU, SON Propietat rústica del terme de Bunyola, situada entre Son Nassi Vell, can Penasso, s'Alqueria Blanca i sa Gubia. (M)

NASSI VELL, SON Propietat rústica

del terme de Bunyola, situada entre Son Nassi Nou, el comellar del Bon Jesús, can Penasso i sa Gubia. (M)

NASTI Grup musical creat al final del decenni de 1970 per Josep Maria Bibiloni —Pepus—, guitarra i veu, Antoni Pou, baix, i Gaspar Fullana, bateria. El 1984, guanyà el primer premi del concurs *Pop-Rock*, de Palma. Ha enregistrat *Nasti. Fantasia* (1985) i *Nasti. Àrbol de amor* (1991). Interpreta música *pop-rock*. (CM)

↓ Narcís (*Narcissus tazetta*)

↓ Cantant del grup musical Nasti

↑ Cala sa Nau (Felanitx)

NATOS, ELS Antic rafal del terme de Pollença, que era situat al lloc del Castell i confrontava amb el rafal d'en Torrents, la ribera de la mar i el castell del Rei. Documentat el 1716, era propietat d'Antoni Ferragut —Nato—, del malnom familiar del qual prengué nom. Tenia cases i guardes de 100 porcs, 60 ovelles i 30 cabres. El s XVIII, està documentat també amb la denominació de Castell dels Natos. Els Ferragut —Nato— tenien la casa pairal a la vila de Pollença, davant la font del Padró. (DF)

↓ Cova prehistòrica de cala sa Nau (Felanitx)

NAU, CALA SA Al terme de Capdepera, situada a cala Agulla, entre cala Moltó i sa Regana Blava. ■ Al terme de Felanitx, entre cala Salpella i cala Mitjana. Hi ha una cova prehistòrica artificial del Bronze Antic de Mallorca. Ran d'una paret seca s'hi trobà un punyale de bronze. El nom és documentat el 1499. ■ Al terme de Son Servera, entre cala Bona i el port Nou. (M)

NAU, MIRADOR DE LA Accident geogràfic del terme d'Escorca. De l'e-

xistència d'aquest topònim hi ha notícies per documentació datada el 1607. (M)

NAU, PUNTA DE LA Accident de la costa del terme de Pollença, situat entre el cap del Voltor i la cala de la vall de Bóquer. (M)

NAVARDU, JOAN (? - Palma 1535) Inquisidor de Mallorca (1506-08; 1516-20; 1534-35). Al llarg de les seves tres etapes al capdavant del tribunal de Mallorca, assistí al paulatí detriment de l'activitat repressora contra els conversos illencs i a l'aparició de les dificultats financeres que provocaren la fallida econòmica de la institució inquisitorial (1535). El 1520, sofri un atemptat. Les protestes de les autoritats de l'illa davant l'inquisidor general Adrià d'Utrecht provocaren el seu trasllat (1520) al tribunal de Barcelona. (MC)

NAVARRA Possessió del terme de Pollença, confrontada amb can Rotger i can Guílló. Les cases són situades sobre un petit turó de la vall d'Eixartell. Documentada el 1633, pertanyia a Bartomeu Rotger —de Navarra— i era dividida en dues propietats homònimes. Confrontava amb Son Rotger, Caselles, l'Obac, Son Fava, Son Terrassa i el camí de Pollença. Tenia cases i era dedicada a olivars, garroverars i alzinars. Hi havia conreu de cereals, lle-

↓ Punta de la Nau en primer terme (Pollença)

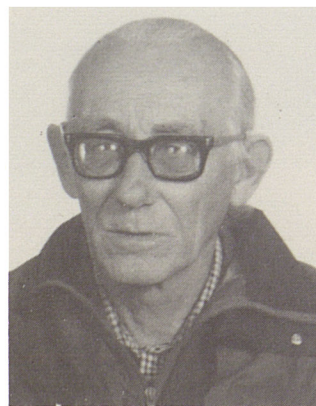

↑ Navarra (Pollença)

guminoses, cànem i hortalisses. Tenia tres cases d'abelles, aviram i petites guardes d'ovelles i cabres. El s XVII, tenia empriu sobre la tafona de Son Terrassa i sobre les muntanyes de Son Sion i Son Terrassa, on podia tenir bestiar i segar càrritx. El s XVIII, fou bastida una tafona a les cases. Els Rotger —de Navarra— tenien la casa pairal a la vila de Pollença. El 1685, era valorada en 1.400 lliures. El 1993, tenia 52 quarterades. (DF)

NAVARRA, PUIG DE De 184 m d'alçària, fa part de la serra de Tramuntana. Es troba entre el coll de Son Vila, el puig de Maria i la vall d'Eixartell i fa partió dels termes de sa Pobla i de Pollença. (M)

NAVARRETE MIGUEL, JERONI (Barcelona 1926) Espeleòleg. Ha des-

← Jeroni Navarrete Miquel

plegat una exhaustiva tasca d'exploració, catalogació i topografia de les cavitats subterrànies dels municipis d'Andratx i d'Estellencs. Fou membre fundador del Grup Espeleològic d'Andratx, del qual és (1993) president. (FBE/JPa)

NAVARRA, JOAN (Palma s XVII) Pintor. De família de menestrals, es casà, a Palma, amb Maria Aina Valls, viuda d'Antoni Negre i curadora dels béns del negociant Rafel Negre —Penatxo—. El 1647, pintà diverses obres per al convent del Sant Esperit (Palma). El 1652, figurava entre els membres del col·legi de Pintors i Escultors de Mallorca. Tenia el taller a Palma i es dedicà a la pintura de temàtica religiosa per a les esglésies, convents i classes benestants de Mallorca, dins els corrents del Barroc. El seu fill, **Joan Navarro Valls** (Palma s XVII - XVIII) fou un notable cirurgià. (DF)

NAVARRA, LLUÍS (Benicarló, País Valencià s XVIII - Palma s XVIII) Orguener. S'establí a Mallorca i construí els orgues de les parròquies de Santa Maria del Camí (1731), de Campanet (1735) i de Porreres (1737) i el del convent de Sant Domingo, de Pollença (1732). (CM)

NAVARRA CAMPOMAR, MIQUEL (Palma 1886 - 1974) Politic. Militant

del Partit Socialista Obrer Espanyol —PSOE—, fou regidor de l'Ajuntament de Palma durant la II República. Després de l'aixecament militar de juliol de 1936, s'amagà. El desembre d'aquell any fugí a Menorca. El 1939, s'exilià a França i fou internat en un camp de concentració. Tornà a Mallorca devers els anys cinquanta. (DG)

NAVARRO GALCERAN, MIQUEL (Palma 1937) Pintor. Estudià dibuix artístic i ceràmica a l'Escola d'Arts Aplicades i Oficis Artístics, de Palma. Fèu (1967) la primera exposició individual a Palma. Posteriorment, ha exposat a altres indrets de Mallorca i a diverses ciutats d'Espanya i de França. La seva obra s'adscriu al corrent postimpressionista d'influència local. Utilitza les tècniques de l'aquarel·la en temes paisatgístics.

NAVARRO HIGUERO, JOSÉ (Puertollano Castella-La Manxa 1953) Pintor. El 1958, la seva família es traslladà a Mallorca. De formació autodidàctica, el 1990 féu la primera exposició individual a Palma. Inicialment inserit dins el postimpressionisme local, evolucionà cap a l'abstracció matèrica. (DF)

NAVARRO JIMENO, FLORENTINO (Ciudad Real 1959) Esportista. Subcampió de Balears de taekwondo el 1976 i campió d'Espanya el 1977 en la cate-

↓ Miquel Navarro Galceran, *Paisatge de Valldemossa* (fragment)

goria mini-mosca. És (1993) cinturó negre de primera classe. (JPa)

← Carles Navarro Rodrigo

NAVARRO RODRIGO, CARLES (Alacant 1833 - Madrid 1903) Politic i periodista. Fou redactor de *La Época*, de Madrid, i cronista oficial de la Guerra d'Àfrica (1859-60). Afilliat a la Unió Liberal, fou nomenat governador civil de Balears (juny de 1864). Va dimitir quan el general Narváez ocupà el poder (setembre de 1864) i va tornar a la Península. Quan Leopoldo O'Donnell fou nomenat president del govern (1865), ocupà un càrrec en el Ministeri de Foment i fou elegit diputat per Mallorca per la Unió Liberal. Després de la revolució de 1868, féu part de la Junta Revolucionària Central. El gener de 1869, fou elegit diputat per Mallorca per la Conciliació Liberal. La seva candidatura fou molt criticada pel fet de no esser mallorquí i fou un dels factors que provocaren la sortida dels progressistes de la Conciliació Liberal. S'incorporà al Partit Liberal i fou ministre de Foment (1874) i diputat per Almeria (1878 i 1886). És autor de diversos llibres de caràcter polític, com *O'Donnell y su tiempo* (1869) i *Las Antillas* (1872). (AM)

NAVAS POZO, ANTONIO (Sevilla 1959) Esportista. Fou (1976-86) campió de Balears de taekwondo i subcampió (1978) d'Espanya. Des de 1987, és president de la Federació Balear de Taekwondo, membre de la Junta Directiva de la Federació Espanyola i membre (des de 1988) de la Federació Mundial. (JPa)

NAVATA, SON Antiga possessió del terme de Felanitx. Documentada el 1450, pertanyia a Bartomeu Navata, de la família del qual prengué nom. Confrontava amb Son Carrió. Els Navata n'apareixen documentats com a propietaris els anys 1450-1507. El 1526, fou venuda i tenia una extensió de 77 quar-

↑ Son Navata (Felanitx)

terades. Tenia cases i era dedicada a vinya, conreu de cereals i a ramaderia ovina, amb una guarda de 130 ovelles. En els estims de 1578 la casa i la possessió pertanyien a Miquel Artigues -Hereu-, i eren valorades en 2.358 lliures. El 1993, en deriven *Son Navata Vell* (→) i *Son Navata Nou* (→). ■ Propietat rústica del terme de Manacor, situada entre Son Rosa, can Canonge, can Granot i es Coll Verd. (DF/M)

NAVATA NOU, SON Possessió del terme de Felanitx, situada entre Son Navata Vell, el clot de s'Aigo, Son Fermandell i Son Matamoros. (M)

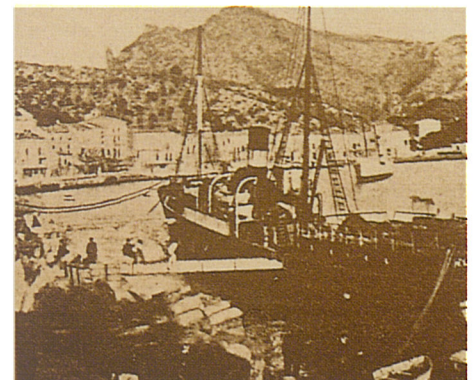
NAVATA VELL, SON Possessió del terme de Felanitx, situada entre can Estepoll, Son Carrió Gran i Son Llaneres. (M)

NAVEGACIÓ SOLLERICA Companyia naviliera creada a Sóller el gener de 1923 amb un capital inicial de 160.000 pessetes. Va adquirir a Màlaga el vapor «María Mercedes», de 467 tones, que transportà regularment passatgers i mercaderies a Barcelona i Seta (França). El 1927, a causa del dèficit econòmic acumulat, el «María Mercedes» fou venut a la Naviliera Mallorquina i la companyia es dissolgué.

NAVILIERA MALLORQUINA Com-

panyia creada a Palma el 1924 amb els vaixells de Damià Ramis Vanrell i el finançament de Manuel Salas Sureda. El desembre de 1931, es va constituir en una societat anònima amb un capital fundacional de 400.000 pessetes. Inicialment, la seva flota va estar constituïda pels motovelers «Cala Murta», «Cala Bona», «Cala Galiota» i «Cala Falcó». Aquests vaixells es dedicaven a la navegació de cabotatge i transportaven mercaderies des de Palma als ports de llevant de la península Ibèrica i entre els ports de les illes Balears. També transportaven fruita des de Sóller als ports del sud de França. La flota primitiva aviat fou ampliada, majoritàriament amb pailebots construïts a Palma, com el «Cala Virgili», el «Cala Mitjana», el «Cala Pi», el «Cala Portals» i el «Cala Contesa», i altres vaixells d'aquest mateix tipus construïts a les dras-

↓ Naviliera Mallorquina, el vaixell «María Mercedes» al port de Sóller

↑ Naviliera Mallorquina, vaixell «Cala Murta»

sanés de València, Blanes (Catalunya), Alacant, Torrevella (País Valencià), Maó, Àguilas (Múrcia) i Liverpool (Gran Bretanya). El 1928, adquirí el vapor «Maria Mercedes» a la companyia Navegació Sollerica amb el qual establí una línia bisetmanal de passatgers entre Palma i Barcelona (juny 1928-setembre 1931). Va disposar de les seves pròpies drassanes, situades en el Moll, de Palma, on es construïren el «Cala Montdragó» (1934) i el «Cala Gat» (1935). En aquella època, va arribar a disposar de 23 vaixells. Durant la Guerra Civil, part dels vaixells restaren a la zona republicana i part a la zona nacional. La majoria de motovelers es trobaven a Mallorca i foren utilitzats per comunicar Palma amb Eivissa i Palma amb el port de Vinaròs (País Valencià), quan aquest caigué en poder dels franquistes (abril de 1938). Foren armats com a patrullers els motovelers «Cala Contesa», «Cala Millor», «Cala Montdragó» i «Cala Sant Vicenç». Durant el conflicte es varen perdre a causa dels bombardeigs de l'aviació i dels xocs amb mines submarines el «Cala Engossalba», el «Cala Millor» i el «Cala Virgili». A més, el «Cala Morlanda» va patir greus desperfectes quan fou bombardejat a Vinaròs i el «Cala Figuera» fou capturat per l'esquadra republicana quan transportava un carregament de sucre. Acabada la guerra, els vaixells reprengueren les seves habituals rutes de cabotatge, i la companyia adquirí el «Cala Murada» i el «Cala Pi» i construí a les seves drassanes el «Cala Millor» (1946). En els dècades de 1940-70, varen desaparèixer

la majoria dels motovelers, tot i que encara el 1958 en va comprar a València vuit. Alguns naufragaren, com el «Cala Bona», el «Cala Galiota», el «Cala Antió», el «Cala Murta» i el «Cala Murada». Altres motovelers foren retirats del servei o venuts. El darrer motoveler d'aquesta companyia s'enfonsà al port de Palma el 1973. A partir de 1955, va adquirir sis motonaus de 1.029 tones de desplaçament, construïdes a Palma per les Drassanes de Palma. Aquests vaixells, el «Cala Blanca», que fou el primer buc de casc d'acer construït a

Palma, el «Cala Nova», el «Cala Figuera», el «Cala Ras», el «Cala Valldemosà» i el «Cala Antena», li permeteren establir línies regulars de gran cabotatge entre Gènova (Itàlia) i Lisboa, i entre Gènova i Ceuta, amb escales a diversos ports. Posteriorment, va adquirir altres cinc vaixells de casc d'acer de menors dimensions. El 1969, les drassanes de la Naviliera Mallorquina es fusionaren amb Drassanes de Palma i Drassanes Ballester per crear les Drassanes de Mallorca. El 1971 i el 1972, incorporà a la seva flota tres vaixells de 1.636 tones construïts a Palma, del tipus *roll-on/roll-off*, el «Cala d'Or», el «Cala Marçal» i el «Cala Llonga». El «Cala d'Or» s'enfonsà poc després a les costes d'Eivissa. El 1973, la Companyia Transmediterrània va adquirir el 51% del capital de la Naviliera Mallorquina. Poc després, la totalitat de les seves accions va passar a aquella companyia. Devers 1982, va adquirir el «Cala Portals», el «Cala Gració» i el «Cala Galdana». El 1990, incorporà a la seva flota el «Cala Salada» i el «Cala Fustan», de 1.864 tones cadascun. El 1993, disposava de tres vaixells del tipus *roll-on/roll-off*, el «Cala Marçal», el «Cala Llonga» i el «Cala Fustan», que transporten mercaderies entre els ports de les illes Balears i entre aquests i Barcelona, València i Alacant. També tenia un vaixell ràpid de transport de passatgers, el «Pez Volador». La seu es troba en el moll vell, de Palma, té delegacions al far del dic de l'oest del port de Palma, a Eivissa, a Barcelona, a València i a Alacant. A més, disposa d'oficines co-

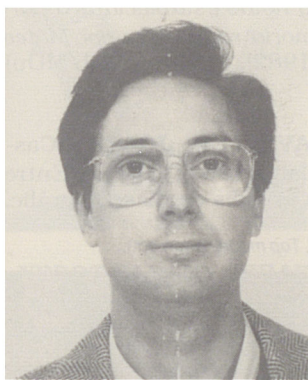
↓ Naviliera Mallorquina, vaixell «Cala Fustan»

merciais a Madrid i Sevilla. Des de 1991, n'és vice-president i conseller delegat el director general de la zona de la Mediterrània de la Transmediterrània, José Manuel Fraile Soria.

NAVILIERA CORTÈS—GERMANS

Companyia creada a Palma a mitjan s XIX per Baltasar Cortès Valleriola. Popularment era coneguda com la naviliera de cas Cigarro. Disposava de diversos vaixells, alguns dels quals es dedicaven al comerç amb Puerto Rico. El 1893, la companyia va passar als germans Gabriel i Antoni Cortès. El 1912, tenia una flota composta per les polles goletes «Cortès», «Lareño» i «Maria» i els bergantins-goletes «San Francisco» i «San José». Va desaparèixer poc després.

← Ferran Navinès Badal

NAVINÈS BADAL, FERRAN (Ripoll, Catalunya 1953) Economista. Es llicencià (1976) en ciències econòmiques a la Universitat Autònoma de Barcelona, i es doctorà (1988) a la Universitat de Barcelona amb la tesi *Terciarització a les Balears: 1970-1981*. Ha estat gerent del Cercle d'Estudis Econòmics de les Illes (1980-83) i professor de la Universitat de les Illes Balears (1982-89), de l'Autònoma de Barcelona (1989-92) i de la de Girona (des de 1992). Ha publicat nombrosos articles sobre economia aplicada de Catalunya, de les Balears i de la resta d'Espanya a revistes com *Información Comercial Española*, *Papeles de Economía*, i *Revista Económica de Catalunya*. (MA)

NE, SON Terrenys del terme de Santa Maria del Camí, situats entre Son Torrella Vell, es Cabàs, Son Canals i Son Credo. (M)

NEBOT, HORT DE CAN Al terme de Son Servera, situat entre Son Xerubí, és Picot, Fetget i s'Estepar. (M)

↑ Puig de Son Nebot (Porreres)

NEBOT, HORT D'EN Al terme de Porreres. Documentat el 1760, pertanyia a la senyora Francesca Coloma Comelles Fullana. Tenia cases, amb sinia i safareig. Era dedicat al conreu de cereals, lleguminoses i hortalissa. (DF)

NEBOT, PUIG DE SON De 177 m d'alçària, situat al terme de Porreres, entre la possessió homònima i el puig de Son Rodó. (M)

NEBOT, SON Possessió del terme d'Escorca. Documentada el s XIV, era denominada Escorca dels Nebot, després rafal d'en Nebot i, finalment, Son Nebot. El 1666, era dels germans Cristòfol i Margalida Collet. Tenia cases i era dedicada a alzinar i conreu de ce-

NEBOT, PENYES DE SON De 759 m d'alçària, fan part de la serra de Tramuntana. Es troben al terme d'Escorca, entre el coll des Romani, s'Esquerda i sa Moleta. (M)

↓ Son Nebot (Escorca)

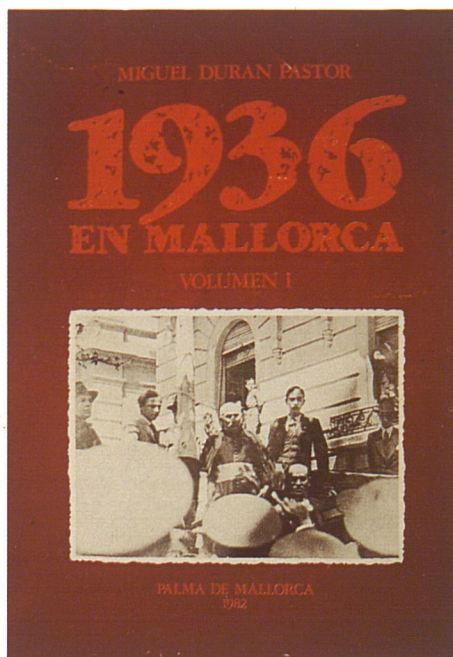
↑ Son Nebot (Porreres)

reals i hortalisses. Tenia font i un petit hort. Feia una renda anual de catorze quarteres de xeixa. Els Collet tenien la casa pairal al carrer de la Ferreria d'Avall, a la parròquia de Sant Nicolau, de Palma. El 1685, era valorada en 2.500 lliures. El 1711, pertanyia a Arnau Garrau —Marcó— i se'n fixaren els límits amb la veïna Turixant, situant-los a la penya Arreplegada, el torrent de Turixant i sa Cometa. ■ Al terme de Marratxí, situada entre Son Creuer, Son Vivot, cas Teixidor Nou i Son Verger. El s XV, era denominada rafal d'en Perera. El 1518, el cavaller Joan Gual l'establí a Miquel Nebot, de la família del qual prengué nom. Confrontava amb el torrent de Bunyola i tenia dret d'aigua de sa Font. Tenia cases amb torre, clastra, tafona i molí de sang. Era dedicada a olivars i conreu de cereals. Tenia guardes de 385 ovelles i 95 cabres. Hi havia 20 cases d'abelles. El 1555, era de l'honor Antoni Nebot. El 1611, pertanyia a l'honor Miquel Frau Nebot. ■ Al terme de Porreres. Situada entre sa Pleta, Son Obra Nou i Son Obra Vell. Documentada el 1746, pertanyia a Joan Nebot —des Puig—, de la família del qual prengué nom. Tenia cases, amb capella, celler i molí de vent. Era dedicada a vinya i conreu de cereals. Hi havia 190 ovelles, 25 porcs i aviram. Donà nom al *puig de Son Nebot* (←). Els Nebot —des Puig— tenien la casa pairal, amb celler, a la vila de Porreres. (DF/M)

NEBOT ANTIG, MATEU (Manacor

1891 - Palma 1956) Prevere castrense. El 1922, ingressà per oposició al cos eclesiàstic de l'Exèrcit. El 1932, ascendí a capellà primer. El 19 de juliol de 1936, quan s'inicià la Guerra Civil, es presentà a les autoritats militars per donar suport a l'aixecament. Fou assistent de la columna del comandant Enrique Esquivias Zorita al front de Manacor (16 d'agost-6 de setembre de 1936). El novembre fou nomenat capellà de la plaça d'Inca i del Regiment d'Infanteria 36. El febrer de

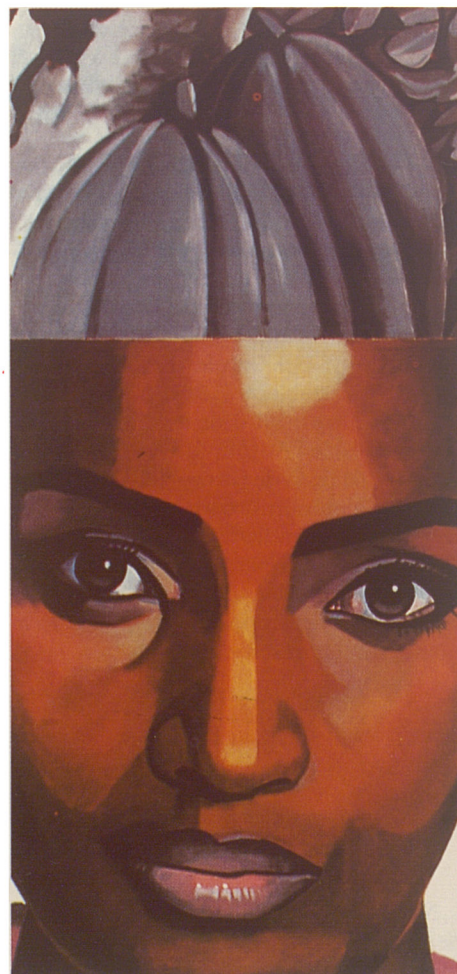
↓ Mateu Nebot Antig, notes sobre la Guerra Civil publicades per Miquel Duran

1937, ocupà el càrrec de cap de l'oficina de premsa i propaganda de la Comandància Militar de Balears. El març d'aquell any dirigí el gabinet de censura de premsa i ràdio. L'octubre de 1938, li fou encarregat l'estudi de la documentació sobre l'aixecament i la Guerra Civil a Mallorca i elaborà una àmplia memòria. El 1939, actuà d'enllaç entre el servei d'informació militar i l'estat major. Ascendí a comandant capellà (1940), a tinent coronel (1947) i a coronel capellà honorífic. Va ésser tinent vicari de la capitania general de Balears. La seva memòria sobre la Guerra Civil resta inèdita a l'arxiu del Servei Històric Militar del Ministeri de l'Exèrcit (Madrid), però les notes que utilitzà han estat publicades per Miquel Duran Pastor a *1936 en Mallorca. Repertorio documental y notas establecidas a partir de la Memoria redactada por Mateu Nebot Antig* (1982). (DJ/MDu)

NEBOT CAVALLER, JOSEP (Castelló de la Plana 1963) Pintor. Entre 1981-83, feu estudis de disseny gràfic,

↓ Josep Nebot, *Top model* (fragment)

a Barcelona. El 1985, traslladà la seva residència a Palma. Ha exposat a Madrid (1982), Maó (1983), Palma (1987, 1989 i 1991), Castelló de la Plana (1987), Barcelona (1989), Alacant (1989) i diferents ciutats d'Europa. Ha participat en les mostres d'Art Contemporani —ARCO— (Madrid 1988 i 1990-91), Interarte (València 1988 i 1990), Art Basel (Alemanya 1988 i 1990-91) i Art Frankfurt (Alemanya 1989-90). Les seves pintures es troben dins el corrent del pop-art, amb influències de l'expressionisme. El 1988, aconseguí el premi Ciutat de Palma de pintura.

← Serafí
Nebot Oliver

NEBOT OLIVER, SERAFÍ (Son Servera 1932) Músic. Estudià violí a Manacor amb Antoni Oliver, a Palma amb Umberto Bisi, a Caracas amb Elmur Clanz i a Berlín amb Marie-Louise Höfer. Des de 1952, féu part del grup *Los Javaloyas* amb el qual assolí popularitat com a cantant. Actuà amb l'Orquestra Simfònica de Mallorca i la Camerata Barroca de Puigpunyent. Fou el primer violí del Quintet Bentley. Ha actuat com a concertino amb l'Orquestra del teatre Principal, de Palma, amb l'Orquestra Simfònica Ciutat de Palma i amb la Camerata-Orquestra de Llevant. Des de 1983, és professor del Conservatori Professional de Música i Dansa de Balears, i catedràtic de Música de Cambra. (CM)

NEBULOSA (*Panicum capillare*) Planta de la família de les graminies. És anual. Fa les tiges de devers 10-50 cm, molt tomentoses als nusos. Les fulles són llargues i poden arribar a fer 35 cm; són linears, atenuades en punta fina, cobertes de pèls estesos. Fa una panícula molt ramificada amb nombroses rametes filiformes. Les espigues són oblongo-lanceolades, acuminades i glabres. Floreix els mesos de juny, juliol i agost. És originària d'Amèrica del Nord. A Mallorca és cultivada com a planta d'ornament per fer-ne rams immarcescibles. (FB)

NEGRA, COMA Al terme de Sòller, situada entre la coma Carnissera i Son Barranco en el vessant nord de la serra d'Alfàbia. (M)

NEGRA, COVA Cavitat del terme d'Andratx, dita també *cova Fosca* (←). ■ Al terme d'Algaida, en el vessant de ponent del puig de Randa, situada entre Son Batle, Son Dragó, la cova de Sant Miquel i Sant Honorat. ■ Al terme de Bunyola, situada entre la font des Broll, es Barrancons, la caseta d'en Cap Blanc i Coma-sema. ■ Al terme de Capdepera, situada entre Nanyana, s'Heretat, s'Arboçar i el puig Negre. ■ Al terme de Selva, entre el puig des Penyalassos, la cova de ses Dues Boques, el torrent des Picarols i el puig Mitjà. ■ Al mateix terme, entre la plana de Massanella, el coll Matà, ses Mosqueres i es Fornassos. (M)

NEGRA, FONT Al terme d'Escorca, situada entre la font des Jones, la roca Saltadora, la font Subauma i Bini Gran. Documentada el 1496. ■ Al mateix terme, al camí de Binifaldó a Muntanya. (M)

NEGRA, MOLETA Propietat rústica del terme de Manacor, situada entre el nucli urbà de Son Macià, s'Olivar Nou, can Pancuit i Sos Peluts. (M)

NEGRA, PUNTA Accident de la costa del terme d'Alcúdia, situat entre

↓ Punta Negra (Pollença)

punta Sabater i ses Caletes. ■ Al terme d'Andratx, a la costa des Grecs, entre l'illa Mitjana i s'Aigo Dolça. ■ Al terme de Calvià, entre la punta des Gegant i la punta des Carrabiners. ■ Al mateix terme, entre el cap de cala Figuera i la punta des Catiús. Documentat el 1593, en què començà a anomenar-se cap de Figuera, si bé no és el nom més antic, ja que en el s XIII era anomenat cap de Tarfalempa. ■ Al terme d'Estellencs. De l'existència d'aquest topònim hi ha notícies per documentació datada el 1789. ■ Al terme de Felanitx, situat entre cala Salpella i cala sa Nau. ■ Al terme de Llucmajor. Dit també *punta Grossa* (←). ■ Al terme de Pollença, situat entre la cala de Sant Vicenç i els farallons del Cavall Bernat. ■ Al mateix terme, entre el cap de Catalunya i la punta dels Aucells. ■ Al terme de Santanyí, entre la platja des Caragol i la punta des Milà. (M)

NEGRA, RACÓ DE SA PUNTA Accident de la costa del terme de Santanyí, situat entre el racó de s'Albarda i la punta des Milà. (M)

NEGRA, VALL Al terme de Calvià, situada entre Son Mir, el moli des Castellet, ses Males Roques i la roca Lliça. (M)

NEGRA D'EN MARC, PUNTA Accident de la costa del terme de Lluc-

major, situat entre punta Plana i s'Estanyol de Migjorn. (M)

NEGRE, CAN Terrenys del terme de Felanitx, situats entre el pou des Babo, l'hort d'en Ferrera, cas Saliner i can Capó Nou. ■ Propietat rústica del terme de Manacor, entre el rafal Vell, cas Manescal, Son Josep Vell i can Aleix. (M)

NEGRE, CAP Accident de la costa del terme de Llucmajor, situat entre cala Vella i el cap Enderrocat. ■ Al terme de Calvià, entre les illes des Malgrat i cala en Guixar. (M)

NEGRE, FORAT Indret de la costa del terme d'Andratx, situat entre el cap de sa Mola i es Niu de s'Àguila. (M)

NEGRE, MOLÍ D'EN Moli de vent, fariner, del terme de Llucmajor. El 1705, pertanyia a Miquel Salvà —Negre—, de la família del qual prengué nom. Confrontava amb el camí de Llucmajor a Palma. Tenia cases i un quartó de terra. (DF)

NEGRE, MORRO A la costa del terme de Sant Llorenç des Cardassar, situat entre la platja de sa Coma i el torrent des Morts. (M)

NEGRE, PUIG De 234 m d'alçària,

↑ Redol de cases de Son Negre (Felanitx)

fa part de les serres de Llevant, al massís d'Artà. Es troba al terme d'Artà, entre el puig de sa Senyora, s'Esquerda i es Salt. ■ També anomenat puig Negre de s'Heretat, de 204 m d'alçària, s'integra a les serres de Llevant. És situat al terme de Capdepera, entre les penyes Jerònies, el puig des Corb i el de sa Talaia Nova. ■ També anomenat puig Negre de sa Torre, de 263 m d'alçària, fa part de les serres de Llevant. Es troba entre el puig des Moro i el coll Baix i fa partió dels termes de Capdepera i Son Servera. ■ De 263 m

d'alçària, fa part de les serres de Llevant. És situat al terme de Manacor, entre el puig de s'Estudi, es Coll i la muntanya Grossa. ■ De 185 m d'alçària, es troba al terme de Sant Joan, entre el puig d'en Baldiri, el de Sant Nofre i el turó d'en Pinyella. ■ De 284 m d'alçària, fa part de les serres de Llevant, al massís de Calicant. És situat al terme de Sant Llorenç des Cardassar, entre es Telègraf, la talaieta de sa Vaca i es Picot. (M)

NEGRE, SERRAL De 107 m d'alçària, fa part de les serres de Llevant, al massís d'Artà. Es troba al terme d'Artà, entre el pla des Borregos, el des Àlies i es Mirador. (M)

NEGRE, SON Terrenys del terme de Binissalem. Documentats el 1586, pertanyien a Nicolau Llorenç i confrontaven amb Son Dameto i el camí de Bellveure. Eren dedicats a vinya i conreu de cereals. ■ Llogaret agregat al terme de Felanitx, situat entre cas Concos des Cavaller, al SE, Campos, a l'O, i Felanitx, al NE. Sorgí (1577) de la divisió de la possessió de Son Sales, propietat de Bartomeu Obrador —Negre—, veí de Campos, el qual la repartí entre els seus fills. Posteriorment, aquestes terres agafaren el nom de la família. El 1729, la possessió de Son Negre pertanyia a Antoni Obrador. Tenia cases i moli de sang. Era dedicada a vinya, garrigues i conreu de cereals i lli. El 1817, hom decidí construir un oratori a la contra-

↓ Son Negre (Felanitx), oratori

↑ Son Negre (Felanitx), antiga escola

da, als terrenys cedits per Jaume Obrador. Les obres foren finançades pels germans Obrador, de Son Sales, i també pels Obrador, de Son Amagat. Aquesta capella fou dedicada a l'advocació de la Immaculada Concepció. Al principi del s XX, va esser restaurada i reformada. El 1938, s'erigí en vicaria *in capite*. El 1924, l'Estat hi creà una escola mixta, que s'inaugurà provisionalment a can Ramonet, antigament conegut com ca sa Viuda. Fins aquell any, l'ensenyament havia estat impartit a cases particulars. El primer mestre del qual es té notícia (1880) és Cristòfol Gari —Corso—. El 1925, els veïns, amb l'ajut de l'Estat i de l'Ajuntament de Felanitx, construïren un edifici per allotjar el centre d'ensenyament. El 1974, l'escola fou suprimida i l'edifici s'emprà (1994) per a activitats socioculturals. Les festes se celebren el mes de gener, per sant Antoni. El 1993, hi havia sis cases. Tenia (1992) una població de dret de dotze habitants. ■ Antiga possessió del terme de Llucmajor. De la seva existència hi ha notícies per documentació datada el 1638. ■ Al terme de Manacor, situada entre Sant Llorenç des Cardassar, al N, Son Carrió, a l'E, i Manacor, al SO, pren el nom de la possessió homònima. Pel que fa a la prehistòria, hi és documentada a través de les restes talaiòtiques del rafal Cagolles, que foren excavades el 1928. El 1641, pertanyia al senyor Francesc Miquel Ballester —Camello—, el qual va vendre (1667) al noble Francesc Cotoner, cavaller de l'orde de Sant Jaume.

Tenia cases i moli de sang. Era dedicada al conreu de cereals i a la ramaderia ovina, amb una guarda de 150 ovelles. Feia una renda anual de 60 lliures, 60 quarteres de blat, un anyell i un moltó. El 1731, pertanyia al senyor Miquel Cotoner, donzell. Tenia cases i 92 quarterades de sementers. El bestiar de feina eren dues mules i quatre bous. Era dedicada al conreu de cereals. Hi havia guardes de 77 ovelles i 23 cabres. Era arrendada amb Son Garbeta i, entre ambdues, feien una renda anual de 60 lliures, 62 quarteres de blat, cinc

↓ Son Negre (Manacor), oratori

quarteres de xeixa i deu quarteres de civada. El 1846, pertanyia al senyor Josep Cotoner Sales i Despuig, cavaller de l'orde de Santa Maria de Calatrava. El 1848, era del noble Francesc Cotoner Chacón, marquès d'Ariany. Tenia cases i era dedicada a olivars i conreu de cereals. Hi havia la vinya denominada na Comtessa. Feia una renda anual de 200 lliures, un porc, un quintar de llana blanca, dotze gallines, un quintar de figues bordissots blanques, quinze quintars de palla de xeixa, dues carretades de llenya, 25 quarteres de blat i xeixa, vint quarteres d'ordi, deu quarteres de civada i deu quarteres de faves. El 1878, s'hi bastí l'església sota l'advocació de sant Antoni Abat. Una ampliació del projecte inicial fou dissenyada per mossèn Antoni Maria Alcover. El 1940, el temple fou elevat a vicaria *in capite*. El decenni de 1980, mossèn Llorenç Bonnin restaurà les pintures interiors. Amb la construcció de l'edifici religiós es va edificar el conjunt de cases que hi ha al seu costat. El 1878, s'intentà crear un nucli urbà a Son Garbeta, terrenys que pertanyen a la zona de Son Negre, però no es dugué a terme a causa de la proximitat de Manacor i del nou llogaret de Son Carrió. El 1937, s'aixecà un monument al Cor de Jesús, a la plaça de l'església. A la contrada, hi havia (1926) 186 habitants dispersos. D'aquests, 80 eren nins, per la qual cosa l'Ajuntament de Manacor sol·licità que s'hi construís una escola. El 1928, s'inaugurà el centre docent. Hi havia una intensa activitat agrícola generada per les possessions dels vol-

↑ Son Negre (Manacor), antiga escola

tants, com Conies, Santacirga i Son Suau. Hi predominaven els jornalers que, a més de treballar a les esmentades possessions, disposaven de petites propietats de secà. El sòl de la contrada és de bona qualitat. S'hi produïa blat, ordi, civada i faves i també s'hi conraven ametllers. El 1989, al solar situat entre el temple i l'antiga escola s'hi col·locà un monument dedicat a sant Pere, que obrà Antoni Pocovi. El 1993, hi havia 21 cases disperses, tres de les quals es troben vora l'església, i tenia uns 90 habitants de dret. ■ Rafal del terme de Santa Eugènia. Documentat el 1649, pertanyia a Joan Crespi —des Putxet—. Confrontava amb el camí de Santa Eugènia a s'Aljub, el camp d'en Roca, la garriga de Son Pontiró i la garriga de sa Bisbal. Tenia 100 quarterades de sementers i garrigues. (DF/JMB/M)

← Andreu
Negre
Estarellas

NEGRE ESTARELLAS, ANDREU (Bunyola 1935) Fotògraf. És especialista en fotomuntatges de laboratori. Fou redactor gràfic de la revista *Fiesta Deportiva* i col·laborador del diari *Ulti-*

ma Hora. Des de 1970, és professor de fotografia artística de l'Escola d'Arts Aplicades i Oficis Artístics, de Palma. Des de 1989, és assessor de mitjans àudio-visuals del Centre de Professors, de Manacor. Ha estat (1967, 1971 i 1979) premi Ciutat de Palma de fotografia. Hi ha obra seva al Museu de Fotografia de Guadalajara.

→ Joan
Josep
Negreira
Parets

NEGREIRA PARETS, JOAN JOSEP (Palma 1957) Escriptor. Estudiós de la participació mallorquina, menorquina i eivissenca a la Segona Guerra Mundial, és autor de *La Bolsa de Voljov* (1991) i *Voluntarios baleares en la División Azul y Legión Azul 1941-1944* (1991) i de diversos articles publicats en revistes d'història militar.

NEGRELLÓ (*Agrostemma githago*) Dit també **niella** o **clavell de blat**. Planta de la família de les cariofil·làcies. És anual, tomentosa i sedosa. Treu una tija única, que pot fer entre 30 cm i 1 m, dreta, ramosa, dicòtoma, fistulo-

↑ Negrelló (*Agrostemma githago*)

sa i robusta. Les fulles són linear-lanceolades, agudes, oposades i sèssils. Fa les flors de color violat, grosses, solitàries, terminals, llargament pedunculades i amb cinc pètals transovats, enters o escotats i d'ungla alada. Les llavors són de color negre. Floreix els mesos d'abril a juny. Es fa pels sembrats. És bastant rara a Mallorca. (FB)

NEGRE NADAL, MIQUEL (Bunyola 1884 - Palma 1932) Músic. Estudià música amb Pau Coll Tomàs i Josep Balaguer Vallès. Organitzà la banda de música de Binissalem i fundà el *Trío Majòrica* (1924), amb Bartomeu Calatayud i Bartomeu Noguera. Fou professor oficial de música a les escoles que depenien de l'Ajuntament de Palma (1929) i de la Diputació de Balears. Va compondre el motet *Popule meus* (1902), *Himne a Sant Just i Sant Pastor*, *Himne per als boys scouts de Bunyola* i *Mazurca Margarita*. (CM)

NEGRE PEROTTI, CATALINA (Pal-

→ Catalina
Negre Perotti

ma 1931) Cantant. S'inicià en la música al Conservatori de Palma, sota la direcció de Margalida Cerón i de Gabriel Juan. Estudià musicologia a Barcelona amb Enric Roig i cant a Madrid amb Ángeles Ottein. A Barcelona es perfeccionà amb Conxita Badia. A Salzburg s'especialitzà en el lied alemany. Ha fet concerts per tota la Península i l'estranger. (CM)

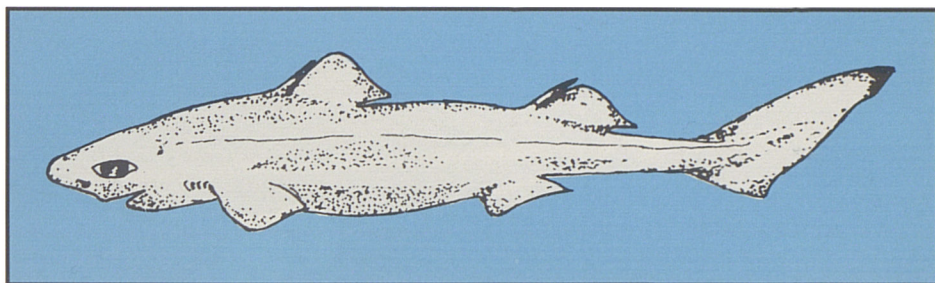
↑ Maria dels Remeis Negre, *Natura morta*

NEGRE PEROTTI, MARIA DELS REMEIS (Palma 1931) Pintora. Estudià dibuix a l'Escola d'Arts Aplicades i Oficis Artístics, de Palma. Des de 1957, ha exposat individualment a Palma i Barcelona. Ha pintat paisatges, natures mortes, figures i flors, en una tendència postimpressionista d'influència local.

NEGRES, COVES Al terme de Manacor, situades entre el rafal Nou i sa Moleta. ■ Al terme de Valldemossa, entre el pas de s'Escaleta, el pas d'en Colom, sa Marina i can Déu. (M)

NEGRET (*Tricholoma terreum*) Dit també **fraret**, **fredolic**, **gírgola d'este-**

↓ Negret (*Tricholoma terreum*)

↑ Negret (*Etmopterus spinax*)

pa, griset i palometa. Bolet de la família de les tricolomatàcies. Té un capell d'uns 3-6 cm, de color gris cendra, quasi negre. És cobert d'esquames molt fines. Al centre hi té un mamelló. Les làmines i el peu són de color blanc. Es fa en grup als pinars i garrigues. És comestible. (CC)

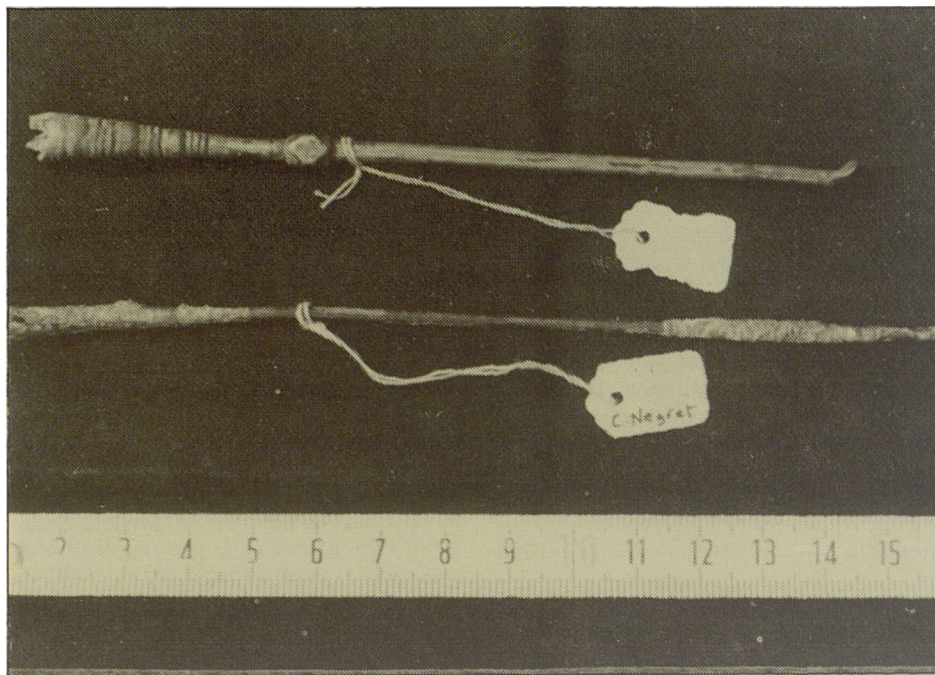
NEGRET (*Etmopterus spinax*, Linné 1758) Peix condroïcti de la família dels esquàlids. El cos és fusiforme, amb el ventre flàccid i gruixat. Té el cap deprimat, amb el morro ample i en forma d'espàtula. Els ulls són grossos i ovalats. La línia lateral és molt visible. La primera aleta dorsal és més petita que la segona; ambdues tenen espines a l'extremitat superior. L'aleta caudal té un lòbul apical ben destacat. No té aleta anal. Les aletes pectorals són petites i quadrangulars, amb la vora anterior arrodonida i la posterior angulosa. Les ventrals són semblants a les pectorals. És de color gris fosc, més clar al dors que al ventre. El lòbul apical de la cua i l'interior de la boca són de color negre. Els ulls són verds. Rarament arriba als 50 cm de llargària. L'època de reproducció és l'estiu, cada femella fa entre 8 i 20 embrions. S'alimenta, sobretot, de crustacis decàpodes nedadors, com la gamba, i de cefalòpodes petits. Viu en fons fangosos fins a 2000 m de profunditat, però pot pujar fins a la vora de la plataforma continental. Es pesca amb arts d'arrossegament i palangre de fons. Geogràficament es distribueix per la Mediterrània occidental i central i per l'Atlàntic oriental, des d'Escandinàvia fins al Senegal. No té valor comercial. És aprofitable per l'oli que s'obté del fetge. (*Scymnorhinus licha*, Bonnaterre 1788) Peix condroïcti de la família dels esquàlids. El cos és fusiforme, amb el ventre flàccid i gruixat. Les obertures branquials són petites. Les aletes dorsals, sobretot la primera, i les escapulars, són més aviat petites. No té aleta anal i les pelvianes són davall el començament de la segona dorsal. La caudal té el lòbul superior molt ben definit. És de color bru violat uniforme per tot el

cos. Té els ulls de color verd, fluorescents i grossos. Pot fer una talla màxima de 180 cm, les femelles són sempre més grosses que els mascles. És ovo-vivípar i fa entre 6 i 8 embrions. Es reproduïx al llarg de tot l'any, però preferentment a l'estiu i la tardor. S'alimenta bàsicament de peixos. Viu habitualment a profunditats d'uns 1000 m, en fons de fang, rarament es pot trobar en fons coral·lins, a profunditats d'uns 150 m. Es pesca amb arts d'arrossegament en fons del talús i amb palangre i volantí en profunditats inferiors, en fons durs. Geogràficament es distribueix per la Mediterrània occidental i central, per l'Atlàntic oriental des d'Irlanda fins al Senegal i per l'Atlàntic centro-occidental. No té valor comercial. Antigament la seva pell era usada com a paper de vidre. (MM)

NEGRET, CAN Propietat rústica del terme d'Alaró, al lloc de Tosla, entre can Sec, can Jeroni i el terme de Lloseta. El 1818, pertanyia a Felip Vilallonga, tenia 66 quarterades i era valorada en 10.000

↓ Can Negret (Alaró)

↑ Algunes de les troballes de la cova des Negret (Sóller)

lliures. El 1994, hi ha una gran pedrera, dedicada a la producció de grava. ■ Al terme de Felanitx, situada entre sa Clota Vella, can Tibús, ca ses Felies i es Salt de s'Aigo. ■ Al mateix terme, entre la coma Nova, can Tries, sa Taverneta i can Trenc. ■ Al terme de Manacor, entre Son Amengual, can Balles-ter, es Llodrà Vell i can Pillamosques. ■ Al terme de Porreres, entre can Calderó, Son Catany, Son Llaneres i Son Carrió Petit. (M)

NEGRET, CAP Al terme de Llucmajor, situat entre cala Vella i el cap En-derrocat. (M)

NEGRET, CAS Propietat rústica del terme de Bunyola, situada entre ses Ermites Velles, Caubet, s'Estremera i Son Muntaner. ■ Al terme de Manacor, entre can Vaqueret, can Banya, la Torre i can Capó Vell. (M)

NEGRET, COMA DES Al terme de Sóller, situada entre ses Tres Creus, el cingle de s'Herba, sa Mamelluda i el caminet de la coma Carnissera. (M)

NEGRET, COVA DES Al terme de Sóller, situada en terrenys de sa Coma. Consta d'una sala principal de 25 m de llargària, on s'obre un pou vertical que assoleix una fondària de 21 m. Té aixecament topogràfic. Fou excavada (1953) per Bartomeu Ensenyat Es-

trany. S'hi han exhumat fragments de vasos globulars, ceràmica de cordó en relleu i incisa i un punxó de bronze. (FBE/M)

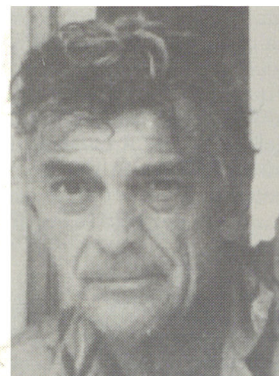
NEGRET, SON Antiga possessió del terme de Bunyola, confrontada amb Son Muntaner i el camí reial de Palma a Bunyola. El 1782, tenia cases i era dedicada a olivars, garroverars i conreu de cereals. Una part de la possessió pertanyia al prevere Mateu Vilallonga Gil, era arrendada a part i feia una renda anual de 75 lliures, 7,5 quintars de garroves, un odre d'oli, mitja quarta d'olives verdes, mitja d'olives negres, un capó i una gallina. El 1994, en deriven *cas Negret* (←) i altres propietats menors. (DF)

NEGRE VELL, CAN Propietat rústica del terme de Felanitx, situada entre la penya d'en Ferrer, cas Vicari Mes-tre, es Carritxó i Son Reus. (M)

NEGRE VELL, SON Possessió del terme de Felanitx, situada entre s'Establí, cas Casai, can Raconera i Son Senyora. ■ Al terme de Sant Llorenç des Cardassar, entre can Veny, can Pujades, can Biulaigo i can Llamp. (M)

NEGRÍ, CAN Propietat rústica del terme de Pollença, situada entre Morrell de Baix, els Gorgs, can Papa i el Rec. (M)

→ Joseph
Nicholas
Antonio del
Negro

NEGRO, JOSEPH NICHOLAS ANTONIO DEL (Manhattan, Estats Units 1939) Actor. El 1957, abandonà Amèrica i, des de llavors, ha alternat la seva residència entre Deià i Bali. Ha participat en algunes pel·lícules, entre les quals destaca *Aguirre, der Zorn Gottes* (Aguirre, la còlera de Déu) (1972) de Werner Herzog.

NENÚFAR (*Nymphaea alba*) Dit també **nimfea** i **flor d'en Nyofà**. Plan-ta de la família de les nimfeàcies. És aquàtica, perenne, de rizoma carnós i guixat. Les fulles surten del rizoma i poden fer entre 10 i 30 cm; són subor-biculars, cordiformes, coriàcies, breu-ment peciolades les submergides i llar-gament peciolades les nedadores. Les flors són hermafrodites, de color blanc, grans, solitàries, un poc oloroses, de 5 a 12 cm, sobre un llarg peduncle cilin-dric. Són compostes per molts de pètals blancs amb les anteres grogues. S'o-

↓ Nenúfar (*Nymphaea alba*)

bren damunt l'aigua. Floreix entre els mesos de juny i agost. Es podia trobar a l'Albufera de Mallorca, al Salobrar, de Campos, i al torrent de na Borges, però n'ha desaparegut i només es pot trobar cultivada als jardins. (*Nymphaea odorata*) Planta de la mateixa família que l'anterior. Fa les fulles més grosses, fins a 30 cm. Les flors també són més grosses i poden arribar a fer 13 cm. És originària d'Amèrica del Nord. La medicina popular atribueix a les arrels propietats curatives contra la disenteria i la blennorràgia. (FB)

NEO, SON Antic rafal del terme d'Esporles. El 1680, pertanyia a Miquel Amengual —Neo—, de la família del qual prengué nom. Tenia cases i era dedicat a olivars i vinyes. Feia una renda anual de 86 lliures, tres quarteres d'olives, una mesura d'oli i un cove de raïms remijtans. ■ Al terme de Palma, situat al lloc de sa Punta d'en Ferretjans, vora el convent de la Sole-dat. El 1660, pertanyia a Joan Munar —Neio— i era denominat Son Neio. Tenia cases, cinc quarterades de sementers i un hort. Era dedicat a conreu de cereals, lli, cebes, alls i hortalissa. El 1681, era del sastre Antoni Pujol i tenia ja la denominació de Son Neo, deformació del nom primitiu. Hi havia una sinia i s'hi conreava alfals. Feia una renda anual de 50 lliures, una xàvega de palla de blat, un paner de figues cada setmana, una somada de cebes i una dotzena de carabasses indians. El 1693, el comprà la senyora Magdalena Rossinyol, esposa del senyor Antoni de Pueyo, marquès de Campo-franco. El 1890, confrontava amb Son Malfertt, Son Molines, Son Pedrals i el torrent de Bàrbara. Tenia cases, safareig i moli de vent, de reguiu. Era totalment dedicat a hort. Fou progressivament urbanitzat des del decenni 1970-80. (DF)

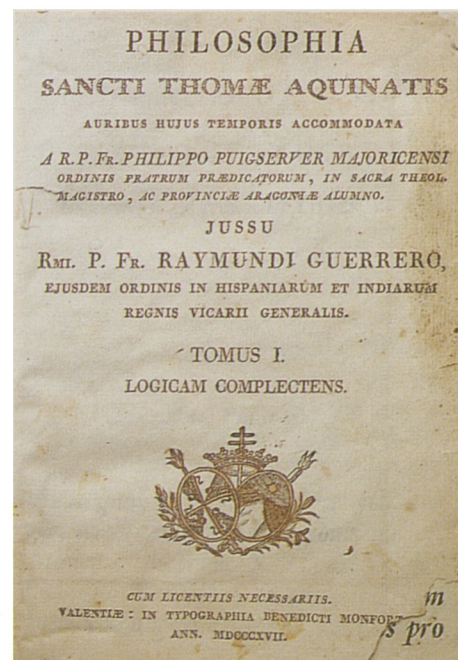
NEON DE SURO Publicació d'art editada (1975-82) a Palma. Amb format de diari, tenia vuit pàgines i n'aparegueren 21 números. Fou ideada per Steva Terrades, que la projectà com un trencament del concepte tradicional de l'obra d'art única i objecte de mercat. S'inserí dins el *Mail Art*, que permetia fer arribar, de forma gratuïta, la creació plàstica a un gran nombre d'artistes, crítics i interessats per l'art. El grup impulsor fou constituït per Bartomeu Cabot, Sara Gilbert, Andreu Terrades i Steva Terrades. Fou substituïda *Fullet monogràfic de divulgació* i cada número era, generalment, obra d'un o dos artistes. Hi realitzaren monogràfics Josep Albertí, Miquel Barce-

↑ Neon de Suro

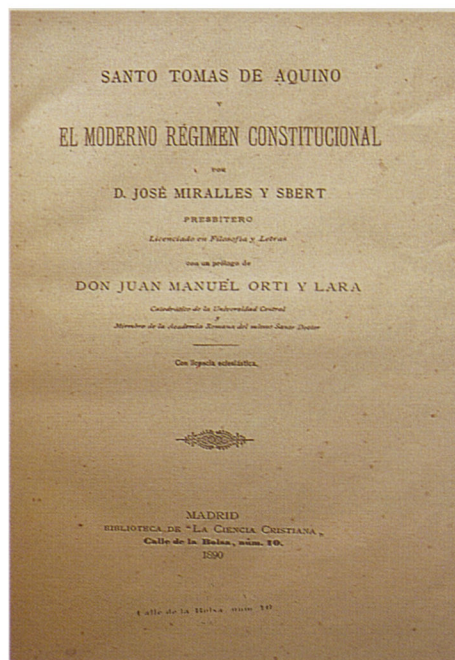
ló, Julien Blaine, Richard Bruno, Bartomeu Cabot, Toni Catany, Damià Ferrà-Ponç, Sara Gilbert, Mariscal, Muntadas, Joan Palou, Andreu Terrades i Steva Terrades. El tiratge inicial fou de mil exemplars. Aconseguí accedir als cercles d'arts plàstiques de diversos països i la publicació i els originals foren exposats a Palma (1976 i 1977), Barcelona (1977), Varsòvia (1977), Lund (1978), París (1979), Milà (1981), Sabadell (1982) i Nova York (1982). (DF)

NEOTOMISME Corrent filosòfic del s XIX que, amb el propòsit de renovar les coses antigues per les novelles, intentà harmonitzar els principis metafísics de la tradició cristiana i els resultats de la ciència moderna. Impulsat per l'encíclica *Aeterni Patris* (1879) del papa Lleó XIII, començà, tant a Mallorca com a la resta d'Europa, per recuperar els esforços de renovació tomista anteriors, com eren l'edició de la *Summa Theologica*, promoguda en el s XVIII pel bisbe Díaz de la Guerra, i de *Philosophia Sancti Thomae Aquinatis auribus huius temporis accomodata* (1817-20), de Felip Puigserver (1745-1821). El neotomisme mallorquí segueix tres direccions bàsiques. La primera vol establir l'estatut del coneixement científic i les seves diferències amb la filosofia moderna, sobretot la kantiana. En són els principals representats Joan Maura amb les obres *Disputationes theologico-philosophicae* (1894), *Importancia de la filosofía escolástica en estos tiempos* (1890) i *Dis-*

↑ *Philosophia Sancti Thomae Aquinatis*, de Felip Puigserver

curso sobre la libertad de pensar (1890); Josep Miralles, que centra la reflexió en el concepte de restauració escolàstica i les seves implicacions polítiques i doctrinals en les obres *Santo Tomás de Aquino y el moderno régimen constitucional* (1890), *La filosofía cristiana y su restauración* (1891), *La secta rosminiana* (1891), *La existencia de Dios y el criticismo kantiano* (1892), *Indicaciones sobre la ejecución de la encíclica Aeterni Patris* (1893) i *Una cuestión escolástica. La doctrina de Santo Tomás sobre la generación humana* (1895); Bartomeu Barceló Massutí amb *Ensayos filosóficos* (1891), i Gabriel Llompart amb *Discurso sobre la verdad* (1895). La segona orientació intenta compaginar els principis de la metafísica tradicional i els resultats de les ciències empíriques per tal d'aconseguir una metafísica realista i crítica. Miquel Amer Servera, amb l'obra *Dios y el cosmos* (1889) i una sèrie d'articles publicats a distints diaris i revistes, vol demostrar que el mètode experimental és insuficient per construir la ciència, la qual necessita una fonamentació metafísica de tendència aristotèlico-tomista. Dins aquesta mateixa línia de crítica al materialisme i a l'empirisme científic s'han de situar les obres *La creación* (1889), del pare Joan Mir, i, sobretot, *Armonía entre la ciencia y la fe* (1882) del seu germà, llavors també jesuïta, Miquel Mir, obra traduïda a l'italià, al francès i a l'alemany. El tercer vessant del neotomisme correspon a la teoria jurista de Josep A Pou Ordines, que en les seves obres, principalment en *Prolegómenos*

↑ Obra de Josep Miralles, un dels representants del neotomisme

o introducción general al estudio del Derecho y principios de Derecho natural (1877), tracta la ciència del dret amb els mateixos tòpics epistemològics que els metafísics neotomistes aplicaven a la filosofia en general, com és la crítica de la filosofia jurídica moderna i la restauració de la doctrina de sant Tomàs. La difusió i la consolidació del neotomisme es dugué a terme mitjançant tres tipus d'institucions. Una fou la càtedra de metafísica del Seminari Conciliar de Sant Pere, la qual tenia una dimensió acadèmica, definida pels llibres de text, com *Institutiones Philosophicae*, de Liberatore, *Summa Philosophica*, de Zigliara, *Elementa Philosophicae Scholasticae*, de Reinstadler, i *Històries de la filosofia*, de Fernández Cuevas, Herranz i Domínguez, i una dimensió ideològica, expressada en els discursos inaugurals de curs dels professors Maties Company (1887), Jaume Ferrer (1890) i Tomàs Pisà (1892). Mentre Company formulava l'apologia política de la filosofia neotomista, defensant la idea que el govern ha de sostenir les càtedres de filosofia del Seminari perquè són la garantia ideològica de l'Estat, i Ferrer exposava la versió acadèmica, indicant que el Seminari constitueix la salvaguarda contra els errors moderns (materialisme, eclecticisme, darwinisme, sensualisme) presents a les càtedres de l'Institut Balear, Tomàs Pisà ofería l'aspecte jurídic del problema en subratllar que les càtedres de filosofia del Seminari supleen les deficiències de l'Estat quan oblidava la difusió de la filosofia cristiana. La segona via d'institucionalització del neotomisme

va esser la *Ratio Studiorum* del bisbe Campins, pla d'estudis que responia perfectament a les idees neotomistes del seu autor exposades a *Definición y condiciones de la ciencia* (1890) i *La libertad de Dios según la doctrina de Santo Tomás de Aquino* (1890). La tercera via o estratègia era la publicació oficial de documents i de textos neoescolàstics en el *Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Mallorca*. El butlletí transcriu documents papals, com el *Motu proprio 'Pacere nobis'* sobre la publicació de les obres de sant Tomàs, el *Discurso de su Santidad a los representantes de las Academias, Corporaciones y Colegios científicos* i el decret *Cum hoc sit*, en el qual declara sant Tomàs patró de les escoles. (ST)

NEPTA Alqueria del terme de Santa Margalida. De la seva existència hi ha notícies per documentació datada el 1257. (M)

NERO, CAN Propietat rústica del terme de Felanitx, situada entre es Puput, Son Capellà, el molí d'en Muda i es Pujol. ■ Al terme de Manacor, entre el puig Simó, sa Vall, Son Gall Vell i Son Banús. ■ Al terme de Vilafra de Bonany, entre el rafal Figuera, sa Punta, ca na Cotona i Son Pons. (M)

NERO, SON Antic rafal del terme de Petra. Fins a mitjan s. XVII, fou denominat Son Miró. Els s. XVII-XVIII, era arrendat amb la possessió veïna de

↓ Nespler (*Mespilus germanica*)

↑ Puig Nespler (Selva)

sa Cova. El conjunt d'ambdues propietats confrontava amb sa Casa Nova, Termenor, Son Dalmau i Son Canals. El 1717, Antoni Riera va vendre el rafal i la possessió als germans Antoni i Joaquim Casesnoves i, aquests, les permutaren (1725), més 1.300 lliures, al negociant Onofre Aguiló pel *form des Moro* (←), de Palma. El 1994, Son Nero designa uns terrenys situats entre Son Canals i Son Dalmau. (DF)

NESPLER (*Mespilus germanica*) Dit també popularment **nesplera** i **nesprera**. Arbust de la família de les rosàcies. És un poc espinós. Fa les fulles lanceolades i tomentoses pel revers. Les flors són de color blanc, de cinc pètals, solitàries, amb bràctees persistents. El fruit, la nespla, és coronat per les lacínies del calze; és carnós, dur, aspre i només és comestible quan és ben madur. Madura el mes d'octubre. Normalment és empeltat sobre el cirerer de pastor. A la cultura popular es troben nombroses referències dedicades al fruit, com 'Per Sant Lluç, nesples pelluc'. (FB)

NESPLER, FONT DES Al terme d'Escorca, situada a la cota dels 540 m, al vessant NW de sa Roca Roja. (M)

NESPLER, PUIG També anomenat puig des Barracar. De 623 m d'alçària, fa part de la serra de Tramuntana. Es troba al terme de Selva, entre el coll des Barracar i el des Albellons i la serra des Vidre. (M)

↑ Nesprer (*Eriobotrya japonica*)

NESPLER, SERRA DES A la possessió de Mortitx, del terme d'Escorca. De l'existència d'aquest topònim hi ha notícies per documentació datada el 1329. (M)

NESPRER (*Eriobotrya japonica*) Dit també **nesprer del Japó** i **nisprer**. Arbre de la família de les rosàcies. És cultivat i de creixement lent. Té les fulles perennes, bastant llargues, lanceolades, dentades, amb borra blanquinosa per davall. A l'extrem de les branques treu uns raïms de flors oloroses, de cinc pètals, de color blanc. El fruit, la nespra, és rodonenc o ovalat, de color groc, dolç i una mica àcid, i coronat pel limbe del calze. Floreix entre els mesos de setembre i desembre. El fruit madura els mesos de maig i juny. Popularment també és conegut com a nispro. (FB)

NESTERUK, DON (Pittsburg, Estats Units 1932 - 1973) Pintor. Residí (1963-69) a Pollença, on feu diverses exposicions individuals. La seva obra evolucionà des del realisme, amb una temàtica urbana pollencina, fins a l'expressionisme abstracte. Hi ha obra seva al Museu Municipal de Pollença.

NÉT, ALQUERIA D'EN Al terme de Porreres. De la seva existència hi ha notícies per documentació datada el 1484. (M)

NÉT, CAN Edifici residencial de tipologia urbana, situat al carrer del Convent de Sant Francesc, de Palma. Fou pertinença de les famílies Nét (fins al s XVIII) i Font. El 1930, el comprà Joan March Servera i passà a la seva viuda, Carme Delgado. La façana actual fou obrada al final del s XIX. De quatre pisos, hi ha dues entrades de diferent mida als extrems de la planta baixa. Les obertures dels pisos superiors estan ordenades axialment amb balcons i disminueixen a mesura que augmenta l'alçada. Al darrer pis hi ha el porxo, obert

↓ Don Nesteruk, *Dia del Ram*

↑ Can Nét (Palma)

amb arcs conopials. El vestibul d'accés al pati està flanquejat per arcs carpanells. Al fons hi ha un portal neogòtic. Del mateix estil és la finestra que hi ha al final del primer tram de l'escala que dona accés a la planta noble. S'hi guarda una notable col·lecció de pintura, amb obres d'Eugenio Lucas i de Guillem Mesquida.

NÉT, SON Terrenys del terme d'Inca, situats entre can Vic, Son Gari, es Forn Nou i can Pau Carro. ■ Antic rafal del terme de Palma, situat al pla de Sant Jordi, entre els camins de Llucmajor i de Manacor, confrontat amb el rafal de Son Gallard dels Dominics. Fins a mitjan s XVI, fou denominat Son Calafat. El 1591, era ja anomenat Son Nét i pertanyia a la senyora Catalina Nét, de la família de la qual prengué la nova denominació. Tenia cases, amb sinia, safareig, hort i verger. Era dedicada a magraners, figueres roges, ametlers i al conreu de cereals, tapereres i hortalisses. Feia una renda anual de 43 lliures, cinc almuds de tàperes i tres d'ametles. El 1652, passà del doctor Hug Nét, donzell, al senyor Pere Joan Vilallonga, donzell. Hi havia una vinya de sis quarterades. La casa pairal dels Nét era al carrer del Forat, de Palma. Al final del s XVII, el rafal tenia un molí de vent per treure aigua, dit el molí de Fora de Son Nét. El 1693, era propietat del senyor Joan Despuig, comte de Montenegro i de Montoro. Era arrendat amb el rafal veí de Son Calafat i, entre ambdós, feien una renda anual de 125 lliures. El bestiar de feina eren dues mu-

↑ Son Nét (Puigpunyent)

les, un cavall i un ase. El 1694, pertanyia al senyor Pere Joan de Vilallonga. El 1701, era del seu fill, el senyor Francesc Vilallonga, cavaller de l'orde de Calatrava i comte de la Cova. Tenia cases i safareig. Era dedicat al conreu de cereals, lleguminoses i hortalisses. Hi havia arbres fruiters i morers de fulla. Feia una renda anual de 250 lliures, 40 cavallons de palla de blat, 25 cavallons de palla de xeixa, deu cavallons de palla d'ordi, dos capons i tota la fruita dels morers. El 1717, pertanyia al senyor Pere Joan de Vilallonga i tenia vinya, canyars, magranars, figuerals, ametllar i producció de tàperes, alfals, carabasses, melons, sindries, cebes, fesols, porros i blat de les Índies. El 1741, era del senyor Jordi de Vilallonga, comte de la Cova i feia una renda anual de 172 lliures. El 1994, en deriven les propietats rústiques denominades Son Nét Vell (→) i Son Nét Nou (→). ■ Possessió del terme de Puigpunyent, situada entre el puig de Galatzó i el nucli urbà. El 1659, era del senyor Pere de Pacs, abans Nét, donzell, el qual tenia la casa pairal al carrer de ses Carasses, de Palma, vora la font de Santa Creu. Tenia cases, amb tafona, celler, molí de sang, alambins i ferreria. Hi havia dos molins d'aigua, fariners, i diversos horts. Era dedicada a olivars, garroverars, pinars i conreu de cereals, lleguminoses i hortalisses. Tenia guardes de 520 ovelles, 97 cabres i 37 porcs. Era donada en diversos arrendaments. El bestiar i les pastures feien una renda anual de 260 lliures; els dos molins d'aigua, de 200 lliures; l'hort de sa Tanqueta, de 60 lliures; l'hort de sa Vinya, de 100 lliures;

l'hort d'Avall, de 80 lliures; s'Hortallutx, de 19 lliures, i les cases del rasal de sa Granada, de 13 lliures. Hi havia nombroses rotes, que feien en total una renda anual de 66 quarteres de blat. El 1663, era del senyor Pere Jeroni Nét, donzell. A les cases hi havia una capella amb un oli de la Trinitat. Tenia guardes de 241 cabres i 30 porcs. A mitges amb la possessió de Torà, tenia una guarda de 284 ovelles. Pel que fa a l'aviram, hi havia 26 gallines i tres galls d'Índies. El 1685, fou valorada en 42.000 lliures. El 1721, pertanyia al noble Je-

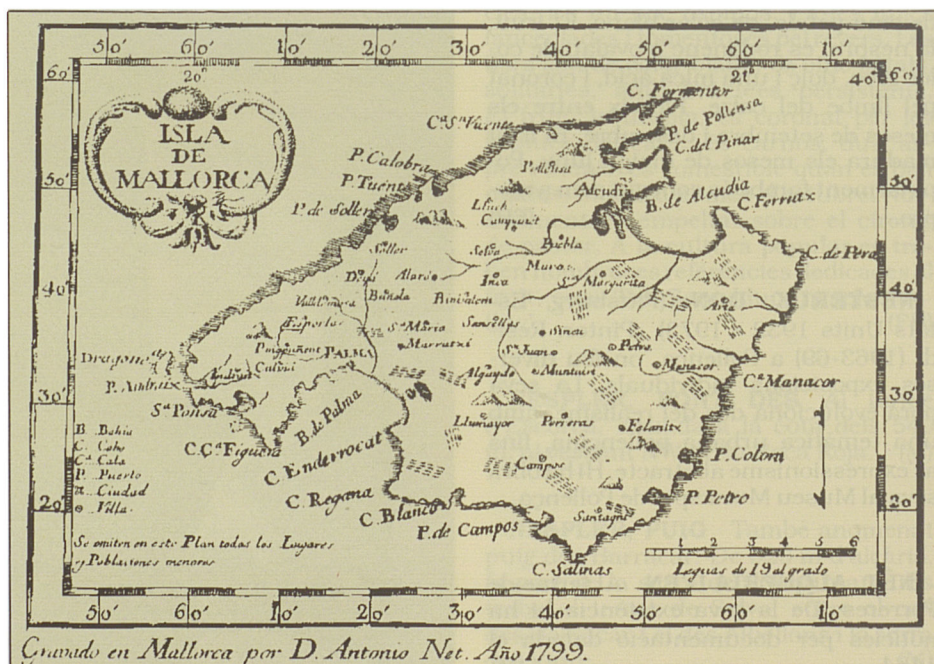
roni Nét Ferrandell i n'eren pertinences sa Granada, l'hort d'en Bosc, es Ratxó i sa Coma d'en Negre. El 1778, Jeroni de Berard la descriví com una gran propietat, amb extensos boscos al vessant sud del puig de Galatzó, horts i una font cabalosa. El 1863, era del marquès d'Ariany i, amb 1.140 quarterades, era la més extensa del terme. ■ Terrenys del terme de Selva, situats entre es Mestrà, Moscarí, can Garrinyo i Son Sastre des Blanquers. (DF/M)

NÉT ESCOFET, ANTONI (Palma s. XVIII - 1817) Artista i erudit. Conreà la pintura religiosa i gravà dos mapes de Mallorca (1788 i 1799), dues imatges de la beata Catalina Tomàs, una de sant Gaietà i una de la beata Maria de l'Encarnació (1792). Expert en gnomònica, obrà el rellotge de sol de la façana principal de l'església de Santa Eulàlia, de Palma. Es distingí també pels seus coneixements en geografia, matemàtiques i agronomia. Deixà inèdites una multitud d'observacions agràries i de relacions d'estadístiques de Mallorca i diverses poesies en llengua castellana. Darrer descendent de la noble família del seu llinatge, deixà gran part dels seus béns a l'Hospital General de Mallorca.

NÉT NOU, SON Propietat rústica del terme de Palma, situada entre Son Nét Vell, Son Puig, ses Veles i Son Fiol. (M)

NÉT PONT-DESMUR, HUG (Mallor-

↓ Antoni Nét Escofet, Mapa de Mallorca (1799)

↑ Casa de neu coberta (Fartàritx, Pollença)

ca s XVI) Jurista. Fou fiscal de la Reial Audiència des de 1572 i després ascendí al càrrec d'oïdor. Per ordre de Felip II realitzà una enquesta a Eivissa arran de les protestes existents contra Ferran Sanoguera, governador de l'illa. És autor del tractat *Repertorium juridicum*, que ha restat inèdit.

NÉT VALERO, PERE (Mallorca s XVI) Jurat. Acompanyà Carles I en l'expedició de l'Alger i aquest monarca el nomenà castellà de Santueri i li concedí el senyoriu i la jurisdicció sobre l'esmentat castell. El 1574, era capità i alcaid de Cabrera. En tornar a Mallorca el captivaren els musulmans. Després d'esser rescatat, el virrei el comissionà per perseguir els bandolers que cometessin robatoris i assassinats. El 1587, fou prefecte de la taula de canvi. Li fou concedit el privilegi de ciutadà en reconeixement dels seus serveis.

NÉT VELL, SON Propietat rústica del terme de Palma, situada entre Son Nét Nou, Son Agre, Son Gallard i Son Gudi. (M)

NEU, CASA DE Construcció on s'emmagatzemava la neu durant l'hivern, per conservar-la fins a l'estiu. Se'n localitzen quasi exclusivament a la serra de Tramuntana i a una certa altura. Fora d'aquest àmbit només hi ha un dubtós exemplar a les serres de Llevant, a Artà. A la serra de Tramuntana es concentren als dos cims principals, el puig

ben deu d'escampades per tots els seus vessants. Al massís del Teix se'n situen cinc, als voltants de na Franquesa, quatre, al puig Tomir, també quatre, als Tossals, dues, a la serra d'Alfàbia, dues, a la Fita del Ram, dues, una al puig des Suro, una a la mola de Planícia i una vora el llogaret de Galilea. Pel que fa a la distribució segons les altures, un 40% superen la cota dels 1.000 m sobre el nivell de la mar, especialment les situades als dos cims més alts. La resta es distribueix entre els 600 i els 1.000 m, encara que algunes no arriben a aquestes cotes, com la de sa Rota, Selva (575 m), i la de Galilea, Puigpunyent (480 m). La major part d'aquestes construccions cerquen les zones menys assolables o obagues i preferiblement les cares nord, més fredes. Les cases de neu situades a més altura no sempre compleixen aquestes normes a causa de la temperatura més baixa dels cims de la Serra. Tipològicament es tracta d'un dipòsit de grans dimensions, excavat a terra i delimitat per un marge construït amb la tècnica de pedra en sec. Les plantes són rectangulars o el·líptiques, la majoria responen a la primera tipologia, i quasi sempre amb els caires arrodonits. Les mides són variables i oscil·len entre els 10 i els 14 m de llargària (arriben a màxims de 16); els 5 i 7 m d'amplària, i entre els 4 i 7 m de profunditat. Les cobertes es construïen amb càrritx i sovint emprant bigues de fusta per delimitar dos aiguavessos. A Fartàritx des Racó (Pollença) es conserva un exemple de casa de neu coberta amb volta de canó i teules, l'estat de la qual és molt precari. L'arxiduc Lluís

Major de Son Torrella i el puig de Massanella, que agrupen la meitat de les cases de neu de Mallorca. En total se n'han comptabilitzades 42, a més d'alguns dipòsits naturals lleugerament modificats que ben bé podrien haver estat utilitzats per a aquesta finalitat. Al puig Major de Son Torrella es localitzen nou d'aquestes construccions, concentrades a la coma de n'Arbona i a la comades Ribells, encara que algunes quasi han desaparegut a causa de la instal·lació d'una base militar al final dels anys 50. Al puig de Massanella se'n tro-

↓ Casa de neu coberta (Fartàritx, Pollença)

↑ Casa de neu al Teix (Bunyola)

Salvador d'Àustria fa referència a altres sostres en els quals s'utilitzaven esportins per sostenir el càrritx i, també, a una coberta de zinc. Les parets de la casa sobresortien mínimament del nivell del terreny per, així, deixar lloc a les finestres per on s'introduïa la neu, anomenades bombarderes. A més, disposaven d'una sola porta d'accés. Completaven el conjunt el porxo o habitació dels nevaters, de planta quadrangular o rectangular; els marges destinats a acumular neu amb el vent i, en moltes ocasions, els camins dels nevaters, construïts per davallar la neu de les muntanyes, utilitzats ara pels excursionistes o destruïts. Pel que fa a les dades d'utilització d'aquestes construccions, les primeres fan referència a Sóller on, el 1564 se cita la neu com un producte de gran vàlua. L'historiador Binimelis, 30 anys més tard, comenta l'existència de cases de neu a Fornalutx. El s XVII, apareixen cites de més cases de neu a Valldemossa, Bunyola, Selva i Escorca i en altres documents del s XVIII s'incorpora Pollença. L'activitat dels nevaters és documentada gràficament al quadre (1750) del pintor Jaume Nadal Ferragut, conservat a la possessió de Massanella (Mancor de la

Vall). El s XVIII, la millora de les comunicacions de les zones més altes de la serra de Tramuntana amb els nuclis urbans, especialment amb Palma, incrementà les possibilitats del consum i de la comercialització de la neu. Els propietaris de les zones on eren habituals les nevades hivernals s'interessaren per mantenir en bon estat les antigues cases de neu i per edificar-ne de noves. Aquestes cases eren objecte de contractes específics, al marge dels de les possessions on se situaven. El 1711, el canonge Ramon Sales accedí que l'honor Antoni Sastre —de Son Lluc—, de Selva, fes, a càrrec seu, una casa de neu a la muntanya dita la Mola, del terme d'Escorca. Li establí el trast corresponent i li atorgà permís per recollir neu de la muntanya, a més de dret a pastura i a recollir menjar per a les bèsties que havien de tragar-hi la neu. Havia de pagar cinc sous d'entrada, més un cens anual de 25 lliures, al for del 5%, i lliurar-li dues somades de neu cada any. Aquesta casa de neu hi fou efectivament edificada el 1711-12. El mateix any, l'esmentat Ramon Sales donà en arrendament, per sis anys, a Pere Joan Morro, de Mancor de la Vall, la casa de neu dita la casa Gran, situada

també a la muntanya de la Mola. L'arrendatari havia d'abonar 45 lliures de renda anual, en una sola paga per a Tots Sants, i lliurar, a més, dues somades de neu cada any al senyor i fer els adobs necessaris a la casa de neu. També el 1711, Ramon Sales donà en arrendament, per nou anys, a Pere Rubí, de Selva, la casa de neu denominada la casa Rodona, situada igualment a la muntanya de la Mola. L'arrendatari havia d'abonar devuit lliures de renda anual, en una sola paga per a Tots Sants, i lliurar una somada de neu cada any, a més d'anar a càrrec seu els adobs de la casa de neu. El 1815, el senyor Jaume-Joan de Villalonga i Truiols Santjoan Doms i Miralles, capità del Regiment de Milícies de Mallorca, donà en arrendament, per quatre anys (1813-19) la seva casa de neu des Teix a Joan Coll Albertí, de Deià. La data d'inici i fi de l'arrendament és la festa del Naixement de Nostra Senyora, el 8 de setembre. La renda anual de l'arrendatari variava segons la intensitat de les nevades. Havia d'abonar 100 lliures anuals si la casa era plena, 50 lliures si només era mitja i 25 lliures si només n'havia estat possible omplir la meitat. A més, havia de lliurar al senyor vuit lliures

↑ Replà de sa Neu (Escorca)

de neu cada dia, des del dia de Pasqua al dia de Tots Sants. Tenia l'obligació de vendre la neu a la taverna de Palma que el senyor li indicàs. Havia de dur, cada any, deu portadores de neu a la possessió de Meià (Sant Joan) o a la de sa Torre (Montuïri). La renda en diners s'havia de fer en una sola paga, el dia 8 de setembre. Segons l'inventari, la casa de neu des Teix tenia un gran magatzem de llenya, destinada a combatre el fred durant l'època de feina dels nevaters, a més de dotze pales, sis gavetes, quatre picons i un rest, eines destinades a arregar, transportar i pitjar la neu. La darrera casa de neu que funcionà a Mallorca fou una de les del puig de Massanella, molt a prop del coll des Prat, devers els 1926-27. Aquesta activitat ha donat lloc a abundants topònims que hi fan referència, com el *Clot de sa Neu* (→), el Camí des Nevaters o nombrosos casos de casa de neu o cases de neu. Normalment aquests darrers topònims se solen fer acompanyar del nom de la possessió més propera, encara que en la major part dels casos són simplement criteris per a diferenciar-les. Entre la documentació històrica sí que apareixen alguns topònims de cases de neu, com sa Gobleva, na Cremada i na Bessona, a la coma des Ribells (puig Major de Son Torrella); altres topònims fan referència a la situació, morfologia o grandària de la casa de neu, com els casos de la Ben Situada dels Tossals Verds (Escorca), la Casa Rodona d'en Robí i la Casa de Neu Petita al puig de Massanella. Altres rebe-

ren el nom de la persona que va edificar la casa, com és el cas de la casa de neu d'en Galileu (sa Mola de Son Macip, Escorca), que rebé el nom d'Antoni Català —Galileu—, que va construir la casa al final del s. XVII i que amb tota probabilitat també va construir el camí de ses Voltes d'en Galileu, que era la ruta emprada per a transportar la neu emmagatzemada a la dita casa. (DF/GOr)

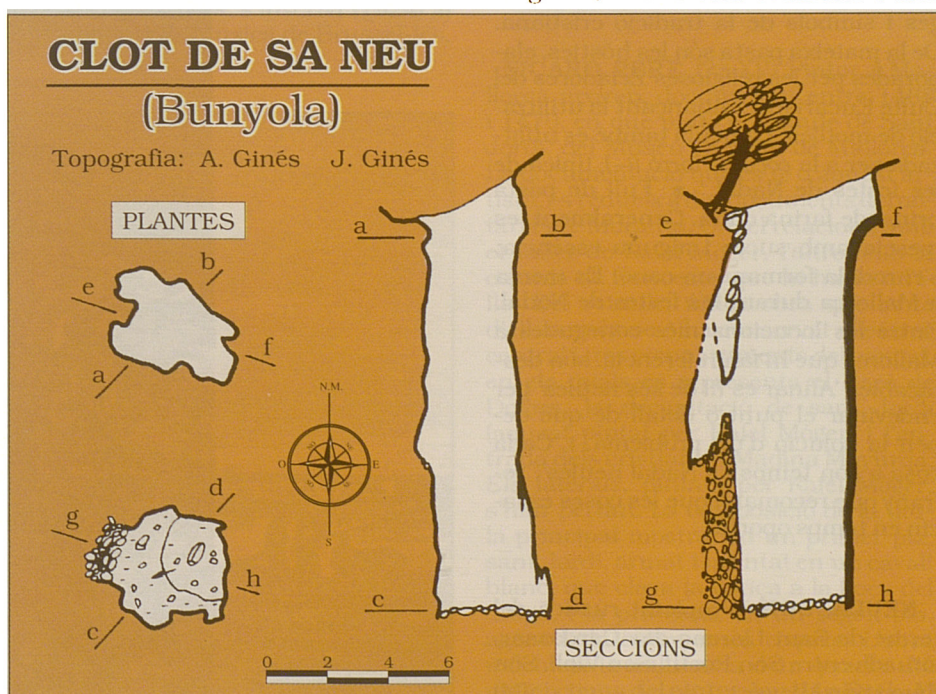
NEU, CLOT DE SA Al terme de Bunyola, al vessant sud-oriental del cim de la serra de sa Rateta. Es tracta d'un

avenc de 16 m de fondària que ha estat modificat per la mà de l'home per poder utilitzar-lo com a pou de neu. Les adaptacions antròpiques que ha sofert consisteixen en petites modificacions a la boca per a facilitar-hi l'accés i, principalment, en la construcció d'un mur de pedra seca de 7 m d'alçada, que dona a l'avenc una planta subcircular de 4 m de diàmetre. A més se'n taparen els forats per evitar l'escolament de la neu emmagatzemada. Té aixecament topogràfic. (FBE)

NEU, REPLÀ DE SA Al terme d'Escorca, situat entre el Nu de sa Corbata, el coll de Cals Reis, el gorg del Peix i es Castellot. (M)

NEUERBURG, NORMAN (Los Angeles 1926) Investigador i decorador. Es doctorà en història de l'art a la Universitat de Califòrnia. Especialista en art indígena i colonial, ha localitzat pintures i gravats dels indis de les missions californianes, que es conserven a San Juan Capistrano, San Juan Bautista, San Fernando i la capella del presidi de Santa Bàrbara. Publicà (1992), amb Bartomeu Font, *Fray Junípero Serra. Mallorca, México, Sierra Gorda y California*. (BF)

NEULA Full prim de pasta de farina cuita, amb sucre o sense, de forma rodona. Des de l'advent fins a l'adoració dels Reis, a Mallorca és costum de penjar-les a les llànties i salomons de l'església, tantes com setmanes i dies

← Neules litúrgiques de les festes de Nadal

falten per a l'inici de la quaresma. En un principi, la seva funció era docent i permetia de recordar als cristians el calendari litúrgic, però ha esdevingut un element simplement ornamental, fet de paper, en el qual es representen imatges i símbols de la tradició cristiana. De la mateixa pasta són les hòsties, elaborades per les religioses Zeladores del Culte Eucarístic, mitjançant la utilització de motlles. La neula també és utilitzada per a la *coca de torró* (←), típica de les festes de Nadal. ■ Full de pasta prima de farina cuita. Generalment, es mescla amb sucre i alguna essència; s'enrodilla formant un canó. Es menja a Mallorca durant les festes de Nadal. Entre les locucions més conegudes a Mallorca que hi fan referència, són destacables 'Afinar es fil de ses neules' per endevinar el punt o detall de què depèn la solució d'un problema, i 'Cada cosa a son temps i a Nadal neules', refrany que recomana que les coses es facin en temps oportú.

NEULA, SON Propietat rústica del terme de Sant Llorenç des Cardassar, situada entre Son Rostit, Son Violi, Son Fam i Son Misser. (M)

NEUMA Alqueria del terme de Llucmajor, anomenada també alqueria d'en Robert. De la seva existència hi ha notícies per documentació datada el 1307. (M)

NEVATER Dit del qui treballava a la *casa de la neu* (←), encara que també rebia aquest nom la persona que l'arrendava. Els nevaters emmagatzemaven la neu a l'interior de les cases durant l'hivern, per a la posterior comercialització, principalment, durant l'estiu. La neu era emprada com a medicina (oli de neu), per a la fabricació de gelats i, de vegades, com a condiment de les bones taules. Aquesta peculiar activitat es va dur a terme fins a la instal·lació a Mallorca de les primeres fàbriques de gel, al principi del s XX. Com a ofici, era una activitat molt marginal i tan sols es practicava durant algunes setmanes de l'hivern. El marc d'actuació dels nevaters era sobretot la serra de Tramuntana. La majoria d'ells procedia dels pobles de la serra o dels nuclis situats als seus peus, com Caimari, Sóller, Mancor de la Vall, Bunyola i Pollença. La distribució de la feina es feia a partir d'un grup inicial anomenat colla de nevaters, format per una persona d'edat i conixedora de la feina, acompanyada d'un grup de joves d'en-

→ Antiga casa de nevater a la serra de Tramuntana

tre 15 i 18 anys. Les cròniques històriques parlen d'una forta estructuració de la colla. Així, hi havia la figura del cuiner, encarregat de l'alimentació i la beguda, principalment el vi; el batle o autoritat màxima, i altres càrrecs d'una importància menor, com el jutge, el metge i el vicari o sagristà. També es ressenya la presència esporàdica d'una parella de guàrdies civils. Als darrers anys en què s'ompliren cases de neu, la permanència d'aquests càrrecs sembla que sols es mantenia en la figura de l'arrendador, que actuava com a batle i cuiner, i la d'una persona major i experimentada que dirigia la tasca. La neu s'introduïa a la casa amb pales, esparteres i civeres, i posteriorment es pitjava per convertir-la en gel. Acabada la neu propera, o plena ja la casa, aquesta es cobria totalment i els nevaters davallaven cap a les viles d'origen. El procés podia durar entre vuit i quinze dies. Posteriorment, el nevater o arrendador de la casa es preocupava de la conservació de la neu, sobretot a l'estiu, quan el gel es baixava amb bèsties o carros fins a les viles, per a la seva distribució a altres pobles i a Palma. Aquest ofici va desaparèixer el decenní de 1920. (GOr)

NEW MAJORCA LAND COMPANY

Companyia constituïda a Londres el desembre de 1862 per John Frederic Bateman, William Hope, William Parkington Hunt, George Hyngin Wynfield i Josep Joaquim Figueres Porret per dessecar l'Albufera de Mallorca. El projecte tècnic fou encarregat als enginyers Grun i Waring. El 1863, s'inicià la construcció del canal central, des de la mar

cap als torrents d'Almadrà i de Sant Miquel. La dessecació de l'Albufera es dugué a terme mitjançant la construcció de canals de desguàs i l'evacuació de l'aigua a través de bombes hidràuliques. El 1865, aconseguí, per una reial ordre, la concessió de la finca de l'Albufera. El 1865, estava en poder de Hope i Bateman i, el 1866, aquest es convertí en l'únic accionista de l'empresa. El 1871, una reial ordre concedia a la companyia la propietat de les terres sanejades. Aquell mateix any, hi havia 2.146 ha dessecades d'Albufera, 1.126 al terme de Muro, 679 a sa Pobla i 341 a Alcúdia. Es construïren 400 km de síquies i canals de rec i 50 km de camins amb els seus ponts. També es va construir un canal de 32 km que envoltaven l'Albufera. El 1876, Henry Robert Waring, en representació de la companyia, fundà la *Colònia de Gatamoix* (←), un nucli agrícola d'unes 200 ha. El 1886, l'empresa passà al fill de Bateman, Louis Latrobe Bateman, que la va liquidar devers 1896, quan la finca de l'Albufera passà a la família Gual de Torrella. L'explotació agrícola de l'Albufera fou un fracàs. Després d'una primera collita acceptable, les noves infiltracions d'aigua i la salinització d'alguns terrenys impossibilitaren el conreu de bona part de les terres dessecades. Una part de l'Albufera tornà al seu estat natural.

NEWMAN, PHILIP (Manchester, Gran Bretanya 1904 - Palma 1966) Violinista. Estudià música al Conservatori de Manchester amb Adolf Brodsky. Acabats els estudis, s'inscriví (1924) al Conservatori de Música de Brussel·les,

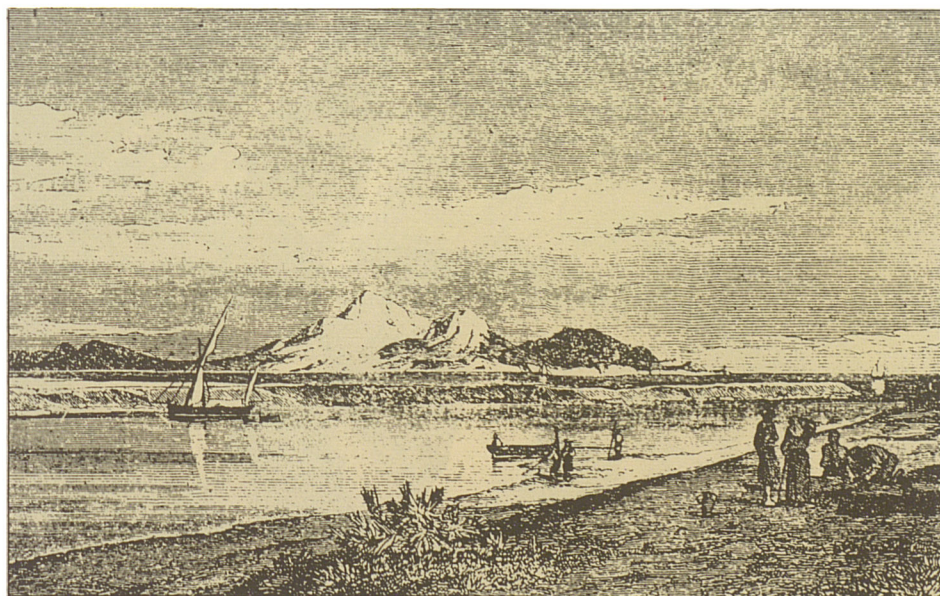
→ Philip Newman

on rebé classes d'Albert Zimmer. Amb l'esclat de la Segona Guerra Mundial, es refugià a Lisboa i allà fou nomenat (1942) professor extraordinari del Conservatori Nacional. A Portugal, organitzà grans concerts per a causes humanitàries. El 1950, sortí de Portugal i emprengué una girada de concerts per Anglaterra, Bèlgica, Itàlia, Espanya, Alemanya i diferents indrets d'Àfrica. Representà Gran Bretanya com a membre del jurat a concursos internacionals de París, Brussel·les, Ginebra i Moscou. El 1952, actuà com a solista amb l'Orquestra Simfònica de Mallorca i dirigí també la Banda Municipal de Pollença. Al principi dels 60, passà temporades a Pollença i fundà, amb Joventuts Musicals, el *Festival de Pollença* (1962) (←). Enterrat a Pollença, en fou proclamat (1967) fill adoptiu i l'Ajuntament li dedicà un carrer. (CM)

NIASSA, SA Indret de la costa del terme d'Alcúdia, situat entre el cap de Menorca i la serra de Gabellí. (M)

NIÇARD, PERE (? s XV) Pintor. A Mallorca apareix documentat entre 1468 i 1470, en què pintà el retaule de Sant Jordi, del Museu Diocesà de Mallorca. La documentació que es té d'aquest artista, es redueix a dos documents del notari Pere Moranta. Un, el relaciona amb el taller de Rafel Mòger, l'altre amb la colònia de francesos que hi havia a l'Illa. Del retaule, única obra que es té d'ell, només se n'ha conservat el carrer central i tres compartiments del bancal, en els quals es representa el Baró de Dolors, la decapitació de sant Jordi (aquest pintat per Rafel Mòger) i l'entrada dels cristians a Madina Mayurqa. Els laterals, pintats per Rafel Mòger, s'han perdut. La composició de la taula principal mostra, en un primer pla, sant Jordi, armat i muntat en un cavall blanc, que clava la llança a la boca del dragó, i la princesa, en un segon pla, agenollada sobre unes roques. L'obra reflecteix la influència d'un quadre del mateix tema del pintor Jan Van Eyck. Al

↓ Albufera de Mallorca, parcialment dessecada per la New Majorca Land Company

← Pere Niçard,
retale de Sant Jordi

fons reproduceix una ciutat que podria assemblar-se a una de Flandes. El castell és una versió flamenca del castell de l'Almudaina, però l'església monumental poc s'assembla a la Seu de Mallorca. Per tota una sèrie de dades topòniques i geogràfiques se sap que és la ciutat de Palma del s XIV. A la part superior dreta, es reproduceix la badia. Es tracta d'una de les obres més importants del gòtic flamenc illenc, en què la minuciositat i la fidelitat al paisatge són les característiques bàsiques. (GLI)

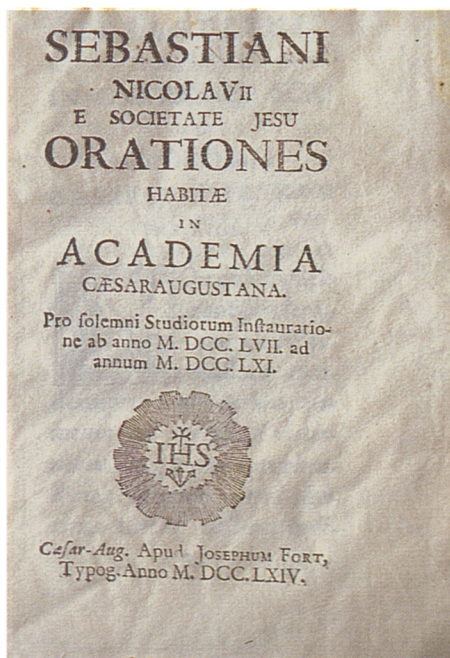
NICOLAU, HORT D'EN Antic hort del terme de Palma, situat davant l'Hospital dels Mesells. El 1641, pertanyia a Nicolau Carbó. Tenia cases i era dedicat al conreu de cereals, lleguminoses i hortalisses. Feia una renda anual de 55 lliures. (DF)

NICOLAU, JOSEP (Mallorca s XVII) Gravador. És autor d'un gravat, fet en coure, de sant Paulí de Nola, per a la congregació dels mercedaris. Hi ha representat el bisbe, un suplicant i l'escut de l'orde de la Mercè. N'hi ha una còpia a la Biblioteca Pública del Consell Insular de Mallorca. (BeR)

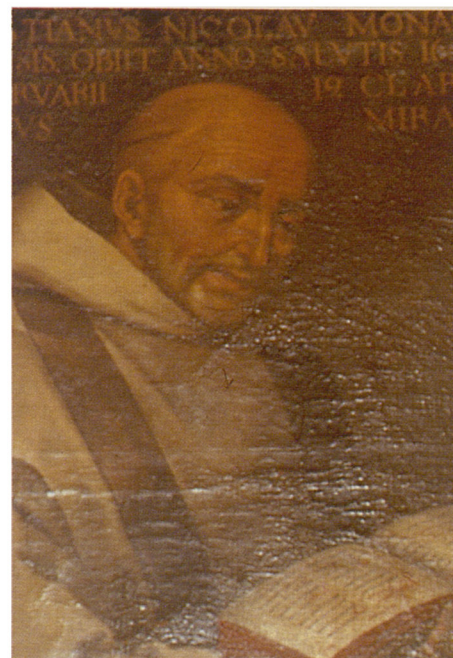
NICOLAU, MOLÍ D'EN Antic moli de vent, fariner, amb casa, celler i 5,5 quarterades de terres, del terme de Montuïri. Era situat a la vila, al lloc dit el pou del Rei. El 1678, pertanyia a Miquel Nicolau, de la família del qual prengué nom. Fou enderrocat devers 1950. (DF)

NICOLAU, SEBASTIÀ (Felanitx 1577 - Valldemossa 1662) Eclesiàstic. Professà (1597) de cartoixa a la cartoixa de Jesús Natzarè, de Valldemossa. Fou cridat a declarar (1626) en el procés de beatificació de Catalina Tomàs. Ocupà dins l'orde diversos càrrecs, com el de prior (1642-45 i 1647-54), procurador, sagristà i vicari. Li són atribuïts guariments d'hèrnia mitjançant l'oració i la imposició de les mans. El 1662, el Capítol General li concedí el *laudabiliter vixit in ordine*, distinció honorífica concedida pòstumament per la seva vida exemplar. L'Ajuntament de Palma el nomenà fill il·lustre.

NICOLAU, SEBASTIÀ (Palma 1730 - Ferrara, Itàlia 1773) Religios i escriptor. Professà de jesuïta (1746). Amic de

↑ Obra del jesuïta Sebastià Nicolau

↑ Sebastià Nicolau

Bartomeu Pou, regentà una càtedra de retòrica a la Universitat de Saragossa (1757-61), des d'on imposà uns nous canons clàssics contra el barroquisme imperant. Tornà a Palma i ensenyà filosofia al col·legi de Montis-ion. És autor de diverses obres, com *Institutiones grammaticae*, *Sermón del il·luminado Doctor B. Raimundo Lulio* (1764) i *Orationes habitae in academia Caesaraugustana* (1764). Deixà inèdita una versió castellana d'*Apologia de Sócrates*, feta el 1767. Escriví l'obra *De rebus balearicis*, que s'ha perdut.

↓ Son Nicolau (Campos)

NICOLAU, SON Possessió del terme de Campos, situada entre Son Carbó, Son Blanc, Son Salom i Son Rossinyol. ■ Terrenys del mateix terme, situats entre Son Xorc, Son Elegant, can Damià Dents i can Verdura. ■ Al terme d'Estellencs, situats entre el torrent de ses Serveres, cal Sen Xim i es Castellet. ■ Antiga possessió del terme de Felanitx. El 1681, pertanyia a Bartomeu Nicolau, de la família del qual prengué nom. Confrontava amb el camí de Manacor, Son Proens i Son Vaquer. De 70 quarterades, tenia cases, amb celler i moli de

↑ Son Nicolau (Lluçmajor)

sang. Era dedicada a vinya i conreu de cereals. Tenia ramaderia porquina i aviram. Els s XVI-XVII, era denominada Son Cifre. Els Nicolau —de Son Nicolau— tenien la casa pairal al lloc del Raval, a la vila de Felanitx. ■ Possessió del terme de Lluçmajor, situada entre sa Trencadeta, Son Seguí Vell, Son Amunt i Son Ballester. ■ Antiga possessió del terme de Marratxi. El 1748, pertanyia al senyor Francesc Miró, negociant, i confrontava amb el camí d'Inca, Son Sales, Son Macià Negre, el torrent de Bunyola, el camí de Bunyola, Son Moll, Son Cladera, Son Ballester, el camí de Son Bonet i el torrent des Pont d'Inca. Tenia 700 quarterades, distribuïdes en sementers (291), ametlerars (131), olivars (118), garrigues (100) i vinyes (60). Tenia cases, amb tafona, celler i molí de sang. Hi havia una guarda de 406 ovelles. N'eren pertinences els rafals de Son Pou i de sa Cabana, la vinya d'en Joanillo i l'hort de Son Nicolau. Aquest era dedicat a llimoneres, fruiters, lleguminoses i hortalissa. El 1785, era del senyor Joan Miró Ballester. A les cases hi havia una capella on es deia missa cada diumenge i les festes de precepte. Feia una renda anual de 2.025 lliures, totes les llimones de l'hort, quatre quarteres de xeixa, 20 quarteres d'ordi, dues quarteres de faves, tres quarteres de guixes, tres quarteres d'ametles, tres odres d'oli, quinze quintars de palla d'ordi, tots els fems de l'estable, sis portadores de carbó de pinyol, una rova de llana, un quintar de formatge, mig

quintar de formatge tendre, una dotzena d'ous, una gerra de llet cada setmana, sis anyelles, un moltó, dotze gallines, sis galls, sis indiots, quatre indiotes, vuit pollastres, un paner de raïms joanillos cada dia, mig quintar de raïms de penjar, quatre paners de calops i 24 carretades de garbons. Els Miró —de Son Nicolau— tenien la casa pairal al carrer del Sindicat, de Palma. El 1994, en deriven, entre d'altres, les propietats rústiques Sant Nicolau i Sant Nicolauet. ■ Antic rafal del terme de Palma. El 1667, pertanyia a Pere Antoni

Nicolau, de la família del qual prengué nom. Era situat al camí de Bunyola. Tenia cases i hort, amb dret a una tanda de la síquia de na Cerdana. Era dedicat a vinya, fruiters, cereals, lleguminoses i hortalisses. Feia una renda anual de 82 lliures i mitja quartera d'ametles seques. Durant la primera meitat del s XIX fou parcialment parcel·lada (Vegeu *Indiateria, sa*). A les cases, el 1990, s'hi inaugurà el bar nocturn Abacanto. ■ Antiga possessió del terme de Santanyi. El 1564, era de l'honor Ramon Nicolau —des Pagos—, de la família del qual prengué nom. Confrontava amb el camí des Pou i ses Comunes. Tenia cases i era dedicada a conreu de cereals i a la ramaderia ovina. ■ Al terme de Sant Joan. El 1560, pertanyia a l'honor Antoni Ramon Nicolau, de la família del qual prengué nom. Confrontava amb Sant Martí de Lanzell, Son Genovard, Hortella, Son Vanrell, es Pagos, Son Barceló i es Pou Setrill. Tenia cases, amb celler i molí de sang. Tenia 55 quarterades de sementers, més les 30 quarterades del camp d'Avall. Era dedicada a vinyes i conreu de cereals. Hi havia una guarda de 105 ovelles. El 1566, era de Francesc de Sales. (DF/M)

NICOLAUA, CA NA Propietat rústica del terme de Lluçmajor, situada entre can Xim, can Toni Creus, ca na Verdà i cas Sireno. (M)

NICOLAUA, NA Indret de la costa del terme d'Artà, situat entre cala Toró

↓ Son Nicolau (Palma), actual (1994) bar nocturn Abacanto

← Josep Nicolau Balaguer

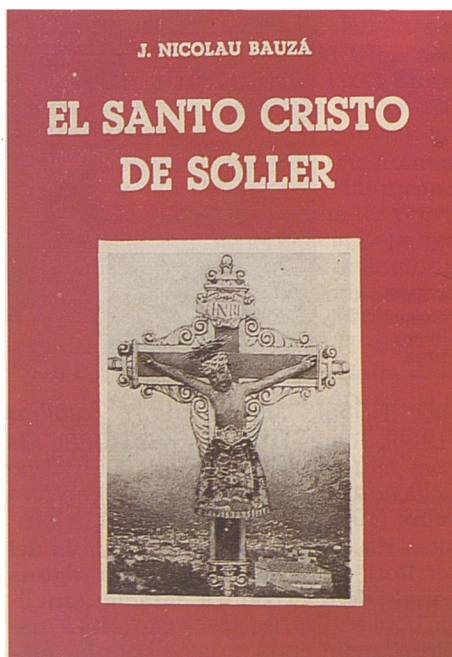
i la punta Llarga de s'Estanyol del Bisbe.

NICOLAU BALAGUER, JOSEP (Lloret de Vistalegre 1908 - Palma 1934) Ciclista. Va córrer amb la penya Nicolau i després amb el club Alfons XIII. Fou campió de Balears de fons en pista (1930-34), de mig fons (1933) i de fons en carretera (1932). Guanyà la Volta a Mallorca (1932-34) i diverses etapes de les voltes a Llevant (1930) i a Catalunya (1934). El 1934, aconseguí el campionat d'Espanya de velocitat en pista, en el velòdrom del Tirador (Palma). En aquest velòdrom morí d'accident, quan se celebrava una sèrie del campionat d'Espanya. Per subscripció popular, se li dedicà un monument al seu poble natal.

(JPa)

NICOLAU BALLESTER, MIQUELA (Campos 1942) Pintora. Estudià di-

↓ Miquela Nicolau, *Setembre*

↑ Obra de Josep Nicolau Bauzá

buix, pintura i ceràmica a l'Escola d'Arts Aplicades i Oficis Artístics, de Palma. El 1986, féu la primera mostra individual a Campos. Posteriorment, ha exposat a Palma (1987, 1991 i 1993), Santa Maria del Camí (1988), Lluçmajor (1989-90) i Pollença (1992). La seva obra, s'inscriu en el postimpressionisme d'influència local.

NICOLAU BAUZÀ, JOSEP (Vilafranca de Bonany 1916 - Palma 1993) Religios i escriptor. Membre de la congregació de Missioners dels Sagrats Cors de Jesús i Maria, s'ordenà (1938) de prevere. Entre d'altres càrrecs a la congregació, fou prior del santuari de Lluc (1957-60). Publicà *Orígenes de la parroquia y del colegio de San Pedro Pascual*, *El obispo Perelló* (1956), *El Santo Cristo de Sóller* (1968), *Un hombre que creyó en el amor* (1969), *Miscelánea histórica de Sóller* (1970), *El antiguo convento del Socorro de Valencia* (1986), *Páginas de la historia de Manises* (1987), *El P. Gaspar Munar* (1989), *Páginas de la historia de Benaguasil* (1990), *El rector D Simó Marroig i l'església de Bunyola* (1990), *La iglesia de los Sagrados Corazones de Palma de Mallorca* (1990) i *Luis de Santángel y su familia* (1992). Pintà nombrosos quadres i deixà una col·lecció de dibuixos i aquarel·les.

NICOLAU BOVER, PERE (Palma 1948) Arquitecte. Es titulà (1971) per l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura, de Barcelona. Amb altres professionals, féu part d'un grup anomenat

↑ Pere Nicolau Bover, edifici dels caputxins

Zócalo, amb el qual obtengué (1978) el primer premi en el concurs del Parc de la Mar, la primera fase del qual s'inaugurà el 1984. Des de 1987, ha projectat diversos complexos urbanístics de Palma, com el dels molins del carrer d'Indústria, l'edifici d'oficines vora el convent dels caputxins i el conjunt d'habitatges i oficines a *Gomila Park*. En col·laboració amb l'arquitecte Jaume Martínez, ha projectat i dirigit (1987-93) les obres de rehabilitació del Gran Hotel, per destinar-lo a seu de la Fundació la Caixa a les Balears. Ha dissenyat (1988-92) el nou edifici terminal i accessos de l'aeroport de Son Sant Joan. Sense abandonar el racionalisme, la seva obra està lligada al regionalisme.

NICOLAU DE CUSA (Cusa, Alemanya 1401 - Todi, Itàlia 1464) Filòsof i lul·lista. Estudià a les universitats de Heidelberg (1416) i de Pàdua (1417-23), on es doctorà en dret canònic. Ordenat de sacerdot (1426), ocupà un càrrec pastoral a Coblença i, el 1432 fou enviat al concili de Basilea. El 1428, féu un extracte del *Liber magnus contemplationis*, de Ramon Llull, i en aquell mateix any adquirí un còdex en el qual hi havia els sermons de Llull. El 1431, predicà un sermó on cità Llull per primera vegada. Fins a 1435 aplegà nous manuscrits lul·lians i arribà a formar una valuosa biblioteca. Fou nomenat cardenal (1448) i elegit bisbe de Brixen (1450). Es relacionà amb el bisbe Danolo, que li regalà un exemplar de *Lectura super artem inventivam et tabulam generalem*, de Llull. Fou un di-

fusor del lul·lisme i l'assimilà perfectament a les seves obres, sobretot a *Doc-ta ignorantia*. (ST)

NICOLAU DE MONTANER, ANTONI (Palma 1908) Activista polític. Fou un dels promotors de la implantació de Falange Espanyola —FE— a Mallorca (1933). Va fer part del primer triumvirat que va dirigir la FE a Palma i en fou secretari provincial (de gener a l'estiu de 1934). Fou un dels oradors de Falange en el míting de Falange de Manacor (febrer de 1936). Fou detingut per les seves activitats contra la República l'abril de 1936. El 19 de juliol de 1936, va donar suport a l'aixecament militar a Palma. Fou membre de la Diputació Provincial de Balears (1942-47).

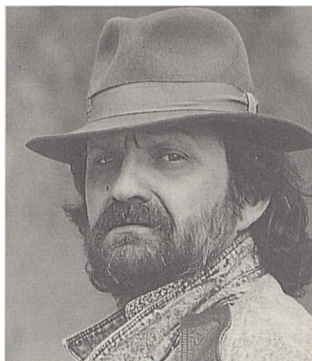

← Joan Nicolau Garí

NICOLAU GARÍ, JOAN (Vilafranca de Bonany 1945) Polític. Regidor de l'Ajuntament de Vilafranca de Bonany pel terç familiar (1974-76), en fou batlle entre 1976 i 1979. A les primeres eleccions municipals democràtiques de 1979, encapçalà la candidatura d'Unió del Centre Democràtic —UCD— i ocupà de nou la batlia (1979-83). Durant la seva gestió, es renovà l'enllumenat públic, es creà la biblioteca municipal i el centre mèdic i s'iniciaren les obres del poliesportiu.

NICOLAU JOSEP DE MALLORCA —NICOLAU RUBERT— (Palma 1675 - 1736) Religiós. Professà (1690) com a caputxí en el convent de Palma. És autor de nombroses obres de teologia, com *El iris eucarístic* (1730) i *La oposició de la gracia con el pecado* (1734).

NICOLAU MORLÀ, BARTOMEU —TOMEU PENYA— (Vilafranca de Bonany 1949) Cantautor. Fèu part de diferents grups de pop-rock dels anys seixanta, com Els Mallorquins, Harlem, Los Gitanos, Flash i Los cinco del Este. El 1980, enregistrà *Cant a la vila* i dos anys més tard, *Càrritx i roses*. A partir de llavors, ha enregistrat *Coverbos* (1984), *Il·la-*

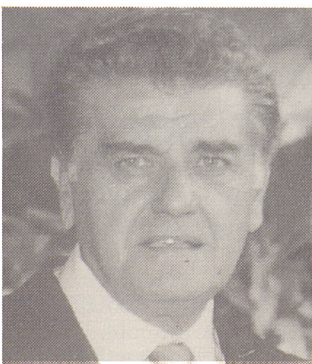
→ Bartomeu Nicolau Morlà -Tomeu Penya-

mor (1985), *Mallorquins i catalans* (1986), *Tomeu* (1987), *Arrels* (1988), *Els cors ferits* (1990), *Sirena* (1992) i *Una aclucada d'ull* (1994) Amb *Sirena* va rebre (1992) el Premi Nacional de Música. Ha actuat a diferents indrets del territori de parla catalana i a alguns canals de televisió. De caràcter tant líric com satíric, les seves cançons s'inspiren sovint en la música popular mallorquina i en el country nord-americà.

→ Jordi Nicolau Morlà

NICOLAU MORLÀ, JORDI (Vilafranca de Bonany 1937 - 1991) Ciclista. En la categoria d'afeccionats, fou (1957) subcampion de Balears de persecució. Com a professional, fèu part dels equips MINACO i Kas. El 1961, quedà segon a la Volta a Catalunya. Participà (1962-63) a la Volta a Espanya. Fou (1963) campió de Balears de fons en pista per a professionals. (JPà)

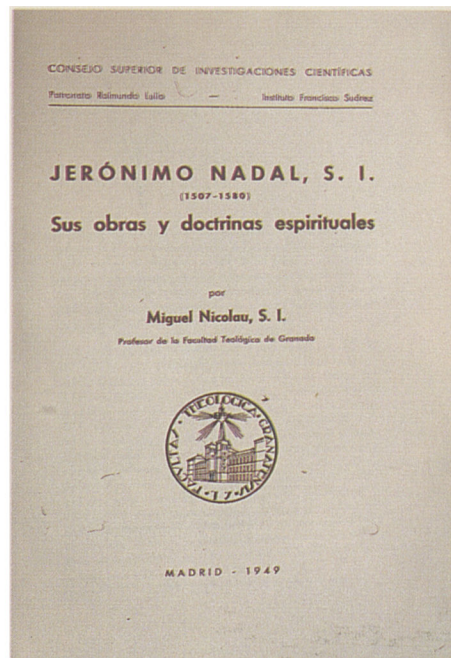
→ Jaume Nicolau i Nicolau

NICOLAU I NICOLAU, JAUME (Vila-

franca de Bonany 1923 - Palma 1993) Periodista. Fou un dels impulsors de *Fiesta Deportiva*, de la qual en fou redactor en cap. Va ésser redactor dels diaris *As* (1971-74) i *Ultima Hora* (1974-92). Col·laborà a *Majorca Daily Bulletin* i a la *Gran Enciclopèdia de Mallorca*.

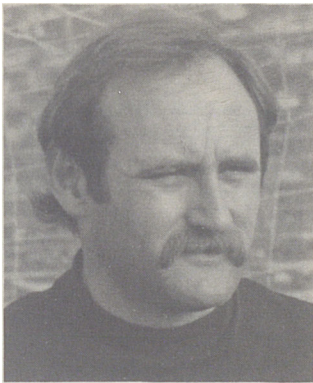
NICOLAU PONS, MIGUEL (Inca 1905 - Toledo 1985) Teòleg i lul·lista. El 1922, ingressà a la Companyia de Jesús en el noviciat de Granada. Estudià humanitats i llengües clàssiques a les escoles superiors de Puerto de Santa Maria i d'Aranjuez (1924-27), teologia a Entre-òs-Rios (1932-33) i a Innsbruck (1933-38), on es doctorà. Amplià aquesta formació teològica a Roma, Holanda i Bèlgica. S'especialitzà en filosofia a la Universitat de Madrid. Fou professor de teologia fonamental (1939-59) i de teologia espiritual (1944-59) a la Facultat de Teologia de Granada i, a partir de 1959, de teologia dogmàtica de la Universitat Pontifícia de Salamanca. Fou director (1943-60) de l'Institut de Pedagogia Religiosa i membre (1950-54) de l'Institut Històric, de Roma. La Santa Seu el nomenà expert del Concili Vaticà II. El 1975, va ingressar a la Maioricensis Schola Lullistica. Ha escrit nombroses obres de teologia, algunes de les quals han estat traduïdes a diferents idiomes, com *Theologia fundamentalis* (1962). És autor de *Pláticas espirituales del P. Jerónimo Nadal* en Coimbra (1945), *Jerónimo Nadal. Sus obras y doctrinas espirituales* (1949), *P. Hieronymi Nadal Commentarii de Instituto S. J.* (1962), *P. Hieronymi Nadal orationis observationes* (1964), *El ven. P*

↓ Obra de Miquel Nicolau Pons

Sebastián Nicolau, prior de la Cartuja de Valldemossa (1977), *Notas sobre el lulismo del P. Jerónimo Nadal 1507-1580* (1941), *Motivación misionera en las obras de Ramon Llull* (1978), *El P. Jerónimo Nadal en Miramar y sus relaciones con el V. Padre Antonio Castañeda* (1978) i *La mística de Ramon Llull en el Libro del Amigo y el Amado* (1980), entre d'altres obres. (ST)

NICOLAU RAMIS, JOSEP (Biniali, Sencelles 1902 - Toledo 1986) Organista i compositor. Estudià a l'Escola Superior de Música Sacra, de Roma, i obtengué el títol de batxiller de cant gregorià. Compongué *Missa in honorem Sancti Josephi* (1929), *Te Deum* (1926), *Avemarias* (1927), *Himne a Sant Roc* (Alaró) (1932), *Himno del Colegio de los Sagrados Corazones de Sóller* (1942) i *Motetes litúrgicos*. (CM)

← Rafel Nicolau Rayó

NICOLAU RAYÓ, RAFEL (Inca 1947) Futbolista. Format al CE Joventut Sallista, jugà amb el CE Constància (1965-68) a segona divisió i després fitxà pel CE Sabadell (1968-71) a primera divisió, pel Múrcia (1971-72) a segona divisió i per UE Poblara (1972-77) a tercera divisió. Acabà la seva carrera a Inca, amb el CE Constància (1977-80). (JPa)

← Bartomeu Nicolau Roig

NICOLAU ROIG, BARTOMEU (Vilafranca de Bonany 1910 - Inca 1991) Lul·lista i religiós. Ingressà al Tercer

Orde Franciscà el 1925, féu la seva professió religiosa el 1931 i fou ordenat de prevere, a Roma, el 1933. Es doctorà (1934) en teologia a la Pontificia Universitat Gregoriana. Publicà articles de caràcter lul·lià i fou nomenat (1957) *magister* de la Maioricensis Schola Lullistica. Fou ministre provincial (1952-58) de la Província Espanyola del Tercer Orde Regular i definidor general (1965-77) a Roma. Com a secretari general de les missions del Tercer Orde Regular, fundà i dirigí (1965-77) la revista *Missiones TOR*, editada a Roma. Més enllà dels seus càrrecs, la seva vida estigué vinculada bàsicament a l'apostolat entre la joventut, primer en l'Acció Catòlica, i posteriorment en els Cursets de Cristiandat i en altres moviments apostòlics.

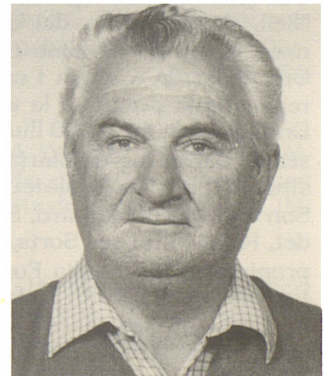
NICOLAU ROIG, DAMIÀ (Vilafranca de Bonany 1907) Bisbe. Ingressà (1922) al Tercer Orde Franciscà, professor (1928) i s'ordenà (1930) de prevere. Es llicencià (1931) en dret canònic i es doctorà (1932) en teologia a la Pontificia Universitat Gregoriana, de Roma. Fou secretari provincial (1934-40) i mestre de novicis (1947-55). El 1961, fou destinat, com a superior, amb el primer grup de missioners de l'orde, a Huamachuco (Perú). Com a prelat nuliús, de la Prelatura Apostòlica de Huamachuco, participà (1963) en algunes deliberacions del Concili Vaticà II. Fou consagrat bisbe (1967) a la basílica de Sant Francesc (Palma). Entre 1967 i 1981, residí a Huamachuco, acompanyat d'una comunitat de mem-

↓ Damià Nicolau Roig

bres del Tercer Orde Regular. Hi dugué a terme una intensa tasca de catequització i sacramentalització i de creació d'infraestructures de serveis socials, i promogué la construcció de la Catedral, inaugurada el 1973. El 1981, el Vaticà acceptà la seva renúncia. Tot i que ha dedicat la seva vida a les tasques apostòliques i missioneres, mereixen destacar-se els seus articles, bàsicament de caràcter lul·lià, publicats a *Analecta TOR* i *Estudios Lulianos*, i les seves composicions musicals per a cor, *Salve Regina*, *Homenatge a don Pep de la Jordana*, *Ximbomba*, *Popule meus*, *Himno a San Martín de Porres*. Des de 1983, publica la revista *El Postillón*, de caràcter integrista i destinada als benefactors de la missió de Huamachuco.

NICOLAU SEGUÍ, JOAN BAPTISTA (Palma 1804 - 1832) Metge i escriptor. Estudià a la Universitat Literària de Mallorca i rebé el grau de doctor en filosofia. Es doctorà (1824) en medicina a la Universitat de Montpeller, on tengué per mestre el doctor Mateu Orfila. És autor d'obres professionals, com *Essai sur la mélancolie ou lypémanie proprement dite* (1824) i *Memoria sobre si las calenturas catarrales eran o no endémicas en la ciudad de Palma y su término* (1832), que deixà inèdita. Escriví poesies en francès i en castellà i traduí al català l'*Eneida*, de Virgili, versió que deixà inacabada i inèdita.

→ Sebastià Nicolau Sureda

NICOLAU SUREDA, SEBASTIÀ (Manacor 1923) Autor teatral. En el gènere costumista, és autor de *Mal llamp sa democràcia* (1979), *Sa família improvisada* (1980), *Es batle nou* (1981), *Fot qui fot i viva la Pepa* (1982), *Es veïnats veïnadegen* (1983), *Una casa d'embulls* (1985) i *Si això és pau, que vengui sa guerra* (1992), estrenades per companyies no professionals. Ha col·laborat a Ràdio Popular i a Ràdio Balear i en publicacions com *Ultima Hora*, *El Día*, *Diario de Mallorca* i *Manacor comarca*.

↑ Son Niell (Maria de la Salut)

NIELL, CAMÍ DE SON Al terme de Maria de la Salut. Enllaça la possessió de Roqueta amb les terres de Son Niell. S'obrí al final del s XIX, amb l'establiment de Son Niell i de Roqueta de Baix.

(BP)

NIELL, SON Antiga possessió del terme de Lloret de Vistalegre, confrontada amb Son Virgo, el puig de Reig i Son Quet. El 1684, pertanyia a Miquel Niell, de la família del qual prengué nom. Tenia cases, amb moli de sang. Era dedicada a vinya i conreu de cereals. Tenia posada a la vila de Sineu. Era valorada en 2.000 lliures. ■ Possessió del terme de Maria de la Salut, situada entre son Matet, sa Torreta, Son Gili, Son Llompard, Son Llompardet, Rafal Nou i ses Sorts. El 1552, era propietat de la família Font de Roqueta, i els s XVII i XVIII, ho fou de la família Desbrull. Les cases foren construïdes al principi del s XIX per encàrrec d'Antoni Desbrull Font de Roqueta i Boil d'Arenós. Durant aquest segle, i per manca de successió masculina, passà a la família Vilallonga, que la vengué i establí entre 1880 i 1890. Tenia una superfície de 67 quarterades i era dedicada al conreu de cereals, figueres i vinya. Tenia celler i moli de sang. ■ Terrenys del terme de Sineu, entre ses Algorfes, Peixerí, Son Pastereta i can Rotger.

(BP/DF/M)

NIELLA Nom amb què també són coneguts l'aranya(←) i el negrelló(←).

NIETO SAMANIEGO, FRANCESC

(Palma s XVIII - Cadis 1845) Militar. Fill de Joan Andreu Nieto Samaniego. D'ideologia progressista, lluità a les ordres de Baldomero Espartero durant la guerra carlista de 1833-40. El 1837, fou nomenat, provisionalment, governador de l'illa d'Alhucemas i del seu penal, on plantà cara a una revolta carlina. A causa d'aquest servei, fou ascendit a comandant. Després passà a Palma com a oficial administratiu, fins a 1840. Publicà diversos articles polítics i poesies a la premsa de Palma.

NIETO SAMANIEGO, JOAN ANDREU

(Mallorca ? s XVIII - s XIX) Metge. Doctor en medicina, exercí com a cirurgia a l'exèrcit. Realitzà les primeres anàlisis químiques de les aigües minerals de Campos, que publicà (1805) a l'opuscle *Extracto del análisis químico de las aguas de la Balsa de las Estacas en Mallorca*.

NIGEL·LI, LUCI VIBI

(Pollentia ?) Magistrat. De la tribu valina, fou edil de Pollentia en dues ocasions i duumvir d'aquesta mateixa ciutat en altres dues ocasions. Es té notícia de la seva existència per una inscripció trobada el 1862 en el camp d'en França, a l'antiga Pollentia, la qual no fa referència a la data.

NIGORRA BARCELÓ, BARTOMEU (Felanitx 1891 - Palma 1968) Músic.

EXTRACTO

DE LA ANALISIS QUIMICA DE las aguas que constituyen la Balsa, llamada vulgarmente de las Estacas, que se halla inmediata a la Ermita de San Juan de la Villa de Canpos, en esta Isla de Mallorca.

PRACTICADA

Por D. Juan Andres Nieto Samaniego, Dr. en Medicina; Primer Ayudante de Cirugia Medica de Ejercito; Cirujano del Regimiento de Infanteria de Linea de Borbon. &c. &c.

Nam nec aquarum Natura à miraculis cessat. C. Plini secundi. Historia Naturalis. fol. XXIV.

PALMA: En la Imprenta de Tomas Amoros Impresor del Sto. Oficio.

Año de M.D.CCC.V.

↑ Obra de Joan Andreu Nieto Samaniego (BBM)

→ Bartomeu Nigorra Barceló

Estudià al Seminari Conciliar de Sant Pere, de Palma, en el qual s'ordenà (1915) de prevere, i a la Universitat Gregoriana de Roma (1913-14). Fou nomenat (1915) beneficiat de la Seu de Mallorca i entrà (1917) a fer part de la Comissió Diocesana de Música. Fou (1922-48) mestre de capella de la Seu de Mallorca. Se'l considera un dels grans gregorianistes mallorquins. Publicà els textos *Dilexi decorum domus Dei* (1959) i *Hostia Laudis. Notas de Espiritualidad Sacerdotal* (1961). (CM)

NIGORRA OLIVER, MIGUEL (Santanyí 1929) Advocat i banquer. Estudià dret a la Universitat de Deusto (País Basc) i Valladolid, on es llicencià el 1952. Des de 1960, és registrador de la propietat. El 1963, ingressà com a assessor jurídic en el Banc de Crèdit Balear. El 1965, fou nomenat conseller d'aquest banc i d'Immòbles i Matèries Industrials —IMISA—. Va ésser vice-pre-

← Miquel
Nigorra Oliver

sident (1967-70) i president (des de 1970) del Banc de Crèdit Balear. Presidi (1970-78) la Junta d'Obres del Port de Palma. També ha estat president de la companyia d'assegurances Mare Nostrum (1975-87) i conseller del Banc Popular Espanyol (1974-93) i de la Immobiliària Urbis (1976-93).

← Joan
Nigorra
Reinés

NIGORRA REINÉS, JOAN (Eivissa 1898 - Santanyí 1978) Farmacèutic i banquer. Es llicencià en farmàcia a la Universitat de Barcelona. Fou nomenat conseller del Banc de Crèdit Balear i d'Immables i Matèries Industrials —IMISA— (1953), de la Immobiliària Urbis (1962) i del Banc Popular (1968). Fou president honorari del Banc de Crèdit Balear des de 1974 fins a la seva mort.

NIMFEA Vegeu *nenúfar*.

NIN, CAN Propietat rústica del terme de Santanyí, situada al camp d'en Bover, entre s'Olivó Vell, la costa, es Goret Vell i can Beu de Baix. (M)

NINA, MOLÍ D'EN Al terme de Lloret de Vistalegre, situat entre es Castellassos, Font Figuera, Llorac i Son Daviu. (M)

↑ Nins Cantors del Col·legi Sant Francesc

NINETES, LES Terrenys de la possessió de Formentor, del terme de Pollença, situats entre les cases de cala Murta i el Reiar. (M)

NINOT, EL Indret de la costa del terme de Pollença, situat entre punta Bóquer i el cingle Verd. ■ Al mateix terme, entre punta de la Nau i la cala Vall de Bóquer. (M)

NINOT, ES Pedra de forma fàl·lica del terme d'Escorca, situada entre el gorg de Bec d'Oca, el gorg de Mortitx i el racó de Mortitx. (M)

NINS CANTORS DEL COL·LEGI SANT FRANCESC Grup de nins cantors fundat (1965) per Antoni Riera Moreno, el qual n'és també director. Fèu el primer concert a Sóller el 1967 i, posteriorment, ha actuat a diferents indrets de Mallorca i de l'estranger. Entre les distincions rebudes destaquen la insígnia d'or de la Federació Internacional de *Pueri Cantores* i la medalla commemorativa de l'Any Internacional del Nin UNICEF. L'abril de 1973, es reuniren al col·legi Sant Francesc amb cinc corals més i formaren l'organisme Corals de Mallorca, per tal d'organitzar actuacions conjuntes.

NIS, SON Propietat rústica del terme de Calvià, situada entre Son Socorrell, Son Blai, Son Pellisser i Son Calafell. (M)

NIT BIELENCA Manifestació musical que se celebra a Son Bieli (Búger) i és organitzada pel Patronat de la Fundació Àrea Creació Acústica i la Fundació Guillem Cifre de Colonya. La primera (1983) fou dedicada al músic John Cage; la segona (1992), a Miquel Capllonch Rotger i la tercera (1993), a Miquel Torrandell Simó. (CM)

NIU, CAN Propietat rústica del terme de Llucmajor, situada entre can Quint, can Busca, can Boiet i can Garra Seca. (M)

NIU, COVA DE NA Al terme d'Algaida, situada entre na Botera, can Joan, Castelltix de la Pau i es Pouet. (M)

NIU, SON Propietat rústica del terme de Valldemossa, situada entre el bosc des Frares, es Nogueral, Son Viscós i ca na Josepa. (M)

NIU DE S'ÀGUILA, PENYA DES Indret de la costa de l'illa de Cabrera, situat entre la bocana del port i sa Cui-na del Bisbe. (M)

NIU DE S'ÀGUILA, PUNTA DES Al terme de Santanyí, situat entre cala Montdragó i cala Figuera. (M)

NIU DES VOLTOR, CINGLE DES Al terme d'Escorca, situat entre s'En-

↑ Son Nivorra (Ariany)

trenc, el torrent de Pareis, s'Esquerda i es Castellot. (M)

NIVORRA, SON Possessió del terme d'Ariany, situada entre Calderitx, Son Huguet, ses Comunes i Son Ribot. El 1511, pertanyia al senyor Miquel de Santjoan. El 1528, era del senyor Pere de Santjoan, cavaller. Confrontava amb Calderitx, sa Vall de la Nou i Son Riera. Tenia cases i era dedicada al conreu de cereals. Hi havia guardes de 100 ovelles i set bous. Era tenguda sots alou del bisbe i del capítol de la Seu, a mercè de lluïsmes, fadiga de deu dies i a cens d'una quartera d'ordi. Dues parts de la possessió eren tengudes sots alou de Joan de Santjoan, a vuitè de lluïsmes i a cens de dues quarteres de blat. Feia una renda anual de set lliures i 30 quarteres de blat. El 1571, pertanyia a l'honor Bartomeu Capó. Tenia cases, amb alambins. Era dedicada a vinya i conreu de cereals. El 1731, era de l'heretat de Bartomeu Capó i l'havien segrestada els creditors censalistes. Era dedicada a figuerals i conreu de cereals. Feia una renda anual de 40 quarteres de blat. Feia part de la cavalleria, després marquesat, d'Ariany. La casa pairal dels Capó —de Son Nivorra— era a la vila de Santa Margalida. (AMa/DF/OV)

NO, SON Terrenys del terme de Santa Maria del Camí, situats entre es Cabàs, el torrent de Coanegra, cas Freres i el puig des Pi des Xibiu. (M)

NOANS, ES Terrenys del terme de Manacor, situats entre el turó d'en Bosa, es Llendero, can Barraques i es Jas des Bous. (M)

NOBLE, CAN Propietat rústica del terme de Pollença, situada entre l'hort de les Tres Cames, can Ferragut, el torrent de Sant Jordi i les Sorts. (M)

NOBRE, CAN Propietat rústica del terme de Porreres, situada entre es Tast, es Moreis i Son Bolea. (M)

NOC, SON Terrenys del terme de Banyalbufar, situats entre ses Planes, Son Bunyola, s'Ermida i Son Bajuet. (M)

NOCETTI, ANÍBAL (Buenos Aires 1875 - 1957) Pintor i dibuixant. Estudià a la *Sociedad Estímulo de Bellas Artes*, a Buenos Aires, i posteriorment a París. Entre 1916-23, residí a Mallorca. El 1920, feu una exposició individual a la Veda (Palma). També exposà a Pollença, a altres indrets d'Espanya i a Buenos Aires. En els dibuixos al carbó i en els olis plasmà paisatges, retrats i natures mortes. La seva obra s'inclou en el modernisme final, a través d'un vessant del simbolisme tardà, de caire decoratiu i fantasiós.

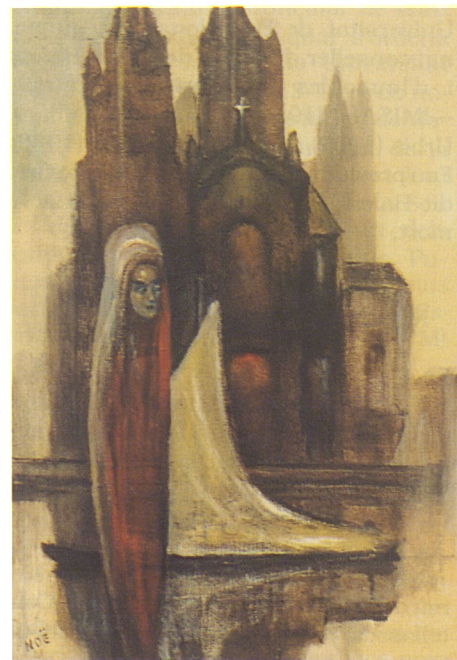
NOË, CORNELIS G N (La Haia, Holanda 1893 - Holanda ?) Pintor, poe-

↑ Aníbal Nocetti, *Retrat de Clara Lucena*

ta i metge. De família benestant, estudià medicina al seu país i s'especialitzà en ginecologia. Combatent a la Segona Guerra Mundial, va ésser fet presoner pels japonesos i tancat en un camp de concentració. Aquesta experiència, de conjunt amb una educació religiosa protestant rígida i la influència del seu amic, el psicòleg Carl G Jung, marcaron la seva obra pictòrica. Viatger incansable, residí a Suïssa, a Mèxic i a Àfrica, on practicà la medicina durant tres anys entre la tribu dels massai. Per raons de salut, el 1952 s'establí a

↓ Cornelis G N Noë, *Via Crucis* (Església de Peguera)

Peguera (Calvià), on residí fins al final del decenni dels setanta. El 1923, es professionalitzà com a pintor i realitzà nombroses exposicions arreu del món, especialment a la Haia, Londres, París i Mallorca. A Mallorca destacaren la del Cercle de Belles Arts, de Palma (1962), i la del CADE, de Peguera (1973). La seva pintura oscil·la entre l'expressionisme figuratiu i el simbolisme oníric. La literatura bíblica era per a ell una font d'inspiració gairebé única. Pintà també el paisatge de Mallorca. A Peguera, l'Ajuntament de Calvià li dedicà un carrer. Una part de la seva obra es conserva a la parròquia del Sant Crist, de Peguera. (LJM)

NOFRE, CAN Propietat rústica del terme de Montuïri, situada entre Son Miró Grimalt, Son Collell, el puig de na Muda i ses Pelades. (M)

NOFRE, MOLÍ D'EN Al terme d'Algaida, situat a la sortida del nucli urbà cap a Lluçmajor. (M)

NOFRE, PUIG D'EN De 104 m d'alçària, fa part de les serres de Llevant, integrat al massís d'Artà. Es troba al terme de Capdepera, entre el puig des Còdol o d'en Ros, el des Pelats i el de Capdepera. (M)

NOFRE, SON Antiga possessió del terme de Felanitx. El 1578, pertanyia a mossèn Miquel Ferrandell. Tenia ca-

↓ Molí d'en Nofre (Algaida)

↑ Son Nofret (Santa Eugènia)

ses i era dedicada a vinya i conreu de cereals. Era valorada en 2.100 lliures. ■ Terrenys del terme de Lloseta. De l'existència d'aquest topònim hi ha notícia per documentació datada el 1565. (DF/M)

NOFRE DE BINIXIRI, SON Antic rafal del terme de Selva, situat al lloc de Binibona. El s. XVII, fou també denominat Binixiri de n'Onofre. Sorgí d'una segregació de l'antiga alqueria islàmica de Binixiri. El 1656, pertanyia a Miquel Amer —Onofre—, de Binibona. Tenia cases i era dedicat a olivars i conreu de cereals. Confrontava amb can Catxo, can Masser, Binixiri i el torrent de Comafreda o del Castell. El 1713, l'adquirí, mitjançant establiment, el notari Pere Antoni Amer per 305 lliures d'entrada i cens de quatre lliures, quatre sous i deu diners anuals. (DF)

NOFRE PÈL, CAN Propietat rústica del terme de Petra, situada entre Son Burgues, Son Maimó i Son Homer. (M)

NOFRE SERRA, CAN Propietat rústica del terme de Palma, situada entre Son Falcó, el camp de Déu, cas Jutge i cas Tresorer. (M)

NOFRET, CAN Propietat rústica del terme de Felanitx, situada entre sa Teu-

lera, can Ramon, Son Sard i el puig Gros. (M)

NOFRET, SON Antiga possessió del terme de Campos. El 1621, pertanyia a Onofre Garcia. Confrontava amb Son Garcia, Son Olesa, Son Verdera, Son Agost, Son Ballester i les Comunes de Campos. Tenia cases, amb molí de sang. Era dedicada al conreu de cereals. Tenia una guarda de 128 ovelles i nombrosos aviram. La posada dels Garcia —de Son Nofret— era al carrer Reial, de la vila de Campos. ■ Propietat rústica del mateix terme, situada entre can Corem, Son Pesca i Son Metge. ■ Al terme de Santa Eugènia, entre sa Talaia, Son Escaliva, Son Matxina i can Bosso. (DF/M)

NOGUER (*Juglans regia*) Arbre de la família de les juglandàcies. Té la soca dreta i esvelta amb l'escorça de color cendrós. Pot arribar a fer una alçada de 20 a 30 m. Fa una copa molt densa. Les fulles són moltoloroses, grans, compostes, ovalades i formades per set o nou foliols. Les flors masculines fan aments pènduls i les femenines són solitàries. El fruit, la **nou**, és cobert per una pell verda i llisa quan és tendra; en madurar s'obre de forma irregular i deixa entreveure la clovella de llenya dura. L'endocarpi és format per dues valves, que enclouen el bessó. Floreix a la primavera i madura els fruits durant la tardor. La llenya és

↑ Noguer (*Juglans regia*)

molt preuada en fusteria. La medicina popular atribueix a les fulles propietats astringents i tòniques; com a infusió és un bon depuratiu contra les escròfules i els bonys, també s'empra com a vermífug i per rentar ferides. El fruit és un aliment molt complet i l'oli que produeix és purgant. La clovella verda destil·la un suc molt astringent i aspre, usat per tintar de color negre. (FB)

NOGUER, CAMP DEL Al terme d'Escorca. De l'existència d'aquest topònim hi ha notícies per documentació data-
da el 1630. (M)

NOGUER, ES Antiga possessió del terme de Manacor. El 1568, pertanyia al senyor Jeroni de Togores. Confrontava amb la cavalleria dels Llulls, Son Mesquida, Bellver i la Real. Tenia cases i era dedicada al conreu de cereals. Hi havia guardes de 300 ovelles i 100 cabres. Tenia posada a la vila de Manacor. El s XVI, era també denominada la Font del Noguer. (DF)

NOGUER, FONT DES Al terme d'Escorca, ran del camí de s'Alzina Grosa. (M)

NOGUER, HORT DEL Al terme de Mancor de la Vall, situat entre el torrent de Biniarroi, el camí d'Inca i es Pedregaret. El 1446, és citat com a clos

del Noguer i pertanyia a la muller de Bartomeu Morro. (M)

NOGUERA, ANDREU (Llucmajor ~1623 - Palma 1677) Escriptor i religiós. Ingressà a l'orde franciscà el 1638, i fou elegit ministre provincial el 1674. Escriví *Memoriale Provinciae Majoricarum fratrum minorum regularis observantiae S P N Francisci*.

NOGUERA, CAN Propietat rústica

↓ Can Noguera (Campos)

del terme de Campos, situada entre el camí de les Òlibes, can Roca, Son Fullana i ses Tanques. ■ Al terme de Porreres, entre s'Estepar, Son Nebot, Son Obra Nou i Betlem. (M)

NOGUERA, COMA Vall del terme d'Escorca, situada dins la possessió de Son Macip. És documentada el 1780. Pren el nom d'un gran noguerar que hi hagué els s XVIII-XX. (DF)

NOGUERA, MOLÍ DE SA Antic moli d'aigua, fariner, del terme de Palma. El 1556, pertanyia al notari Joanot Jordi. Tenia cases i terres. Feia una renda anual de 70 lliures. (DF)

NOGUERA, SON Possessió del terme de Campos, situada entre sa Sorda, sa Vinyoleta, l'hort de can Fadri i Son Perrot. ■ Al terme de Llucmajor, situada arran del camí de s'Arenal, entre Son Fosquet, Son Julià de ca s'Hereu, Son Grandia i Cugulutx. El 1538, fou adquirida per la família Noguera, de la qual prengué nom. Confrontava amb Cugulutx, Bennoc i Son Fosquet. Tenia cases i era dedicada al conreu de cereals. Hi havia guardes de 925 ovelles i quinze porcs. Era lloc d'hivernada de les guardes d'ovelles procedents de la zona de Fornalutx. El 1573, pertanyia a l'honor Joanot Noguera i se n'havien segregat diverses propietats. Tenia cases i moli de sang. Era dedicada a vinyes i conreu de cereals. Hi havia una guarda de 140 ovelles i ramaderia porquina. El 1578, era dividida en dues propietats,

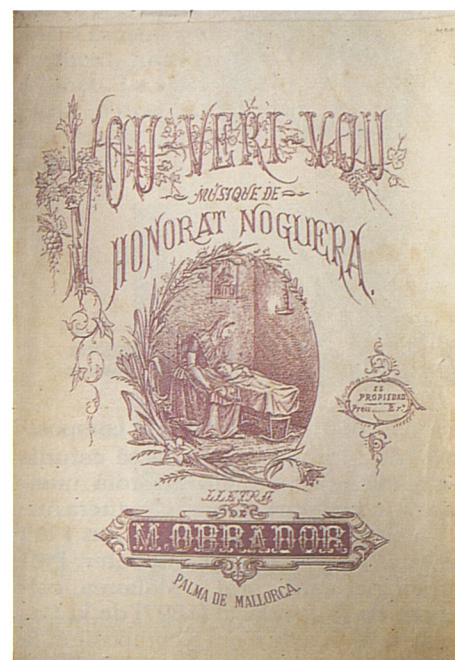
↑ Son Noguera (Llucmajor)

una pertanyia a Macià Puigserver i era valorada en 2.500 lliures, l'altra era de Pere Noguera i era valorada en 3.800 lliures. El 1685, s'havien segregat 55 quarterades valorades en 1.405 lliures i repartides entre tretze propietaris. Al final del s XVII, els Noguera varen vendre la possessió al convent del Socors. Aquesta, que també era denominada Son Noguera del Camí, passà a anomenar-se Son Noguera des Frares. Els nous propietaris edificaren un nou casal. Quan els ordes religiosos foren expulsats, la possessió fou venuda a Mi-

↓ Son Noguera (Puigpunyent)

quel Salvà Cardell. Té torre de defensa de planta rectangular. A una pleta, darrera les cases hi ha un talaiot de planta circular. ■ Al terme de Palma, situada entre Son Reus, Son Serra Nou, cas Capellers Vell i el camí de Muntanya. ■ Propietat rústica del mateix terme, entre sa Tàpia Vella, Son Espanya, can Amengual i Son Frau. ■ Possessió del terme de Puigpunyent, a la vall de Superna, entre sa Barrera d'en Marcó, sa Campaneta i Son Vic. El 1566, pertanyia a l'honor Guillem Noguera, de la família del qual prengué nom. Confron-

↑ Obra d'Honorat Noguera Aulí

tava amb sa Granja, es Campassos, Son Nadal, Son Fortesa, Son Despuig, Sobremunt, es Verger i Superna. Tenia cases, tafona i dos cellers. Al principi del s XVI, hi foren edificades noves cases per als senyors, mentre les cases antigues eren ocupades pels amos. Era dedicada a olivars, vinyes i conreu de cereals. Hi havia una gran guarda d'ovelles, 37 bous i 20 porcs. Era sots alou de la baronia de Bunyolí i n'era pertinença el rafal de Son Marcó. A mitjan s XVII, era dividida en Son Noguera de la Casa Vella i Son Noguera de la Casa Nova. El 1685, Son Noguera de la Casa Vella era valorada en 6.000 lliures. El 1706, Son Noguera de la Casa Nova era de l'honor Gabriel Noguera i tenia cases i tafona. Era dedicada a olivars i conreu de cereals. El 1787, la possessió major, dita simplement Son Noguera, pertanyia a Joan Billon. Tenia cases, tafona i un molí d'aigua. Era dedicada a olivars i vinya i tenia un extens alzinar. La possessió menor, dita Son Noguetera, era de l'honor Gabriel Noguera. El 1787, la propietat major, de 345 quarterades, pertanyia a Marià de Quintana. (DF/M)

NOGUERA AULÍ, HONORAT (Felanitx 1822 - Palma 1890) Músic. Fou professor del seu fill Antoni Noguera Balaguer i de Miquel Marquès Garcia. Compongué diverses peces religioses, com *Pare Nostre*, *Ave Maria* i *Vou Veri Vou* (1887), amb lletra de Mateu Obrador Bennàssar. (CM)

NOGUERA BALAGUER, ANTONI

← Antoni Noguera Balaguer

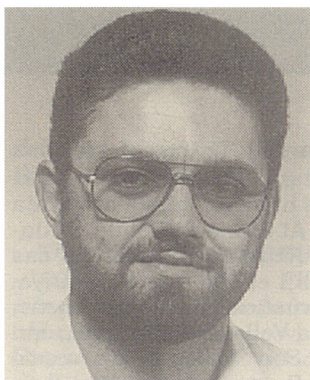
(Palma 1860 - 1904) Músic compositor, crític i musicògraf. Cursà estudis d'enginyeria de camins. Estudià música amb el seu pare Honorat Noguera Auli i amb Guillem Massot Bertran i fou deixeble de Felip Pedrell Sabater. Precursor del cant coral a Mallorca, col·laborà en la fundació (1897) de la Capella de Manacor. Com a compositor, la seva obra inclou cançons sobre poemes, danses sobre melodies populars mallorquines, arranjaments i transcripcions de cançons populars. Fou un dels fundadors del Saló Beethoven i del Salonet de can Baugué. Musicà lletres de Joan Alcover, com *La Balanguera* i *Fill d'ànima*; de Gabriel Alomar Villalonga com *La sesta*, i de Miquel dels Sants Oliver, com *Hivernerca* i *Himne de la Capella de Manacor*. Compongüé per a piano les suites *Mémoires Populaires Espagnoles*, *Îles Baléares*, *Trois danses sur des airs populaires de l'île de Majorque*, que incloïa *Festa*, *Dansa Trista* i *Dansa de Sant Joan*. Fou el primer estudiós del folklore musical a Mallorca. Sobre aquest tema, publicà *Contro-*

↓ Obra d'Antoni Noguera Balaguer (BBM)

versia suscitada con motivo de la publicación de mi primera mazurca (1889), *Música religiosa* (1889), *Memoria sobre cantos, bailes y tocatas populares de la isla de Mallorca* (1893) i *La canción y las nuevas nacionalidades musicales* (1895). El volum *Ensayos de crítica musical* (1908) recollí articles seus apareguts a la premsa diària. Publicà algunes obres del seu oncle Joan Auli Caldentei, com *Misa del coro* (1887). (CM)

NOGUERA BAUÇÀ, MIQUEL (Palma s XVIII - 1833) Metge. Doctor en medicina (1795), fou metge de l'hospital militar de Palma (1798) i catedràtic de patologia de la Universitat Literària de Mallorca. El 1802, fou encarregat d'establir a Maó un hospital militar. Escriví diversos discursos sobre temes mèdics.

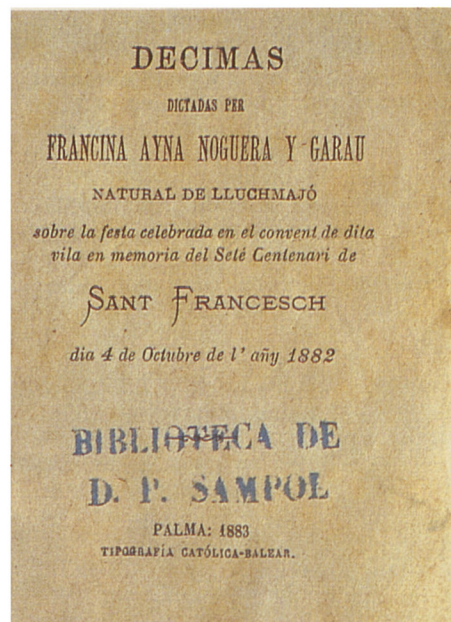

← Guillem Noguera Cerdà

NOGUERA CERDÀ, GUILLEM (Campos 1953) Músic. Tocà (1971-84) amb els conjunts, *Alamos* i *Els Vallde-mossa*, entre altres. Després es dedicà a la docència. Fèu els estudis de guitarra, d'harmonia i composició al Conservatori de Palma, i el superior de guitarra clàssica al d'Alacant. Ha actuat a cicles com *Un Invierno en Mallorca*, *Setmana d'Orgues Històrics* i com a solista ho ha fet amb l'Orquestra de Cambra de Neuss (Alemanya) a la gira per Mallorca (1989) i per Alemanya (1992). Fou director de la coral del Prat de Sant Jordi (1988-92). Va publicar el mètode de guitarra *El Guitarrista* (1990) i va dissenyar una caixa de ressonància per a guitarra clàssica. (CM)

NOGUERA DEL DOCTOR AULET, SON Antiga possessió del terme de Llucmajor. És documentada el 1773, en què pertanyia al doctor en medicina Miquel Aulet. Feia una renda de 112 lliures anuals. (M)

NOGUERA D'EN GÜELLS, SON Antiga possessió del terme de Llucmajor.

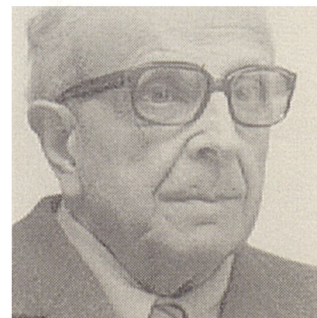
↑ Obra de Francinaina Noguera Garau (BBM)

El 1727, pertanyia a Guillem Güells. Tenia cases i era dedicada al conreu de cereals. El bestiar de feina eren dues mules, dues someres i una egua. Feia una renda anual de 60 lliures.

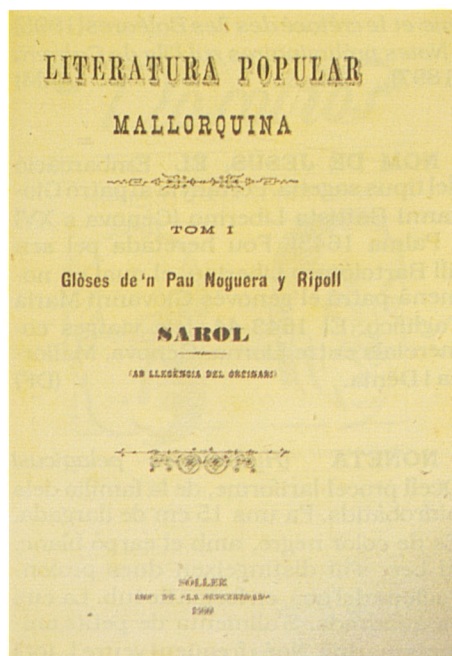
NOGUERA GARAU, FRANCINAINA (Llucmajor 1832 - 1889) Glosadora. És autora de *Dècimes (...) sobre la festa celebrada (...) en memoria del setè centenari de Sant Francesc* (1883), on descriu, d'una manera enfebrorida, les celebracions realitzades en el convent franciscà de Llucmajor l'octubre de 1882. (MSG)

NOGUERAL, ES Antiga propietat rústica del terme de Valldemossa, situada entre Son Salvanet, Son Omar, Son Viscós i el camí de Palma. El 1993, és urbanitzada. (DF/M)

NOGUERA OLIVER, BARTOMEU (Bourges, França 1895 - Sòller 1982)

→ Bartomeu Noguera Oliver

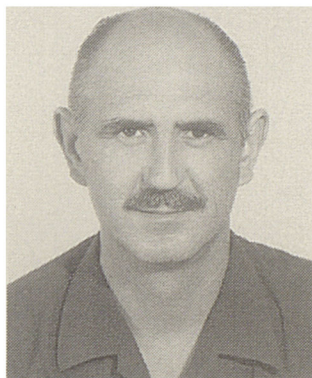
↑ Recull de gloses de Pau Noguera

Fotògraf i violinista. Als 14 anys s'establí amb la família a Sòller, tot i que tornà a residir a Bourges on estudià violí amb Marcel Lusson. De retorn a Mallorca s'instal·là a Palma on, amb Miquel Negre i Bartomeu Calatayud, creà el *Trío Majorica*. El 1930, muntà l'estudi de fotografia a Sòller, can Noguera, i alternà la fotografia amb les classes de música i de violí. Fou membre del conjunt *Black Cat* i mestre musical de l'agrupació folklòrica *Brot de Taronger* des de la seva fundació.

NOGUERA RIPOLL, PAU —PAU CEROL— (Sòller 1781 - 1868) Glosador. La seva capacitat d'improvisació i el seu llenguatge fàcil, sentenciós i satíric el convertiren en un rival mal de vèncer en els combats que se celebraven arreu de Mallorca durant el s XIX. Moltes de les composicions eren autobiogràfiques, de tema humorístic, amorós, elegíac o religiós, i algunes foren publicades a Sòller, el 1900, per Josep Rullan Mir. Gran company d'Andreu Coll Bernat —Tambor— molt sovint feren glosades ple-gats. Té un carrer dedicat a Sòller.

NOGUERAS, AGUSTÍN (Alcolea de Cinca, Aragó 1787 - Santa Cruz de Tenerife 1857) Militar. De l'arma d'infanteria, participà en la Guerra del Francès i en la d'Independència d'Hispano-amèrica. Durant la Primera Guerra Carlista lluità en el bàndol liberal i ascendí a brigadier. Fou comandant general de Terol i ordenà l'afusellament de

la mare del general carlista Ramon Cabrera. El 1840, amb la graduació de mariscal de camp, va ésser nomenat capità general de Balears. El 1843, deixà les Balears i passà a Madrid on fou ministre de la Guerra. Quan va caure Espartero (juliol de 1843), s'hagué d'exiliar a l'estranger. (DJ)

→ Mateu Noguera Socias

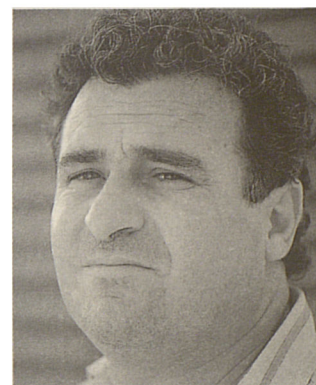
NOGUERA SOCIAS, MATEU (Llucmajor 1923) Esportista. El decenni de 1940, fou un dels impulsors a Mallorca de l'esport de la pesca submarina. Fou (1950) campió de Balears i subcampió (1962) d'Espanya d'aquella especialitat. A Cala Rajada, al començament del decenni de 1950, dugué a terme algunes exploracions submarines amb Jacques Cousteau. (JPa)

NOGUERA VIZCAÍNO, GABRIEL (València 1946) Pintor. El 1950, la seva família establí la seva residència a Palma. En el decenni de 1960, estudià

↓ Gabriel Noguera Vizcaino, Sense títol

belles arts a Barcelona. El 1978, féu la primera mostra individual a Lugo. Posteriorment, ha exposat a Palma, Eivissa i Sineu. La seva obra ha evolucionat a partir d'una etapa inicial figurativa cap a un llenguatge progressivament abstracte.

→ Pere Noguera Vizcaino

NOGUERA VIZCAÍNO, PERE (Palma 1949) Director de teatre. Diplomàtic en interpretació (1976) i en mim i pantomima (1977), per l'Institut del Teatre de Barcelona. Es llicencià en filosofia i lletres a la Universitat de les Illes Balears (1991). Amplià estudis de teatre a Breslau (1975), París (1981), Lieja (1984) i Nova York (1988-89). Des de 1979, ha dirigit obres d'autors clàssics, com Molière, Goldoni i Shakespeare, i d'autors mallorquins, com Llorenç Villalonga, Pere i Llorenç Capellà i Gabriel Sabrafín. També ha dirigit òperes, com *Nabucco*, *Rigoletto* i *Bastien und Bastienne*. A més, ha projectat l'enllumenat d'obres de directors com Guillem Cabrer, Miquel Massip, Josep Montanyès, Pere Planella i Pawel Rouba, i d'espectacles com el festival de Cançons de la Mediterrània i les actuacions de Guillermina Motta i Maria del Mar Bonet. Ha estat professor de l'Aula de Teatre de la Universitat de les Illes Balears (1979-87) i de la Secció de Teatre del Conservatori de Balears (1980-86). Des de 1990, és director del Taller-Escola de Teatre Xesc Forteza.

NOGUERET, ES Terrenys del terme de Fornalutx. El 1663, pertanyien a Felip Mallol. Confrontaven amb els olivars d'en Queixal, d'en Mallol i d'en Calobra i el torrent de Sòller. Eren dedicats a olivars. (DF)

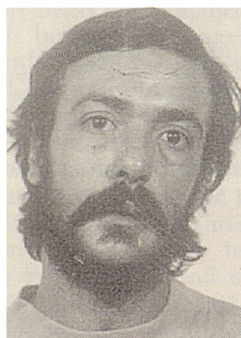
NOGUERET, SON Antic rafal del terme de Binissalem. El 1635, pertanyia a l'honor Bernadi Osona. Confrontava amb el camí de Muro, sa Torre d'en Bestard i el camí de Santa Eugènia. De 30 quarterades, tenia cases i era dedicat a vinyes i conreu de cereals. La casa

↑ Can Noguereta (Puigpunyent)

pairal dels Osona —de Son Nogueret— era al camí de sa Bassa, a la vila de Binisalem. (DF)

NOGUERETA, CAN Propietat rústica del terme de Puigpunyent, situada entre cas Metge, es Grau de Superna, can Rave i es Rafalot. (M)

← Josep Noguerol Mulet

NOGUEROL MULET, JOSEP (Palma 1957) Escriptor. Llicenciat en filologia hispànica (1984) i catalana (1985) per la Universitat de les Illes Balears. Ha publicat els llibres de poemes *Estones d'ones* (1982) i *Terra groga* (1983). Fou un dels organitzadors de les diverses mostres de Poesia Jove celebrades a la Universitat de les Illes Balears entre 1976 i 1982. Ha publicat alguns estudis sobre antroponímia i toponímia.

NOGUERS, FONT DES Al terme de Selva, situada entre el pla des Cards i el puig de ses Fontanelles. (M)

NOGUERS, PLA DES Al terme de Palma, situat entre Son Muntaner, el comellar de ses Bruixes, el camp d'en Claret i el torrent de Sant Magí. (M)

NOGUET, VAIRE D'EN Talassònim a la badia de Palma, situat a una milla al nord del cap Enderrocat. (M)

NO-HI-TORNS, CALA Al port de l'illa de Cabrera, situada entre la cova Roja i es Siurell. (M)

NOIO, CAN Propietat rústica del terme de Felanitx, situada entre Son Gelabert, el puig d'en Ballester, la vinya vella des Fangar i el puig Pelat. (M)

NOLAN, H (França s XIX - XX) Militar i geòleg. Arribà a Mallorca per primera vegada el desembre de 1886 per continuar els estudis geològics d'Henri Hermite. Va visitar Mallorca en diverses ocasions. Estudià l'estructura general de Mallorca i suposà que l'illa era formada per un gran sinclinal. La serra de Tramuntana seria el flanc nord d'aquest sinclinal, i les serres de llevant el flanc sud. Tot el conjunt faria part d'una serralada que uniria Sierra Nevada amb Còrsega. És autor de *Note sur le trias de Minorque et Majorque* (1887), *Sur les terrains triasiques et jurassiques des îles Baléares* (1893), *Structure géologique d'ensemble de l'archipel Baléares* (1895), *Sur le jurassi-*

que et le crétacé des îles Baléares (1895) i *Notes préliminaires sur l'île de Cabrera* (1897). (AnM)

NOM DE JESÚS, EL Embarcació del tipus sagetia. Pertanyia al patró Giovanni Battista Liberino (Gènova s XVI - Palma 1643). Fou heretada pel seu fill Bartolomeo Liberino, el qual en nomenà patró el genovès Giovanni Maria Taglificio. El 1643-44, feia viatges comercials entre Liorna, Gènova, Mallorca i Dènia. (DF)

NONETA (*Hydrobates pelagicus*) Ocell procel·lariforme, de la família dels hidrobatids. Fa uns 15 cm de llargada. És de color negre, amb el carpó blanc. Al bec, s'hi distingeixen dues prolongacions del nas, en forma de tub. La cua és quadrada. S'alimenta de petits animals marins. No és freqüent veure'l, tot i que cria a les costes de l'illa. És l'ocell marí més petit d'Europa.

NONGA, CAN Propietat rústica del terme d'Artà, situada entre el puig Ferrer, el torrent del Molinet, can Violi i can Jardí. ■ Al terme de Son Servera, entre cas Baster, Vilamanent, Xiclati i el comellar Fred. (M)

NONO, PUIG D'EN Al terme de Muro. De l'existència d'aquest topònim hi ha notícies per documentació data- da el 1596. (M)

↓ Noneta (*Hydrobates pelagicus*)

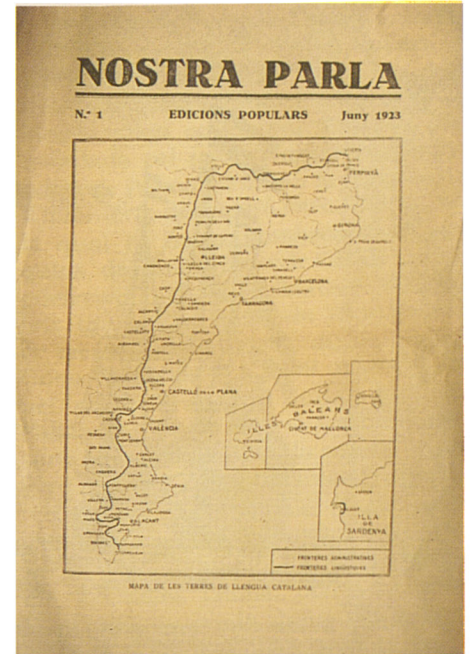

↑ Portada del setmanari *Nosotros* (1936)

↑ Portada de *Nostra Paraula* (1993)

↑ Portada de la revista *Nostra Parla* (1923)

NORAI, CAP D'EN Accident de la costa de la badia de Palma. De l'existència d'aquest topònim hi ha notícies per documentació datada el 1642. (M)

NORMAS Butlletí de la secció de centres d'ensenyament del Front de Joventuts. Editat a Palma, se'n publicaren almenys denou números fins al desembre de 1949. Tenia periodicitat variable i incloïa principalment instruccions sobre formació política adreçada als mestres.

NOSALTRES Revista independent de caràcter llibertari publicada a Palma. Se n'edità un únic número el setembre de 1977, que incloïa una enquesta a les organitzacions polítiques i sindicals sobre la urbanització de sa Dragonera.

NOSOTROS Setmanari polític publicat a Manacor entre abril de 1935 i juliol de 1936. D'ideologia esquerrana, incloïa abundants notícies locals i mantengué diverses polèmiques amb *Voz y Voto*. En fou director Miquel Duran Rosselló, i hi col·laboraren Antoni Amer Llodrà, Jaume Lliteras, Miquel Morey i Antoni Quetglas, entre d'altres. El seu director i alguns dels seus principals col·laboradors foren assassinats durant la Guerra Civil. Es redactava principalment en castellà. (DG)

NOSTRA DAMA DEL GRAU Em-

barcació del tipus gànguil. Era dedicada al transport de mercaderies. El 1718, portà, de Palma a Marsella, una càrrega d'oli dels mercaders Tomàs Llinars i Carlo Fonticelli. De tornada, portà a Mallorca un carregament de sucre i tabac. N'era patró el francès Gracià Lobstí. (DF)

NOSTRA DONA, CALÓ DE LA A la costa del terme de Calvià, situat entre cala Falcó o de s'Alga i Portals Vell. És conegut també com a caló de sa Dona Morta, caló de la Bella Dona, caló des Suro i caló de ses Paparres. (M)

NOSTRA PARAULA Publicació d'ideologia comunista editada a Palma des de 1931. La periodicitat ha variat al llarg de la seva història. El títol ha aparegut, segons les èpoques, en castellà o en català. Entre gener i maig de 1931, aparegué com a periòdic obrer i en fou director Ateu Martí. Entre maig de 1931 i febrer de 1932, fou l'òrgan de l'Agrupació Comunista Palmesana i del Comitè Provincial de Balears del Partit Comunista d'Espanya —PCE—. Reaparegué el febrer de 1934, com a òrgan del comitè de la Federació Balear del PCE i portaveu dels sindicats partidaris de la unitat sindical. Suspès arran dels fets d'octubre de 1934, s'edità de nou entre maig de 1935 i juliol de 1936, en què desaparegué a causa de l'aixecament militar contra la II República. De novembre de 1936 a gener de 1939, s'edità a Maó com a òrgan del comitè provincial del PCE i en fou

director Heriberto Quiñones González (1936-37). Durant la dictadura franquista, aparegué com a full clandestí de manera intermitent, almenys des de 1946. Des de 1973, es publicà en castellà i en català. Desaparegué el 1978, reaparegué el gener de 1984, com a òrgan quinzenal de la direcció carllista del Partit Comunista de les Illes Balears-Partit Comunista d'Espanya —PCIB-PCE—. Des de juny de 1984, en produir-se l'escissió dins el PCIB, fou l'òrgan del Partit Comunista de Balears-Partit Comunista dels Pobles d'Espanya —PCB-PCPE—, encara que simultàniament n'aparegué un número editat pels renovadors del PCIB. Dirigit per Francesca Bosch, adoptà una línia netament pro-soviètica. (DG)

NOSTRA PARLA Entitat fundada devers el 1916 per catalans, balears, rossellonesos i valencians per impulsar la unitat de la llengua catalana. En el seu consell directiu hi havia els mallorquins Guillem Forteza, Antoni Homar, Pere Oliver Domenge, R Fortesa Rey, Llorenç Riber i J M Ruiz Manent. L'octubre de 1916, impulsà la celebració d'uns Jocs Florals de caràcter pancatalanista a Palma. El gener de 1918, es constituí una secció mallorquina que tenia per objectiu fomentar el conreu i la dignificació de la llengua catalana. Edità la revista *Nostra Parla*, amb redacció a Barcelona, Palma, València i Perpinyà. Desaparegué el 1923 a causa de la dictadura de Primo de Rivera.

NOSTRA SENYORA D'AJUDA Em-

↑ Naus del s XVIII

barcació del tipus nau. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1593, portà una gran càrrega de blat de Nàpols a Cartagena, per compte del mercader mallorquí Antoni Urgell. N'era capità el portuguès Salvador Gonsales. (DF)

NOSTRA SENYORA DE BETLEM, SANT BONAVENTURA I SANT ANTONI DE PÀDUA Embarcació del tipus bergantí. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1681, feia viatges comercials entre Gènova i Mallorca. Portava mercaderies i lletres de canvi del mercader mallorquí Melcior Seguí. N'era patró Jaume Crespi. (DF)

NOSTRA SENYORA DE BONA AJUDA Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1683, fou permutada a Gènova per la barca «Jesús, Maria i Santa Anna» i passà a esser propietat, a parts iguals, de Francesc Servera, capità; Joan Ballesster, capità; Martí Perelló, ciutadà militar; Jeroni Campaner, mercader; Robert Solicofre, mercader, suis de Saint-Gall, i Pere Andreu Mercadal, mercader. El capità Francesc Servera, que n'havia fet la permuta a Gènova, n'assumí la patronia i la portà (1685) de Palma a Maó, Càller i Palerm, amb la companyia d'infanteria del capità Josep Garí. Tornà de Sicília, on embarcà un gran carregament de blat destinat a Mallorca. (DF)

NOSTRA SENYORA DE CONCEPCIÓ Embarcació del tipus barca. Era dedicada al transport de mercaderies i, ocasionalment, a accions corsàries. El 1653, els armadors-botiners Gabriel i Joan Campaner l'equiparen per a una acció corsària. Comandada pel patró Bernat Puigcerver, parti en cors i, en cooperació amb la fragata corsària «Nostra Senyora del Roser, Sant Francesc de Paula i el Sant Esperit», del patró Miquel Blanc, capturà una nau islàmica, amb la qual aconseguí un boti de 40 musulmans, que foren por-

↓ Golf de Gènova

tats a Mallorca i reduïts a esclavitud. Aquest carregament d'esclaus fou valorat en 4.200 lliures. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport i, ocasionalment, a accions corsàries. El 1690, comandada pel capità Francesc Castellano, feu una acció de cors i, a la tornada, fou obligada a fer quarantena davant Portals (Calvià). N'era procurador Josep Panner, de la Valletta (Malta). El mateix any, portà un carregament de mercaderies i diners de Mallorca a Malta, per encàrrec dels senyors Antoni de Puigdorfilà i Miquel Joan Nét, relacionats amb l'orde militar de Sant Joan de Malta. ■ Embarcació del mateix tipus. Era destinada al transport de mercaderies. El 1699, comandada pel patró Jaume Server, portà de Mallorca a Menorca un carregament de flassades, llana, calces, botes de vi, tàperes salades i ametles. Naufragà i s'enfonsà quan arribava a la costa menorquina. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport i, ocasionalment, al cors. El 1709, l'arxiduc Carles d'Àustria li concedí patent de cors. El 1710, comandada pel patró Josep Batlle, de Barcelona, sortí de Palma en acció de cors contra les naus de Felip V i els seus aliats. ■ Embarcació del tipus bergantí. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1671, pertanyia a un grup de mercaders i negociants, entre els quals figuraven Pere Miquel Martí, Onofre Cortès i Bartomeu Baltasar Martí. N'era patró Joan Tries —Cruzado—. ■ Embarcació del tipus fragata. Era dedicada a accions corsàries. El 1679, fou arma-

↑ Costa del Rosselló

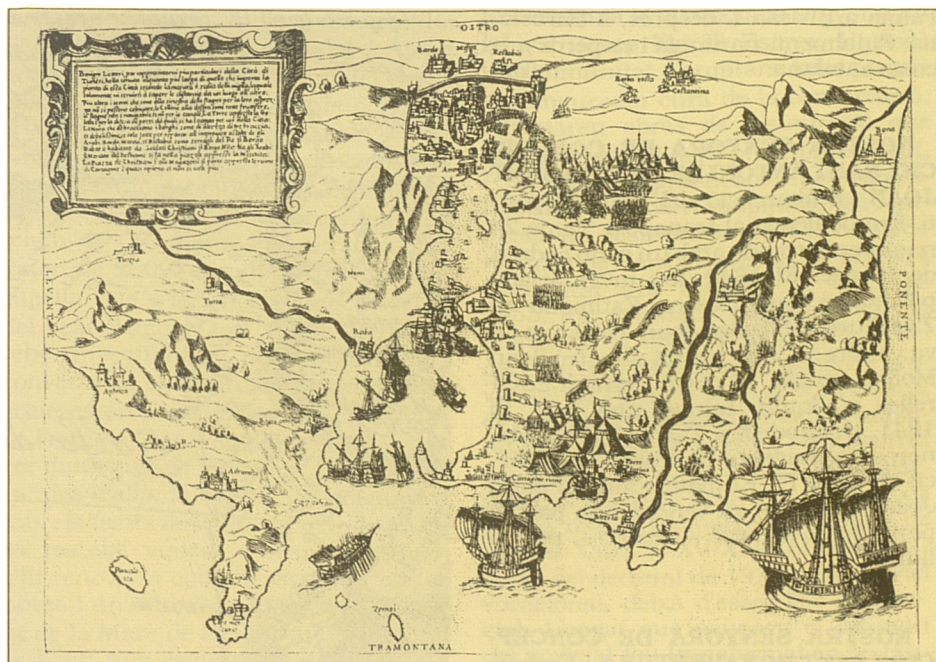

↑ Costa d'Holanda

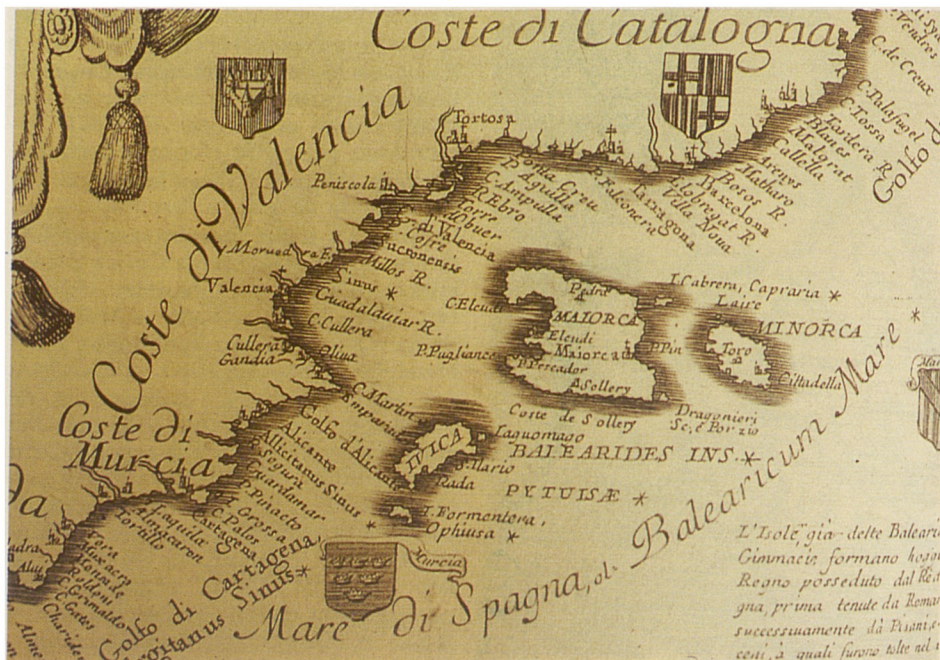
da per a cors pels armadors-botiners Jaume Sastre i Joan Vilesclars. De tres pals, fou equipada amb quatre canons pedrers de ferro, denou magranes de foc, dotze pinyates de foc i un carregament de bales encadenades d'arcabús. N'era patró de cors Josep Mangano i tinent Pere Sastre. El 1680, feu una nova acció corsària, amb Esteve Bru com a patró de cors. El seu armament menor eren 23 pistoles i 20 escopetes. Fou lliurada (1680) pel patró Joan Vilesclars al patró Esteve Torres. Fou inventariada (1679) pel notari Nicolau Rubert. ■ Embarcació del tipus nau. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental i a l'Atlàntic. El 1707, comandada pel capità Joan Ballester, feu un viatge mercantil, d'anada i tornada, de Palma a Amsterdam. ■ Embarcació del tipus sagetia. El 1652, fou noliejada pel mercader mallorquí Esteve Febrer per anar de Mallorca a les costes d'Algèria i de Tunísia i carregar-hi blat i altres mercaderies per portar-ho, de tornada, a Alcúdia i a Palma. N'eren patrons els francesos Joan Brondo, Francesc Julià i Pere d'Avà. Feia 600 quintars de port. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada a accions corsàries. El 1679-81, en

fou armador-botiner el mercader Paul de Layet i patró de cors Guillem Calvó. L'armament consistia en dos canons pedrers, quatre espingardes, dues escopetes, una caps de magranes de foc, nou destrals, barrils de pólvora, bales de plom i bales de canó. El 1679, tornà a Palma, després d'una exitosa acció corsària, amb un carregament de devuit bótes, 26 barrils, 1.757 lliures de bescuit de Sardenya, denou peces de formatge, tres pipes de vi, una de vinagre i una d'oli, que fou adquirint per Joan Vilesclars, patró; Pere Roca, patró, i

↓ Mapa de Tunis

Joan Ballester, capità. Fou inventariada (1679) pel notari Nicolau Rubert. ■ Embarcació del mateix tipus. Era destinada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1681, comandada pel patró Honorat Castany, portà de Palma a Palerm la companyia d'infanteria del capità Pere Fortesa, en la qual hi havia nombrosos mallorquins, destinada a servir Carles II a les guerres d'Itàlia. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies i, ocasionalment, a accions corsàries. El 1689, comandada pel patró Francesc Julià, sortí de Palma per efectuar una incursió corsària, acompanyada de la sagetia «Sant Pere Antelm». ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1692, comandada pel patró Josep Clausells, català, portà un gran carregament d'oli de Mallorca a Barcelona. ■ Embarcació del mateix tipus. El 1706, el teixidor de lleny Bartomeu Salleres la comprà, a Gènova, al genovès Bartolomeo Guagni —Teberchi— i fou portada a Mallorca. La propietat de la sagetia fou dividida en catorze parts i la patronia en dues. El mateix any, Bartomeu Salleres en va vendre les seves sis parts i la meitat de la patronia al capità Pau Arnau, per 600 peces de vuit. Fou dedicada al transport de mercaderies. Fou inventariada (1706) pel notari Jeroni Nadal. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport i, ocasionalment, a accions corsàries. El 1708, fou equipada per al cors per l'armador-botiner Gabriel Pinya i,

↑ Mapa de les Illes Balears, la costa de València i de Catalunya

sota el comandament del patró Honorat Gelabert, efectuà el mateix any, una acció corsària. N'era procurador el notari Salvador Gallard. (DF)

NOSTRA SENYORA DE CONCEPCIÓ I SANT ANTONI Embarcació del tipus tartana. Era dedicada al transport de mercaderies. El 1640, comandada pel patró Pere Torres, féu un viatge de Mallorca a Catalunya, per ajudar les tropes de Felip IV contra la Revolta Catalana. El paraire mallorquí Miquel Vidal hi carregà 900 reials castellans. La tartana féu el trajecte de Palma a Eivissa i, després, a Barcelona. Finalment, naufragà i es perdé a la costa catalana. (DF)

NOSTRA SENYORA DE CONCEPCIÓ, SANT ANTONI DE PÀDUA I SANT JOAN Embarcació del tipus berganti. Era dedicada al transport. Tenia 24 rems i era armada amb un canó pedrer, de bronze. El 1640, fou inventariada pel notari Rafel Sastre. Estimada en 739 lliures, el patró Joan Totosaus en va vendre la seva meitat al patró Joan Molins, català. El patró Bernadí Estarelles n'adquirí, també, una part. El 1641, transportà a Tarragona i a Menorca contingents de tropes de l'exèrcit de Felip IV. El mateix any, el patró Joan Molins en va vendre una part al patró Joan Renard —Destre—, per 50 lliures. (DF)

NOSTRA SENYORA DE CONCEPCIÓ I SANT BONAVENTURA Embar-

cació del tipus berganti. Era dedicada al transport i, ocasionalment, al cors. Tenia dotze bancs. El 1646, el velluter Llorenç Estarelles, com a armador-botiner, l'equipà per a acció de cors per 575 lliures. Comandada pel patró Francesc Blanes —Capità—, sortí del Portitxol (Palma) per fer una incursió corsària contra les naus de França. (DF)

NOSTRA SENYORA DE CONCEPCIÓ, SANT CRISTÓFOL I LES ÀN-

↓ Mapa de la costa de Provença

MES DEL PURGATORI Embarcació del tipus fragata. El patró Joan Clau-sell la capturà en acció de cors i la portà a Mallorca on la lliurà a l'armador-botiner del cors, el mercader Joan Moia. El 1645, la va vendre per 200 lliures a Gabriel Antic, Jeroni Ferragut i Miquel Mas, blanquer. Fou destinada al transport de mercaderies. (DF)

NOSTRA SENYORA DE CONCEPCIÓ I SANT FRANCESC Embarcació del tipus barca. Tenia vuit bancs. El 1628, Gabriel Domènec, mercader de Mallorca, invertí 400 lliures a armar-la per anar de cors. Comandada pel patró menorquí Joan Seguí, sortí de Palma cap a les costes de Berberia per efectuar accions corsàries i rescatar captius cristians. L'expedició comptà amb la col·laboració de gent dels diversos territoris de la Monarquia Hispànica, com els catalans Bernat Peix, de Barcelona, el mariner Pere Costa, de Palamós, i Pere Pau Vivet, cirurgià de Barcelona; el menorquí Esteve Briones, del Castell de Sant Felip; els castellans Domingo López, conrador de Manzanares, i Mateo Lorenzo Fernández, mariner d'Agramonte, del marquesat de Niebla; el mestre d'aixa Francesc Carlón, de Cartagena; el sevillà Diego Parcón, i el sicilià Salvatore Manga, de Trapani. L'empresa aconseguí un notable botí i el recobriment de diversos captius. El mateix any, Gabriel Domènec la tornà a armar, per valor de 350 lliures, i l'envià amb la mateixa finalitat a les costes de Berberia, sota el comandament

↑ Santuari de Nostra Senyora de Cura (Algaïda)

també de Joan Seguí, amb Jaume Valens de segon patró. (DF)

NOSTRA SENYORA DE CURA Santuari situat al cim del puig de Randa, al terme d'Algaïda. Devers 1273, Ramon Llull hi degué edificar un ermitori, on visqué durant quatre mesos. S'instal·là probablement al cim del puig, on actualment hi ha el santuari, o en una cova avui (1994) derruïda. Els primers indicis d'escoles lul·lianes daten de mitjan s XV, quan el lul·lista Pere Joan Llobet s'establí a la muntanya de Randa. A la mort d'aquest, l'escola sofrí un període de crisi. El 1468, Joan de Tagamanent projectà fundar-hi un convent de frares menors i un hospital, si bé no s'hi dugué a terme. Un intent de restauració de l'escola es produí el 1478 i el 1481. En el lloc de l'escola, els jurats del regne hi fundaren (1501) un col·legi de gràmatica llatina, al qual s'afegiren (1553) les càtedres de retòrica i de llengua grega. Devers 1566, es reformaren les cel·les velles, se'n feren de noves i s'acabà la

cisterna. Essent Bartomeu Llull protector del col·legi es construí (1623) l'aula de gramàtica, el 1994, encara existent, amb les armes de la ciutat a la clau de la volta. Al llarg del s XVIII, el col·legi visqué un període de crisi progressiu, que s'agreuà amb el canvi polític, social i educatiu que sorgí de les corts de Cadis. Aquest fet, acompanyat de les dificultats econòmiques, motivà el tancament (1826) de la institució. Les primeres notícies que es tenen de Cura com a santuari maríà daten de 1509, en què es parla d'una capella que s'identifica amb la cel·la del beat Ramon Llull. Martí Carbonell rebé una quantitat per restaurar-la i convertir-la en santuari maríà. La devoció es propagà ben aviat pels pobles de l'entorn. Des d'aquell any, cada tercer diumenge de Pasqua el bisbe donava, des d'allà, la benedicció solemne a tots els fruits de l'illa. A partir de 1914, es restablí aquest costum. El 1544, s'hi renovà la coberta, es feren portes noves i un retaule per posar-hi la figura de la Mare de Déu. A mitjan s XVII, es bastí una església de nova planta,

d'uns 20 m de llargària per 7 m d'amplària i amb volta de canó de tres trams. Quan es tancà el col·legi, el culte del santuari decaigué ràpidament. El 1861, fou confiada la custòdia al senyor d'Albenya, Josep Morell Esteve. Hi posà una comunitat d'ermitans laics perquè en tenguessin cura de la conservació. S'iniciaren obres de restauració que acabaren el 1868. Al principi del s XX, l'edifici estava pràcticament en ruïnes. El bisbe Pere Joan Campins confià l'empresa de restauració al Tercer Orde Regular de Sant Francesc. La primera comunitat s'hi instal·là el 1913. El 1955, fou coronada pontificalment la imatge de la Mare de Déu. Al final del decenni de 1950, i essent ministre provincial de l'orde el pare Antoni Bauçà, es remodelà el convent, que fou habilitat com a casa de noviciat i es construí un edifici per a hostalatge. Posteriorment es restaurà l'església i es col·locà en un ninxol la imatge de la Mare de Déu de Cura (s XV-XVI). Al començament del decenni de 1970, amb la crisi vocacional, deixà d'esser lloc de noviciat. L'espai que ocupava el refectori del noviciat fou transformat en restau-

↑ Santuari de Nostra Senyora de Cura, el 1919 (Algaida)

rant. La festa major és la de santa Catalina, patrona del Col·legi. Tradicionalment en la seva vigília s'encenia un fogueró i li responia un altre encès pels estudiants de Porreres en el puig de Montis-sion. Han publicat històries del santuari Mateu Rotger (1915) i Gaspar Munar (1975).

NOSTRA SENYORA D'EGIPTE I EL GLORIÓS SANT JOAN Embarcació del tipus tartana. El 1650, el patró Miquel Massot la capturà en acció corsària; n'era armador-botiner el patró Joan Totosaús. El 1651, en el moll de Palma, Joan Totosaús la va vendre, per 566 lliures, al patró Miquel Serralta, que la destinà al transport de mercaderies. (DF)

NOSTRA SENYORA D'EGIPTE I SANT JOSEP Embarcació del tipus sagetia. El patró Joan Lluc, de Tarragona, la capturà en acció de cors amb la seva sagetia «Santa Maria Estela de la Mar». El 1649, fou comprada, en el moll de Palma, pel patró Pere Fontanils, per 1.200 lliures. Feia 1.600 quintars de port. Fou destinada a transport de mercaderies. (DF)

NOSTRA SENYORA DE GRÀCIA Embarcació del tipus barca. El 1689, comandada pel patró genovès Jaume Vila, anà de Palma a Càller. Portava un carregament de set barres de plata, valorades en 1.166 lliures, per compte dels jurats de Mallorca. ■ Embarca-

472 bales de canó de ferro, nou guarda-cartutxos, vuit barrils amb 930 lliures de pólvora, una partida de bales de pedra, una cofa de saquets de bales de plom i 150 lliures de bales de plom. Tenia tres pals. Portava una llanxa de setze remes, 22 barrils d'aigua, una caixa de medicines i set banderes, entre les quals figuraven les d'Espanya, França, Gènova i una de morisca. Fou inventariada (1678) pel notari Nicolau Rubert. (DF)

NOSTRA SENYORA DE GRÀCIA I SANT BONAVENTURA Embarcació del tipus berganti. El 1698, comandada pel patró Gaspar Femenia, féu un viatge mercantil de Palma a la costa d'Espanya, per compte del senyor Gaspar Molines. ■ Embarcació del mateix tipus. El 1707, fou equipada per a acció de cors pels armadors-botiners Joan Sorà i Miquel Fortesa, per valor de 607 lliures. En fou patró de cors Gabriel Sorà. (DF)

NOSTRA SENYORA DE GRÀCIA, SANT RAMON I SANT BONAVENTURA Embarcació del tipus berganti. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. N'era patró Gaspar Femenia. El 1720, a Palma, aquest patró en cedí un vuitè al picapedrer Antoni Rosselló. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LA CADENA Embarcació del tipus salutx. Tenia quatre bancs. El 1644, el capità

ció del mateix tipus. El 1696, comandada pel patró mallorquí Honorat Castany, féu un viatge mercantil de Palma a Cadis, per compte de la companyia de comerç de Gabriel Aguiló. Portava gènere assegurat en 300 peces de vuit. ■ Embarcació del tipus sagetia. El 1678, era al moll de Palma de retorn d'una acció de cors. N'era capità Josep Gibert i tinent el patró Francesc Castellano. El seu armament consistia en 22 canons pedrers de ferro, sis canons pedrers de bronze, cinc canons de ferro, 63 escopetes, 33 magranes de foc,

↓ Batalla naval

↑ Costa de Múrcia i Alacant

Jaume Canals l'armà, per 170 lliures, per fer accions de cors a les costes de Catalunya i del sud de França. Comandada pels napolitans Carlo Filiberto, patró primer, i Francesco Galla, patró segon, sortí de Palma en acció corsària conjunta amb el bergantí «Nostre Senyora del Roser i Sant Antoni», comandat pel patró napolità Giovanni Battista Sargo. ■ Embarcació del mateix tipus. El 1645, fou equipada per a acció de cors pels armadors-botiners el patró Jaume Canals i el cirurgià Jaume Genovard. En fou patró de cors el napolità Carolo Filiberto i fou destinada a atacar les naus catalanes i franceses durant la Guerra dels Segadors. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LA CARITAT I SANT BONAVENTURA Embarcació del tipus sagetia. El 1647, fou capturada en acció corsària pel patró Francesc Xapallí, que la portà al moll de Palma, on la lliurà a l'armador-botiner del cors, el patró Nadal Espinosa. Feia 1.400 quintars de port i el seu armament eren quatre canons pedrers, de bronze. El 1648, el patró Nadal Espinosa la va vendre, a Palma, al patró genovès Agostino Brusqueto, per 606 lliures. El mateix any, Agostino Brusqueto en compartí la propietat amb els mallorquins Francesc Jeroni Cortès, Pere Joan Fortesa, Rafel Jeroni Cortès i Pere Joan Sureda, doctor en medicina. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LA CINTURA I SANT NICOLAU DE TOLENTINO Embarcació del tipus sagetia. El 1689, comandada pel patró genovès Jaume Cassale, feu un viatge comercial de Palma a Sardenya, amb una càrrega valorada en 500 peces de vuit. A Sardenya comprà, per compte dels jurats de Mallorca, un gran carregament de blat, valorat en 2.200 peces de vuit, destinat a proveir els mallorquins, afectats per una forta escassetat de cereals. (DF)

↓ Golf de Lleó

NOSTRA SENYORA DE LA CONCEPCIÓ I L'ÀNGEL SANT GABRIEL Embarcació del tipus navili. Era dedicada al transport de mercaderies i al cors a la Mediterrània occidental. El 1715, a Palma, el patró Pere Montero, d'Eivissa, la vengué per 2.900 lliures als capitans genovesos Luca Vila i Vincenzo Genelli. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LA GUÀRDIA Embarcació del tipus nau. El 1713, durant la Guerra de Successió, el patró genovès Joan Bonaventura Tagliaferro, resident a Eivissa, que comandava un navili amb pavelló de l'arxiduc Carles d'Àustria, la capturà prop del cap de Sant Antoni (regne de València). La portà a Eivissa, on l'adquirí el capità francès Lluc Vila. Després del tractat d'Utrecht, en fou patró el marsellès Francesc Drogat. El 1716, a Eivissa, fou adquirida pel genovès Francesco Ravasquino, per 1.200 lliures. El mateix any i pel mateix preu, l'adquirí el capità francès Benedetto Bozzo. Fou portada a Mallorca i dedicada a transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. ■ Embarcació del tipus sagetia. Era destinada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. Hi tenia part el negociant Francesc Munar. N'era patró el francès Andreu Alegre. ■ Embarcació del mateix tipus. Pertanyia al patró marsellès Jean Vacher i fou capturada (1707) pel navili anglès «Forlings», comandat pel capità Robert Jackson, en acció bèl·lica durant la Guerra de Suc-

↓ Illa de Sardenya

↑ Naus del s XVIII

cessió. Fou portada al moll de Palma, on fou venuda davant el senyor Joan Andreu Conrado, cònsol de la Gran Bretanya, per 1.550 peces de vuit. L'adquiriren, a raó d'un quart cadascú, els mallorquins Jaume Sard, Rafel Enric Cortès, Gabriel Rafel Aguiló i Baltasar Valentí. Tenia tres pals, quatre àncores i una llanxa de deu remes. El seu armament consistia en dotze canons pedrers, dos canons de ferro, dotze escopetes, dotze magranes de foc, vuit botavants, 30 lliures de bales de canó i 117 lliures de pólvora. Fou inventariada (1707) pel notari Antoni Martorell Muntaner. ■ Embarcació del tipus tartana. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1704, comandada pel patró francès Etienne Roubaud, féu un viatge comercial de Palma a Marsella, amb una càrrega de mercaderies del noble Guillem Abri-Desclar, senyor de la Bessa de l'Or, valorades en 790 peces de vuit. (DF)

NOSTRA SENYORA DE L'ALGUER, SANT SALVADOR I LES ÀNIMES DEL PURGATORI Embarcació del tipus pollastra. Era dedicada a transport de mercaderies i, ocasionalment, a accions de cors. Era valorada en 3.800 reials de vuit. El seu armament consistia en un canó de ferro, quatre pistoles i deu botavants. Tenia un esquif amb dotze remes. El 1660, era al moll de Palma, on fou segrestada a instàncies de l'eivissenc Antoni Arabí, que n'era creditor.

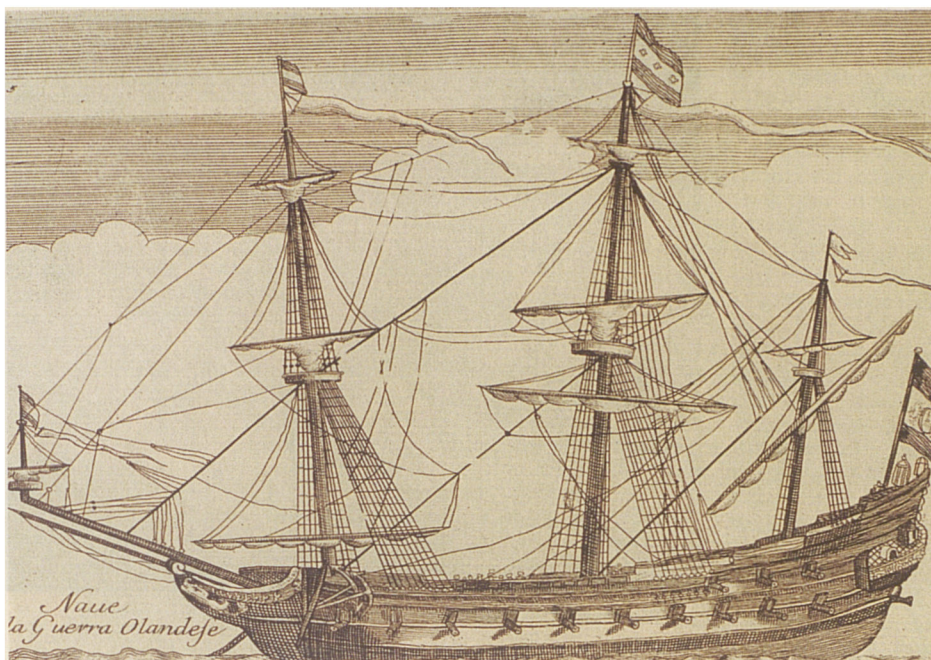
N'era capità, i propietari de la meitat, Michele Paolo Maris, de Ragusa (Sicília). L'altra meitat pertanyia a Giovanni Battista Botino. Aquell mateix any, ambdós la varen vendre a un grup de negocients mallorquins per 1.000 lliures. Fou inventariada (1660) pel notari Jeroni Manenta i de Casanova. (DF)

**NOSTRA SENYORA DE LA MISE-
RICÒRDIA** Embarcació del tipus barca. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental, so-

↓ Illa de Sicília

bretot entre les illes Balears i la costa del sud de França. El 1651, comandada pel patró francès Esperit Boufer, féu la travessia de Marsella a Palma, carregada de mercaderies i queviures. El temporal l'obligà a refugiar-se al port d'Eivissa, on se n'apoderà el governador de la plaça. Els seus propietaris, els francesos Estépheane Barbier i Antoine Rapiot, apel·laren contra la captura davant el virrei de Mallorca, el qual donà ordre d'alliberar-la. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1695, el patró eivissenc Francesc Prats, que comandava la sagetia «Nostra Senyora del Roser», la capturà en acció de cors i la portà al moll d'Eivissa. Allà fou adquirida, per 4.000 peces de vuit, pel patró mallorquí Miquel Joan, per compte del senyor Bernat Gual de Berard, cavaller. El 1696, comandada pel patró genovès Michele Ferro, féu un viatge comercial de Palma a Gènova. Joan Mesquida hi embarcà 130 pipes i 21 quarteroles d'oli, 512 dotzenes de graneres, 416 peces de formatge i 22 quarteres de faves. La càrrega era destinada als mercaders genovesos Giovanni Domingo i Giovanni Francesco Gazini. ■ Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1708, n'era patró Jaume Ferro i portava una càrrega de civada cap a Alacant, per al subministrament de les tropes del duc d'Anjou, durant la Guerra de Successió. Fou capturada per naus corsàries i portada a Mallorca. (DF)

↑ Nau del s XVII

**NOSTRA SENYORA DE LA MISE-
RICÒRDIA I LES ÀNIMES DEL PUR-
GATORI** Embarcació del tipus pinc.
Era dedicada al transport de merca-
deries a la Mediterrània occidental. El
1710, comandada pel patró sard Nico-
la Garracino, féu un viatge comercial
de Palma a Càller (Sardenya). La mer-
caderia fou assegurada a Mallorca per
955 peces de huit. (DF)

**NOSTRA SENYORA DE LA MISE-
RICÒRDIA I SANT JOSEP** Embarca-
ció del tipus nau. El 1634, comandada
pel capità Francisco Pérez, portà de Pal-
ma a Nàpols la companyia d'infanteria
que el capità Pedro de Egorza, d'Azpeitia
(Guipúscoa), havia organitzat a Ma-
llorca. La nau féu escales a Ciutadella,
Maó i Fornells, abans de seguir cap a
Itàlia. El viatge costà 6.800 reials cas-
tellans de plata doble. (DF)

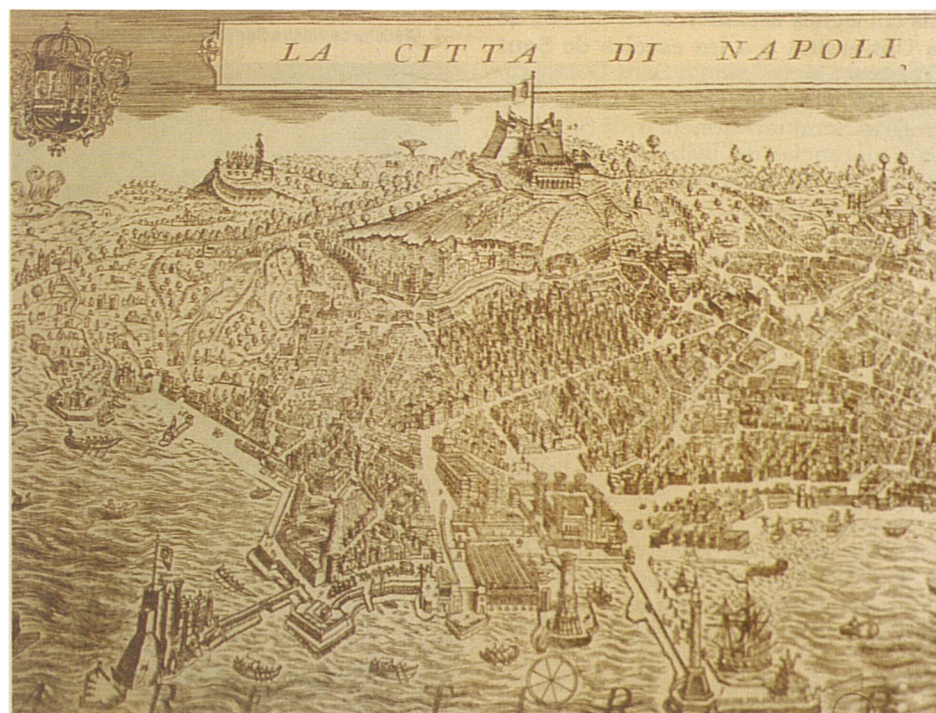
**NOSTRA SENYORA DE LA PAU I
SANTA ROSA** Embarcació del tipus
barca. Era dedicada al transport de mer-
caderies a la Mediterrània occidental.
El 1707, comandada pel patró genovès
Tomasso Bergante, féu un viatge com-
ercial de Mallorca a Itàlia. Noliejada
pel negociant Jaume Antoni Picó, por-
tà 644 quartans d'oli clar de Palma a
Gènova, on fou venut. Seguí viatge fins
a Nàpols, des d'on duqué a Mallorca,
per al negociant esmentat, una càr-
ga de botada. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LA PIETAT

I LES ÀNIMES DEL PURGATORI Em-
barcació del tipus fragata. Era dedica-
da a transport de mercaderies i a accions
corsàries. El 1682, n'era propietari d'un
quart el ferrer Pere Joan Omar. El 1683,
es perdé en un naufragi. (DF)

**NOSTRA SENYORA DE LA PIETAT
I SANT BONAVENTURA** Embarcació
del tipus barca. Era destinada a accions
corsàries i a transport de mercaderies.

↓ Nàpols

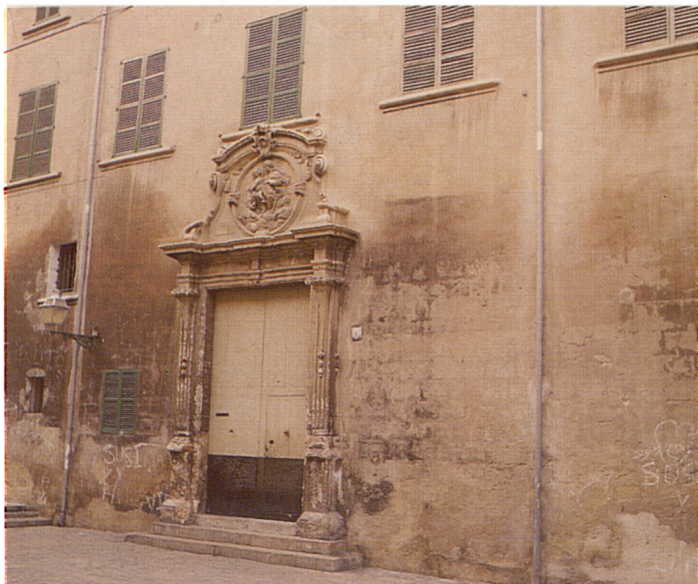

↑ Escut de Sardenya

El 1697, comandada pel capità Fèlix Se-
ró i amb participació del capità Fran-
cesc Martí—Julio—, féu un exitós viat-
ge de cors per la Mediterrània occiden-
tal. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LA ROSA
Embarcació del tipus barca. Era dedi-
cada al transport de mercaderies. El
1644, comandada pel patró Bernat Ro-
ca féu un viatge comercial de Palma a
Tarragona i Vinaròs. La càrrega perta-
nyia al teixidor de lli Josep Garcia i fou
assegurada pel doctor en medicina Pere
Joan Sureda. (DF)

**NOSTRA SENYORA DE LA SA-
PIÈNCIA, COL-LEGI DE** Institució

↑ Façana de Nostra Senyora de la Sapiència

↑ Biblioteca del Col·legi de Nostra Senyora de la Sapiència

acadèmico-clerical creada (1629) a Palma pel canonge Bartomeu Lull. L'edifici fou construït sobre el solar de la seva casa i d'altres que havia comprat. La butlla d'erecció data de 1629 i s'executà el 1633. Una de les finalitats del col·legi era estudiar l'*Art General* de Ramon Lull, defensar-la i explicar-la. Els col·legials havien de ser dotze, dos criats per al servei i un cuiner. Tots els integrants havien de ser pobres i mallorquins, estudiants de filosofia i teologia. A partir de 1697, es manà que cada primer divendres hi hagués conferències destinades a rebatre les conclusions d'Eimeric contra Ramon Lull. Els col·legials assistien a les classes de la Universitat o a les escoles de Sant Francesc, Montsió o Sant Domingo. Carles III suprimí (1773) el col·legi i l'agregà al Seminari Conciliar de Sant Pere, a instàncies del bisbe Juan Díaz de la Guerra. Els col·legials foren obligats a passar al Seminari amb tots els béns i rendes. Es prohibiren els estudis teològics lul·lians. Juan Díaz de la Guerra s'apoderà de la biblioteca, quadres i manuscrits lul·lians pertanyents al col·legi. Des de 1775 a 1783 es produí un període de persecució, fins que el rector Joan Binimelis tornà a recuperar la possessió del centre, quan el bisbe abandonà la diòcesi. El 1812, durant la Guerra del Francès, se cedi una part de l'edifici, que fou convertit en Col·legi Militar Nacional. Durant aquest període (1812-14), els col·legials ocuparen habitacions de l'antic hospital de Sant Antoni de Viana. La supressió de la Universitat Literària (1829) i la del Seminari Conciliar (1835) provocaren una greu crisi al col·legi, ja que els becats no tenien centre d'estudis on formar-se. La

Societat Econòmica Mallorquina d'Amics del País intentà (1836) dedicar les rendes del col·legi a l'Institut Balear, de recent fundació, però la Cúria Eclesiàstica de Mallorca defensà els drets sobre la Sapiència. La institució sofrí una greu crisi econòmica que s'inicià ja des del començament del s. XIX, provocada per la ingerència de l'Estat en les rendes i béns del centre. El 1880, s'hi instal·là la Societat Arqueològica Lul·liana. Els darrers decennis del s. XIX, s'organitzaren cicles de conferències sobre temes lul·lians, on destacà la labor de Joan Maura i Pere Joan Campins, entre d'altres. Entre 1900 i 1970

hi ingressaren 97 col·legials. La manca de vocacions al sacerdoci obligà la Diòcesi a tancar (1971) el col·legi. Una comissió de preveres i col·legials administraren el col·legi a partir de 1971. S'hi constituí el Col·lectiu la Sapiència, que hi allotjà (1975-80) prop de tres mil pobres i marginats. El bisbe de Mallorca és l'administrador de l'edifici del Col·legi. Des de 1985, alberga el Seminari Major. La biblioteca ha estat catalogada (1992) i conté 5.697 volums, datats entre 1450 i 1975. L'edifici, de tres plantes, presenta una distribució regular de les obertures de la façana de la plaça de Sant Jeroni, obra de la se-

↓ Claustre de Nostra Senyora de la Sapiència

↑ Col·legi de Nostra Senyora de la Sapiència, seu del Seminari Major

gonia meitat del s XVIII. El portal principal, influït pel barroc francès i flanquejat per dues pilastres sobre plints, remata en un entaulament de factura discontinua, que culmina en un traçat mixtilini que, a manera de frontó, acull, en el seu interior, un medalló amb la figura en relleu de Nostra Senyora de la Sapiència. A mitjan s XVII, l'edifici experimentà una notable ampliació com a conseqüència de l'adquisició d'una sèrie de cases veïnades i el seu espai interior s'organitzà entorn d'un pati central porticat mitjançant arcs rebaixats i columnes jòniques. Entre 1982 i 1985, es dugué a terme una renovació de l'espai interior, per adaptar-lo a les necessitats del col·legi. El 1992, Guillem Bonet Vidal publicà l'estudi *Mestre Jaume Obrador —Es Cui-ner—: breu història dels cochs del col·legi de la Sapiència (1635-1985)*. (AS/PF)

NOSTRA SENYORA DE LA SOLEDAT Embarcació del tipus gavarra. Era dedicada al transport de mercaderies. El 1690, comandada pel patró Josep Rubert feu un viatge mercantil de Palma a Cadis, amb escala a Cartagena, d'anada i tornada. Les mercaderies de Mallorca foren assegurades per 650 peces de vuit. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LA SOLEDAT I SANT FRANCESC Embarcació del tipus fragata. Tenia catorze bancs. L'abril de 1646, fou armada per a acció de cors pel capità Jaume Canals, que invertí 698 lliures en el seu equipament.

Sortí de cors sota el comandament del patró Antoni Vives. Tornà a Palma i, l'agost del mateix any, fou novament equipada per a acció de cors pel mercader Joan Gibert. Feu la nova acció corsària comandada pel patró Salvador Costa —Reiners—. N'eren propietaris el pare Joan Cerdó i el passamaner Pere Sampol. (DF)

NOSTRA SENYORA DE L'ASSUMPCIÓ Embarcació del tipus pinc. Era dedicada al transport de mercaderies a

↓ Port de Cadis

la Mediterrània occidental. El 1696, comandada pel patró mallorquí Honorat Gelabert, portà des de Palerm (Sicília) a Palma un gran carregament d'oli i de teixits de luxe. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1717, comandada pel patró francès Llorenç Rumbau portà un carregament de teixits de calamandria d'Alacant a Palma, que foren decomissats pels agents de la duana. ■ Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1696, comandada pel patró Francesco Buzzo, de Veraje (Gènova), embarcà a Palma 84 quintars d'estrassa per compte del mercader francès Claude Noveu i els portà a Gènova. En aquesta ciutat, el patró mallorquí, resident a Gènova, Antoni Puigcerver hi carregà quinze bales de paper d'escriure, valorades en 1.315 lliures, que foren portades a Palma. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1706, per encàrrec d'un grup de mercaders i botiguers de Mallorca, comandada pel patró genovès, Francesc Duxo, feu un viatge a Nàpols. Hi embarcà un gran carregament de botada i el portà a Mallorca. (DF)

NOSTRA SENYORA DE L'AURORA I SANT JOSEP Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1691, el mercader Joan Lleo-

↑ Nàpols i estret de Messina

nard Smels, resident a Mallorca, hi embarcà mercaderies, assegurades en 550 peces de vuit, que portà, de Palma a Gènova, sota el comandament del patró napolità Antonio Rafiero. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LA VINYA Embarcació del tipus sagetia. El 1641, la comprà, per encàrrec d'un grup de mallorquins, el patró Josep Rillo, al port de Gènova, per 7.780 lliures genoveses. Portada a Mallorca, la seva propietat fou distribuïda entre Josep Ri-

llo, que n'era patró i en tenia un terç, i amb un sisè cada un entre Joan Pomar, Francesc Cortès, Pere Joan Fortesa, el paraire Llorenç Flor, el mercader Antoni Vallès i el doctor en medicina Pere Joan Sureda. El 1642, fou valorada en 600 lliures mallorquines. Fou dedicada al transport de mercaderies. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1692, comandada pel patró genovès Antonio Amerigo, portà de Palma a Gènova un gran

↓ Costa de Gènova

carregament d'oli de Mallorca, assegurat en 1.625 peces de vuit. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL BON ENCONTRE Embarcació del tipus nau. Era dedicada, a la Mediterrània occidental, al transport de mercaderies. El 1691, el mercader Joan Lleonard Smels, resident a Mallorca, hi embarcà un gran carregament d'oli mallorquí, assegurat en 1.725 peces de vuit, que portà de Palma a Gènova, sota el comandament del capità Alexandro Polino, de Liorna. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL BON REPÒS Embarcació del tipus pinc. Fou capturada, en acció corsària, pel patró Jaume Bauló. Portada al moll de Palma, fou venuda (1644) pel mercader Joan Moia, armador-botiner del cors, al patró Pere Onofre Già, per 300 reials de vuit. Feia 900 quintars de port. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL BON VIATGE Embarcació del tipus nau. Era dedicada a transport de mercaderies i accions corsàries. El 1696, feu una acció de cors sota el comandament del capità Gabriel Ferrer. En foren patrons de cors (1697-1700) els capitans Planes i Sanglada. Pertanyia al capità Joan Ballesster, que en fou armador-botiner. El *Llibre d'armament* de la nau figura a l'inventari dels béns del capità Joan Ballesster, elaborat (1712) pel notari Nicolau Maura Móra. ■ Embarcació del tipus sagetia. Feia 1.000 quintars de port. Era fortament artillada i portava nombrosos mosquets i provisió de bales i pólvora. Duia una gran càrrega de queviures en previsió de llargues accions corsàries, consistents en pa, bescuit, oli, olives, formatge, peix, arròs, llegums, aiguardent, vi i aigua. El 1644, feu tres incursions corsàries durant la Guerra dels Segadors, contra les naus catalanes i franceses. Fou armador-botiner de les tres accions de cors el patró Jaume Canals. A la primera (juny-juliol), fou equipada per valor de 1.618 lliures i posada sota el comandament del patró Pere Fontenils. A la segona (setembre), fou armada per valor de 1.218 i comandada en cors pel patró Francesc Oms. A la tercera (octubre-novembre), equipada per valor de 1.400 lliures, actuà sota el comandament del patró Antoni Castelló. ■ Embarcació del mateix tipus. El 1684, fou noliejada, a Palma, pel capità Manuel de Xacon i Narbais, de Palerm (Sicília). Amb nombrosa tropa d'infanteria, feu el trajecte de Palma, Maó, Càller i Palerm, on desembarcà la infanteria, integrada en bona part per mallorquins. A Palerm,

↑ Costa de Montpellier

el capità Manuel de Xacon comprà un gran carregament de blat i l'envià a Mallorca, per atemperar-hi el dèficit de cereals. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies i, ocasionalment, a accions de cors. Tenia tres pals i era armada amb dos canons de ferro. El 1685, fou tramesa cap a Cadis pel mercader Jeroni Campaner. Fèu el viatge sota el comandament del patró Joan Ribes. Naufragà i es perdé a la costa de Rodalquilar (Almeria). El pinc «Jesús, Maria i Santa Anna», comandat pel patró francès Andreu Alegre, en recollí les restes i les portà a Mallorca. Fou inventariada (1685) pel notari Joan Antoni Campaner. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies. El 1685, comandada pel patró francès Antoni Jaume portà a Itàlia la companyia d'infanteria del capità valencià Jaume Cendra, integrada en bona part per mallorquins. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada a transport de mercaderies i, ocasionalment, a accions corsàries. El 1710, fou venuda pel patró maonès Francesc Caules. La seva propietat era dividida entre Bartomeu Llopis, que en tenia la meitat; Bartomeu Ferrer, que en tenia tres vuitens, i Jaume Antoni Picó, que en tenia el vuitè restant. El mateix any, el capità mallorquí Joan Ballester en comprà un vuitè. Era valorada en 1.360 lliures. En fou patró Francesc Caules fins que, el 1710, passà a esser patronejada per Bartomeu Ferrer. ■ Embarcació del tipus tartana. Era de-

dicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1704, comandada pel patró francès Antoine Bernat, portà un carregament de mercaderies, assegurat en 1.150 lliures, de Palma a València, Gandia i Alacant, per compte del mercader Francesc Munar. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL CARME
Embarcació del tipus barca. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental i a la costa at-

↓ Costa d'Almeria i de Múrcia

lànica. El 1697, comandada pel patró Honorat Castany, fèu un viatge d'anada i tornada de Palma a Lisboa. En portà una càrrega de mercaderies per al mallorquí Jacint Fortesa, assegurades per 125 peces de vuit. ■ Embarcació del tipus berganti. Era dedicada a transport de mercaderies i accions corsàries. El 1683, comandada pel patró Miquel Bertran, participà en activitats corsàries. Portà mercaderies a la costa d'Espanya i dugué un carregament d'esclaus musulmans, capturats a les costes del Magrib. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies. El 1691, comandada pel patró Pere Palmer portà un gran carregament de blat, valorat en 950 peces de vuit, de Palma a la costa d'Espanya. ■ Embarcació del tipus falutx. Era dedicada a transport de mercaderies i accions corsàries. El 1649, fou equipada, d'armes i provisions, pel barreter Jacint Vives, que n'era armador-botiner. Comandada pel patró Joan de Samanara, sortí de Palma en cors contra les naus catalanes i franceses durant la Guerra dels Segadors. ■ Embarcació del tipus fragata. Participà activament en la guerra de cors marítim durant la Guerra de Successió i, després, realitzà incursions corsàries contra les naus musulmanes a la Mediterrània occidental. El 1715, a Palma, el marquès de Lede li concedí patent de cors, que efectuà sota el comandament del patró Gabriel Joan —Bolitxer—, amb Antoni Canyelles de tinent. N'eren armadors-botiners del cors, per un total de 386 lliures, el fuster Fran-

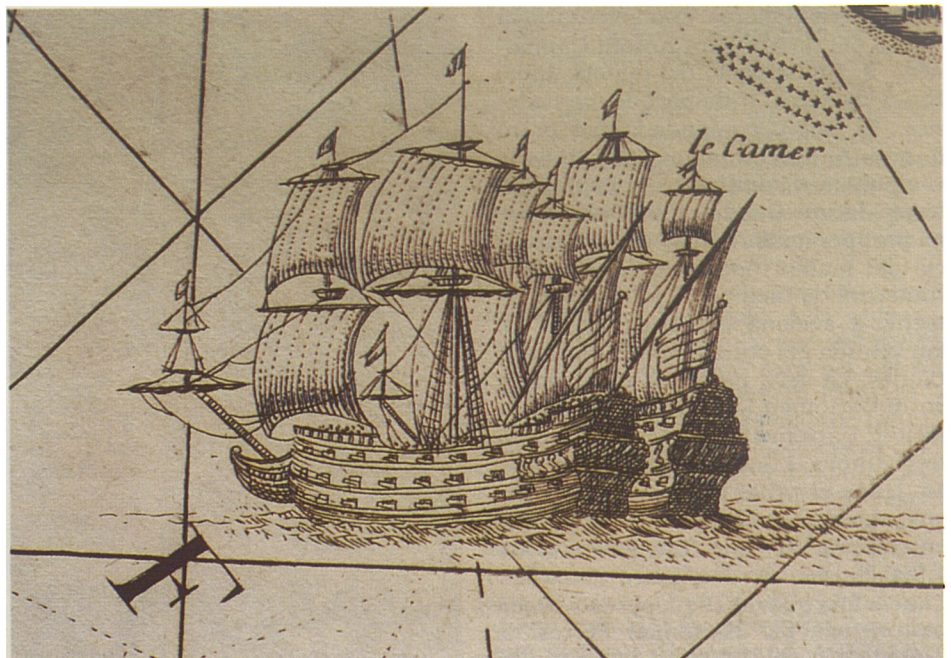

↑ Mapa de Mallorca (s XVII)

cesc Salom, el botiguer Guillem Oliver, el forner Guillem Seguí, el boter Joan Prats i Miquel Buades. Portava una tripulació de 50 homes. Era popularment denominada la Viperota. ■ Embarcació del tipus gànguil. El capità Pedro Vidal, de Cartagena, la capturà en acció de cors (1711) i la portà al moll de Palma, on la lliurà a l'armador-botiner del cors Sebastià Salom, el qual la va vendre, per 360 lliures, al patró català Miquel Montserrat. Portava sis canons pedrers, una llanxa i dues àncores. Fou inventariada (1711) pel notari Nadal Espinosa. ■ Embarcació del tipus nau. Era dedicada al transport de mercaderies. En tenia un terç el capità i mercader Joan Ballester. El 1712, comandada pel capità Joan Mallol, féu un viatge mercantil de Palma a la costa d'Espanya. ■ Embarcació del tipus pinc. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1714, comandada pel patró genovès Francesco Rapeto, portà un carregament d'oli de Mallorca, de Francesc Anglada, a Barcelona, on fou lliurat al mercader Jaume Duran. ■ Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport de mercaderies. El 1638, comandada pel patró Llätzer Costa, anà de Palma a Càller i tornà de Sardènia amb 4.400 peces de vuit. El 1639, comandada pel patró Pere Veciano -Peret-, valencià, féu un viatge mercantil de Palma a Eivissa i València. Els mallorquins Jacint Llinars, capeller, i Joan Gradoli, forner, hi embarcaren un gran carregament de robes, destinades a ésser venudes a València. ■ Embar-

cació del tipus xabec. Era dedicada al transport de mercaderies i a accions corsàries. El 1717, sortí de Palma en cors, equipada per l'armador-botiner Miquel Bover —Castelló—, adroguer. ■ Embarcació el mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies. El 1772, comandada pel patró Miquel Verger —Llampaies—, que n'era un dels propietaris, féu un viatge comercial de Palma a Cullera (regne de València). ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies. En tenia un setzè el pare Antoni Bur-

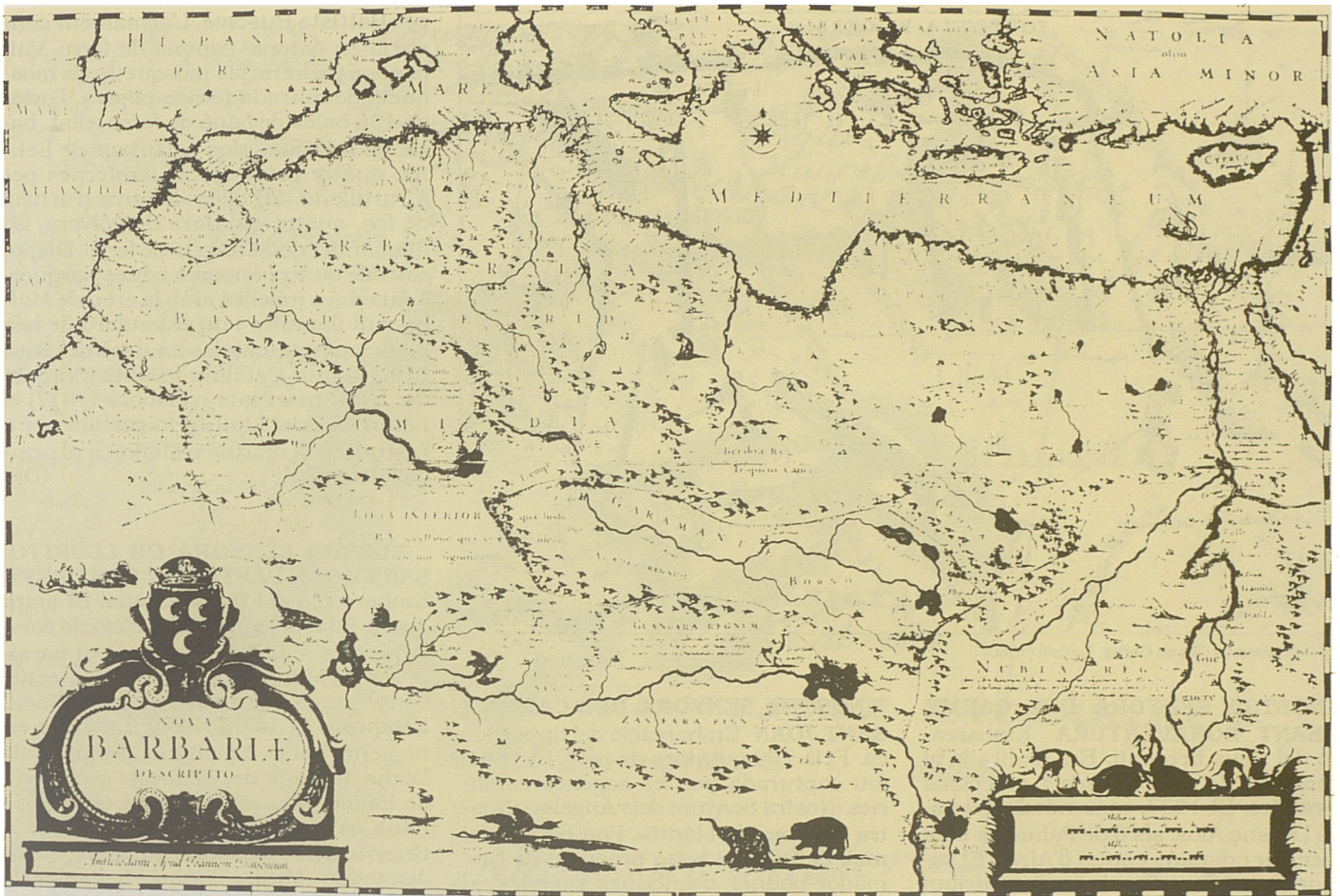
↓ Nau del s XVII

gos. Era valorada en 3.888 lliures. El 1783, féu un viatge comercial de Palma a Cadis, comandada pel patró Jeroni Ribera. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL CARME I EL SANT CRIST D'ALCÚDIA Embarcació del tipus xabec. Era dedicada a accions corsàries a la Mediterrània occidental. El 1720, a Palma, fou armada per a acció de cors contra les naus musulmanes. N'era patró Antoni Martí i tinent Esteve Duran. N'era armador-botiner del cors el mercader Josep Esquer. Féu el cors conjuntament amb el xabec «El Sant Crist de Santa Margalida i Sant Bonaventura». Portava una tripulació de 70 homes. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL CARME I LES ÀNIMES DEL PURGATORI Embarcació del tipus barca. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1689, comandada pel patró genovès Lucio Gaturno, portà de Càller (Sardènia) a Mallorca un carregament de 1.546 quarteres de blat, valorat en 1.090 peces de vuit, que enviava el mercader Joan Tomàs Cuttis i que rebé, a Palma, el mercader Esteve Conrado. ■ Embarcació del tipus sagetia. Era destinada al transport de mercaderies i a accions corsàries a la Mediterrània occidental. Tenia tres arbres i una llanxa de 17 remes. El seu armament consistia en un canó de ferro, vuit de pedrers, dotze escopetes, dotze botavants i dos alfanges, 27 i la munició en bales de canó de ferro, 50 bales

↑ Mapa del Nord d'Àfrica (1653)

de canó de pedra, 91 lliures de pólvora i 75 bales de plom d'escopeta. El 1692, pertanyia a Jaume Sard, el qual la va vendre al patró Antoni Barceló i a altres mercaders i mariners de Mallorca. El 1694, a Palma, el capità Joan Ballester, el seu fill, el mercader Llorenç Ballester, el mariner Antoni Mulet, el capità valencià Felip Seró i el mercader suís Joan Leonard Smels la varen vendre, per 945 reials de vuit, a Joan Escun i Joan Antoni Forti, de Liorna, i a Joan Maria Lastrico i Joan Cristòfol Cartabona, de Gènova. El notari Joan Baptista Móra n'elaborà (1694) l'inventari. ■ Embarcació del tipus tartana. Era dedicada a transport de mercaderies i a accions de cors. El 1691, fou noliejada, a Palma, per Gabriel Maura i companyia. Comandada pel patró Antonio Felipe, de Màlaga, feu un viatge des de Palma per la costa d'Espanya. Feu escala a Alacant, Lugar Nuevo, Cartagena, Mazarrón, Lorca, Àguilas i Màlaga. Tornà amb un carregament de blat, destinat a proveir Mallorca. El seu armament eren quatre canons pedrers i un canó de batre. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL CARME,

LES ÀNIMES DEL PURGATORI I SANT JOAN Embarcació del tipus berganti. Era dedicada a transport de mercaderies i a accions corsàries. El 1656, comandada pel patró Honorat Ricard, sortí de Palma en cors. N'era armador-botiner Joan Campaner, que invertí 932 lliures en el seu equipament. (DF)

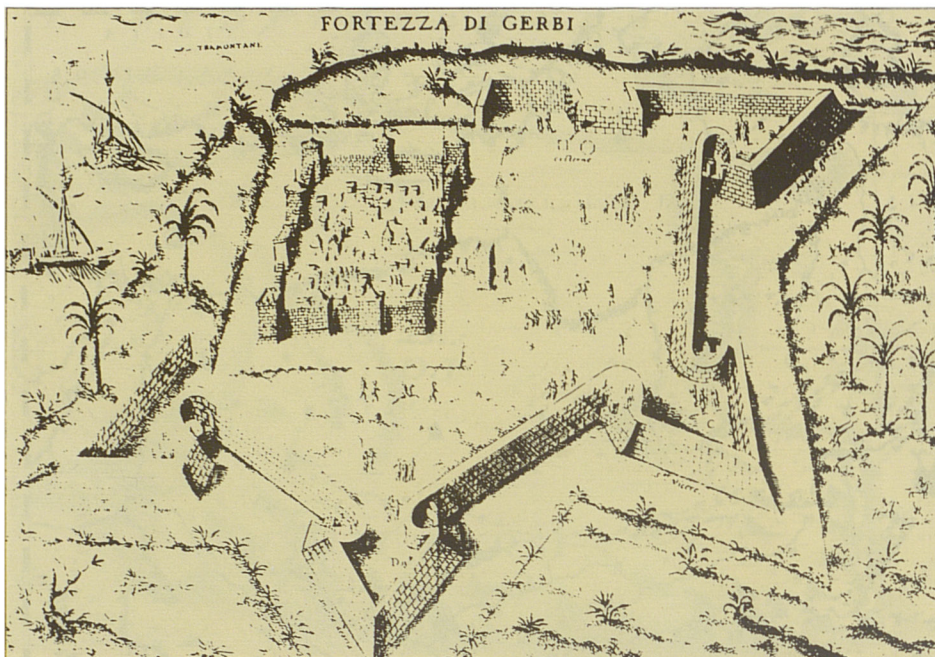
NOSTRA SENYORA DEL CARME I NOSTRA SENYORA DEL ROSER Embarcació del tipus barca. Era dedicada al transport de mercaderies. El 1694, comandada pel patró Antoni Melià -Bonança-, feu dos viatges mercantils des de Mallorca. En el primer, anà de Palma a Gènova, des d'on tornà amb un gran carregament de robes. En el segon, dugué de Palma a Marsella una càrrega de mercaderies mallorquines, assegurada en 250 peces de vuit. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL CARME, NOSTRA SENYORA DE CONCEPCIÓ, EL SANT ESPERIT I SANT JOAN Embarcació del tipus berganti. Era dedicada al transport de mercaderies i a

accions corsàries. Tenia dotze bancs. El 1653, comandada pel patró Pere Talavera —Terraco—, sortí de Palma en cors. Els armadors-botiners Gabriel i Joan Campaner invertiren 852 lliures en el seu equipament. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL CARME, NOSTRA SENYORA DE CONCEPCIÓ I SANT JOAN Embarcació del tipus berganti. Era dedicada al transport de mercaderies i a accions corsàries. El 1654, comandada pel patró Guillem Roca i amb Joan Ballester, de Sitges, de sots-patró, sortí de Portopi en cors. N'era armador-botiner Joan Campaner, que invertí 1.545 lliures en el seu equipament. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL CARME I SANT ANTONI Embarcació del tipus tartana. Era dedicada al transport de mercaderies. Feia 800 quintars de port. El 1656, el patró napolità Francesco Feroggi la portà a Palma, on en va vendre la meitat, i la patronia, per 100 lliures, al mercader Joan Lluís Bover i al patró Llorenç Servera. (DF)

↑ Fortalesa de l'illa de Gerba, Tunísia (1560)

NOSTRA SENYORA DEL CARME I SANT. BONAVENTURA Embarcació del tipus bergantí. Era dedicada al transport de mercaderies i a accions corsàries. El 1637, comandada pel patró Llorenç Alòs, sortí de Palma en cors i per dur cristians catius d'Alger. El senyor Ignasi Torrella, donzell, contribuï amb 100 lliures a l'empresa. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL CARME I SANT DOMINGO Embarcació del tipus pollacra. El 1646, Angelo de Angeli, de Còrsega, resident a Liorna, la portà a Palma on la va vendre, per 2.000 reials de vuit, al capità Jaume Canals. El mateix any fou equipada, per valor de 3.000 lliures, pel paraire Bartomeu Ribes com a armador-botiner de cors. Sortí de Palma en acció corsària contra les naus catalanes i franceses, comandada pel capità Joan de Nans, el qual s'emportà com a col·laboradors de la lluita corsària els patrons Pere Onofre Già, Francesc Rovira i Onofre Victorià. Era fortament artillada i feia 4.000 quintars de port. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL CARME, SANT JAUME I SANT FRANCESC Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport de mercaderies. La capturà, en acció corsària, el patró Lluís Soler i la portà a Palma, on la lliurà a l'armador-botiner del cors, el noble Joan Sunyer. Fou valorada en 800 lliures. N'adquirí mig quartó el mariner Joan Roca, el qual el va vendre (1649) al patró Lluís Soler. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL CARME I SANT JOAN Embarcació del tipus barca. Feia 700 quintars de port. El 1644, fou capturada per les sageties corsàries «Nostra Senyora dels Àngels» i «Nostra Senyora de Llorito». Fou portada al moll de Palma i restà propietat de l'armador-botiner d'ambdues sageties, el mercader Joan Mojà. El 1645, en vendre un terç al patró Antonio Seguer, de Messina, i al senyor Bartomeu Mestre, capità de Mallorca. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL CARME I SANT JOSEP Embarcació del tipus xabec. Era dedicada al transport de mercaderies entre Mallorca i la costa de la Península. En tenia una part, valorada en 425 lliures, el paraire Antoni Burgos. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL CARME, SANT PERE I SANT MARC Embarcació del tipus tartana. Era dedicada al transport de mercaderies. Feia 1.200 quintars de port. Fou capturada, en acció corsària, pel patró Jaume Bauló, que la va vendre al mercader Joan Mojà. Aquest la va vendre (1644), per 750 reials de vuit, al patró genovès Lazaro Grillo. (DF)

NOSTRA SENYORA DE L'ESPERANÇA Embarcació del tipus nau. Era dedicada al transport i a accions corsàries. Tenia una capacitat de 2.000 salmes, equivalents a 8.000 quarteres. El 1617, sortí de Palma en cors, armada

per Battista Busome. L'armament consistia en catorze canons de ferro, vuit canons pedrers, sis mosquets, sis mosquets de murada i setze piques. Portava 130 bales de canó de ferro colat, bales de mosquet, dos cartutxos de llau-na, quatre botafocs, 21 llanternes per a l'artilleria, 20 olles de terra d'artifici de foc, quatre quintars de pólvora, 23 diamants i dotze àngels de ferro. Disposava de quatre àncores i dues barques. Tenia dues rodells amb la creu de Malta, vuit flàmules i un estendard de tela blanca pintat amb les imatges del Sant Crist, Santa Catalina i Santa Margalida. L'inventari que n'elaborà (1617) el notari Gabriel Llull és important per a l'estudi de la marina a Mallorca al principi del s. XVII. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LLORITO, SANT JOAN BAPTISTA I SANT PERE Embarcació del tipus sagetia. El patró Josep Rillo la capturà en acció de cors, la portà a Mallorca i la lliurà al paraire Tomàs Moranta, armador-botiner del cors, que la va vendre al patró Nadal Espinosa. El 1643, Nadal Espinosa en nomenà patró Agostino Gandurfo, de Diana (Ribera de Gènova), que sortí, de Palma, en acció corsària contra les naus catalanes i franceses, durant la Guerra dels Segadors. El 1644, Joan Joaneda —Mitjà— l'armà, per valor de 10.234 reials castellans, per a una nova acció corsària, que efectuà, partint de Mallorca, comandada pel patró Nadal Espinosa. El mateix any, fou novament armada i proveïda per a la guerra de cors pels armadors-botiners Joan

↓ Venècia (s. XVII)

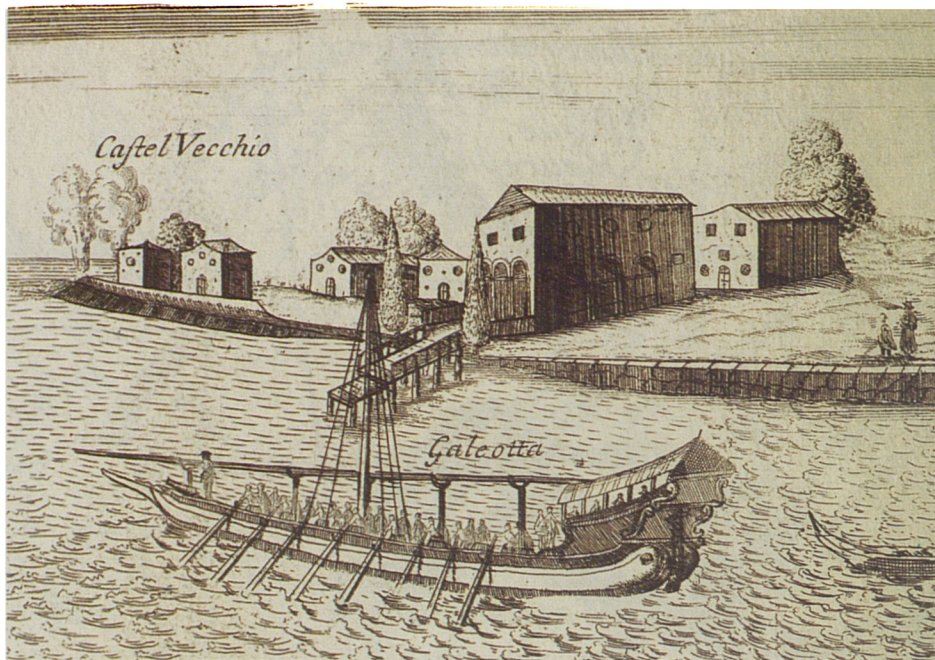
↑ Mapa de les illes Balears i de la costa oriental de la península Ibèrica

Joaneda —Mitjà— i el mercader Joan Mojà. Comandada pel patró Nadal Espinosa, féu una acció corsària amb la sagetia «Sant Francesc, les Ànimes del Purgatori i Sant Bonaventura» comandada pel patró Jaume Bauló. Entre les dues sageties capturaren una tartana que fou posada sota el comandament del patró Bernat Roca i tramesa a Mallorca, però naufragà i es perdé a la costa de Menorca. Encara el 1644, Joan Joaneda —Mitjà— la tornà armar per a accions corsàries i la posà sota el comandament del patró Estefano Bonano. En cooperació amb la sagetia «Nostra Senyora dels Àngels», comandada pel patró Antoni Castelló —Curt—, capturà la barca, de 700 quintars «Nostra Senyora del Carme i Sant Joan». El 1646, el patró Nadal Espinosa invertí 1.435 lliures a armar-la i proveir-la per a una altra acció corsària i la posà sota el comandament del patró mallorquí Joan Pi -Borino-. Per acord entre el patró Nadal Espinosa i el senyor Pere Nadal Sureda, se'n féu càrrec a Càller el mercader mallorquí, resident en aquesta ciutat sarda, Joan Canyelles, que la portà, de retorn de cors, a Portopí. El mateix any, fou novament equi-

pada per a cors, per valor de 1.340 lliures, per Nadal Espinosa. Sortí, de Palma, cap a les costes de Catalunya i França, sota el comandament del mateix Nadal Espinosa, amb Pere Antoni Espinosa i Francesc Xapallí, de tinents. Totes les accions corsàries d'aquesta sagetia es feren en el context de la guerra entre Espanya i França i tengueren com a escenari la Mediterrània occidental, particularment les costes catalanes i franceses. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LLUC Embarcació del tipus barca. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1683, pertanyia, entre d'altres, al mercader francès Paul de Layet i al mercader mallorquí Domingo Fuster, que en tenien un vuitè cada un. Era comandada pel patró menorquí Lleonard Cabanelles. ■ Embarcació del tipus bergantí. Tenia catorze bancs. El 1644, fou proveïda d'armament i provisions per valor de 1.594 lliures. Sota el comandament del patró Jaume Barceló fou destinada, amb el bergantí «Nostra Senyora del Roser i les Ànimes del Purgatori», a accions corsàries a favor de Felip IV

contra Algèria, França i les terres rebels de Catalunya. ■ Embarcació del tipus galiota. El 1680, féu una llarga (febrer-agost) campanya de cors contra les naus i costes de Barbaria. N'era armador-botiner del cors el saboner Gabriel Llull i patró corsari el capità Francesc Móra —Xano—. Tenia 36 remes, dos pals i tres brúixoles. Portava 53 barrils d'aigua, una caixa de medicines i un bolic de metge. El seu armament eren sis canons pedrers de ferro, 33 pistoles i un espasí. Les municions, 60 bales de ferro de canó, tres cofes de bales de plom, tres flasqueres de pólvora, tres barrils de pólvora i una caixa de foc. ■ Embarcació del tipus pinc. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental i a l'Atlàntic. El 1706, durant la Guerra de Successió, fou destinada a fer un viatge comercial de Palma a Lisboa, per compte del patró Jaume Sastre —Mort— i del blanquer Pere Antic. En el moll de Palma carregà 3.035 quartans d'oli, 262 flassades, nou xarpelles, 1.339 peces de formatge, 26 peces de llana i 193 canes de llista. El valor total de la càrrega era de 3.032 lliures. Comandada pel patró Jaume Sastre —Mort—, copropietari de la merca-

↑ Nau tipus galiota (s XVII)

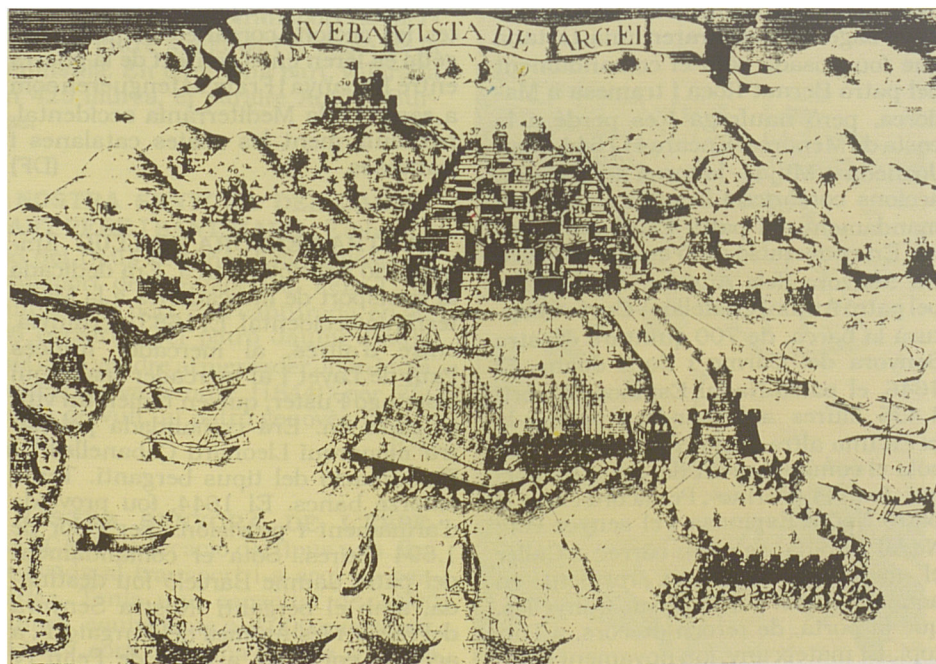
deria, anà de Palma a València. Continua la ruta cap a Lisboa, però, a Cadis, fou capturada pels enemics de l'arxiduc Carles d'Àustria. ■ Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport a la Mediterrània occidental. El 1682, traslladà, de Mallorca a Sicília, un contingent de tropes d'infanteria, destinades a servir Carles II a les guerres d'Itàlia. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LLUC, EL SANT CRIST DE SANTA CREU I LES ÀNIMES DEL PURGATORI Embarcació del tipus berganti. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. Tenia dos pals i era armada amb tres canons pedrers i sis escopetes. El 1697, el patró maonès Martí Portella la portà al moll de Palma, on la lliurà al patró mallorquí Guillellem Pujol. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LLUC I LES ÀNIMES DEL PURGATORI Embarcació del tipus barca. Tenia vuit bancs. El 1634, fou armada per a accions corsàries a Càller (Sardenya), sota el comandament del patró mallorquí Joan Pi—Borino—. Aquest pactà un contracte de cors amb els armadors-botiners de Mallorca Bernat Borràs i Jaume Bauló. Finalment sortí de Palma per fer el cors en cooperació amb la barca «Nostre Senyora del Roser i Sant Francesc», que era comandada pel patró Joan Maltès. Ambdues barques practi-

caren el cors a les costes de Barbaria. ■ Embarcació del tipus berganti. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1666, comandada pel patró Salvador Riutort, sortí de Palma cap a Alacant, amb un gran carregament de teixits de Mallorca, però fou obligada a tornar a port a causa d'una violenta tempesta. ■ Embarcació del tipus tartana. Feia 800 quintars de port. De pavelló francès, fou capturada (1642) en acció de cors, durant la Guerra dels Segadors, pel patró Jaume Bauló, que la portà a

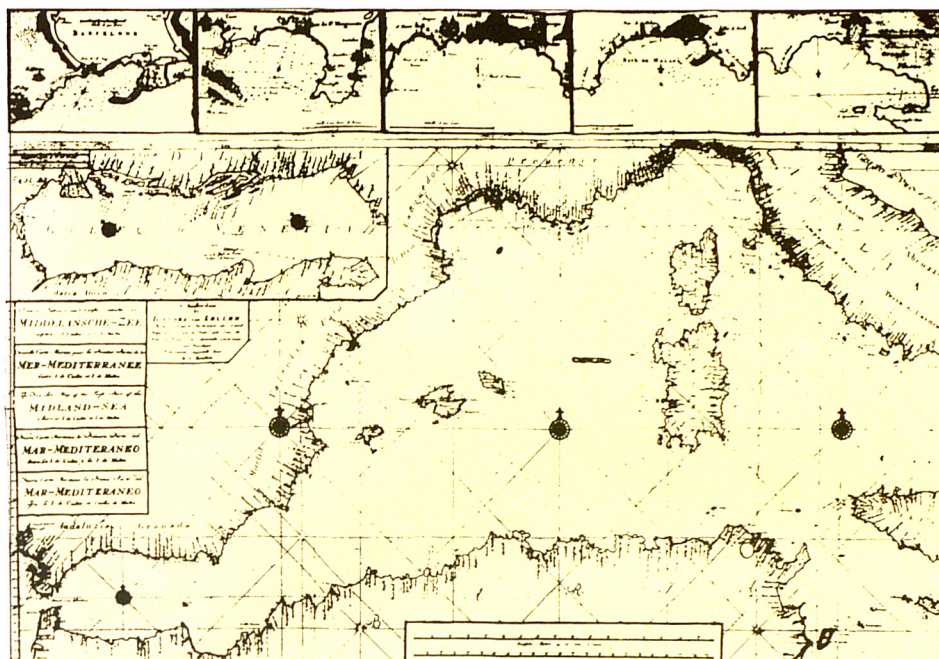
↓ Atac espanyol a Alger

Palma i la lliurà als armadors-botiners del cors, el mercader Joan Gibert i el pare Bartomeu Ribes, que li donaren la nova denominació i la varen vendre, per 342 lliures, al patró Jaume Canals. Aquest en fou propietari (1642-44) fins que passà al mercader Joan Moia (1644), que la posà sota el comandament del patró Ventura Agustí, d'Alacant, i la dedicà al transport de mercaderies entre Mallorca i el regne de València. Era armada amb dos canons pedrers, de bronze, i quatre mosquets. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LLUC, LES ÀNIMES DEL PURGATORI I SANT BONAVENTURA Embarcació del tipus barca. Tenia nou bancs. Pertanyia al patró Francesc Barceló. El 1644, el pare Joan Baptista Gil l'armà per anar en cors al servei de Felip IV contra els catalans i francesos, durant la Guerra dels Segadors, i invertí 315 lliures en l'equipament. Sota el comandament del patró genovès Tommaso Gatin, sortí de Palma en guerracorsària cap a les costes de Catalunya i de França. Portava una tripulació de 25 homes. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LLUC, SANT ELM I SANT BERNAT Embarcació del tipus vaixell. El 1639, per encàrrec del patró Pere Onofre Già i del mercader Joan Riu, fou bastit a Elvissa. Tenia 14 bancs. Fou portat a Mallorca i destinat al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. (DF)

↑ Mapa de la Mediterrània occidental (s XVIII)

NOSTRA SENYORA DE LLUC I SANT BONAVENTURA Embarcació del tipus berganti. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1711, féu un viatge comercial de Mallorca a Menorca i a Gènova, sota el comandament del patró Joaquim Pujol. Se'n dugué mercaderies per compte del patró Gabriel Vives, assegurades en 125 peces de vuit pel negociant Francesc Xavier Pomar. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LLUC I SANT FRANCESC Embarcació del tipus sagetia. Feia 2.000 quintars de port. El 1646, Diego Caballero la capturà a Roses (Catalunya), en acció de cors contra les naus catalanes i franceses. La portà a Mallorca, on fou adquirida pel capità Jaume Canals i altres mallorquins. El mateix any, Bartomeu Ribes l'equipà d'armes i provisions, per valor de 1.341 lliures, per sortir en cors. Comandada pel patró Antoni Mates, sortí de Palma en acció corsària contra les naus de Catalunya i de França. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LLUC I SANT FRANCESC DE PAULA Embarcació del tipus sagetia. Feia 900 quintars de port. El 1651, el patró Antoni Estarelles —Corso—, en acció de cors a favor del rei Felip IV contra les naus franceses, la capturà a la costa del sud de França. La portà a Mallorca i la lliurà al negociant Antoni Garbí, armador-botiner del cors. El mateix any, aquest la va vendre, per 425 lliures,

al mercader Joan Baptista Sunyer. Fou dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LLUC, SANT JOAN I SANTA CATALINA Embarcació del tipus sagetia. Feia 1.200 quintars de port. El 1645, els patrons Antoni Castelló —Curt— i Estefano Bonanno, en acció de cors contra les naus de França, la capturaren a la costa francesa. La portaren a Palma, on la lliura-

↓ Galeres i naus

ren als armadors-botiners del cors, el mercader Joan Mojà i el corredor d'orella Joan Joaneda, que la varen vendre per 801 lliures. Esdevengué propietat conjunta dels patrons Antoni Castelló —Curt— i Nadal Espinosa, del doctor en medicina Pere Joan Sureda i de Joan Mojà i Joan Joaneda. Fou posada sota el comandament (1645-46) del patró Antoni Castelló —Curt— i destinada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental i a l'Atlàntic. El 1647, sota el comandament del patró Antoni Bosc, fou enviada a Sevilla amb un gran carregament de mercaderies, que foren lliurades al mercader sevillà Francisco Tacón. El patró Antoni Bosc morí al Puerto de Santa Maria (Cadis) i, des de Mallorca, els propietaris feren (1648) gestions per la cobrança de les mercaderies i pel retorn de l'embarcació. (DF)

NOSTRA SENYORA DE LLUC, SANT PERE MÀRTIR I LES ÀNIMES DEL PURGATORI Embarcació del tipus berganti. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1638, a Palma, el passamaner Bartomeu Castelló en va vendre la seva part al mariner Francesc Barceló, per 150 lliures. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL PILAR Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1705, comandada pel patró Domingo Alzina,

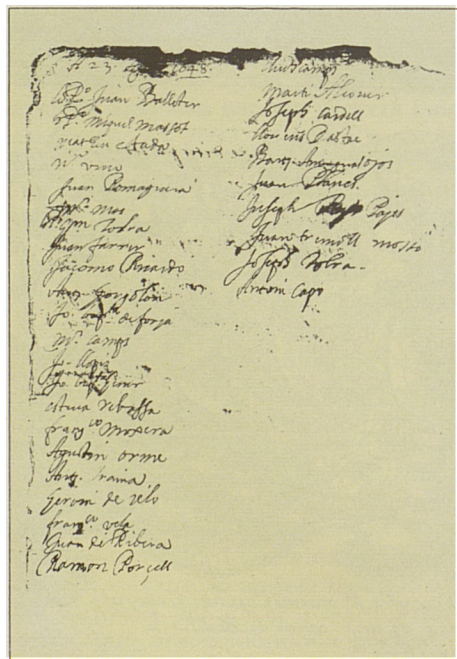
nostra senyora del pilar

féu un viatge comercial i naufragà a la costa de tramuntana de Menorca. Era propietat del patró Domingo Alzina, que en tenia la meitat i, amb un vuitè cada un, del patró Pere Carbonell, de fra Antoni Fiol, del mariner Pere Febrer i de Sebastià Salom. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL PILAR I LES ÀNIMES DEL PURGATORI Embarcació del tipus barca. El 1696, comandada pel patró Domingo Alzina i, per compte del negociant Jacint Fortesa, portà una càrrega d'oli, aiguardent i mercaderies, valorada en 1.750 peces de vuit, de Palma a Lisboa, amb escala a Dénia. El mateix any, tornà de Lisboa a Palma, amb escala a les costes i presidis d'Espanya, amb una càrrega de mercaderies també per compte de Jacint Fortesa. El 1700, tornà a fer un viatge des de Mallorca a l'Atlàntic, amb escala a la costa d'Espanya, sota el comandament del mateix patró. El mercader Jacint Fortesa en va vendre (1700) un vuitè a l'argenter Pere Joan Miró i en cedi un altre vuitè al mariner Bartomeu Serra. Era valorada en 2.712 lliures. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL PILAR, SANT RAFAEL I LES ÀNIMES DEL PURGATORI Embarcació del tipus bergantí. Tenia dotze bancs. El 1648, fou equipada, per valor de 745 lliures, pel fornier Sebastià Pol per a accions corsàries, al servei de Felip IV, contra les naus de França. Féu el cors sota el comandament del patró Joan Ballester,

↓ Llista de tripulants de Nostra Senyora del Pilar, Sant Rafael i les Ànimes del Purgatori (1648)

→ Escuts dels regnes d'Espanya

de Sitges, i amb Miquel Massot, de Tortosa, de segon patró. Duia una tripulació de 32 homes. El 1649, pertanyia al patró Joan Totosaus i n'era patró Miquel Guillem Tolrà. El mateix any, sota el comandament del patró Francesc Rovira portà de Mallorca a Orà, amb escales a Dénia i Alacant, un carregament de mercaderies valorat en 3.000 reials castellans. El 1650, comandada pel patró Joan Contestí —Pigota—, féu un viatge amb càrrega mercantil de Palma a Orà, d'on tornà amb esclaus, que foren valorats, a Palma, en 158 lliures cada un. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL PUIG DE SANT SALVADOR Embarcació del tipus bergantí. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1689, comandada pel patró Antoni Bisbal, féu un viatge mercantil de Palma a Gènova. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL REFUGI I SANT PERE Embarcació del tipus sagetia. Feia 1.400 quintars de port. Fou capturada, a la costa de França, en acció corsària, pel patró Pere Antoni

Estarelles, que la portà a Palma on la lliurà a l'armador-botiner del cors, Miquel Asbert. El 1651, aquest la va vendre, per 1.133 lliures, al patró Jaume Bauló. Anava armada amb tres canons pedrers, de bronze, i vuit mosquets. Tenia un esquif de vuit remes. Portava una bandera blanca amb les armes de Mallorca. Fou inventariada (1651) pel notari Bernadí Martorell. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER Embarcació del tipus barca. Tenia vuit bancs. Era dedicada a accions corsàries i al transport de mercaderies. El 1646, el cirurgià Jaume Genovard l'armà i proveí, per valor de 408 lliures, per al cors. Comandada pel patró Joan Baptista Venecià, sortí de Palma en cors cap a les costes de Catalunya i del sud de França. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada la transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1689, comandada pel patró català Jaume Bill, portà de Palma a Barcelona un carregament de mercaderies del senyor Esteve Conrado, ciutadà militar. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1702, comandada pel

↑ Plànol de Palma del s XVII (Ajuntament de Palma)

patró francès Bartomeu Boen, portà una càrrega de mercaderies, assegurades per 1.000 peces de vuit, de Miquel Maura i de l'apotecari manacorí Miquel Reus, des del port de Manacor a Palma i a Alacant. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1702, per encàrrec de Rafel Enric Cortès i companyia, anà a Liorna, on embarcà mercaderies i paper d'Holanda, que portà a Mallorca. Fèu el viatge sota el comandament del patró barceloní Gabriel Rossell. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental i a l'Atlàntic. El 1704, comandada pel patró Francesc Pujol féu un viatge, d'anada i tornada, de Palma a Canàries, amb escala a Alacant, amb càrrega mercantil, en la qual duia part el capità Joan Ferrà. ■ Embarcació del tipus bergantí. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1647, comandada pel patró Joan Asbert, portà de Palma a València un carregament de formatges i teixits comuns de Mallorca, valorat en 800 lliures. Arribà al Grau (València), on la pesta causà la mort del patró. De retorn a Mallor-

ca, no els fou permès desembarcar per temor al contagi. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1653, comandada pel patró Ambrosio Gasolino, resident a Mallorca, portà de Palma a València un gran carregament de formatges mallorquins, valorat en 1.000 reials de vuit. Fou noliejada pel paraire Joan Gibert. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental i a l'Atlàntic. El 1686, comandada pel patró Joan Estarelles, féu un viatge mercantil, d'anada i tornada, de Palma a Cadis. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies i a accions corsàries. El 1697, comandada pel patró Nicolau Nicola, féu un viatge amb càrrega de mercaderies, de Palma a Orà. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada a accions corsàries i al transport de mercaderies. El 1689, a Palma, el patró Joan Palou la va vendre al patró Gaspar Marcel Vinyes —Glaudes—. Tenia tres pals i un esquif. Era armada amb quatre canons pedrers, de ferro, i dotze escopetes. Portava una bandera d'Espanya. ■ Embarcació del mateix tipus. Era de-

dicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1723, comandada pel capità Sebastià Mulet, sortí de Palma amb càrrega de mercaderies i amb alguns passatgers, entre els quals hi havia els mercaders negociants Miquel Valls i Gabriel Cortès. Quan passava davant el cap Blanc (Tunísia), fou atacada per una fragata de moros. Per fugir de la fragata, el bergantí encallà intencionadament a la costa i aconseguí salvar la tripulació, el passatge i part de les mercaderies. ■ Embarcació del tipus fragata. Era dedicada a accions corsàries. El 1675, a Palma, el boter Sebastià Salom l'armà i proveí per al cors contra les costes del Magrib i els enemics de Carles II. Efectuà l'acció de cors sota el comandament del patró Pere Roca. El 1676, des de Palma, i amb el mateix armador-botiner i comandada pel mateix patró, efectuà un nou atac corsari contra les costes del Magrib. Fou inventariada (1675-76) pel notari Llorenç Busquets. ■ Embarcació del tipus gànguil. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1707, comandada pel patró Ramon Pineda, portà una càrrega mercantil de Palma a Gènova. S'hi em-

← Plànol de Roma (s XVI)

barcà Arnau Tous, que viatjava a Roma, per resoldre conflictes de la vila de Binissalem. ■ Embarcació del tipus llaüt. Era dedicada al transport de mercaderies. Tenia dos pals, dues velles i una llanxa de sis remes. Era armada amb set fusells, dues pistoles i dos alfanges. El 1727, a Palma, fou venuda pel patró maonès Francesc Mas Esteve al senyor Diego de Costa, per 453 lliures. Fou inventariada (1727) pel notari Bartomeu Mas Gibert. ■ Embarcació del tipus llondro. Feia 500 quintars de port. Era una embarcació catalana que cooperava amb les naus franceses contra Felip IV, durant la Guerra dels Segadors. El 1642, fou capturada en acció de cors, a la costa de Catalunya, per un berganti corsari de Mallorca, comandat pel patró Estefano Bonano. Fou portada a Palma i lliurada al pare Bartomeu Ribes, armador botiner del cors. Aquest la va vendre (1643) al patró Miquel Serralta, per 220 lliures. ■ Embarcació del mateix tipus. El 1652, fou noliejada per Francesc Ballester i pel barreter Jacint Vives, per anar de Palma a l'Alger, a raó de 100 reials de vuit cada mes, amb la finalitat de rescatar captius cristians. Fèu el viatge sota el comandament del patró Pere Joan Martí i s'hi

embarcà el barreter Jacint Vives, que, a l'Alger, aconseguí el rescat del captiu mallorquí Joan Baptista Jordi, mitjançant el pagament de 200 reials de vuit. ■ Embarcació del mateix tipus. Era destinada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1692, comandada pel patró català Pere Romeu portà una càrrega de mercaderies de Mallorca, de Palma a Barcelona, valorada en 200 peces de vuit. ■ Embarcació del tipus nau. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1689, comandada pel capità genovès Giovanni Battista Borro, portà de Palma a Gènova un carregament d'oli de Mallorca, valorat en 2.175 peces de vuit. A Gènova, per encàrrec dels jurats de Mallorca, adquirí un carregament de blat, valorat en 4.650 peces de vuit, que portà a Palma de tornada, amb escala a Càller. El 1690, fèu un nou viatge amb mercaderies de Mallorca, valorades en 450 peces de vuit. Anà de Palma a Eivissa, tornà a Palma i finalitzà el viatge a Gènova. Quan tornà a Palma, caigué malalt Giovanni Battista Borro i nomenà capità el seu escriptur, Alessandro Guillotto. El mateix any, portà de Palma a Càller, mercaderies per valor de 3.525 peces de vuit i tornà de Sardenya

amb un carregament de blat, valorat en 2.075 peces de vuit, destinat al proveïment de Mallorca. ■ Embarcació del tipus pinc. Feia 500 quintars de port. El patró Francesc Oms la capturà en acció de cors. La portà a Palma, on la lliurà al mercader Joan Moia i al patró Jaume Canals, armador-botiners del cors. Aquests la varen vendre (1644) a Gabriel Roca, blanquer, a Bartomeu Gamundi, blanquer, i al patró Jeroni Castany, que li donaren la nova denominació. En fou patró Jeroni Castany (1644-46), fins que va vendre la seva part (1646), per 125 lliures, al patró Blai Daniel. ■ Embarcació del mateix tipus. Feia 600 quintars de port. Duia una tripulació de set homes. Era armada amb dos canons pedrers i sis mosquets. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1647, noliejada pel pare Nadal Antelm i comandada pel patró Blai Daniel, sortí de Palma amb un carregament de llegums, formatges i robes i amb alguns viatgers, i anà a Vinaròs, Tarragona i Cambrils. De tornada, portà a Mallorca una càrrega d'avellanes, ferro i robes. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada a accions corsàries i al transport de mercaderies. El 1663, pertanyia al patró Francesc Ballester. Era armada amb sis canons pedrers, quatre arcabussos i tres mosquets. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. Portava devuit tripulants. El 1712, durant la Guerra de Successió, era comandada pels capitans Guillaume i Pierre Crevelier, pare i fill. Vora el cap Negre (Tunísia) embarcà un gran carregament de gra, que havia de portar a Marsella. Prop del cap de Ferro (Algèria) fou atacada i capturada per un navili anglès, comandat pel capità William Plonman. Fou portada a Palma, on es va aixecar acta de captura i inventari davant Joan Andreu Conrado, cònsol de la Gran Bretanya. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada a accions corsàries i a transport de mercaderies. Va esser adquirida (1714), a Maó, pel patró Martí Fornari, de Ciutadella. El 1715, comandada per aquest, fèu un viatge amb càrrega de mercaderies, de Palma a Barcelona, amb el mallorquí Miquel Oliver de patró segon. El 1716, a Palma, el patró Martí Fornari en va vendre un sisè, per 231 lliures, al patró Antoni Pruna. Era valorada en 1.386 lliures. ■ Embarcació del mateix tipus. Pertanyia al patró mallorquí Miquel Montserrat i era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1715, la portà a Menorca on la vengué, per 1.280 reials devuit, als menorquins Bartomeu Valls

↑ Embarcacions del tipus xabec (s XVIII), en un ex-vot

i Bartomeu Riudavets. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1717, a Palma, fou noliejada pel senyor Clemente Aguilar, intendent del regne de Mallorca, per transportar a Barcelona una tropa de 100 infants i 50 dragons. Fèu el viatge sota el comandament del patró mallorquí Antoni Gomila. ■ Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport, a la Mediterrània occidental. El 1644, comandada pel patró Andreu Navarro, transportà, de Palma a Càller (Sardenya), un carregament del mercader Joan Baptista Belloto. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport i a accions corsàries. Fou adquirida (1653) pel patró Pere Fleixes. Aquest, a Palma, en va vendre (1654) un sisè al patró Francesc Ballester. ■ Embarcació del mateix tipus. Feia 1.300 quintars de port. Era dedicada a accions corsàries i al transport de mercaderies. Era armada amb sis canons pedrers, de ferro, quatre arcabussos, tres mosquets i nou botavants. El 1663, pertanyia al patró Francesc Ballester i sortí, de Palma, en acció de cors, comandada pel patró Joan Ballester, fill del dit Francesc.

■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1685, comandada pel capità Francesc Daviu, de Tali, portà un carregament d'oli de Mallorca, des de Palma a Marsella, amb escala al port de Manacor. Rafael Fortesa i altres asseguradors xuetes valoraren aquest carregament en 950 peces de vuit. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental i a l'Atlàntic. El 1691, comandada pel patró eivissenc Damià Ferrer, portà de Palma a Màlaga un carregament d'oli de Mallorca, valorat en 945 lliures. ■ Embarcació del tipus tartana. Feia 1.000 quintars de port. El 1644, fou capturada, en acció de cors, pel patró Jaume Bauló, que la portà a Palma i la lliurà al patró Jaume Canals, armador-botiner del cors. Adquirida pel mercader Joan Moià, la va vendre i la trameté a Alacant. Fèu el viatge, de Palma a Alacant, comandada pel patró Pere Martí. ■ Embarcació del mateix tipus. Feia 500 quintars de port. El 1647, fou capturada, en acció de cors, a la costa del sud de França, pel patró Bartomeu Barceló que la portà a Palma i la lliurà al patró Joan To-

tosaus, armador-botiner del cors. Aquest la va vendre (1648), per 126 peces de vuit, al mercader Joan Andreu Conrado. ■ Embarcació del tipus vaixell. Era dedicada al transport i a accions corsàries. El 1698, pertanyia a Pere Antoni Camps i era comandada pel patró Joan Santandreu. ■ Embarcació del tipus xabec. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1730, comandada pel patró eivissenc Sebastià Gallard, fèu un viatge de Palma a Alacant. A la tornada, l'alacantí Carles Milan donà diners al patró, amb l'encàrrec d'aconseguir l'alliberament d'un grup de soldats empresonats a Mallorca. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. Era comandada pel patró Francesc Ripoll. En tenia un vuitè el negociant Pere Torrandell Mas. Era valorada en 896 lliures. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER I DE LA PIETAT Embarcació del tipus bergantí. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1690, comandada pel patró Antoni Barceló, fou noliejada pels ju-

↑ Xabecs mallorquins del s XVIII (ex-vot dedicat a santa Catalina Tomàs)

rats de Mallorca i efectuà dos viatges de Palma a Menorca, amb càrrega de blat i mercaderies, un de valorat en 400 lliures i l'altre, en 1.040. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, L'ÀGUILA VOLANT I SANT ANTONI DE PÀDUA Embarcació de tipus pinc. El 1712, a Barcelona, el capità Antoni Martínez, de Cartagena, l'adquirí per 1.600 peces de vuit. La portà a Palma, on en vengué un quart al patró Jaume Orell per 400 reials de vuit. Sota el comandament de l'esmentat Jaume Orell, fou destinada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER I LES ÀNIMES DEL PURGATORI Embarcació del tipus barca. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1695, comandada pel patró sicilià Simone Moline, de Tràpani (Sicília), portà un carregament d'oli de Mallorca, assegurat per 800 lliures, de Palma a Gènova. ■ Embarcació del tipus bergantí. Tenia vuit bancs. Durant la Guerra dels Segadors, lluità en cors contra els enemics de Felip IV. El 1643, a Palma, fou equipada per valor de 217 lliures, per una companyia d'armadors-botiners de cors, de la qual feien part el patró civissenc Antoni Castelló —Curt—, el patró Joan Riera i altres. Sortí de Palma en acció corsària contra les costes d'Algèria i del sud de França. Era comandada pel patró valencià Francesc Rovira, amb

Antoni Castelló —Curt—, de patró segon, i Joan Riera, de patró tercer. ■ Embarcació del mateix tipus. Tenia catorze bancs. El 1644, fou equipada, a Palma, per a accions de cors a favor del rei Felip IV contra Alger, França i les terres rebels de Catalunya, durant la Guerra dels Segadors. Realitzà l'acció de cors en cooperació amb el bergantí «Nostra Senyora de Lluç», que comandava el patró Jaume Bauló. L'equipament d'ambdós bergantins costà 1.594 lliures. Fèu el cors sota el comandament del patró Antoni Castelló

↓ Mapa de les illes Canàries (s XVII)

—Curt—. Capturaren, el mateix any, una tartana de 800 quintars de port que fou portada a Palma, on fou venuda, per 320 reials castellans, al patró Francesco Nenni, de Ragusa (Sicília).

■ Embarcació del mateix tipus. Tenia set bancs. El 1645, comandada pel patró Jaume Bauló, amb Jaume Porrades —Canonge— de patró segon, sortí de Palma en cors cap a les costes de Berberia. Fèu el cors amb el bergantí «Nostra Senyora del Roser, Sant Antoni i les Ànimes del Purgatori», que comandava el patró Jaume Pujol. Era armador-botiguer d'ambdós bergantins, el mercader Joan Gibert, que hi invertí 660 lliures. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada a accions de cors i al transport de mercaderies. El 1646, a Palma, el former Miquel Fillol l'armà i proveí, per a una acció de cors, que efectuà sota el comandament del patró Tomàs Ferrer. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1679, comandada pel patró Jaume Cirer, portà un carregament mercantil de Palma a Barcelona. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. En tenia un terç el sucrer Llorenç Busquets. El 1702, comandada pel patró Bartomeu Pou, fèu un viatge mercantil de Palma a Barcelona, on fou embargada per deutes del patró. ■ Embarcació del tipus fragata. Era dedicada a accions corsàries a la Mediterrània occidental. El 1713, a Palma, fou armada per sortir en cors a favor de l'arxiduc Carles d'Àustria. En fou armador-botiner, per

↑ Estret de Messina

600 peces de vuit, Gabriel Pasqual. Fèu el cors sota el comandament del capità Pedro Zayas de Fuentes. ■ Embarcació del tipus tartana. Feia 1.000 quintars de port. El 1646, en acció de cors, la capturà el patró Antoni Matos. La portà a Palma i la lliurà al paraire Bartomeu Ribes, armador-botiner del cors. Aquest, el mateix any, la va vendre, per 250 reials de vuit, conjuntament al patró Francesc Ballester —Xicó—, al capità Jaume Canals, al blanquer Joanot Mas i al patró Honorat Gautier. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada a accions de cors i al transport de mercaderies. El 1645, el cirurgià Jaume Genovard l'armà i proveí, per 825 lliures, per a una acció de cors. Comandada pel patró Pere Onofre Già, sortí de Palma en cors cap a les costes de Catalunya i del sud de França. ■ Embarcació del tipus pinc. El 1704, per encàrrec d'un grup de mercaders mallorquins, fèu un viatge comercial de Palma a Barcelona. N'era patró el català Andreu Llopis. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER I SANTA ANNA Embarcació del tipus sagetia. Feia 350 quintars de port. Pertanyia als patrons Jaume Sastre i Jaume Lluís. El 1645, anà de Palma a les costes de Catalunya, però encallà a la platja de Roses i fou presa. Per mediació del capità mallorquí Nicolau Castelló, resident a Roses, fou venuda, per 140 reials de vuit, al patró Francesc Vendric, de Vinaròs. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER,

SANTA ELISABET I SANT BONAVENTURA Embarcació del tipus sagetia. El 1688, a Palma, hi foren embarcades mercaderies per valor de 500 lliures que, juntament amb la sagetia «La Santa Faç, Sant Domingo i Nostra Senyora del Roser» del patró Francesc Prats, portà a Eivissa, sota el comandament del patró eivissenc Marc Riquer. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER I SANTA JÚLIA Embarcació del tipus sagetia. Feia 1.600 quintars de port.

↓ Palmerars de Gerba (Tunísia)

Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. Portava quatre àncores i un esquif. El seu armament eren quatre canons pedrers, de ferro, un canó de bales de ferro de cinc lliures i diversos mosquets. El 1661, fou adquirida, a Gènova, pel patró genovès Giovanni Battista Bruso, de la vila de Pro. Aquest, el 1662, la va vendre, per 1.000 peces de vuit, al patró Honorat Arnau, resident a Mallorca. Aquest hi fèu un viatge comercial de Mallorca a Eivissa. Retornat a Palma, la sagetia passà altre cop a Giovanni Battista Bruso qui hi fèu un viatge comercial (1663) de Palma a València, Eivissa i Alger. Finalment la va vendre, a Palma, per 1.000 reials de vuit, al genovès Lorenzo Pallison. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER I SANTA MAGDALENA Embarcació del tipus sagetia. Feia 1.500 quintars de port. Era dedicada al transport de mercaderies i a accions corsàries. El general de les galeres de Sicília la va vendre (1643) a Francesc Cosme Martí, mercader de Mallorca, que la dedicà a accions de cors, sota el comandament del patró Josep Rillo. Aquest, en cors, capturà una embarcació genovesa (1644), fet que provocà les protestes de Gènova i les autoritats d'aquesta república n'orderaren la seva captura. El mateix any, passà a esser comandada pel patró Francesc Ballester i destinada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. Portà mercaderies i robes a Orà, d'on tornà a Mallorca amb

↑ Xabecs mallorquins (s XVIII)

un gran carregament de blat i mercaderies recollides a les escales de Cartagena, Alacant i València. El novembre de 1644, arribà amb un carregament comercial a Gènova. Les autoritats de la república capturaren la sagetia i tancaren Francesc Ballester a la presó, en represàlia per l'acció corsària de Josep Rillo. Fou alliberat mitjançant un pagament de 1.000 peces de vuit i li féu fiança el mercader genovès Pompeo Isola, per compte dels mercaders mallorquins Gabriel i Francesc Cosme Martí. (DF)

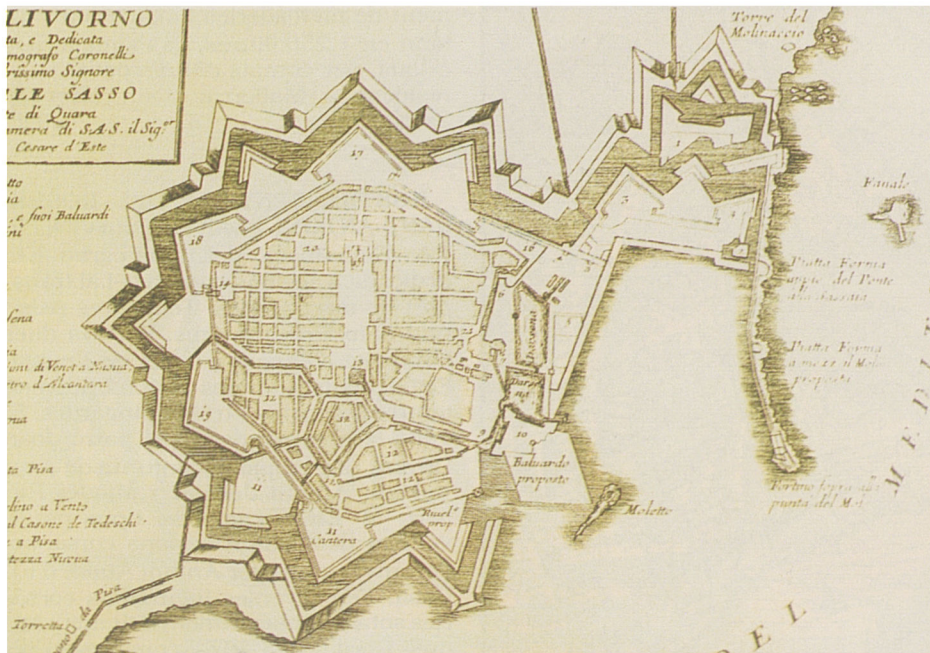
NOSTRA SENYORA DEL ROSER I SANT ANTONI Embarcació del tipus barca. Tenia vuit bancs. Era dedicada al cors i, ocasionalment, a transport de mercaderies. El 1644, a Palma, fou equipada per a accions de cors per una companyia corsària de la qual feia part el mestre d'aixa Pere Antoni Gando. Sortí en cors, contra les costes de Catalunya i del sud de França, comandada pel patró Jaume Pujol. ■ Embarcació del mateix tipus. Tenia vuit bancs. Era dedicada a accions corsàries i, ocasionalment, al transport de mercaderies. El 1644, a Portopi, fou proveïda i armada per al cors pels patrons Jaume Canals i Antoni Matos. Invertiren 385 lliures a equipar-la i donaren 100 reials castellans al patró per a imprevists. Fou destinada al cors per les costes del Magreb, amb una gran provisió d'aiguardent, vi, bescuit, sardines, formatge, quarterola, oli, olives i altres queviures. Era comandada pel patró Francesc Alomà, amb Joan Priam, de lloctinent. ■ Embarcació del mateix tipus. Feia 400 quintars de port. Era dedicada a accions corsàries i al trans-

port de mercaderies. El 1649, Pere Joan Sureda, doctor en medicina, la va vendre, per 110 lliures, al patró Rafel Pasqual. Era propietat conjunta del patró Rafel Pasqual, del pare Joan Baptista Climent i del teixidor de llana Miquel Ferrer. ■ Embarcació del tipus bergantí. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1635-36, comandada pel patró Antoni Seguí, portà diversos carregaments de teixits comuns de Mallorca a Barcelona, per compte del mercader català Joan Serra. ■ Embarcació del mateix tipus. Tenia vuit bancs. Era dedicada al cors i, ocasionalment, al transport de mercaderies. El 1644, el cirurgià Jaume Genovard l'equipà, per

↓ Mar de Barbaria

valor de 449 lliures, per a accions corsàries. Sortí de Palma, en cors contra els enemics de Felip IV, cap a les costes de Catalunya i del sud de França. Era comandada pel patró napolità Giovanni Battista Sargo, amb Jaume Pujol de patró segon, Ramon Morera, de patró tercer, i Pere Llorenç, de patró quart. ■ Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1642, comandada pel patró Giovanni Battista Frigone, portà un carregament de robes de Roses (Catalunya) a Palma. Duia part a la càrrega Pere Joan Sureda, doctor en medicina. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental i a l'Atlàntic. El 1675, comandada pel patró Aleix Fàbregues i noliejada per Joan Flor, doctor en medicina, portà un carregament de robes de Mallorca des de Palma a Cadis i a Ayamonte. ■ Embarcació del tipus tartana. Feia 700 quintars de port. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental i, ocasionalment, a accions corsàries. El 1642, el patró Gabriel Cano, de Tortosa, la va vendre al forner Joan Guàrdia. Aquest la tornà vendre (1643), a Palma, per 305 lliures, al patró Jaume Massó, que en tenia un quartó; a Gabriel Massó, titular d'un quartó, i a Josep Sabater, que en tenia la resta, tots de Vinaròs. ■ Embarcació del mateix tipus. Feia 756 quintars de port. El 1642, fou capturada, en acció de cors, pel bergantí comandat pel patró sicilià Stefano Bonano. La portà a Palma, on la lliurà al pare mallorquí

↑ Liorna (s XVII)

Bartomeu Ribes, armador-botiner del cors. Aquest la va vendre (1643) al maltès Martí Baldaquí, per 241 reials castellans de vuit, qui en va vendre part als maltesos Joan Rullet i Honorat Summeire. ■ Embarcació del mateix tipus. Feia 800 quintars de port. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1649, a Palma, el mariner Sebastià Reus la va vendre, per 350 reials de vuit castellans, al patró Nicolau Caselles, de la vila de Stulle (Gènova). (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER I SANT ANTONI DE PÀDUA Embarcació del tipus fragata. Tenia quinze bancs. Era dedicada al cors i al transport de mercaderies. El 1645, a Palma, el mercader Ramon Mas l'armà i proveí, per valor de 1.221 lliures, per a accions corsàries. Comandada pel patró Joan Riera, sortí en acció de cors cap a les costes de Catalunya i del sud de França. ■ Embarcació del tipus nau. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1706, fou noliejada pel mariner Miquel Verger i, comandada pel capità genovès Gaetano Zavaggi, féu un viatge mercantil de Palma a Gènova, Liorna, Gènova i retorn a Palma. Se'n portà de Mallorca una càrrega, assegurada en 300 peces de vuit, de 60 quintars d'estrassa, 80 quintars de formatge en 1.040 peces, un baló de flassades amb dotze flassades grans, dues peces d'estamenya blanca i 1.403 doblons d'or. ■ Embarcació del tipus pinc. Feia 550 quintars de port. Era dedicada al trans-

port de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1649, féu un viatge mercantil de Marsella a Palma on el patró francès Michel Rebollet la va vendre al patró Joan Binatge, d'Arenys de Mar. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental i a l'Atlàntic. El 1733, pertanyia al patró francès Antoni Planes i, comandada pel patró Rafel Arnau, portà, de Palma a Canàries una càrrega de 329 quartans d'oli clar de Mallorca, del saboner Miquel Mir Pons. ■ Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1662, comandada pel patró genovès Lluc Natin, féu un viatge comercial de Palma a Alger i hi portà el musulmà Ali, esclau alliberat del senyor Jaume Ballester d'Olesa. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1663, comandada pel patró Antoni Ferrer —Blanco— portà, de Mallorca a Sicília, la companyia d'infanteria del capità Joan Morell de Pastoritx i Busquets. ■ Embarcació del tipus tartana. Feia 400 quintars de port. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1646, a Palma, Joan Bernat Dastre, mariner i guarda de mar del regne de Mallorca, la va vendre, per 250 reials de vuit, al patró Pere Seguet i al bracer Joan Camallonga, valencians. (DF)

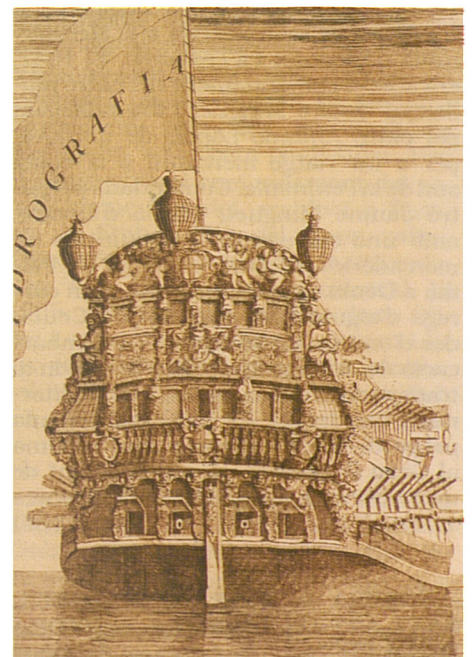
NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT ANTONI DE PÀDUA I SANT BONAVENTURA Embarcació del tipus

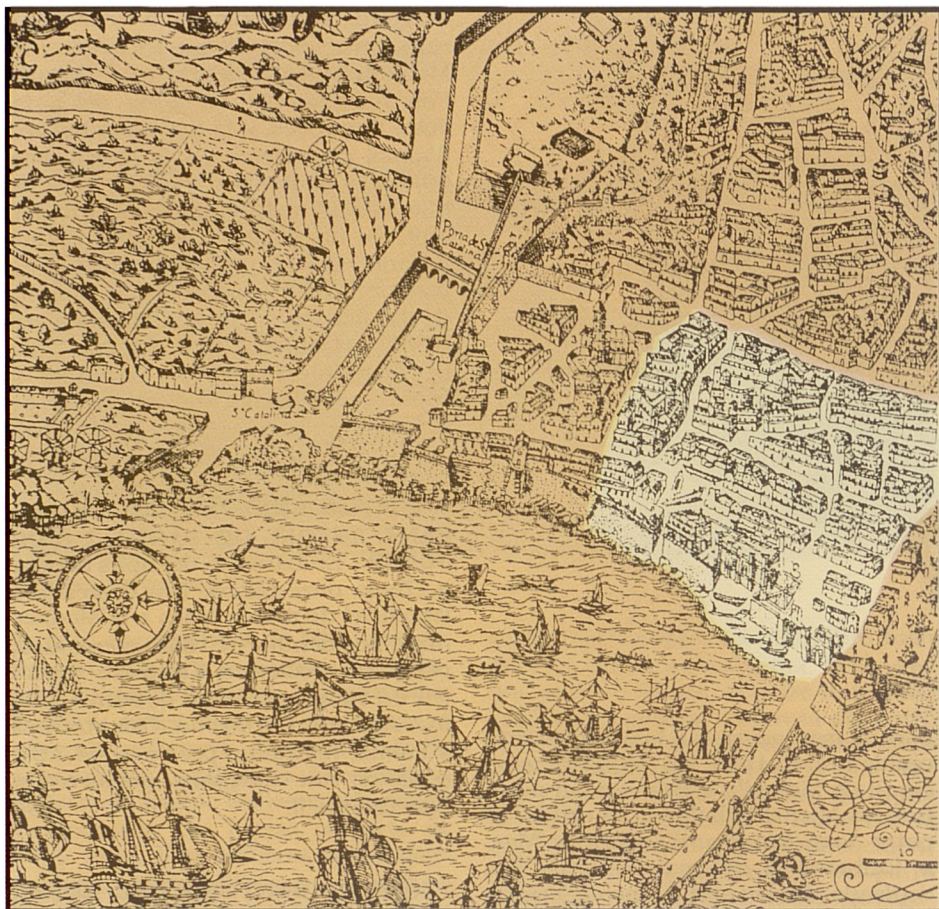
berganti. Era dedicada a accions de cors i transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental i a l'Atlàntic. Fou bastida, per encàrrec del patró Joan Estarrelles, a la drassana del Mar (Palma) pel mestre d'aixa Antoni Pasqual. Fou acabada el 1698 i el cost del buc ascendí a 1.695 lliures. El mateix any, féu un viatge comercial de Palma a Cadis. Era armada amb vuit canons pedrers i tretze escopetes. Els comptes de la fàbrica i l'inventari, elaborats (1698) pel notari Nicolau Rubert, són de gran interès per a l'estudi de la construcció naval a Mallorca, a la fi del s XVII. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT ANTONI DE PÀDUA I SANT JOSEP Embarcació del tipus berganti. Tenia onze bancs. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1645, comandada pel patró mallorquí Francesc Rovira, féu un viatge comercial de Palma a Dènia, Alacant, Cartagena, Orà i tornada a Palma, noliejada, per valor de 3.500 reials de vuit castellans, pel mercader Pere Gastinell. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT ANTONI I LES ÀNIMES DEL PURGATORI Embarcació del tipus berganti. Tenia set bancs. El 1645, comandada pel patró Jaume Pujol, amb Jaume Porrades —Canonge— de patró segon, sortí de Palma, en cors, cap a les costes de Barbaria. Féu el cors amb

↓ Popa d'una nau del s XVIII

† Drassanes i port de Palma (Antoni Garau, 1644)

el bergantí «Nostra Senyora del Roser i les Ànimes del Purgatori», que comandava el patró Jaume Bauló. Era armador-botiner dels dos bergantins el mercader Joan Gibert, que hi invertí 660 lliures. ■ Embarcació del mateix tipus. Tenia tretze bancs. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental i a l'Atlàntic. El 1647, era sota el comandament del patró mallorquí Onofre Minguet i fou noliejada pel patró Antonio López, de Còrdova, per a un viatge mercantil a la costa sud de la Península. Comandada pel patró Jaume Minguet, germà d'Onofre, amb una càrrega de 200 quintars de mercaderies, efectuà el viatge de Palma a Dènia, on embarcà una gran càrrega d'aiguarent, que portà a Ceuta, des d'on tornà a Mallorca. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1649, comandada pel patró Antoni Vinyes, portà de Palma al Grau (València) un carregament de mercaderies i quinze quintars de porcs salats. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT ANTONI I NOSTRA SENYORA DE LA PIETAT Embarcació del tipus

ment de mercaderies i aiguarent, valorat en 1.250 lliures, de Palma a Barcelona, per compte del mercader suís, resident a Mallorca, Joan Lleopard Smels. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT ANTONI I SANT BONAVENTURA Embarcació del tipus carbó. Era dedicada a accions corsàries i al transport de mercaderies. Tenia tres pals i una llanxa de sis remes. Portava dues banderes d'Espanya i una de França. Era armada amb dos canons pedrers, quatre escopetes i tres espingardes. El 1681, era comandada pel patró Joan Duran. Era propietat conjunta de Joan Valentí, Antoni Jornon i Miquel Rubert. ■ Embarcació del tipus patatxo. Era dedicada a accions corsàries. Pertanyia al senyor Antoni Arabi, d'Eivissa. Fèu diverses incursions corsàries sota el comandament del capità Andrea Cordillo. El 1674, comandada pel capità Jaume Ballester, sortí de Portopí en acció de cors. Tenia quatre àncores, dues llanxes i quinze remes. Era armada amb dotze canons pedrers, quatre canons de ferro i vint escopetes. Portava una bandera vermella, una bandera d'Espanya i una de Gènova. Fèu el cors amb la capitana «Santa Creu de Mallorca». Fou inventariada (1674) pel notari Nicolau Rubert. (DF)

bergantí. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1693, comandada pel patró Antoni Barceló portà un gran carrega-

↓ Costa de Tenerife (s XVII)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT ANTONI I SANT SALVADOR DE L'HORTA Embarcació del tipus

↑ Xabec del s XVIII, en un ex-vot dedicat a la Mare de Déu del Puig de Pollença

barca. Tenia nou bancs. El 1641, el boter Andreu Barceló l'armà, per valor de 618 lliures, per efectuar accions de cors contra les naus catalanes i franceses durant la Guerra dels Segadors. Comandada pel patró mallorquí Jaume Pujol, sortí de Palma en cors cap a les costes de Catalunya i del sud de França. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER I SANT BONAVENTURA Embarcació del tipus berganti. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1685, comandada pel patró Pere Mataró —Lloret—, portà una càrrega de mercaderies, de Palma a Barcelona. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada, a la Mediterrània occidental, al transport de mercaderies. El 1691, el mercader Joan Lleonard Smels, resident a Mallorca, hi embarcà un carregament d'oli mallorquí, valorat en 800 peces de vuit. Comandada pel patró Joan Xiquer, el portà de Palma a Barcelona i a Salou. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1694, comandada pel patró mallorquí Andreu Bestard, portà un carregament de robes i diners de Mallorca a Gènova,

amb escala a Sardenya. De tornada, carregà mercaderies a Liorna. El 1698, comandada pel mateix patró, féu un viatge mercantil de Palma a Barcelona. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1695, Francesc Martí, per 254 lliures, en va vendre dues terceres parts d'un quart als germans Gabriel i Jacint Fortesa. Aquests en varen vendre la seva part (1700) a Rafel Bonaventura Martí Fortesa. Fou comandada (1699-1700) pel patró Antoni Barceló. Era valorada en 1.548 lliures. ■ Embarcació del tipus nau. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1706, per encàrrec dels jurats de Mallorca, portà de Palma a Menorca un carregament de blat, diners i farina, valorat en 1.800 lliures. Féu el viatge sota el comandament del capità Antoni Mulet. En fou assegurador el negociant Gabriel Aguiló. ■ Embarcació del tipus pinc. El 1711, per encàrrec del col·legi de Pareires, anà, comandada pel patró Nicolau Obrador, de Palma a Sardenya. Hi adquirí, per 200 peces de vuit, un carregament de blat destinat al proveïment de Mallorca. ■ Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occi-

dental. El 1674, comandada pel patró francès Guillaume Delmon, portà un carregament, de mercaderies i 525 peces de vuit, de l'apotecari Miquel Fillol, de Marsella a Palma. El temporal l'obligà a refugiar-se en el port d'Eivissa, on fou segrestada per ordre del governador d'aquesta illa. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1687, a Palma, el mercader Jacint Blanco hi embarcà mercaderies per valor de 700 lliures destinades a la costa peninsular. Féu el viatge sota el comandament del patró Llorenç Maurici, resident a Eivissa. ■ Embarcació del tipus xabec. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1705, noliejada pel sabater Joan Oliver i comandada pel patró Antoni Lledó, portà una càrrega de mercaderies, valorada en 300 peces de vuit, de Palma a València. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT BONAVENTURA I SANT DANIEL Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1641, sota el comandament del patró napolità Geronimo Dulce, féu un viatge amb

← Mapa de la península Itàlica

càrrega de mercaderies, de Mallorca a Itàlia, per compte del senyor Nicolau Armengol, ciutadà militar. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER I SANT CRISTÒFOL Embarcació del tipus llondro. Feia 400 quintars de port. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1647, fou capturada, en acció de cors a la costa sud de França, pels patrons Francesc Xapallí i Sebastià Reus, que la portaren a Palma i la lliuraren a Joan Renard —Dastre— i el negociant Joan Barceló, armadors-botiners del cors. Aquests la varen vendre (1648), per 115 lliures, als blanquers Gabriel Antic i Jeroni Ferragut. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. Feia 400 quintars de port. El 1648, pertanyia al blanquer Jeroni Ferragut. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER I SANT DOMINGO Embarcació del tipus barca. Tenia vuit bancs. Era dedicada a accions corsàries i, ocasionalment, al transport de mercaderies. El 1644, a Palma, fou equipada per a ac-

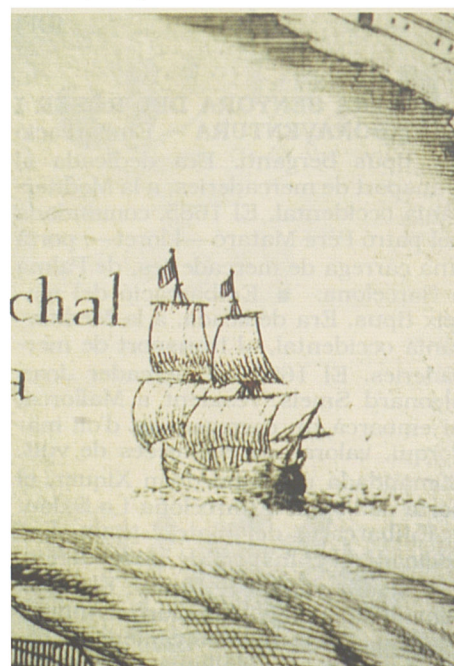
cions de cors per una companyia corsària de la qual feien part el patró Claude Marcel, de Marsella, el patró Paolo Luigi, de Messina i Antoni Aguiló, entre d'altres. L'equipament costà 369 lliures. Sortí de Palma en cors contra les costes de Catalunya i França, comandada pel patró Paolo Luigi. ■ Embarcació del tipus pollacra. Era destinada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1642, durant la Guerra dels Segadors, el virrei del regne de Mallorca Lope de Francia, li feu carregar 993 quintars de bescuit a Palma i portar-los a l'Armada Reial d'Espanya a la Mediterrània. Comandada pel patró Onofre Victòria, sortí de Palma i s'uní a l'Armada Reial, comandada pel duc de Ciudad Real, amb la qual cooperà en la lluita contra els catalans i francesos, a les costes de Tarragona, Barcelona i Roses. ■ Embarcació del tipus sagetia. Feia 700 quintars de port. N'era patró Honorat Arnau, de Toló i resident a Mallorca. Tenia una tripulació de set homes. Era armada amb quatre canons de ferro pedrers, sis mosquets i quatre botavants. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1647, fou noliejada pel mercader Joan Lluís Bouet, de Niça i resident a Ma-

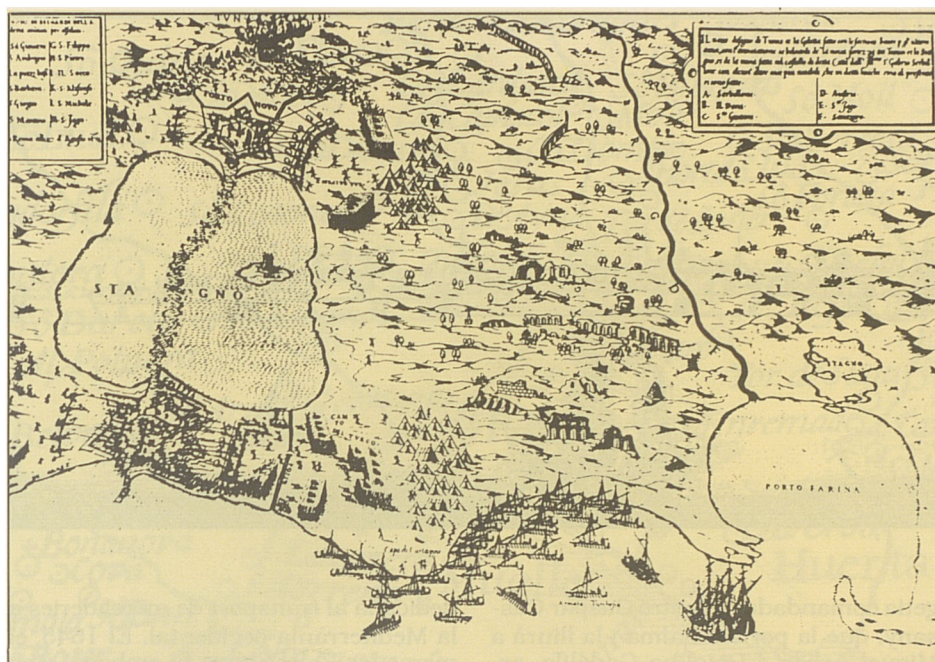
llorca, feu un viatge de Palma a Vinars, on embarcà un carregament de robes i el portà a Gènova. Tornà a Palma, on el patró Honorat Arnau, per 610 reials de vuit, la va vendre al mercader Guillaume Garcin, de Marsella. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1706, comandada pel patró maltès Nicolau Mirabella, portà un carregament mercantil de Malta a Maó, des d'on havia de continuar cap a Marsella. Però, dins el context de la Guerra de Successió, les autoritats de Maó li embargaren el carregament, atès que França era un dels enemics de l'arxiduc Carles d'Àustria. El patró passà a Mallorca, on li fou tornada la càrrega amb la condició de no portar-la a terres enemigues. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT DOMINGO DE SURIANO I SANT ANTONI DE PÀDUA Embarcació del tipus sagetia. Tenia una tripulació de vuit homes. El 1641, fou noliejada pel paraire Cristòfol Colet i, comandada pel patró Mateu Valero i amb Cristòfol Delmàs de nauxer, anà de Palma a les ciutats de Tunis i Bona, amb un carregament de robes i mercaderies, amb la finalitat de rescatar-hi captius cristians. Noliejar-la costà 700 reials de vuit. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT DOMINGO I SANT BONAVENTURA Embarcació del tipus bergantí. Fou dedicada a accions corsàries contra les naus de Catalunya i de Fran-

↓ Nau (s XVII)

↑ Port de Tunis, Tunísia (s XVII)

ça, durant la Guerra dels Segadors. Era comandada pel patró Claude Marcel, de Marsella. La seva propietat era dividida entre el tintorer Pere Roca, amb mig quartó; el mercader Pere Gastinell, amb un quartó; el mercader Joan Lluís Bouet, amb mig quartó, i el patró Clau de Marcel, amb la meitat. El 1651, a Palma, el tintorer Pere Roca en va vendre la seva part, per 100 lliures, al patró Pere Veciano. Era valorada en 800 lliures. El 1652, li foren reconeguts els grans serveis fets, en guerra de cors, al rei Felip IV. (DF)

Càller (Sardenya), per valor de 260 lliures, i posada sota el comandament del patró Joan Maltès. Aquest pactà un contracte de cors amb els armadors-botiners de Mallorca, Bernat Borràs i Jaume Bauló. Finalment, sortí de Palma per fer el cors, en cooperació amb la barca «Nostra Senyora de Lluc i les Ànimes del Purgatori», que era comandada pel patró mallorquí Joan Pi —Borino—. Ambdues barques efectuaren el cors a les costes de Barbaria. ■ Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport de mercaderies, a la

Mediterrània occidental. El 1642, comandada pel patró Rafel Perelló feu un viatge comercial del port d'Alcúdia al de Cotlliure (França) amb un carregament de robes valorat en 50 lliures, per compte del mercader Francesc Boier. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al cors contra les naus de França. Feia 800 quintars de port. El 1647, a Palma, el patró Joan Bover —Trabuc— la va vendre, per 425 reials de vuit, al prevere Joan Baptista Carbonell, beneficiat de la Seu. ■ Embarcació del tipus tartana. Feia 1.200 quintars de port. Fou capturada, en acció de cors, pel patró Bartomeu Barceló que la portà a Palma i la lliurà al patró Joan Totosaus, armador-botiner del cors. Aquest la va vendre (1648), per 460 lliures, al patró Francesc Ballester —Xicó—. ■ Embarcació del mateix tipus. El 1650, Andreu Barceló la noliejà per fer un viatge mercantil. Comandada pel patró Joan Ballester sortí de Palma amb un carregament de tàperes i teixits de Mallorca. Feu escala a Alacant i Gibraltar i arribà a Sevilla, on van vendre la càrrega i comprà una gran partida de perles i altres mercaderies. Actuà d'intermediari d'aquest viatge mercantil, l'honor Bernat Mateu, de Mallorca i resident a Gibraltar. (DF)

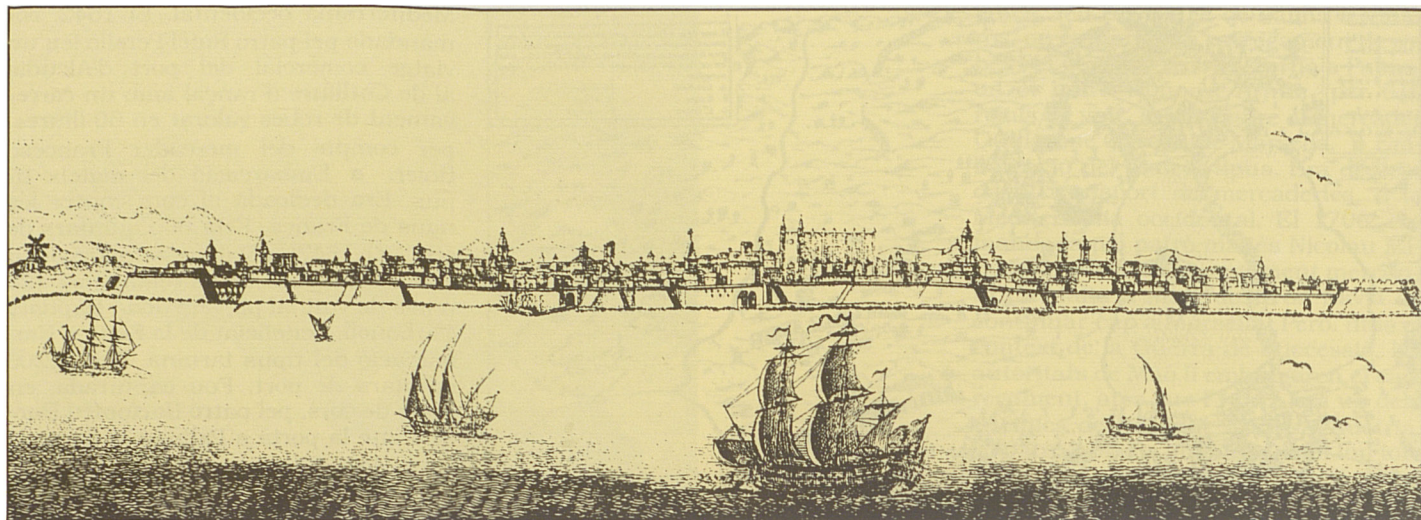
NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT FRANCESC DE PAULA I EL SANT ESPERIT Embarcació del tipus fragata. El 1653, a Palma, fou armada i proveïda, per valor de 852 lliures, per a accions de cors per Gabriel i Joan

↓ Ciutat i fortalesa de la Valletta (Malta)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT DOMINGO I SANT TOMÀS Embarcació del tipus bergantí. Fou bastida, a les drassanes de Palma, per encàrrec del francès Claude Marcel i de la seva muller Joana Vives, per valor de 155 lliures. Fou dedicada al transport de mercaderies i a accions corsàries. Tenia dotze bancs i era armada amb dos canons de ferro pedrers, vuit mosquets i una espingarda. El 1639, Claude Marcel, tancat a la presó reial de Palma, en va vendre un quart i la meitat de la patronia al patró Jaume Calmes —Tossa— i aquest en cedí una part a Antoni González. Fou inventariada (1639) pel notari Nicolau Terrassa. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER I SANT FRANCESC Embarcació del tipus barca. Tenia desset bancs. El 1634, fou armada per a accions corsàries a

↑ Port de Palma (Mapa del cardenal Despuig, 1784)

Campaner. Fèu el cors sota el comandament del patró Miquel Blanc. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT FRANCESC DE PAULA I SANT ANTONI DE PÀDUA Embarcació del tipus berganti. Tenia dotze bancs. Era dedicada al cors i al transport de mercaderies. Durant la Guerra dels Segadors, lluità contra els enemics de Felip IV. El 1642, fou armada per a accions corsàries pel mercader Joan Gibert, que invertí 720 lliures en el seu equipament. Sortí, en cors, de Palma cap a les costes de França i de Barbaria. Era comandada pel patró Joan Riera, amb Jeroni Castany, de patró segon, i Pere Fontenilles, de patró tercer. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT FRANCESC I SANT BONAVENTURA Embarcació del tipus berganti. Tenia dotze bancs. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. N'era propietari d'un quartel negociant Francesc Boscana. El 1665, des de Palma, comandada pel patró Sebastià Ferragut, fèu un viatge comercial a les costes d'Espanya. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER I SANT JOAN Embarcació del tipus barca. El 1653, a Palma, fou armada i proveïda pels armadors-botiners Gabriel i Joan Campaner, pare i fill, per a accions corsàries. Fèu el cors a les costes del Magrib, on capturà una nau sarraïna, que portà, amb nombrosos esclaus musulmans, a Mallorca. ■ Embarcació del tipus sagetia. Feia 1.200 quintars de port. El 1651, en acció de cors, fou capturada per la sa-

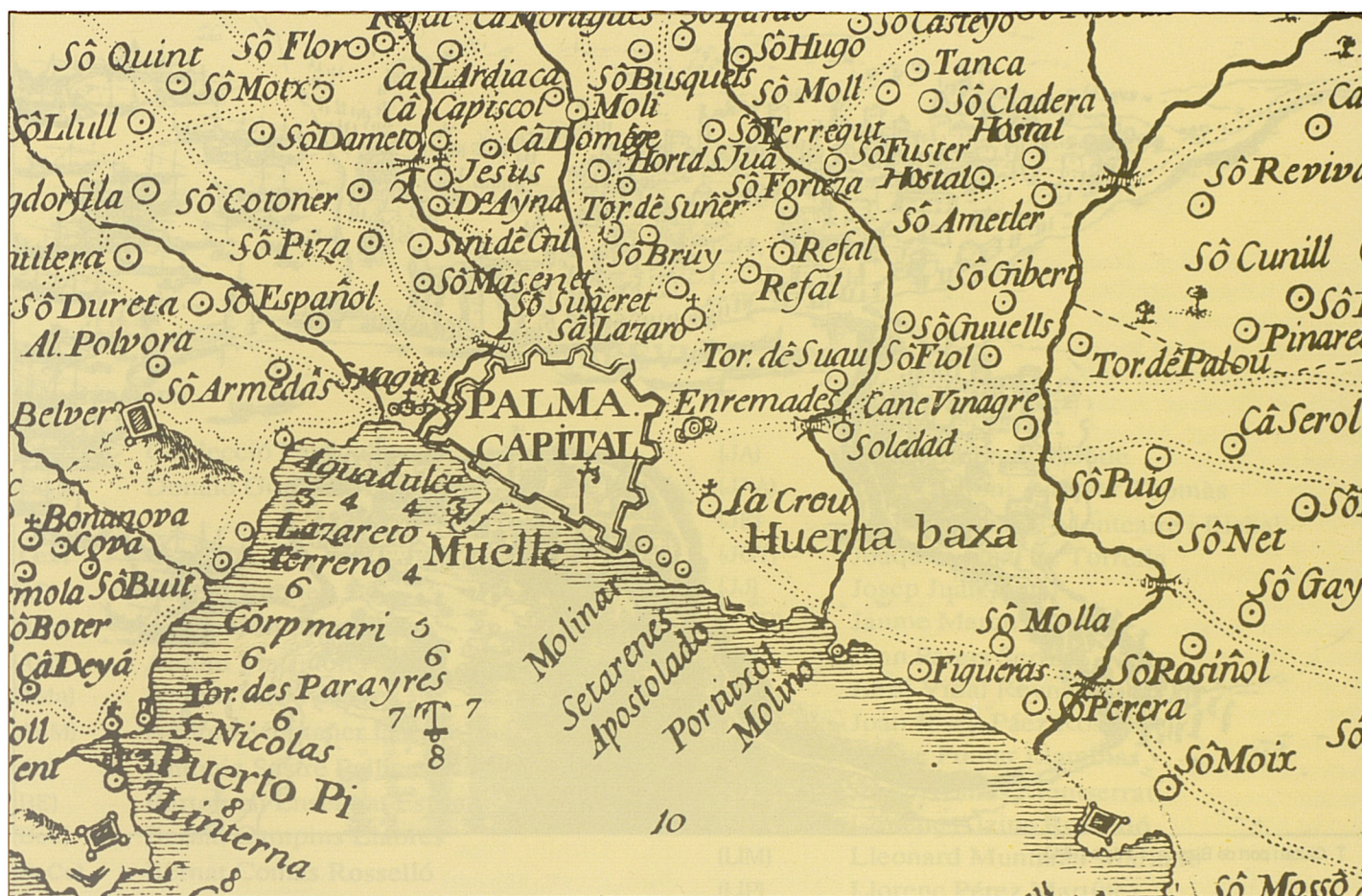
getia comandada pel patró Gaspar Casany, que la portà a Palma i la lliurà a Miquel Asbert i Catalina Gadollia, armadors-botiners del cors. Aquests, el mateix any, la varen vendre, per 725 peces de vuit, a Pere Joan Sureda, doctor en medicina. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER I SANT JOAN BAPTISTA Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1637, l'honor Joan Serra hi embarcà un carregament de robes de Mallorca que portà, de Palma a Barcelona, sota el comandament del patró Gabriel Llader, d'Arenys de Mar. ■ Embarcació del mateix tipus. Era

dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1645, el mercader Rafel Sanxo hi embarcà una càrrega, valorada en 320 lliures, de 902 peces de formatge i tàperes de Mallorca, que portà de Palma a Alacant, comandada pel patró francès Baptista Timon. ■ Embarcació del mateix tipus. Feia 1.400 quintars de port. El 1646, fou capturada, en acció de cors, prop del cap de Gata. Fou integrada dins la Reial Armada, que comandava l'almirall Francisco Díaz Pimienta, i arribà a Mallorca amb la fragata «San Carlos» i l'urca «El Tigre de Fuego». Era armada amb un canó de ferro i dos mosquets. Els mercaders mallorquins Julià Perpinyà, Bartomeu Horrac i Joan Roca l'adquiriren a Palma per 750

↓ L'Alguer, Sardenya (s XVII)

† La ciutat i la badia de Palma (Mapa del cardenal Despuig, 1784)

reials de vuit. Aquests mercaders, el mateix any, la varen vendre, per 1.326 reials de vuit, a Francesc Lleuder, de València. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT JOAN I SANT ANTONI Embarcació del tipus berganti. Era dedicada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1641, comandada pel patró genovès, resident a Palma, Stefano Piano, féu un viatge mercantil de Mallorca a Gènova. Tenien part en les seves activitats comercials, els mercaders genovesos Giovanni Battista Alcaro i Giovanni Andrea Alcaro. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT JOAN, SANT FRANCESC DE PAULA I SANT BONAVENTURA Embarcació del tipus berganti. Tenia dotze bancs. El 1639, el mercader Joan Gibert l'armà, per valor de 593 lliures, per a accions corsàries. Comandada pel patró Jaume Bauló i amb Bartomeu Torres de patró segon i Nadal Francolí de patró tercer, sortí, de Palma, en cors cap a les costes de Barbaria. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER I SANT JOSEP Embarcació del tipus sagetia. Feia 1.800 quintars de port. Era dedicada al transport i a accions corsàries. Era armada amb quatre canons de ferro, catorze canons pedrers, catorze escopetes, deu mosquets i setze botavants. El 1690, fou noliejada pel senyor Francesc Vilallonga, mestre de camp d'un terç d'infanteria, per portar, de Palma a Cadis, per 450 reials de vuit, una tropa de 150 soldats d'infanteria al servei de Carles II. Fèu el viatge sota el comandament del patró genovès Antonio Maria Pomata. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT JOSEP, SANT PERE I SANT ANTONI Embarcació del tipus berganti. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental i, ocasionalment, a accions corsàries. Tenia tres pals i 22 remos. El seu armament consistia en un canó pedrer, de ferro, set mosquets i un arcabús. Era valorada en 642 lliures. La seva propietat era repartida entre un terç de Pere Gastinell, un quart del català Jo-

sep Rubió i, la resta, del patró Agustí Alemany. A la mort d'aquest, la seva part fou venuda (1639), per 270 lliures, al patró Joan Totosaús. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT LLORENÇ I SANT FRANCESC DE PAULA Embarcació del tipus berganti. El 1639, el mercader Joan Cassals, de Barcelona, l'armà per 660 lliures, per a accions corsàries. De tornada de Sardenya, capturà, en acció de cors, una tartana francesa, de 1.100 quintars de port, a la costa del sud de França, que fou portada a Palma i lliurada a l'armador-botiner. Aquesta tartana, que anava armada amb tres canons de ferro i un canó venecià de bronze, fou venuda (1640), per 660 lliures, a parts iguals al blanquer Joanot Mas, al sucrer Guillem Font, al blanquer Gabriel Antic i al mariner Jaume Canals, que en fou nomenat patró, i destinada a transport i accions corsàries. El 1645, el berganti fou novament armat per a accions corsàries i en fou armador-botiner Ramon Mas. Comandat pel patró Joan Riera, féu una incursió de cors per les costes de Barbaria. Captu-

↑ Ciutat i port de Bizerta, Tunísia (1613)

rà una tartana barbaresca, de 600 quintars de port, que anava armada amb tres canons pedrers de ferro, que fou portada a Mallorca. En el seu boti figuraven tres esclaus musulmans. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER I SANT PERE Embarcació del tipus tartana. Feia 700 quintars de port. Fou capturada, en acció de cors, a la costa del sud de França, per la sagetia «Sant Antoni i Sant Sebastià». Fou portada a Palma i lliurada al forner Sebastià Pol, armador-botiner de l'acció corsària. Aquest la va vendre, per 140 lliures, al sastre Joan Campaner i al patró Jaume Victorià, de València. Era artillada i portava un esquif. Fou dedicada al transport de mercaderies. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT PERE I SANT ANTONI Embarcació del tipus berganti. Era dedicada al transport de mercaderies i, ocasionalment, a accions corsàries. El 1641, a Palma, el patró Pere Onofre Già en va vendre la meitat i la patronia, per 350 lliures, al patró Nadal Espinosa. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER,

SANT PERE I SANT RAFEL Embarcació del tipus berganti. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental, i, ocasionalment, a accions de cors. El 1639, a Palma, Pere Veciano, de Castelló de la Plana, i la seva muller Joana Genovard, en varen vendre la meitat i la patronia a Antoni-Agustí Cortès, per 375 lliures. El comprador en cedi, el mateix any, un quart al patró Bernat Roca. Tenia 22 remes i era armada amb un canó pedrer de bronze, dos canons de ferro, set mosquets i cinc arcabussos. Fou inventariada (1639) pel notari Nicolau Terrassa. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER, SANT RAFEL I SANT PERE Embarcació del tipus berganti. Tenia deu bancs. Per encàrrec del patró Rafel Arbós, fou bastida a les drassanes de Palma. Enllestida el 1652, passà a ésser propietat del tintorer Pere Veciano, que en tenia dos terços, i del patró Rafel Arbós, propietari d'un terç. Fou destinada a transport de mercaderies i, ocasionalment, a accions corsàries. (DF)

NOSTRA SENYORA DEL ROSER,

SANT SEBASTIÀ I SANT BONAVENTURA Embarcació del tipus berganti. Era dedicada a accions corsàries. Fou bastida (1675-76), a les drassanes de Palma, pel mestre d'aixa Pere Antoni Campomar, per encàrrec del patró Sebastià Mulet. Tenia tres arbres, dits mestre, trinquet i mitjana; tres veles i una llanxa amb catorze remes. Era armada amb vuit canons pedrers i catorze escopetes. Les municions eren un quintar de pólvora, 44 bales de canó pedrer i 24 saquets de bales de plom. (DF)

NOSTRA SENYORA DELS ÀNGELS Embarcació del tipus barca. Era dedicada al transport de mercaderies i a accions corsàries. El 1652, servia el rei Felip IV a la Guerra de Catalunya, sota el comandament del patró Jaume Barceló. ■ Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada a accions corsàries. El 1644, a Palma, el mercader Joan Mojà l'armà i proveí per sortir en cors. Comandada pel patró Antoni Castelló—Curt—, féu el cors conjuntament amb la sagetia «Nostra Senyora de Llorito». Entre ambdues, capturaren la barca, de 700 quintars de port, «Nostra Senyora del Carme i Sant Joan». (DF)

↑ Restes del convent de Nostra Senyora dels Àngels de Jesús, a darreries del s XIX (Palma)

NOSTRA SENYORA DELS ÀNGELS DE JESÚS, CONVENT DE

Antic convent franciscà situat a extramurs de Palma, prop de la porta de Jesús. Fou el primer convent de l'Observança franciscana fundat a Mallorca pel pare Bartomeu Catany, i confirmat (1444) per Eugeni IV. El 1459, comptava amb 30 religiosos i era el cap de la custòdia observant de Mallorca, integrada, a més, pels convents de Sóller i Maó. El convent tengué el moment d'esplendor mentre es mantengué la divisió de l'orde franciscà entre observants i claustrals. Fins a 1567, en què es produí la unitat, fou el centre de l'observança. A partir d'aquest moment i fins a la seva desaparició definitiva (1835), féu part de la Província Franciscana de Mallorca. L'església, el convent i l'hort s'establiren a unes terres que donaren Rafel Olesa i Mateu Sanja. Primer es construïren l'església i un petit claustre, conegut com a 'claustret del pare Catany'. El 1593, es construí un segon claustre, més gran, amb cisterna central. Durant el s XVI, es construïren nous dormitoris i cel·les, biblioteca, rectori i oficines. L'església era d'estil gòtic, i entre els elements més característics que hi havia destaquen el sarcòfag del pare Catany, a la capella de les Ànimes, i la cova de Betlem, que (1994) es conserva a la Sang (Palma) i una imatge de la Mare de Déu de la Cadena, que es troba a la capella de Son Brindis, de Llubi. Molts de franciscans il·lustres s'iniciaren en aquell convent, com Antoni Llinars, Damià Massanet, Rafel Verger i Juniper Serra. Aquest

convent donà nom a la ciutat de Los Angeles (Califòrnia). (BF)

NOSTRA SENYORA DELS ÀNGELS I SANT ANTONI

Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1651, el patró Bartomeu Barceló la noliejà per a transport de tropes i queviures, per 7.190 reials castellans mensuals. Comandada pel patró Bartomeu Garí féu el viatge de Palma a les costes de Catalunya, per servir l'exèr-

cit de Felip IV en la lluita contra els francesos i els catalans rebels. (DF)

NOSTRA SENYORA DELS ÀNGELS I SANT FRANCESC

Embarcació del tipus sagetia. El 1646, a Palma, el patró Antoni Matos l'armà i proveí, per valor de 1.244 lliures, per a accions corsàries. Sortí de cors comandada pel patró Francesc Ballester. ■ Embarcació del tipus sagetia grossa. Feia 1.700 quintars de port. Era dedicada al transport de mercaderies i a accions corsàries. Fou capturada per la força naval a Roses (Catalunya), que comandava Diego Cavallero. Portada a Palma, la comprà el capità Jaume Canals i esdevengué propietat d'una companyia corsària mallorquina. Fou valorada en 1.800 peces de vuit. El 1647, el mercader Bartomeu Horrac en va vendre, per 225 peces de vuit, un vuité al barreter Antoni Vives. El mateix any, el patró Joan Totosaus l'armà i proveí, per valor de 1.524 lliures, per a accions corsàries. Comandada pel patró Joan Bover —Trabuc—, sortí en cors contra les naus de Catalunya i França i capturà la sagetia «Sant Francesc». Tornà a Palma, on el mateix any, el patró Joan Renard —Dastre— l'armà i proveí, per valor de 1.441 lliures, per a una nova acció corsària. El capità Jaume Canals contribuï al seu armament amb dos canons pedrers, de bronze. Fèu el cors sota el comandament dels patrons Sebastià Reus i Miquel Massot. (DF)

NOSTRA SENYORA DELS DESEMPARATS

Embarcació del tipus barca.

↓ Restes del claustre del convent de Nostra Senyora dels Àngels de Jesús (Palma)

↑ Costa de Marsella

Era dedicada a accions corsàries. El 1700, a Palma, el senyor Mateu Sanglada-Sureda Gual l'armà i proveí, per valor de 162 lliures, per a una acció corsària. En fou patró de cors Esteve Già, de Palma. Era armada amb deu canons pedrers i tres canons de ferro. ■ Embarcació del tipus pinc. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1729, per encàrrec dels mercaders francesos Louis Piose i Barthélémy Burgmardi, sota el comandament del patró menorquí Francesc Costa, sortí de Palma i anà a l'Alger a carregar blat, destinat a Maó. ■ Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada a accions corsàries. El 1700, a Palma, el blanquer Francesc Munar l'armà i proveí, per valor de 250 peces de vuit, per a una acció corsària. En fou patró de cors el mallorquí Esteve Già. (DF)

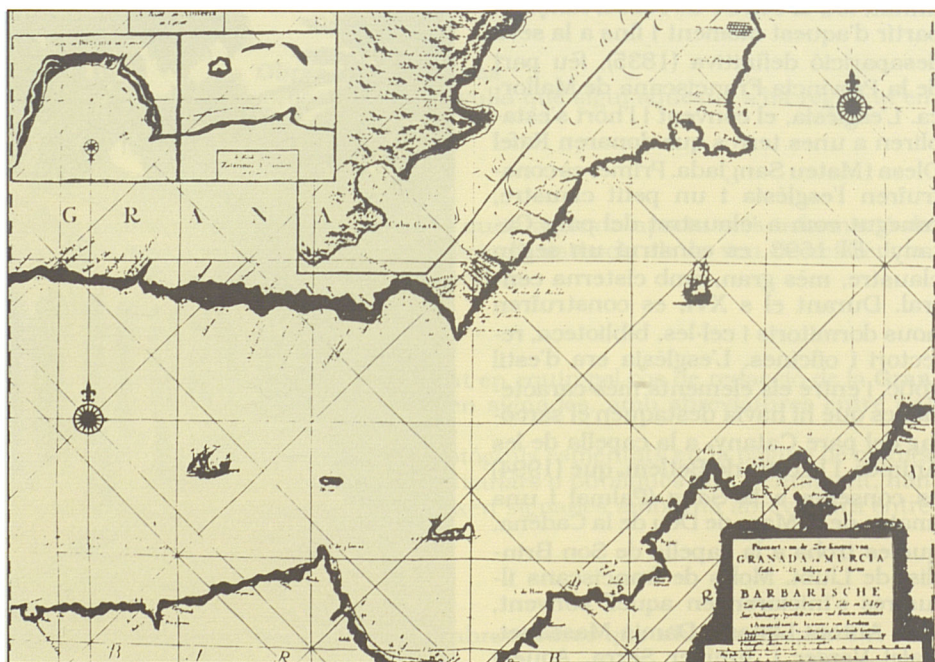
NOSTRA SENYORA DEL SOCORS I SANT JOSEP Embarcació del tipus bergantí. Tenia deu bancs. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. Fou bastida per encàrrec del patró genovès Giuseppe Bertran, que la va vendre (1648), per 100 reials de vuit, als mallorquins Gabriel Antic i Joanot Mas, blanquers. El mateix any, a Càller, fou erròniament capturada per corsaris de Mallorca. (DF)

NOSTRA SENYORA DELS SET DOLORS I SANT ANTONI DE PÀDUA Embarcació del tipus barca. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental i a l'Atlàntic.

El 1700, comandada pel patró genovès Filippo Avansina, portà un carregament de blat des de Portopí a Cadis, d'on tornà amb una càrrega de mercaderies. (DF)

NOSTRA SENYORA DE MISERICÒRDIA Embarcació del tipus sagetia grossa. Feia 2.500 quintars de port. El 1653, a Palma, la comprà, per 2.001 lliures, el patró Sebastià Reus, que en va vendre un quart al mercader Joan Gilbert. Fou destinada al transport de

↓ Granada, Múrcia i Barbaria (1728)

mercaderies, a la Mediterrània occidental i a l'Atlàntic. ■ Embarcació del tipus tartana. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1642, el mallorquí Jacint Sanxo hi embarcà un carregament de 450 peces de formatge de Mallorca, que portà, sota el comandament del patró Bartomeu Torres, de Palma a València. (DF)

NOSTRA SENYORA DE MISERICÒRDIA I SANT JOAN Embarcació del tipus sagetia. De 1.000 quintars de port, era destinada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1652, a Palma, fou noliejada pels mercaders Joan Mesquida, Andrea Conrado, Julià Perpinyà, Francesc Jeroni Cortès i Feliu Font per anar al Bastió de França i a Tabarca (Túnia) a carregar mercaderies i portar-les, de tornada, a Mallorca. Fèu el viatge sota el comandament del patró Guillem Miquel —Boiet—. El mateix any, a Palma, la noliejà el mercader Joan Febrer per carregar novament mercaderies al Bastió de França i al cap Negre (Túnia) i dur-les a Mallorca. Fèu el viatge sota el comandament del patró Jordi Malonda. ■ Embarcació del mateix tipus. De 450 quintars de port, era destinada al transport de mercaderies a la Mediterrània occidental. El 1652, a Palma, fou noliejada pel mercader Jaume Febrer per anar al cap Negre (Túnia) a carregar blat i portar-lo, de tornada, a Alcúdia i a Palma. Fèu el viatge sota el comandament del patró Pere Antelm. El mateix any, morí Jaume Febrer, que en tenia el quart, propietat que passà

↑ Vaixell (s XVIII)

al seu germà Esteve Febrer el qual la va vendre, per 150 reials de vuit, al patró francès Honorat Arnau. (DF)

NOSTRA SENYORA DE MONTALEGRE I EL SANT CRIST DE SANTA MARGALIDA Embarcació del tipus barca. Fou dedicada (1707-08) a accions corsàries durant la Guerra de Successió. El 1707, a Palma, la companyia corsària de Jaume Antoni Picó i Rafel Enric Cortès l'armà i proveí, per valor de 2.675 lliures, per anar de cors contra els enemics de l'arxiduc Carles d'Àustria. L'empresa fou finançada per Rafel Enric Cortès (1.160 lliures), Jaume Antoni Picó (112), Guillem Mallol —Menor— (25), Mateu Reus, apotecari (100), Leonard Torelló, calderer (89), Gabriel Pinya (200), Gabriel Flor, ciutadà (380), Francesc Ripoll, boter (100) i el patró Jaume Gomila (449). En cas de capturar una embarcació, podia incorporar els canons, escopetes, pistoles, alfanges i botavants al seu armament mateix. Però les embarcacions capturades les havia de portar a Mallorca o bé dur-les a Liorna, i lliurar-les, o el seu valor, a Gabriel de Medina o bé, a Gènova i donar-les al mercader Vuethem. Fèu l'acció corsària sota el comandament del patró Jaume Gomila. El 1707, fèu una nova acció corsària, des de Palma. La companyia corsària del català Joan Vila l'armà i proveí, per valor de 2.395 lliures, per al cors. Aquesta empresa fou finançada pel patró Jaume Gomila (1.158 lliures), Rafel Enric Cortès (337), Pere Joan Munar (100), Joan Vila (100), Sebastià Salom (100),

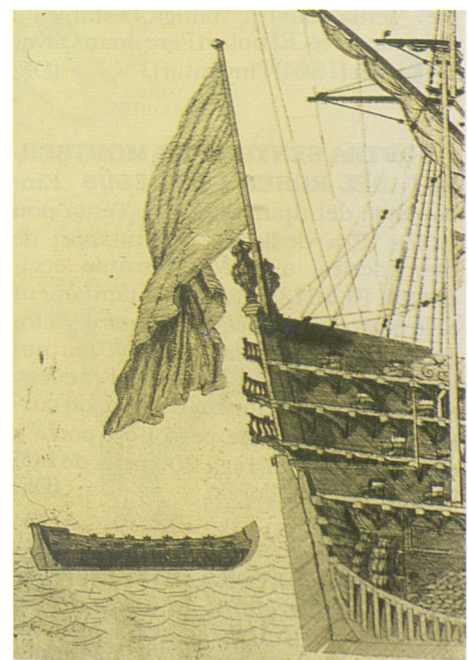
Agustí Enric Cortès (100), Joan Leonard Smels (100), Rafel Miquel Cortès (100), Gabriel Pinya (125), Jaume Antoni Picó (75) i Baltasar Valenti Fortesa (100). Les preses havien de ser portades a Palma o a Liorna, i lliurar-les als senyors Daniel o Andrea Vanderhut, o a Gènova, per donar-les als mercaders Vuethem i Sehaaf. En aquesta acció corsària, capturà el pinc «El Sant Crist de Santa Margalida», que portà a Mallorca. (DF)

NOSTRA SENYORA DE MONTENEGRO Embarcació del tipus tartana. El 1761, comandada pel capità Miquel Goi, portà 2.000 cuiros des de Tenerife a Mallorca, amb escala a Cadis. A Palma, les autoritats en decomissaren el carregament. El mateix any, el capità Miquel Goi en vengué la seva part per 430 peces de vuit. ■ Embarcació del tipus vaixell. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental i a l'Atlàntic. El 1758, per compte de Josep Galera Bontemps i Blai Billon, féu, des de Palma, un viatge comercial, sota el comandament del capità Bartomeu Cortesa. (DF)

NOSTRA SENYORA DE MONTSERAT Embarcació del tipus berganti. Tenia nou bancs. Era dedicada a accions corsàries. El 1644, a Palma, el teixidor de llana Rafel Ferrer l'armà i proveí, per valor de 451 lliures, per servir, en cors, el rei Felip IV contra Algèria i els rebels de Catalunya. Fèu el cors sota el comandament del patró Antoni

Castelló —Curt—. ■ Embarcació del tipus pinc. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. Era dels patrons Bernat Estarelles i Gaspar Llanes, que la vengueren a Jaume Maltès, de Barcelona. El 1711, a Palma, aquest en vengué, per 200 lliures, un quartó al patró Jaume Sastre. N'era patró el mallorquí Bernat Estarelles. ■ Embarcació del mateix tipus. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental i a l'Atlàntic. N'era patró el menorquí Pere Cardona. El 1719, a Palma, el blanquer Josep Sanxo hi carregà mercaderies per valor de 150 peces de vuit, destinades a Canàries. Finançà el viatge el capità Gabriel Moragues, que s'hi embarcà amb el patró Gaspar Sagrera. En arribar a Canàries, carregaren mercaderies i, de tornada, feren escala a Cadis, on feren un dipòsit de 120 peces de vuit al mercader Juan Bernardo de la Peña. ■ Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1650, pertanyia al patró Jeroni Castany, al mercader Bartomeu Horrac i al blanquer Antoni Roca. El 1651, el mercader Giovanni Andrea Conrado en comprà un quart, per 215 lliures, al patró Jeroni Castany. En foren patrons Jeroni Castany i Pau Bolet. Era valorada en 860 lliures. ■ Embarcació del tipus tartana. Feia 1.200 quintars de port. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. Els patrons Francesc Xapallí i Sebastià Reus la capturaren, en acció corsària, a la costa del sud de França. Fou portada a Palma i lliurada al negociant Joan Barceló i al patró Joan Renard —Das-

↓ Popa d'una nau i barca d'ajuda

↑ Carrer de la Posada de Montserrat (Palma), on s'ubicava la posada de Nostra Senyora de Montserrat

tre—, armadors-botiners del cors. El 1648, aquests la varen vendre, per 600 lliures, a Palma, al patró Jeroni Castany. (DF)

NOSTRA SENYORA DE MONTSERRAT, POSADA DE Antic casal de Palma, situat a la parròquia de Santa Eulàlia, en el barri de la Calatrava, confrontat amb el carrer de la Porta Tancada de Santa Fe i el carrer d'en Mascarió. El 1560, fou adquirit al blanquer Jaume Subirats. Estava sota la direcció senyoria de la Casa Sagrada del Temple. Tenia claustra, botiga, estables i cinc cambres. El notari Pere Joan Oliver n'elaborà (1584) l'inventari. (DF)

NOSTRA SENYORA DE MONTSERRAT, DEL ROSER I DE JESÚS Embarcació del tipus bergantí. Tenia nou bancs. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1643, sota el comandament dels patrons mallorquins Onofre Victorià Castany i Jeroni Castany, fou noliejada per Guillem Bestard i Francisc Munar. Anà de Palma a Eivissa, on carregà 50 quintars de pega i els portà a Cartagena. Hi carregà 200 pells de bou i les dugué a Mallorca. (DF)

NOSTRA SENYORA DE MONTSERRAT I SANT ANTONI Embarcació del tipus barca. Era dedicada a accions corsàries i al transport de mercade-

ries. El 1648, a Palma, el barreter Antoni Vives l'armà i proveí per a accions corsàries contra les naus de França. Fèu el cors sota el comandament del patró Jeroni Castany. El mateix any, fèu un viatge comercial a Menorca. (DF)

NOSTRA SENYORA DE MONTSERRAT I SANT ANTONI DE PÀDUA Embarcació del tipus fragata. Tenia deu bancs. Pertanyia al patró Jeroni Castany. El 1653, a Palma, el cirurgià Jaume Genovard l'armà i proveí, per va-

↓ Batalla naval (1668)

lor de 814 lliures, per a acció de cors al servei de Felip IV contra les naus de França i les costes de Barbaria. Fèu el cors sota el comandament dels patrons Guillem Vila, de Muro, i Pere Garau.

■ **Embarcació del tipus pinc.** Feia 1.000 quintars de port. El 1647, fou capturada pel patró Francisc Ballester, a la costa del sud de França. La portà a Palma i la lliurà al mercader Joan Moia, armador-botiner del cors. Aquest, el mateix any, la va vendre al patró Jeroni Castany, que la vengué (1648), per 785 reials de vuit, a Claudi Bussot, de València, i al patró Francisc Malpuny, de Dénia. Era dedicada al transport de mercaderies. El seu armament eren set canons pedrers i cinc mosquets. (DF)

NOSTRA SENYORA DE MONTSERRAT, SANT ANTONI DE PÀDUA I LES ÀNIMES DEL PURGATORI Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada a accions corsàries. El 1649, a Palma, el forner Sebastià Pol l'armà i proveí per a acció de cors. La patrona Clara Espinosa hi contribuï amb l'aportació de quatre canons pedrers, de bronze, i un canó de ferro, valorats en 80 lliures i 600 reials castellans. Fèu el cors, contra les naus de França, sota el comandament del patró Jeroni Castany. (DF)

NOSTRA SENYORA DE MONTSERRAT I SANT FRANCESC DE PAULA Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada a accions corsàries. El 1642, durant la Guerra dels Segadors, Bartomeu Ribes i el mercader Joan Gibert l'arma-

↑ Sicilia i la mar Jònica

ren i proveïren, a Palma, per a una incursió corsària contra les costes de Catalunya, França i Barbaria. Fèu el cors sota el comandament del patró Jaume Bauló, amb Joan Bover —Trabuc—, de patró segon, Antoni Matos, de patró tercer, i Jaume Ràfols, de patró quart. (DF)

NOSTRA SENYORA DE MONTSERAT, SANT JOSEP I SANT FRANCESC DE PAULA Embarcació del tipus bergantí. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental i, ocasionalment, a accions de cors. El 1639, a Palma, Fèlix Font, del Perelló (Catalunya), la va vendre, per 190 lliures, als catalans Josep Berenguer i Raimon Padró. Tenia 16 remes i era armada amb un canó pedrer de ferro, set arcabussos, un mosquet morisc de murada i quatre botavants. Fou inventariada (1639) pel notari Nicolau Terrassa. (DF)

NOSTRA SENYORA DE PORTO SALVO Embarcació del tipus falutx. Feia 700 quintars de port. Era dedicada a accions corsàries. Pertanyia al capità Jaume Canals. El 1645, comandada pel patró Lorenzo di Pierna, de Messina, sortí de Palma en acció de cors, en cooperació amb el falutx «Santa Maria de la Cadena», que comandava el patró Carlo Filiberto. El 1646, a Palma, el capità Jaume Canals la va vendre, per 300 peces de vuit, al patró Antonio Menso, napolità. ■ Embarcació del

tipus pinc. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1691, comandada pel patró mallorquí Guillem Orell portà, de Palma a Gènova, un carregament d'oli de Mallorca, valorat en 3.907 lliures. (DF)

NOSTRA SENYORA DE SANTA CREU Embarcació del tipus bergantí. Tenia vuit bancs. Era dedicada a accions corsàries. El 1643, el mercader Joan Gibert l'armà i proveí, per valor de 505 lliures, per a una acció corsària a

↓ Boques de Bonifaci, entre Còrsega i Sardenya

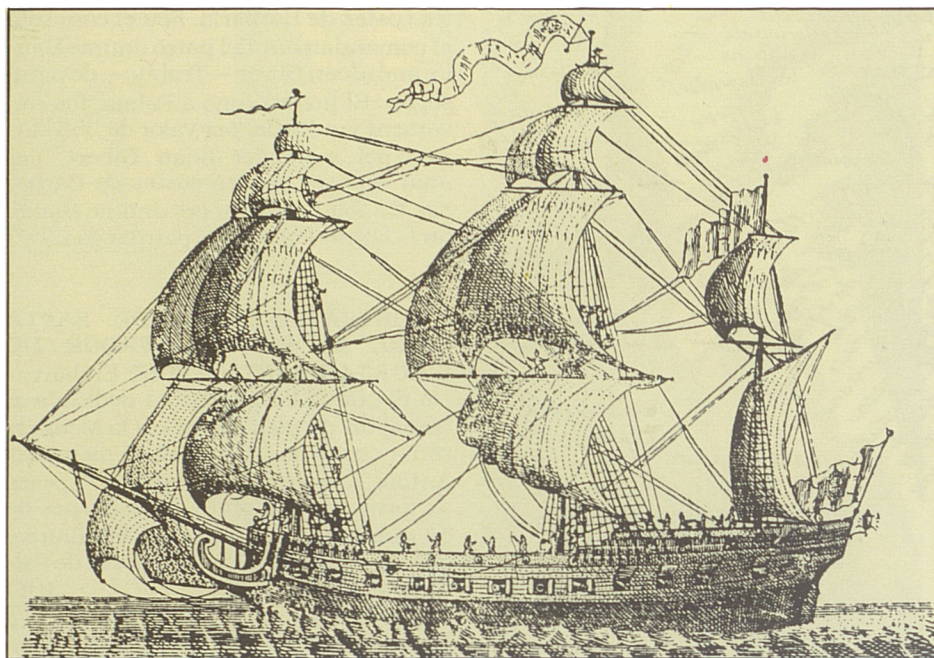

les costes de Barbaria. Fèu el cors sota el comandament del patró Jaume Bauló, amb Joan Bover —Trabuc— de patró segon. El mateix any, a Palma, fou novament equipada, per valor de 353 lliures, pel mercader Joan Gibert, per anar en cors per les costes de Barbaria. En fou patró de cors Jaume Bauló, amb Jaume Pasqual de patró segon. (DF)

NOSTRA SENYORA DE SANTA CREU, EL BEAT SALVADOR DE L'HORTA I SANT ANTONI Embarcació del tipus bergantí. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1649, el mercader Antoni Taverner hi carregà 1.077 peces de formatge mallorquí, amb un pes de 54 quintars i valorades en 445 lliures, que, el patró Pere Riutort, portà de Palma a València. (DF)

NOSTRA SENYORA DE SANTA CREU, LES ÀNIMES DEL PURGATORI I SANT ANTONI Embarcació del tipus bergantí. Tenia dotze bancs. Era dedicada a accions corsàries. El 1648, a Palma, Antoni Garbí l'armà i proveí, per valor de 810 lliures, per a accions de cors a les costes del sud de França. Fèu el cors sota el comandament del patró Jaume Novell, de Tortosa, amb Francesc Avellà de patró segon. (DF)

NOSTRA SENYORA DE SANTA CREU, SANT ANTONI I SANT FRANCESC DE PAULA Embarcació del ti-

↑ Fragata (s XVIII)

pus berganti. Tenia onze bancs. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1639, a Palma, el patró Jaume Bauló, per 400 reials castellans, en va vendre la meitat i la patronia al patró Pere Onofre Ferrer, sota el comandament del qual feu diversos viatges mercantils. (DF)

NOSTRA SENYORA D'ITRIA Antic convent de Palma situat extramurs. Fou construït i esbucat en tres ocasions. Es fundà per primera vegada el 1480 i fou derruït definitivament el 1771. Es trobava en un terreny elevat, prop de la murada i a l'exterior, la qual cosa el feia un lloc accessible als possibles atacs corsaris. L'agustí valencià Joan Eixarc fundà (1480) l'orde agustí a Mallorca. Es constituïren dos convents, ambdós dedicats a l'advocació de la Mare de Déu del Socors. Del primer, només se'n sap que era al camí de Portopí, a l'ermita dels Orfes. L'altre era situat a l'actual carretera de Sóller, en el lloc on posteriorment s'erigí el baluard de la Porta Pintada. En aquest segon convent, dit de Nostra Senyora d'itria, es bastiren dues esglésies de petites dimensions. Ambdues feren part del convent, fins que es dugué a terme (1544) l'esbucament del recinte, motivat per raons de seguretat. S'aprofitaren els materials per a la construcció del baluard. Aquest fet implicà el trasllat oficial de la comunitat de religiosos a l'interior de la ciutat. S'instal·laren prop de l'antiga església de Nostra Senyora de Gràcia. Des de 1544, en què es procedí a la fundació de la

nova comunitat agustina dins el recinte fortificat de la ciutat, aquella passà a ésser la nova propietària de les terres on s'havia edificat l'antic convent. Malgrat tot, s'hi feu un petit oratori que fou denominat Socors Vell. Davant l'augment de devoció de la nova capella, el prior i els religiosos del convent de Palma i els de l'oratori extramurs, decidiren erigir (1607) el que seria el nou convent d'itria. Així tenia lloc (1607) la segona fundació que es prolongà fins a 1715. El 1617, el bisbe de Mallorca Simó Bauçà beneí el monestir. El tractament espacial de la nova església degué seguir el tradicional esquema d'església conventual, nau única amb capelles laterals, coberta amb volta de creueria i absis a la capçalera. Tenia quatre trams, altar major, cor als peus i sagristia. El 1622, l'església devia ja estar acabada. Entre 1666 i 1681, s'hi feren obres de millores i de decoració. L'església i el convent, que tenia vint cel·les, eren de petites dimensions. El 1711, es col·locà un rellotge a la torre del campanar. El 26 de juny de 1715, i per una ordre del virrei, es demolí de bell nou per tal d'evitar que l'exèrcit de Felip V l'empràs com a lloc de defensa. La comunitat agustina començà així una època de peregrinatge per diferents convents de Palma. El 21 de juny de 1737, el capità general Patrick Lawless dictà una real ordre per la qual autoritzava els religiosos a tornar al seu antic convent. El 3 de novembre de 1737, es començaren les obres del nou edifici. La reconstrucció de l'església i del convent es feu simultàniament, i les obres s'acabaren l'agost de 1739. En-

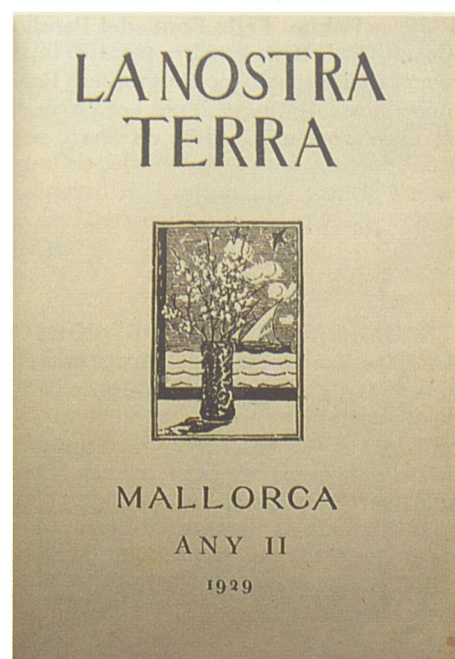
tre 1739 i 1756, quasi totes les despeses relacionades amb l'obra foren destinades a decoració, millora i conservació. Els plànols del nou monestir no degueren suposar gaire canvis en relació a la segona fundació. En tot cas hi hagué una major i més luxosa decoració. Fou esbucat a causa d'una real ordre datada el 8 de febrer de 1771, en la qual es disposava la demolició, per qüestions de seguretat, de tots els convents extramurs. (BeR/MGa)

NOSTRA SENYORA I EL SANT CRUFIX Embarcació del tipus fragata. El 1653, a Palma, Pere Francesc Baldo, cònsol de França, l'armà per a una acció corsària. Feu el cors sota el comandament del patró Pere Antoni Sanxo —Cama de Moro—, amb Sebastià Ricard de patró segon. Sortí, de Palma, en cors conjuntament amb la fragata «Sant Antoni i Sant Joan». L'armament i la provisió d'ambdues fragates costà 717 lliures. (DF)

NOSTRA SENYORA QUAN FUGÍ D'EGIPTE Embarcació del tipus sàgetia. Era dedicada a accions corsàries. El 1650, a Palma, el patró Joan Totousaus l'armà i proveí, per valor de 1.522 lliures, per a accions de cors contra les naus de França. Feu el cors sota el comandament del patró Miquel Mas-sol. (DF)

NOSTRA TERRA, LA Revista mensual publicada a Palma de gener de

↓ Portada de La Nostra Terra (1929)

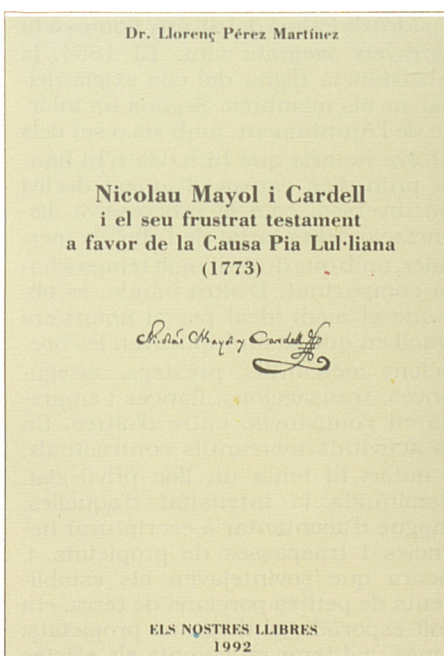

1928 a juny de 1936. Aparegué per iniciativa de Francesc Vidal Burdils, que en dirigí tres números. Fou substituït per Antoni Salvà Ripoll, que en fou director fins a la seva desaparició. Era redactada íntegrament en català i se subtitulava *Revista mensual de literatura, art i ciències*. A partir de 1930, esdevengué l'òrgan de premsa de l'Associació per la Cultura de Mallorca. Sense ésser una publicació política, defensà sempre un autonomisme nacionalista, tot partint del supòsit que cada illa balear, amb la seva pròpia personalitat, integrava la nacionalitat catalana. Es convertí en l'exponent de l'ideari i de l'estètica noucentista i fou considerada portaveu de l'Escola Mallorquina. Seguí amb interès els corrents literaris i ideològics del moment i suposà un gran esforç per dur a terme la modernització politico-cultural de Mallorca. No tengué mai aspiracions populistes, ja que la seva intenció era transmetre cultura d'elit. Incloïa articles d'investigació, crítiques d'art i de literatura, poesia i prosa de creació. S'hi publicaren estudis sobre Kierkegaard, traduccions d'Erns-Robert Curtius i Le Corbusier, crítiques musicals d'Igor Stravinsky, de Paul Hindemith i de Béla Bartók. Hi publicaren Guillem Colom, Miquel Dolç, Miquel Ferrà, Salvador Galmés, Rafel Ginard, Bartomeu Rosselló-Pòrcel, Llorenç Villalonga i Marià Villangómez. Sortiren diversos números extraordinaris, com els dedicats a Ramon Llull i al Centenari de la Renaixença. (CSV)

NOSTRES LLIBRES, ELS

Associació

↓ Obra de l'associació Els nostres llibres

↑ Can Not (Felanitx)

ció de bibliòfils constituïda a Palma el maig de 1988. Té vint-i-set socs que corresponen a les diverses lletres de l'alfabet. Els seus objectius són impulsar la bibliofília i l'edició de llibres, opuscles i gravats relatius a les Balears. Ha publicat el llibre *Nicolau Mayol i Cardell i el seu frustrat testament a favor de la Causa Pia Lul·liana* (1773) (1992) i un gravat de Guillem Mesquida (1990). N'és president, des de la seva fundació, Nicolau Morell Cotoner i secretari Joan Alemany Mir.

↓ Son Not (Artà)

NOT, CAN Propietat rústica del terme de Felanitx, situada entre Son Oliver, Son Pols Nou, Son Ameret i Son Greià d'en Massutí. ■ Al terme de Manacor, situada entre Algorefa, Son Espès, can Boc i can Veny. ■ Al terme de Porreres, situada entre Son Obra, Son Roig, cas Boterins i can Ferrà. (M)

NOT, PUIG DE SON De 228 m d'alçària, fa part de les serres de Llevant, al massís d'Artà. Es troba al terme d'Artà, entre el puig de Son Puça, el clot des Cero i el penyal Serrat. (M)

NOT, SON Possessió del terme d'Artà, situada entre Son Terrassa, Sos Sanxos i es Olors. El 1787, pertanyia a la família Sanxo. Jeroni de Berard la descriu com una gran propietat, amb cases i hort. Era dedicada al conreu de cereals. Tenia nombroses murteres, aprofitades per al fruit i per a l'adobament de cuirs. El 1818, era de Joan Ramon Sanxo i, amb la possessió de Sos Sanxos, tenia 413 quarterades. El 1864, pertanyia a Joan Sanxo —Not— i tenia 118 quarterades. El 1953, era de Joan Massanet Zaforteza i tenia 103 quarterades. Ha donat nom al *puig de Son Not* (←). (DF)

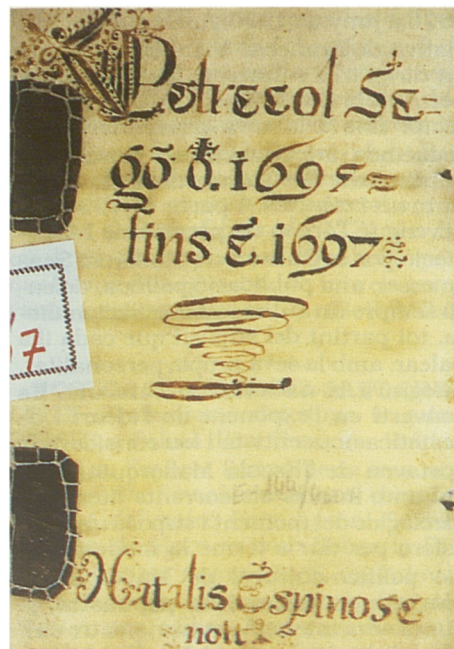
NOTARI Funcionari que té a càrrec seu la redacció i l'autorització en forma pública dels actes, els contractes i de tota mena de documents, i dō-

↑ Protocol del notari Bartomeu Comelles (ARM)

↑ Protocol del notari Rafel Baró (1606) (ARM)

↑ Protocol del notari Nadal Espinosa (1695-97) (ARM)

na fe de llur contingut. Al regne de Mallorca, els notaris es varen crear a la carta de franquesa atorgada per Jaume II l'1 de març de 1230. La urgència en la creació de l'ofici de notari, quan encara restaven nuclis irredempts a la muntanya, era deguda al fet que, un cop repartida l'illa entre els porcioners o partícips de la conquesta, la terra estava a punt per als contractes entre magnats i pobladors. El 1285, Alfons III, mitjançant privilegi, confirmà la franquícia de Jaume I en què es delegà en la ciutat la creació de notaris. Amb això es pretenia garantir la solvència moral i professional del notari. Malgrat tot, durant el primer terç del s XIV, alguns entraren en l'exercici sense altre expedient que el de l'obtenció d'una carta reial, i s'anomenaren notaris per autoritat reial, raó per la qual els jurats exposaren al rei la necessitat de fer-se respectar mitjançant l'examen públic a càrrec seu i del veguer. Pere el *Cerimoniós* ho concedí per privilegi de 28 de febrer de 1345. La Reial Carta de l'1 de juliol de 1592 confirmava els anteriors privilegis de la ciutat i prohibia que es creassin notaris si primer no s'havia fet l'examen públic davant el veguer i els rectors del Col·legi de Notaris. Aquest, durant els s XVI i XVII, aprovà distintes ordenances per salvaguardar la perícia, la legalitat i la puresa de sang dels seus membres, i establí, entre d'altres, els requisits d'estudiar amb un altre notari un mínim de sis anys i de dur a terme un examen secret previ al públic, ordenances que s'aprovaren per decrets dels virreis i la Reial Audiència.

El s XVIII, es relaxà la fins aleshores rigorosa iniciació a la notaria, distensió que afectava tant els exàmens probatoris de ciència i doctrina com les informacions prèvies sobre bons costums i vida. En aquest segle, s'inicià també una relativa decadència de la classe dels notaris, notable tenint en compte el dinamisme econòmic i social que va tenir en èpoques anteriors. Amb la revisió del 'règim universal' de govern imposada pel Decret de Nova Planta del 28 de novembre de 1715, començà el debilitament i la pèrdua d'autonomia del col·legi notarial. Una Reial ordre del 31 de gener de 1725 manà que la ciutat s'abstingués de donar títols de notari per a l'illa i que quedàs sense exercici el Col·legi de Notaris format als primers temps del regne de Mallorca. Ciutat i notaris recorregueren i aconseguiren que es mantengués el Col·legi, amb la condició que els notaris que aquest examinàs passassin a la Reial Audiència perquè els aprovàs i posteriorment el Suprem Consell de Castella els despatxàs el títol. La Reial cèdula del 30 d'octubre de 1727 manà que el veguer i els jurats s'abstinguessin per sempre d'examinar notaris i lliurar aquest títol. La pèrdua per a la ciutat d'aquesta facultat, que exercia en col·laboració amb el veguer i el Col·legi de Notaris, significà per a aquest la fi com a òrgan rector. Els pocs notaris nomenats després d'aquella reial cèdula ho eren per reial despatx i exercien sense subordinació al Col·legi. Una Reial provisió de 1733 demanà a l'Audiència de Mallorca la remissió de tots els privilegis i ordenances en aquest aspecte i l'informe sobre

la resolució convenient. Des del Decret de Nova Planta es reduí considerablement el nombre de notaris a Palma; així, el 1747 n'havien desaparegut ja devers dues terceres parts. Cal tenir en compte que el 1478 hi treballaven 72 notaris, xifra que es mantengué al cadastre de 1572, mentre que a mitjan s XVII la xifra es reduí a 46, encara que simultàniament uns altres 45 exercien a les viles rurals. El 1773, es reduí a 22 el nombre de notaris, tot i que el 1796 s'amplià de nou fins a 40; però el 1816 l'Audiència, a instàncies de la Reial Cambra, en tornà a revisar el nombre i proposà que es reduïssin a 24. De fet, al padró de Palma del dit any només n'hi figuraven aveïnats vint. El 1854, la subsistència digna del cos exigia delmar-ne els membres. Segons un informe de l'Ajuntament, amb sis o set dels catorze notaris que hi havia n'hi hauria prou. Les causes d'aquest declivi són diverses, com la progressiva distanciació del notariat de l'ofici de mercader, amb què durant molt temps s'havia compaginat. D'altra banda, és obvi que el medi ideal per al notari era aquell en què es multiplicaven les operacions mercantils, préstecs, assegurances, transaccions, fiances i empreses en companyia, entre d'altres. En les activitats mercantils contractuals, el notari hi tenia un lloc privilegiat. Disminuïda la intensitat d'aquelles, s'hagué d'acontentar a escripturar herències i traspassos de propietats, i, encara que sovintejaven els establiments de petites porcions de terra, era molt esporàdic el de grans propietats. A més, cal tenir en compte els efectes

← Col·legi
Notarial
(Palma)

del fideïcomís, que, al final del s XVII, s'havia fet general entre tots els estaments. La major part de les hisendes constituïren un patrimoni 'hipotecat' per la successió. Els notaris del regne no tan sols foren gent perita en el seu art, sinó moltes vegades també en humanitats. Dos són els tipus d'obres que han llegat. D'una banda, les pròpies de l'ofici, que són els protocols, en què es recopilen tots els documents realitzats i els manuals o formularis de notaria, en què es recull tot allò que s'havia de saber per poder exercir l'ofici, tant en el vessant pràctic com en el teòric; ambdues constitueixen una obra bàsica per reconstruir la història del dret de l'illa. D'altra banda, alguns dels noticiaris o dietaris més antics són obra de notaris que, no conformes a crear només fonts indirectes per a la història, escrivien una crònica. La Llei del notariat de 1862 marcà la superació de les situacions anteriors i l'inici del notariat contemporani. El 1993, hi havia 41 notaris a Mallorca, desset dels quals eren a Palma. (LZ/MO)

NOTARI, CAS Anomenada també Son Massot. Propietat rústica del terme

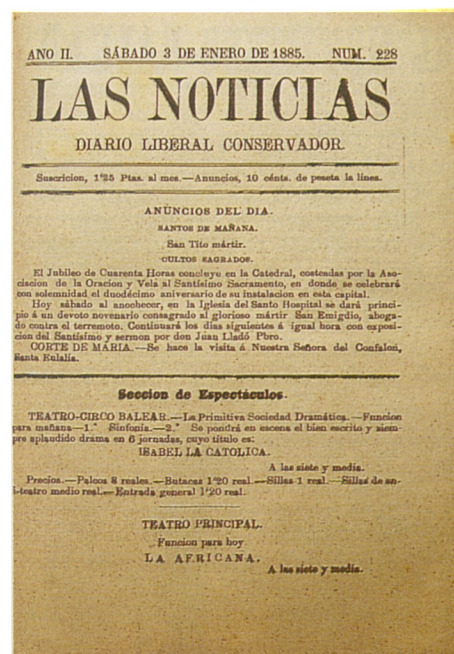
de Calvià, situada entre Son Moix, es Salobrar, cala Salomó i can Trujillo. ■ Al terme de Campos, entre cas Olier, can Ferrà, s'Alqueriassa i l'avenc d'en Blanc. (M)

NOTARI, HORT DES Antic hort del terme de Campos. El 1632, era del notari Bartomeu Fullana, de qui prengué nom. De cinc quarterades, tenia casa, sinia i safareig. Era dedicat a la producció de cereals i hortalissa. Feia una renda anual de 30 lliures. (DF)

NOTARI ALEMANY, RACÓ DES Accident de la costa del terme de Calvià, situat entre la punta de sa Porrassa i Magaluf. (M)

NOTICIA PERIÓDICA DE LOS PRECIOS Denominació inicial (1779) del *Semanario Económico* (→) editat per la Societat Econòmica Mallorquina d'Amics del País.

NOTICIAS, LAS Diari editat a Palma entre abril de 1884 i setembre de 1887. Oferia informació local i general i tenia

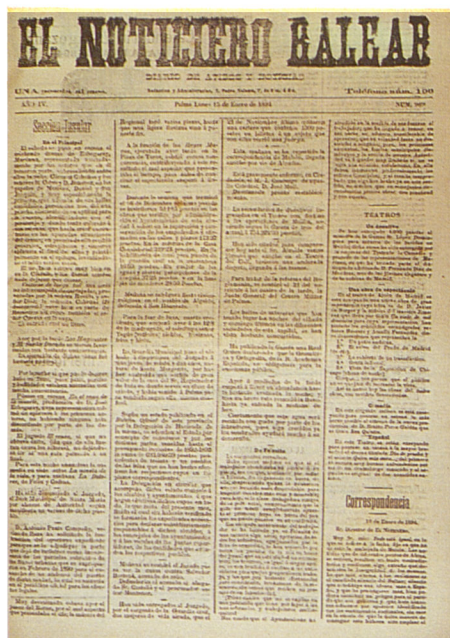
↑ Las Noticias (1885)

una secció comercial. Se subtitulava *Diario liberal conservador* i era l'òrgan del Partit Conservador. En fou director Miquel Bibiloni Corró i redactors Pere Alorda, Joan Burguera Saforteza, Àlvar Campaner, Jaume Cerdà, Joan Lluís Estelric, Guillem Moragues i Miquel Puigserver. S'editava a la impremta de J Colomar. Fou substituït per *El Correo de Mallorca*. Es redactava íntegrament en castellà.

NOTICIERO, EL Diari editat a Palma

↓ El Noticiero

↑ El Noticiero Balear

↑ Cases de l'antic rafal Nou (Maria de la Salut)

entre juliol de 1904 i abril de 1905. Oferia informació de caràcter local i general i se subtitulava *Diario balear de información, avisos y decretos*. Era de caràcter conservador maurista. En fou director Lluç Costa Ferrer. Tenia una tirada de 3.000 exemplars. Es redactava íntegrament en castellà.

NOTICIERO BALEAR, EL Diari editat a Palma entre abril de 1891 i setembre de 1894. Oferia informació de caràcter local i general i se subtitulava *Diario de noticias y avisos*. N'era director Bartomeu Rotger i redactors Jaume Font i Monteros, Fernando González, Miquel Martí i Antoni Rotger. S'editava a la impremta de Bartomeu Rotger. Fou substituït per *Heraldo de Baleares*. Es redactava íntegrament en castellà. ■ Denominació adoptada pel diari *El Genio de la libertad* (←) quan fou suspès pel seu caràcter progressista entre abril i setembre de 1846 i entre juliol de 1847 i gener de 1848.

NOTICIERO MUSICAL Publicació de periodicitat irregular editada a Palma, a la impremta de J Tous, el 10 de març de 1900. Era subtitulada *Boletín de novedades musicales, avisos, noticias y anuncios*. En fou director Francisco Manasero. Era redactada en castellà. El darrer número sortí el mateix any 1900. (CM)

NOU, CAN Propietat rústica del terme de Costitx, situada entre Son Hor-

rac, cas Hereu, ca sa Batlessa i s'Estepar. (M)

NOU, EN Antic molí de vent, fariner, del terme de Palma. Era situat al Molinar de la porta des Camp o des Portitxol, davant la platja del Bany dels Frares, i confrontava amb el camí reial de Palma al Coll d'en Rabassa. Tenia torre i una casa que li feia de cintell. El 1691, Nicolau Trulló el va vendre al forner Mateu Tomàs. El 1724, era del forner Joan Fresquet i feia una renda anual de 68 lliures i havia de moldre de franc per al propietari. (DF)

NOU, HORT Antic hort del terme de Palma, situat a la barriada de s'Hort des Ca, entre els carrers de Manacor, Regal, Tomàs Rullan i Sant Fulgenci. El 1993, és urbanitzat. (M)

NOU, RAFAL Antic rafal del terme de Manacor. El 1641, pertanyia al senyor Francesc Miquel Ballester, ciutadà militar. Tenia cases i molí de sang. Era dedicat a conreu de cereals i a ramaderia ovina. El bestiar de feina eren dos muls i tres bous. Tenia guardes de 100 ovelles i 25 cabres. Feia una renda anual de 40 lliures, 80 quarteres d'ordi, un quintar de formatge, un moltó, un anyell i els brossats dels diumenges i festes. Tenia 80 quarterades de sementers. El s XVII, era també denominat Son Cigala. El 1994, en deriven Son Cingala Vell i altres propietats menors. La casa pairal dels Ballester, que abans fou dels Canyelles, era al carrer de Sant

Miquel, de Palma. A Manacor, tenien el casal dit el Palau, situat darrera l'antiga església parroquial. ■ Al mateix terme, confrontava amb Albocàsser, de la qual era pertinença. El 1663, la senyora Elisabet Despuig llegà Albocàsser i el rafal Nou al seu nebot, el senyor Pere de Verí, cavaller de l'orde d'Alcàntara. El 1701, el rafal Nou era del noble Tomàs de Torrella, donzell, i feia una renda anual de 100 quarteres de blat, 100 quarteres de civada, mig quintar de formatge, un moltó, un anyell, dos capons i dues gallines. Ambdues propietats tenien la posada a la vila de Felanitx. El 1750, el rafal era del noble Ramon de Verí. Tenia cases i era dedicada al conreu de cereals. ■ Al terme de Maria de la Salut, situat entre Son Niell, ses Sorts, Llampí, sa Font i Roqueta. Feia part de la possessió i cavalleria de Roqueta. El s XV, era propietat de la família Font de Roqueta. El 1552, era denominat rafal d'en Capellà. La família Font de Roqueta mantingué la titularitat fins al s XVII, en què, a causa de l'extinció de la branca masculina, passà als Desbrull i, ja en el s XIX, als Vilallonga. Al final del s XIX, en què començà a establir-se, tenia unes 75 quarterades. Entre els s XVI i XIX, hi predominaren els cultius de cereals, figueres i vinyes i, ja en el s XX, els cereals i les hortalisses, conreats a l'hort des Rafal Nou, abans dit l'hort d'en Marçal. ■ Al terme de Montuïri. El 1767, pertanyia al senyor Andreu Parets, doctor en drets, i confrontava amb sa Casa Nova. Tenia cases i era dedicat al conreu de cereals i lleguminoses. Feia una renda anual de tretze quarteres de blat, set quarteres i mitja de civada, sis d'or-

↑ Galeria Nou Art (Palma)

di, dues de xeixa i quatre barcelles de guixes.

(DF/M)

NOU, SON Propietat rústica del terme de Felanitx, situada entre can Dimoni, cas Cabró Cego, can Boter i can Vinater. ■ Al terme de Sant Llorenç des Cardassar, situada entre Son Berga Nou, es Lligats Nou, Son Gallard i Son Berga Vell.

(M)

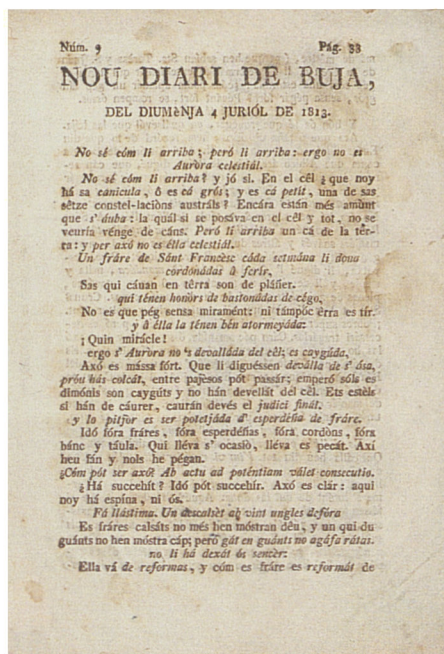
NOU, TORRENT Al terme de Son Servera, entre can Xinet i ses Planes. Desemboca entre el Port Nou i el Port Vell.

(M)

NOU ART, GALERIA Establiment fundat (1985) a Palma per Andreu Picó López, que n'és el director. Dóna cabuda a tot tipus de tendències pictòriques. És situat al carrer de la Concepció, de Palma.

NOU DIARI DE BUJA Publicació bisetmanal editada, en català, a Palma pel religiós trinitari Miquel Ferrer Bauçà. Aparegué el juny de 1813, poc després del *Diari de Buja*, i s'oposà a l'ideari de l'*Aurora Patriòtica Mallorquina*. Només en sortiren catorze números, el darrer datat el juliol de 1813.

NOU QUARTONS, ES Propietat rústica del terme de Felanitx, situada en-

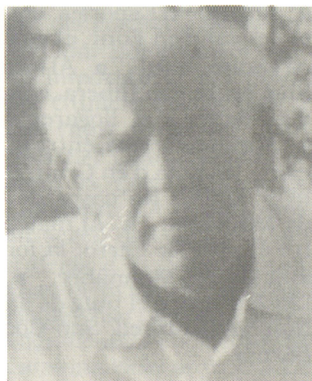
↑ Nou Diari de Buja (1813)

tre Son Mas Nou, Son Mallol, Son Ser-ra i sa Tortuga.

(M)

NOU SOUS, CAN Propietat rústica del terme de Felanitx, situada entre sa Carroja, can Arnau, es Garrover Manacorer i can Galeri. ■ Al mateix terme, entre can Berga, can Alou Vell, ca na Paua i can Gaià.

(M)

→ Eduard
Nouvilas
Boothby

NOUVILAS BOOTHBY, EDUARD (Mayagüez, Puerto Rico 1891 - Palma 1986) Enginyer industrial i pintor. Fill del general Josep Nouvilas, cursà estudis a l'Escola Industrial de Barcelona, on obtengué (1915) el títol d'enginyer. Poc després passà a treballar a la companyia de Ferrocarrils de Mallorca, en la qual exercí el càrrec d'enginyer en cap de tallers (1919-61). Va esser professor (1922-37) de física i química de l'Escola d'Arts Aplicades i Oficis Artístics, de Palma. Residí habitualment a Valldemossa, on en els anys trenta rea-

litzà el projecte de canalització del servei públic de distribució d'aigua, el de reforma del cementiri i el de la nova Escola Pública. Deixeble de Pilar Muntaner, cultivà la pintura dins un estil postimpressionista, en el qual destaca l'ús d'una pinzellada gruixada i solta i un colorisme ric en matisos. Afeccionat a l'excursionisme de muntanya, en fou un promotor i impulsor infatigable i un practicant assidu. Durant molts d'anys va esser guia d'excursions dels personatges il·lustres que visitaven l'illa.

(MA)

→ Josep de
Nouvilas i de
Vilar

NOUVILAS I DE VILAR, JOSEP DE (Maó 1856 - Palma 1931) Militar. Fill del mariscal de camp Eduard Nouvilas Alzina, ingressà a l'exèrcit als disset anys. Posteriorment cursà estudis a l'Acadèmia Militar del districte de Catalunya, on va obtenir (1873) el despatx d'alferes d'infanteria. Intervengué en operacions de campanya contra els carlins fins que el març de 1875 fou ferit i caigué presoner de Castellfullit. Alliberat i ascendit al grau de tinent (1876), intervengué de nou en accions de campanya fins a la pacificació de la situació a Catalunya. Promogut al grau de capità, fou destinat a Navarra, on participà en les accions de Palomeras, Echalar, Montes de Centinela i Tres Mugas, i obtengué una creu roja de primera classe. Acabat el conflicte, fou destinat a Barcelona i contragué matrimoni (1883) amb Maria Lavinia Boothby Tolosa. Pels serveis prestats amb motiu de l'Exposició Universal de Barcelona de 1888, li fou concedida (1889) la creu d'Isabel la Catòlica. Destinat a Puerto Rico (1891), demanà excedència temporal de l'exèrcit per ocupar el càrrec de batle de Ponce (1893-94). Es reincorporà a l'exèrcit i intervengué en accions de camp contra les forces revoltades. Com a cap de defensa d'Aibonito, resistí els atacs de les forces nord-americanes fins que es produí la capitulació d'Espanya davant els Estats Units. El 1904, fou ascendit a tinent coronel i destinat a Balears. Va esser comandant militar d'Inca i, després, secretari del

↑ Cala Nova (Palma)

Govern Militar de Mallorca (1904-11). El 1911, ascendí a coronel i es feu càrrec (1911-17) del comandament del regiment d'infanteria Palma 61, amb seu al quarter del Carme. El 1917, va esser promogut al grau de general de brigada. Fou segon cap del Govern Militar de Menorca i, després, cap de la brigada d'infanteria de Mallorca. El 1920, passà a la reserva. Afeccionat al dibuix i la pintura, publicà nombrosos articles d'opinió sobre fets d'actualitat a la premsa de Puerto Rico, Barcelona i Palma. Col·laborador assidu del diari *La Última Hora* en el període 1904-30, signà habitualment els seus escrits amb una ena. És autor d'una biografia del general Cabrinetti (1912). (MA)

NOVA, CALA Accident de la costa del terme de Palma, situat a la barriada de Sant Agustí, entre Cala Major i el caló des Macs. S'hi troba l'*Escola Nacional de Vela Calanova* (←). (M)

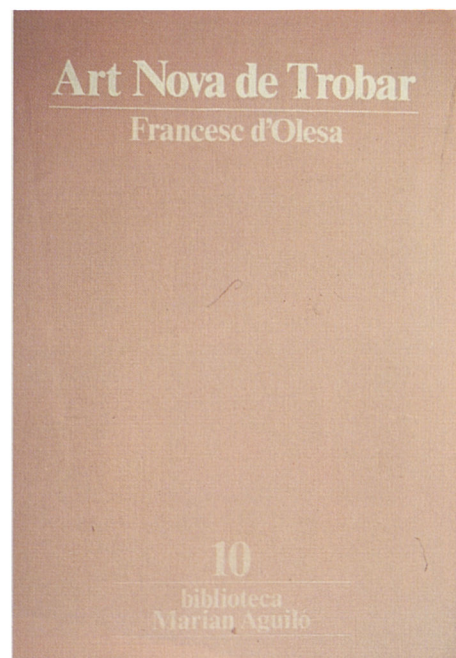
NOVA, COVA Cavitat del terme de Capdepera, oberta al costat de l'escala que permet l'accés a les coves d'Artà. Consta d'una sala d'uns 25 m de diàmetre, en la qual s'assoleix una fondària aproximada d'uns 28 m. Té aixecament topogràfic. ■ Al terme de Pollença, situada en terrenys d'Ariant de Baix. Hi ha una sala principal, de volum considerable, que supera els 50 m de desnivell. (FBE)

NOVA, FONT Al terme de Bunyola,

al sementer de Girona de la possessió de Biniforani, entre la font d'Infern, la llosa des Mart i la cova de sa Monedà. ■ Al terme de Calvià, entre el penyal de sa Rota, la coma Calenta, es Castellet i la font d'en Debades. ■ Al terme d'Escorca, entre l'embassament de Cúber, el Morro, la font des Noguer i el camí de s'Alzina Grossa. ■ Al mateix terme, entre ses Voltes, la font Saura, el bosc de Son Macip i s'Era d'Escorca. ■ Al terme d'Esporles, entre Son Roca, el penyal d'en Font, el coll de na Blanca i Sobremunt. ■ Al terme de Fornalutx, entre can Ribera, can Don, el puig des Verger i el llogaret de Biniairaix. ■ Al mateix terme, entre la font de Moncaira, la coma d'en Grau, el puig del Senyor Nofre i les cases de la possessió de Moncaira. ■ Al mateix terme, entre el puig de Ferro, la font Bruixa, la font Major i Monnàber. ■ Al terme de Lloseta, entre el puig de sa Creu, l'hort Nou de s'Estorell, Son Cocó i el Cavall Bernat. (M)

NOVA ANDALUSIA, LA Embarcació del tipus vaixell. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental i a l'Atlàntic. El 1720, noliejada pel capità Gabriel Moragues i pel patró Gaspar Sagrera, portà sota el comandament del patró Francesc Serra un carregament de cacau, de Cadis a Palma. (DF)

NOVA ART DE TROBAR Breu tractat dels preceptes poètics tradicionals trobadorescos. El manuscrit, sense tí-

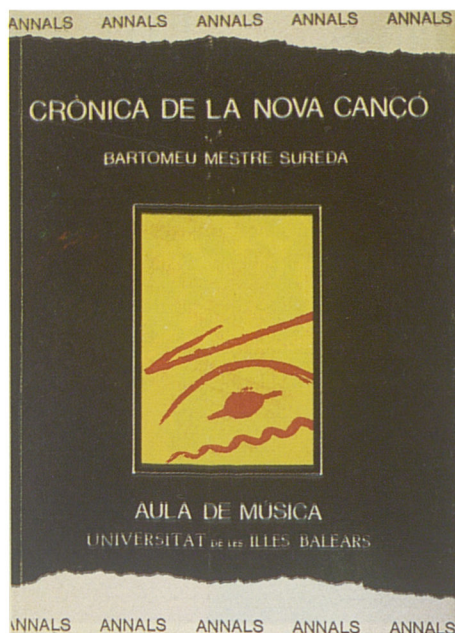
↑ Francesc d'Olesa, *Art nova de trobar*

tol ni nom d'autor i datat el 1538, fou copiat per Joaquim Maria Zover el 1846 i publicat el 1906. Durant molts anys Francesc d'Olesa i Santmartí en figurà com a autor però, per raons de datació, s'ha considerat errònia l'atribució. L'obra, de to didàctic, és una adaptació de les doctrines exposades per l'Escola de Tolosa, especialment per Joan de Castelnou i Lluís d'Averçó. Comença amb dues lloes, una de l'home com a inventor de totes les arts i l'altra, de l'art mateixa. Segueix un prefaci, en el qual aconsella als poetes que perfeccionin llurs obres a partir de l'estudi de l'art. Seguidament comença l'obra pròpiament dita, dividida en tres parts. A la primera, dóna definicions i conceptes de diversos aspectes de l'art poètica; la segona part tracta dels errors que hom comet en versificar, i la tercera, de les figures retòriques i de les cobles o estrofes. (CSV)

NOVA CANÇÓ Moviment sociocultural, anomenat també Cançó Catalana o La Cançó, que s'inicià els anys 60 i significà el recobriment públic de la llengua catalana en forma de cançó. Al començament, es caracteritzava pel seguiment de la tradició, especialment la música popular, i per les traduccions. Entre aquestes darreres hi havia dos corrents, un en la línia de la cançó francesa, amb Georges Brassens, Léo Ferré, Jacques Brel, Jean Ferrat, i l'altre en la de la nord-americana, amb Joan Baez, Bob Dylan i Peter Seeger. El 1959, Lluís Serrahima publicà a la revista *Germinabit* l'article *Ens calen cançons d'ara*, que anys després se-

↑ Assajos sobre la Nova Cançó, de Joan Manresa i Bartomeu Mestre Sureda, respectivament.

ria considerat el manifest fundacional del moviment. No fou, però, fins al setembre de 1961 que s'utilitzà el terme com a estendard d'aquest corrent en un recital al Centre d'Influència Femenina, de Barcelona, anunciat com *La Poesia de la Nova Cançó*. Al final d'aquell any, Josep Maria Espinàs, Miquel Porteri i Remei Margarit constituïren el grup *Els setze jutges*, partint de l'inici d'un embarbussament popular mal de pronunciar per als no catalanoparlants. Amb el temps el nombre del grup augmentà fins arribar a setze. No es féu altra cosa que recuperar la tradició històrica dels antics trobadors i, per tant, la nova cançó suposava la recuperació de la vella. El fet que el setembre de 1963, la cançó *Se'n va anar*, cantada per Raimon i Salomé, guanyàs el premi del Festival de la Cançó del Mediterráneo significà el reconeixement públic de la cançó en català. El boom féu que cantants d'altres nacions, com Pino Donaggio, Mina, Rita Pavone, Juan y Junior, Luis Eduardo Aute, Joaquín Díaz, Mochi, Los TNT, Los de la Torre, Los Stop, Rosa León, enregistrassin en català. El moviment transcendí més enllà del fet musical i aviat esdevengué un fenomen de tipus social i polític. Tot i no ser un col·lectiu estructurat, entre els trets definitoris dels seus representants més significatius, cal esmentar l'oberta oposició i denúncia contra la dictadura, la lluita per les llibertats democràtiques, l'aspiració a un model social progressista i, en major o menor grau, la voluntat d'emancipació nacional. La força conscienciadora de la cançó va entrar a les universitats i a les fàbriques, més enllà dels mecanis-

mes convencionals de difusió. A Mallorca, de la mà de Pau Valls, president de les Joventuts Musicals, i de Joan Calsals, director de l'hotel Jaume I, s'organitzaren els Festivals de la Cançó, on actuaren, entre 1964 i 1968, els més populars cantants de la nova cançó. La quantitat de mallorquins que hi participà, Queta i Teo, Aina Planes, Esperança Ensenyat, Antoni Parera Fons, Toni Obrador, Miquelina Lladó, Gerard Mates, Els Valldemossa, Els 4 d'Assís, Guillem d'Efak, els germans Joan Ramon i Maria del Mar Bonet, entre d'altres, palesa la importància del moviment. El 1966, Guillem d'Efak obrí a Barcelona, amb l'ajut de Jaume Vidal Alcover, la Cova del Drac, cafè-teatre per on passaren la gran majoria de cantants del moment. Ell mateix creà (1966) un nou segell discogràfic, *Concèntric*, que s'afegia a la casa *Edigsa*, al servei exclusiu de la cançó catalana. Fou però Maria del Mar Bonet la representant més significativa en el conjunt de la cançó catalana dels anys 60. La restauració monàrquica de 1975 coincidí amb una crisi general dels cantautors. El fenomen, similar al que patiren altres cultures va fer perdre vigència a la cançó catalana. Malgrat això, es produïren noves aportacions amb Joan Bibiloni, Marussa Cano, Jaume Sureda, Llorenç Santamaria, Serafi Nebot, Raphael Pherrer i Tomeu Penya. En el camp de la cançó tradicional, cal esmentar grups, com Música Nostra o Sis Som, i solistes, com Madò Margalida, de Petra; Biel Caragol, de Sineu; Biel des Cantó, de Llubi; Madò Buades, de sa Pobla; l'amo en Toni Fai, de Sant Llorenç des Cardassar, i Biel Majoral, d'Algaida. La

cançó catalana, al final dels anys 80, amb la força del *rock & roll*, entrà en una nova dimensió que la féu molt popular, i es formaren grups, com Sau, Els Pets, Sangtraït, Sopa de Cabra, Oculis, Tots Sants i Tedeum.

NOVA DE S'EVANGÈLICA, TORRE

Al terme d'Andratx, situada prop de la carretera que va d'Andratx a Estellencs, entre cal Sen Picassa, cal Sen Bielet i la punta de na Foradada de Torre Nova. Fou edificada el 1617. Era una torre de senyals, de forma troncocònica, amb una cambra principal coberta amb volta esfèrica. S'hi accedeix per un portal de mig punt. Fou construïda amb mescla de pedra viva i morter. (M)

NOVA DE SON LLUÍS, COVA

Cavitat situada al terme de Porreres, prop de les cases de Son Lluís. Consta d'una successió d'amplis sales adornades per dipòsits estalagmítics, el desenvolupament de les quals supera els 300 m. L'abundància de diòxid de carboni en l'atmosfera dificulta la seva exploració. Fou descrita per primera vegada (1839) per Joaquim Maria Bover i explorada (1928) per l'espeleòleg francès Robert de Joly. (FBE)

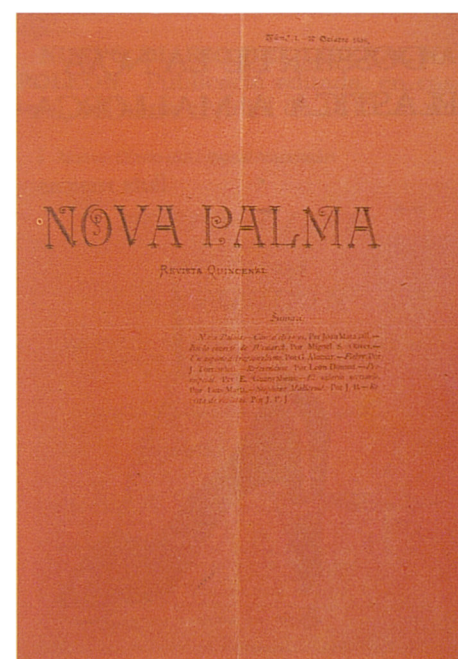
NOVANELLES, SES

Terrenys del terme de Selva, situats entre can Pau, cas Rellotger, ses Cremades i Son Bonafé. (M)

NOVA PALMA

Revista literària quin-

↓ Portada de Nova Palma (1898)

nova planta, decret de

zenal apareguda a Palma entre l'1 d'octubre i el 25 de novembre de 1898. Se'n publicaren quatre números. Fou fundada i dirigida per Joan Torrendell. Inclogué principalment composicions poètiques, molt influïdes pel modernisme, i articles sobre política i sociologia. Hi col·laboraren Gabriel Alomar, Joan Maragall, Lluís Martí, Miquel dels Sants Oliver, Benet Pons i Fàbregues i Santiago Rusiñol, entre d'altres. Era redactada en castellà, català i francès.

NOVA PLANTA, DECRET DE Vegeu *Decret de Nova Planta*.

NOVA PLÀSTICA DE MALLORCA

Moviment de renovació de les arts plàstiques de Mallorca que s'esdevengué els anys 1970-80. Fou també denominat la Jove Plàstica de Mallorca. Se situà dins el procés de canvi polític i cultural generalitzat a Espanya a la fi dels anys 60. Sense adscripció a un estil determinat, aglutinà una generació d'artistes, majoritàriament nascuts entre 1940 i 1950, impulsats per un afany de canviar, tant el llenguatge artístic com la funció social de l'obra d'art. L'objectiu fonamental fou trencar amb les tradicions academicistes locals i fer arrelar a Mallorca una nova plàstica en sintonia amb els corrents internacionals. El català en fou la llengua habitual dels textos i manifestes. Fou precedit per la labor de la galeria Ariel (1966) i la sala Pelaires (1969), que havien començat a difondre nous artistes locals, nacionals i internacionals. La galeria 4 Gats

↓ Obra sobre la Nova Plàstica de Mallorca

DOSSIER DE LA NOVA PLÀSTICA A MALLORCA

lluis maicas

↑ Grup teatral Nova Terra (Sóller)

(1973) en fou un element de difusió i suport. A més de mostres individuals, s'expressà preferentment mitjançant exposicions i accions col·lectives. En foren les primeres les del grup Bes (1970) i la Mostra d'Art Pobre (1971). *Ensenya* (←) representà (1973) el rebuig del quadre tradicional i, després (1976), una aproximació al món dels còmics. Les exposicions d'Art Jove a Campanet (1974) i a Inca (1974 i 1976) donaren a conèixer el moviment de renovació plàstica fora de l'àmbit de Palma. La introducció d'elements de contestació política provocà topades amb les autoritats al Primer Cicle d'Investigacions Plàstiques d'Alcúdia (1975) i a l'exposició al Col·legi d'Arquitectes, de Palma (1976). El rebuig de l'obra única féu de les publicacions un mitjà ordinari de les creacions plàstiques i de textos crítics i contestataris. Sorgiren així *Neon de Suro* (1975-82), *Blanc d'Ou* (1977-78) i *El Correu de Son Coc* (1978-85). Un dels centres més actius fou, des de 1976, el Taller Llnàtic. La pràctica d'un art innovador es combinà, de forma creixent, amb contestacions a l'art tradicional, com l'enterrament del Saló de Tardor del Cercle de Belles Arts (1976) i l'acció contra els premis Ciutat de Palma (1977). Mostres significatives foren *Cadaverina 15* (1975) i *Espai Obert* (1977), ambdues al Museu de Mallorca, Calamondin, a 4 Gats (1977), i l'acció-mostra *Fester Salvatge*, a la plaça de sa Llotja (1978). Tot i la crítica tradicionalista, generalment hostil, el moviment comptà amb el suport col·lectiu *Crònica de Tres* (1972-77), a la revista *Lluc*. Des de 1977, amb el restabliment de la demo-

cràcia, la majoria dels artistes compromesos amb la renovació plàstica abandonaren les accions col·lectives i de contestació i es dedicaren a una tasca de creació individual, mentre, contràriament, un petit grup accentuà el radicalisme. La Nova Plàstica implicà, en formes i graus molt diferents, gairebé la totalitat d'artistes joves i innovadors que treballaren a Mallorca en el període 1970-80, i comptà amb el suport d'escriptors i crítics. Lluís Maicas en sistematitzà les activitats en el llibre *Dossier de la Nova Plàstica a Mallorca* (1980). Damià Pons amb *L'aventura de la Nova Plàstica a Mallorca* (1980) i Jaume Reus a *El panorama de les arts plàstiques a Mallorca* (1992) n'han analitzat la seva rellevant significació dins la dinàmica cultural de la Mallorca del s. XX. (DF)

NOVA TERRA Grup de teatre fundat (1974) a Sóller amb el nom d'Agrupació Defensora 76 (fins a 1979). Realitza activitats d'aprenentatge i comportament artístic i representacions a diferents indrets de Mallorca. Ha representat obres de creació pròpia, com *La gran operació*, i d'altres autors, com *Tu y yo somos tres*, d'Enrique Jardiel Poncela, *Fedra*, de Llorenç Moyà, i *Assassinat al club dels poetes*, de Josep Maria Palau i Camps.

NOVA VIDA, LA Cooperativa obreira de consum, fundada el 1907 a Lluçmajor per membres de les societats obreres i de l'agrupació socialista local.

↑ Antic centre de la cooperativa La Nova Vida, de Lluçmajor

Inicialment era formada per 52 socis i parti amb un capital de 1.000 pessetes. Situada al carrer de la Senyera, el decenni dels vint passà al carrer de Sant Joan, a l'edifici de la Casa del Poble, i se n'obriren diverses sucursals dins el poble, a les zones on el nombre de socis ho permetia. El juliol de 1936, per causa de l'aixecament militar, tots els seus béns foren confiscats i, posteriorment, subhastats o cedits a l'Ajuntament de Lluçmajor. (AVI)

NOVELA IDEAL, LA Col·lecció de llibres de narrativa breu editada, a Palma, per Antoni Carles Vidal Isern (1921-24). El seu objectiu era la publicació de textos de caire avantguardista, en llengua castellana. Publicà narracions de Miquel Àngel Colomar, Ernest Maria Dethorey, Josep Enseñat i Antoni Carles Vidal Isern. (DF)

NOVELL, CAN Propietat rústica del terme d'Artà, situada entre el puig Ferrer, el torrent des Molinet, cas Jutge i can Burler. (M)

NOVELLA, LA Antiga possessió del terme d'Algaida. El 1664, pertanyia a Miquel Seguí i confrontava amb els camins d'Algaida a Lluçmajor i d'Algaida a la Serra. Tenia cases i era dedicada al conreu de cereals i lleguminoses. Tenia producció de formatge. El bestiar de feina eren dos muls i una somera. Hi havia una guarda de 106 ovelles. El 1994, designa una propietat rústica situada entre Punxuat, sa Serra i Son Horrac. (DF/M)

↑ Congrés de les Noves Generacions del Partit Popular de Balears

NOVES GENERACIONS DEL PARTIT POPULAR DE BALEARS Organització política juvenil del Partit Popular. D'àmbit estatal, s'implantà a Mallorca el 1980. S'estructura en juntes locals, insulars i una junta regional de Balears. El 1993, tenia 893 afiliats, 697 dels quals eren de Mallorca. N'han estat presidents regionals José Miguel Martínez Polentinos, Joan Riera Roca, Xavier Hernández Manera, Ramon Pita de Veiga Montis, Simó Pere Barceló Vadell, Sebastià Barceló Serra i Josep Ramon Orta Rotger (des de 1992). El 1994, n'és secretari general Alexandre Espinós Bonmatí.

NOVIET, CAN Propietat rústica del terme d'Andratx, situada entre es Castellàs, el puig d'en Guida, la penya des Corbs i sa Clota. ■ Al terme de Vilafra de Bonany, situada entre sa Moleta, can Leonard, cas Capellà Marc i Albadallet. (M)

NOVIET, SON Terrenys del terme de Petra, situats entre sa Teulera, cas Ros i la carretera de Palma a Manacor. El 1628, era una possessió, denominada es Noviet, que pertanyia al prevere Nadal Santandreu, canonge de la Seu de Mallorca i doctor en teologia. Confrontava amb el camí reial de Manacor a Palma, sa Teulera, Son Català i Son Santandreu. Tenia cases i era dedicada al conreu de cereals i lleguminoses. Hi havia ramaderia ovina. El 1722, era ja denominada Son Noviet i pertanyia a Pere Orlandis. El bestiar de feina

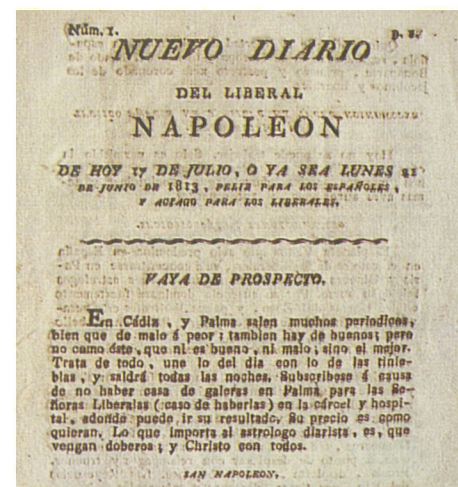
eren dues mules. Feia una renda anual de 75 lliures, 60 quarteres de blat, un quintar de formatge, un anyell, dos capons i dos pollastres. Fou establerta els s XIX-XX. En una de les propietats, s'hi obri una gran pedrera. (DF)

NU, CAN Propietat rústica del terme de Lluçmajor, situada entre Pedra Fort, es Marçals, el corral de ses Barraques i Tollerie. (M)

NUESTRA PALABRA Vegeu Nostra Paraula.

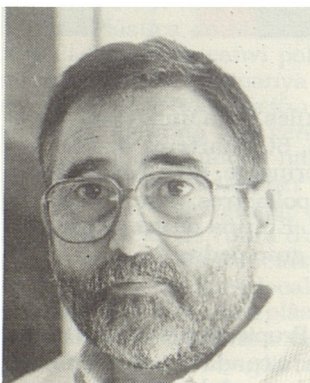
NUOVO DIARIO DEL LIBERAL NAPOLEÓN Publicació editada, en castellà, a Palma el juliol de 1813. Al seu

↓ Nuevo Diario del Liberal Napoleón

únic número, redactat per Josep Canet, s'hi revelava un caràcter absolutista i burlesc. Atacava Napoleó i els liberals. L'imprimí Antoni Brusi Mirabent.

NUNCIATA, LA Embarcació del tipus sagetia. Era dedicada al transport de mercaderies, a la Mediterrània occidental. El 1689, a Palma, els germans Jaume Vanrell, prevere i rector de Calvià, i Arnau Vanrell, hi embarcaren, a través de Roberto Solicofre, un carregament d'oli mallorquí, valorat en 1.300 peces de vuit. Sota el comandament del patró genovès Giovanni Battista Bergante, féu el viatge de Palma a Marsella, on fou venut l'oli i adquirida una gran càrrega de blat, destinada a remeiar l'escassetat de cereals que patia Mallorca. (DF)

← Ferran Núñez Berber

NÚÑEZ BERBER, FERRAN (Palma 1945) Músic. Estudià música als conservatoris de Palma i de València. Fou director de l'Escola de Música del Cor del Teatre Principal i membre del consell rector del Conservatori de Música i Dansa de Balears. El 1994, era gerent de la *Fundació Pública de les Balears per a la Música* (←). (CM)

NÚÑEZ DELGADILLO, AGUSTÍN (Cabra, Còrdova s XVII) Lul·lista. Religios carmelità i professor de la Universitat d'Alcalà. Fou un dels més acèrrims seguidors de Ramon Llull, les doctrines del qual ensenyà a Còrdova, Granada, València i Saragossa, on va fundar una càtedra lul·liana. Va escriure un comentari sobre l'Art de Llull, estampat (1622) a Alcalà i titulat *Breve y fácil declaración de artificio luliano*. Gran orador, volgué mostrar la utilitat de l'Art lul·lià per a l'oratori sagrada redactant una *Tabla para predicaciones*, de la qual el seu deixeble Miguel Vargas féu notes aplicacions. (ST)

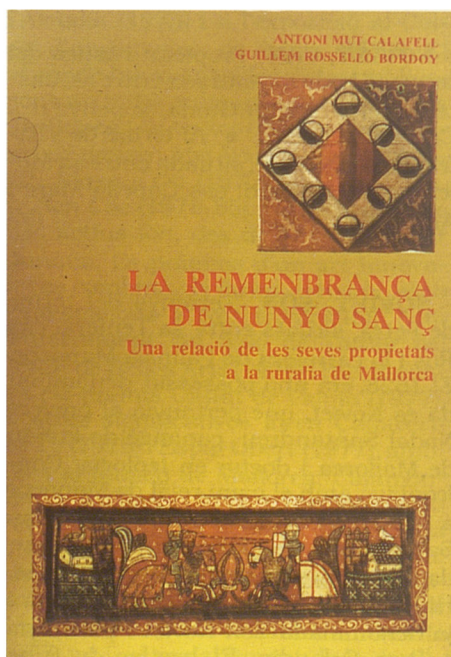
NÚÑEZ DE PRADO Y SUSBIELAS, MIGUEL (Montilla, Andalusia 1882 -

Pamplona 1936) Militar. De l'arma de cavalleria, participà en la Guerra del Marroc i ascendí a general de brigada (1924). Amb la graduació de general de divisió, va ésser governador general de les possessions espanyoles de l'Àfrica occidental (1931). El 1932, fou nomenat comandant militar de les Balears, on arribà el febrer d'aquell mateix any. Durant el seu govern, el president de la República, Niceto Alcalá Zamora, visità la guarnició (31 de març de 1932). Va cedir el baluard de Berard a l'Ajuntament de Palma, perquè considerà que les bateries que hi havia no eren d'utilitat. Fou substituït (1933) pel general Francisco Franco. El juliol de 1936, era director general d'Aeronàutica. D'ideologia liberal, no s'adherí a l'aixecament militar i concentrà a Madrid bona part de l'aviació. Es traslladà a Saragossa per intentar convèncer el general Miguel Cabanellas que no s'incorporàs a l'aixecament. No ho aconseguí i fou afusellat. Estava en possessió de la medalla militar individual. (DJ)

**NUNIS DE SANTJOAN, CAVALLE-
RIA DE** Al terme de Manacor. De la seva existència hi ha notícies per documentació datada el 1232. (M)

**NUNÓ SANÇ —NUNÓ I DE ROSSELLÓ-
CERDANYA—** (? ~1190 - ? 1242) Comte de Rosselló i Cerdanya. Fill del comte Sanç I de Cerdanya i de Sança Núñez de Lara. Era nét per part de pare del comte de Barcelona Ramon Berenguer

↓ Obra sobre Nunó Sanç

↑ Escut de Nunó Sanç (cal Abat, Deià)

IV. El rei de la Corona d'Aragó Pere el Catòlic li va donar (1212) de forma vitalícia, els comtats del Rosselló i la Cerdanya. Participà en la lluita contra els croats de Simó de Montfort. Posteriorment, fou fet presoner pels francesos i col·laborà amb ells contra els darrers reductes dels albigesos. Fou rival de la família Montcada, que era aliada a la corona. Es va enfrontar a Jaume I fins que el 1227 es reconciliaren. El 1228, assistí al banquet de Barcelona on es preparà la Conquesta de Mallorca. Es va comprometre a participar en aquesta empresa amb cent cavallers i amb servents i vaixells. Hi va tenir una participació molt destacada. Després de la mort dels Montcada a la batalla de Santa Ponça, va assumir la direcció de les operacions militars d'ocupació de l'illa. Coordinà les operacions del setge de Madina Mayurqa i negocià infructuosament amb el vali per aconseguir la capitulació de la ciutat. Participà en la submissió de l'interior de l'illa i després actuà com a corsari per les costes del nord d'Àfrica. Fou membre de la comissió que dugué a terme el repartiment de Mallorca. En aquest li va correspondre un patrimoni rústic de 16.000 hectàrees, equivalents als districtes islàmics de Valldemossa-Bunyola i Manacor. A la ciutat de Mallorca obtengué 338 cases i 80 botigues. Per a administrar aquell vast patrimoni nomenà un procurador, Pere d'Agen, que fou substituït per Ferrer Olzet. Aquests procuradors varen ésser assessorats pel cavaller Alaman de Sàdaba i pel jueu Astrugi. Aproximadament el 40%

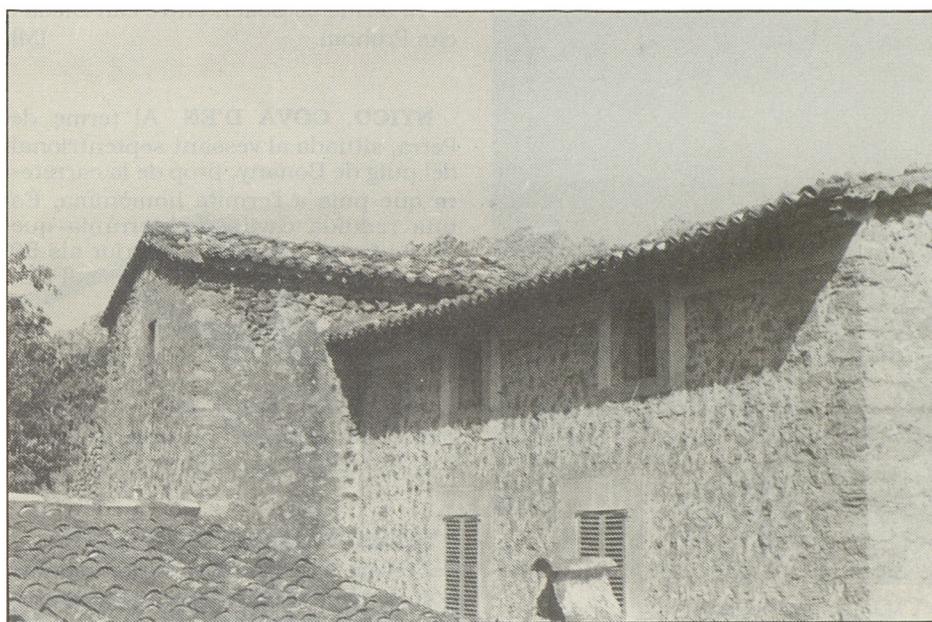
↑ Anders Nyborg, *Sense títol*

del seu senyoriu fou distribuït a cavallers i la resta fou repartit entre pobladors particulars i institucions eclesiàstiques i assistencials. Dotà l'Església de Mallorca amb una desena part dels seus béns. El monestir de Santa Maria de la Real i l'hospital de Sant Andreu també foren dotats amb importants béns. El 1235, conquerí Eivissa amb Guillem de Montgri i l'infant Pere de Portugal. El 1238, era al setge i a la rendició de la ciutat de València. En morir, els seus béns foren venuts a Jaume I, de manera que el patrimoni reial va passar a controlar aproximadament cinc vuitenes parts de Mallorca. (PaC)

NURA, COMPANYIA Companyia teatral menorquina. Va esser fundada (1970) per un grup d'actors procedents del *Cuaderno Artístico de Radio Popular*. A part de Menorca, els seus escenaris més habituals han estat l'Auditori, la sala Rialto i el teatre Principal, de Palma. Entre les obres escenificades destaquen *Per una vida més alta*, de Martínez de la Vega i traduïda per Pau Faner, *Pobres casats*, de Lluís Segura, *Virgo potens*, d'Andreu Amer, *El sopar agre*, de Joan Mas, i *Els lleons*, d'Antoni Mus.

NUS, FONT DES Al terme d'Escorca, situada entre el racó d'en Malonda, la font des Vims, Son Amer i el coll de sa Batalla. (M)

NYBORG, ANDERS (Gentofte, Di-

↑ Can Nyegós (Escorca)

namarca 1934) Pintor i escultor. De formació autodidàctica. Des de 1985, alterna la seva residència entre Mallorca, Dinamarca i França. Fèu (1949) la primera exposició a Lyngby (Dinamarca). Des de 1985, ha exposat a diferents indrets de Mallorca, de la Península, de França, d'Alemanya, de Suècia i de Dinamarca. Ha participat en la Fira Internacional d'Art Contemporani —INTERART— (València 1992) i a la Exposició Universal de Sevilla (1992). La seva obra pictòrica ha evolucionat des d'un postimpressionisme amb afinitats fauvistes cap a una abstracció de traços impulsius. Utilitza les tècni-

ques de l'oli, acrílic i de l'aquarel·la. Com a escultor, empra el ferro forjat en una tendència abstracta.

NYEGOS, CAN Propietat rústica del terme d'Escorca, situada al llogaret de sa Calobra, entre can Puput i can Maiet Vell. (M)

NYICO, CAN Propietat rústica del terme de Bunyola, situada entre ca na Ferrera, Son Perot, es Pujol i es Freu. ■ Al terme de Palma, entre ca sa Vidriera, can Bessó, es Pil·lari i cas Capellà.

↓ Can Nyico (Bunyola)

↑ Molí d'en Nyico (Porreres)

■ Al terme de Sóller, entre can Bleda i can Prohom. (M)

NYICO, COVA D'EN Al terme de Petra, situada al vessant septentrional del puig de Bonany, prop de la carretera que puja a l'ermita homònima. És una reduïda cavitat subterrània que presenta un recorregut inferior als 50 m. Té aixecament topogràfic. (FBE)

NYICO, MOLÍ D'EN Molí de vent fariner, en els terrenys de l'antiga possessió de Son Godall, del terme de Porreres, situat entre Son Vila, Son Oliver, Son Móra i Binicapús. (M)

NYOQUET, CAN Propietat rústica del terme de Llucmajor, situada entre Son Ramis Vell, Son Mulet d'en Socies, Son Mas i can Pebre. (M)

↑ Can Nyoquet (Llucmajor)